

Inštitut za zgodovino
delavskega gibanja
KNJIŽNICA

18. Prim.

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

18. SNOPIČ

Zgaga - Žvanut

in

DODATEK

A - B

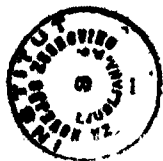
Uredil Martin Jevnikar

GORICA 1992

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

9586

Umrl je prof. zgodovine v Kopru Gorazd Marušič,
ki je začel sodelovati v tem snopiču. Spominjali se ga bomo.

Z 30 -12- 1992 / 648

SODELAVCI 17. SNOPIČA IN NJIHOVE ZNAČKE

(Imena umrlih sodelavcev so zaznamovana s križcem)

ab	dr. Aleš Brecelj, prof., Devin
Adč.	dr. France Adamič, univ. prof. v p., Lj.
A. Pr.	dr. Anton Prijatelj, dr. medic. znanosti, Zdr. dom, Nova Gor.
Bevk	Samo Bevk, ravn. Mest. muzeja v Idriji
B. Lu.	dr. Lučana Budal, prof. v Gor.
B. Mar.	dr. Branko Marušič, višji znanst. sodelavec ZRC SAZU, Lj. - Solkan
B-n	Pavel Budin, sodnik in kult. del. v Novi Gor.
Bols	Boleslav Simoniti, strok. sodel., ZKO, Nova Gor.
Brj	Marijan Brecelj, knjižničar Gor. muzeja v p., Nova Gor.
B. S.	inž. Boris Sancin, ravn. RAITrsta v p., Trst (†)
B. Z.	Božo Zuanella, župnik v Trčmunu
Čečč	dr. Marija Češčut, prof. v Gor.
Darovec	Darko Darovec, prof. zgod., Pokraj. arhiv. Koper
Dolenc	Janez Dolenc, prof. v p., Tolmin
Dolinar	dr. Fr. Martin Dolinar, svetovalec dir. Arh. Sje, Lj.
E. D.	dr. Emil Devetak, prof. v Gor.
Gor. Mar.	Gorazd Marušič, prof. zgod., Koper (†)
Har.	dr. Zorko Harej, programist RAITrsta v p., Trst
Holz	mag. Eva Holz, razisk. sodelavec ZRC SAZU, Lj.
Hozjan	Snježana Hozjan, Zavod za jezik Inštit. za filologiju i folkloristiku, Zgb
Humar	Albin Humar, samostojni kult. delavec, Lj.
ij	Ivo Jevnikar, časnikar na RAITrsta, Trst
Ir. Mislej	dr. Irene Mislej, raziskov., Znanstv. inštit., FF, Lj.
I. Ur.	Ivana Uršič, prof., arhiv., Pokraj. arh., Nova Gor.
Ivančič	Damjana Ivančič, višji knjiž., Matična knjiž., Izola
IV.	Ivan Vogrič, publicist, študent FSPN, Lj.
Jan	Zoltan Jan, prof. in sodel. univ. v Trstu, Nova Gor.
jc	Jelka Cvelbar, publicistka, Trst
Jem.	dr. Martin Jevnikar, univ. prof. v p., Trst
Jok	Jožko Kragelj, župnik v p., Vipava
Kčč	dr. Peter Krečič, ravn. Arhitekturni muzej, Lj.
Klemenčič	dr. Drago Klemenčič, ured. ver. oddaj na TV Lj.
Koren	Jože Koren, časnikar, Trst
Kralj	Franc Kralj, prof. na Škofjitski gimnaziji v Vipavi
Kvčč	Janez Kavčič, kustos, Mestni muzej v Idriji
Lc.	Ljubomir Lisac, arhivar v p., Zagreb
ldt	Lida Debeljak Turk, urednica RAITrsta, Trst
Lea.	Ivana Leskovec, kustos-etnolog, Mestni muzej v Idriji
LRS	Lelja Rehar Sancin, univ. prof., Trst

Fak. za sociolog., polit. vede in novinarstvo, nato pa kot samostojno ustanovo organiziral Center za proučevanje dežel v razvoju, ki mu je kot dir. načeloval do upokojitve (1980). - Kot prof. na Trgov. akad. je najprej objavljaval gledališke kritike v Slovenskem domu. Skupaj z Edv. Kocbekom je ustanovil revijo *Dejanje*, ki jo je tudi sourejal. V njej je objavljaval predvsem tehtne polit. članke ter poročila o novih knjigah (npr. o knjigi L. Čermelja *La minorité slave en Italie*, 1938). Med vojno je po Kocbekovem odhodu v partizane spomladi 1942 postal član ured. odb. SPor, kasneje pa je za ilegalni Slovenski zbornik 1942 napisal *Misli o slovenskem mednarodno-političnem konceptu*. Po 1964 je pisal o problematiki ustavnega prava, o mednar. odnosih Sje, o kmetijski politiki. V Teoriji in praksi je 1966 objavil študijo *Pristanišče Koper in tranzitne prednosti Slovenije*. Ocene novih knjig je objavljaval v NRazgl. Prejel je osem jsl. ter eno avstr. drž. odlikovanje.

Prim.: SBL IV, 792-93; Ko je ko u Jugoslaviji, Beograd 1970; Slavko Kremenšek, Slovensko študentsko gibanje 1919-1941, Lj. 1972; Metod Mikuž, Pregled zgod. narodnoosvobodilne borbe v Sji, I-V, Lj. 1960-73; Delo 1978, št. 265 s sl.; 1987, št. 23 s sl.; Dnevnik 1978, št. 329 s sl.; 1987, št. 27 s sl.; Človek je utihnil, Spominu Edvarda Kocbeka, Celje 1983; Mladika 1987, št. 1.

Mrakar

ZGAGA Franc, univ. predavatelj, r. 19. sept. 1939 v Hudajužni, živi v Mrbu. Oče Franc, poštni upravnik, mati Angela Pajntar, gospodinja. Osn. š. v Hudajužni, Tolminu in Kobaridu. Na novogor. gimn. je maturiral 1957, leta 1962 pa je diplomiral na Fak. za strojništvo v Lj. Po diplomi je do 1974 delal v projektivno-konstruktorskem biroju v mrb. Metalni kot konstruktor in zatem kot šef projektive. Njegovo področje dela je bilo konstruiranje, individualna proizvodnja in montaža naprav za toplotno tehniko in energetiko (peči, tlačne posode, cevne instalacije itd.). 1974 je postal asistent na mrb. Tehniški fak., kjer je zatem postal predavatelj predmetov toplotne energetike in tehnike (termodinamika, prenos toplote, ogrevanja, parnih kotlov itd.). V šol. letu 1963/64 je obiskoval specializacijo za nuklearno tehniko pri Inštitutu Jožef Stefan v Lj. 1987 je na Fak. za strojništvo v Lj. opravil magisterij iz tematike preračunavanja ravnotežne sestave in lastnosti dimnih plinov od atmosferskega stanja do zelo visokih

temperatur in tlakov. Zadnja leta sodeluje v projektu čiščenja dimnih plinov. - Samostojno ali v skupinah je za naročnike iz gospodar. sodeloval pri mnogih raziskovalnih nalogah, katerih rezultati pa se ne objavljajo. Več let je delal v organih izobraževalne in raziskovalne skupnosti Sje na področju programov tehniških predmetov.

Prim.: Osebni podatki.

Mat.

ZGAGA Pavel, filozof, r. 30. jun. 1951 na Jesenicah, živi v Lj. Oče Franc, poštni uradnik v Hudajužni, mati Angela Pajntar, gospodinja. Po osn. š. v Hudajužni in Podbrdu je obiskoval gimn. v Novi Gor. (matur. 1970). Bil je med ustanovitelji štud. liter. revije *Človek in vključen* v kulturno-literar. in gledal. življenje mladih ob meji. Vpisal se je na FF U v Lj. in 1975 diplomiral iz filoz. in B sociol. Po študiju je do 1977 na sred. elektrotehn. š. v Lj. poučeval sociol. s temelji marksizma in varstvo pri delu. 1977 je postal višji predavatelj za sodobno filoz. na PA v Lj. Od 1988 dalje je na visokošolski stopnji PA docent za sodobno filoz. in v več mandatih predstojnik odd. za skupne predmete. 1988 je uspešno obranil doktorsko disertacijo, ki je izšla pod naslovom *Grundrisse. Od renesanse do krize marksizma* (Lj. 1990). - Z. je že v času študija v letih 1970-74 sodeloval v liberalnem študentskem gibanju. Bil je član fakult. in univerz. vodstva Skupnosti študentov lj. U, ki je bilo 1975 bolj ali manj nasilno ukinjeno in priključeno ZSMS. V tem času je bil ur. in odgov. ur. Tribune. Svojo publicistično dejavnost je na začetku osemdesetih let nadaljeval kot pisec in član izdajateljskega sveta ozir. uredništva Časopisa za kritiko znanosti in založbe Krt. V letih 1985/86 je bil član predsedstva univerzitetnega komiteja ZKS, ki je tedaj z različnimi kritičnimi peticijami prispeval k porajanju »slovenske pomladi«. 1988 je postal preds. sveta Radia študent in preds. izdajateljskega sveta univerz. publikacij. - Z. je avtor številnih publikacij, znanstvenih razprav in strok. prispevkov, recenzij, prevodov in poljudnoznanst. sestavkov s področja marksologije, filozof., ekologije, pedagogike in politologije. Objavlja v slov. strok. časopisih, s prispevki pa sodeluje tudi v sredstvih javnega obveščanja TiP, Dial, Problemi, PD, Obzornik, Dnevnik, NRazgl itd.

Prim.: Osební podatki; časopisna poročila o delu.

Mat.

ZGONIK Franc, kmet, prosvetar, tigrovec, borec NOB, r. 19. dec. 1898 v Cvetrožu (Rihemberk-Branik), u. 15. febr. 1944 v Rihemberku v goreči in minirani hiši. Oče Franc, mati Amalija Lisjak. Osn. š. Rihemberk. Bil je sin 12-članske zelo zavedne družine, pobudnik in sodelavec kult. prosv. dejavnosti v Rihemberku, sodeloval v pev. zboru, po faš. ukinitvi PD je vodil cerkv. in mlad. pev. zbor. Njegova hiša je bila shajališče zavednih in naprednih Slov. Kot zastopnik slov. liste na volitvah 1924 se je faš. uprl zlorabi pri štetju glasovnic, zato so ga faš. pretepli in s kamenjem med nočnim napadom razbili okna. Z. je pred faš. skril v hiši dr. Eng. Besednjaka, ki je prenočil, rano naslednje jutro ga je vodil čez njive, da se je Besednjak varno vrnil v Gor. Z. je kot član ileg. trojke v Cvetrožu od 1926 sodeloval v ileg. protifaš. dejavnosti v Braniški dol., povezan z Z. Jelničičem in A. Rejcem v Gor. ter dajal pobude za protifaš. manifestacije. Pogoste so bile pri njem hišne polic. preiskave in večkrat pridržan v polic. zaporu. Po svoji vrnitvi iz tujine je Pinko Tomažič, ki je kot deček prihajal z očetom po vino k Zgonikovim, po letu 1938 navezal stike z Z., ki je sodeloval tudi z drugimi revolucionarji. Z. je bil interniran ob vstopu It. jun. 1940 v vojno. Ko se je po kapit. It. vrnil domov, se je vključil v NOB in bil na zborovanju v Braniku po govoru J. Vilfana izvoljen za župana. V hiši na podstrešju je imel varno skrivališče. Ob navalu Nem. v Rihemberk 15. febr. 1944 zjutraj je hitro odnesel skrivat pod progo škatlo dokumentov OF, nato se je zatekel v svoje skrivališče, toda Nem. so hišo zažgali. Z. je bežal po strugi Branice, Nem. so ga s strelji podrlji, nato ranjenega in zvezanega odvedli v Kodričevo hišo, Kodričevo ženo Julko in hčerko Vido so Nem. zaprli v klet in ustrelili, v I. nadstr. sta ležali nepremični Jožefa Gvardjančič in Ida Vidmar. Nem. so minirali hišo, ki se je zrušila na pet nedolžnih žrtev. Z-ova hiša je zgorela, družina, ki so jo Nem. internirali v Nemčijo, je zgubila poleg vsega tudi sedem govedí. Z. je ostal domačinom Branika trdno zasidran v spominu. Pevski zbor so imenovali »Franc Zgonik« in 1953 so dali PD ime »Franc Zgonik«.

Prim.: Fr. Kodrič, Ob stoletnici Rihemberške čitalnice, Branik februar 1968, 42-46; Isti, Ob 30-letnici rihem. tragedije, PrimN 1. febr. 1984.

Rut

ZGONIK Marko, fizik, znanstveni raziskovalec, r. 28. sept. 1953 v Lj., doma iz Šempetra pri Gor. Oče Danijel (1928-) je po poklicu dipl. inženir agronomije, mati Helena Rupnik (1931-) je po poklicu prav tako agronom. Osn. š. je obiskoval v Šempetru pri Gor. (1960-68), nato se je vpisal na gimn. v Novi Gor., kjer je maturiral 1972. Zelo zgodaj je pokazal talent za fiziko in matem. in prejel več nagrad na različnih tekmovanjih. Za tem je študiral fiziko na Fak. za naravoslovje in tehnologijo v Lj., kjer je diplomiral 1976. Zaposlil se je na Inštitutu Jožefa Stefana v Lj. (1977-91), kjer je z uspešnim delom kmalu spet dosegel priznanje. Skupno s sodelavcema Borutom B. Lavrenčičem ter Martinom Čopičem je prejel 1982 nagrado sklada Borisa Kidriča za raziskovalno nalogo. Magistriraj je dosegel 1984 s tezo *Brillouinov spektrometer za študij faznih prehodov v kristalih*, doktoriral pa je 1987 z delom *Nelinearni optični pojavi v snoveh s strukturnimi faznimi prehodi*. Po doktoratu se je najprej izpopolnjeval en semester (1988/89) na Nelinearnem optičnem laboratoriju švicarskega federalnega inštituta za tehnologijo, ki deluje v okviru zvezne politehnične šole (ETH) v Zürichu, ter nato na laboratoriju za spektroskopijo molekul in kristalov U v Bordeauxu (1989). Na omenjeni züriški inštitut ETH se je vrnil kot gostujoči raziskovalec 1990, naslednje leto pa postal njegov stalni sodelavec. 1990 je bil na lj. oddelku za fiziko Fak. za naravoslovje in tehnologijo izvoljen za docenta za področje fizike. Aktivno se je udeležil številnih znanstvenih simpozijev in opravil več raziskav v mednar. teamih. Specializiral se je za spektroskopijo in nelinearno optiko na področju fizike kondenzirane materije. Vsako leto objavlja razprave v mednar. znanstvenih revijah, kot npr. Review of Scientific Instruments, Physical Review, Optics Communications, Solid State Communications, Journal of Physics, Journal of the Optical Society of America, Journal de Physique idr.

Prim.: Osební podatki; utemeljitev nagrade sklada B. Kidriča 1982.

Jan

ZGONIK Mavricij, geograf, zgodovinar in didaktik, r. 10. mar. 1910 v Tinjanu v Istri orožniku Mavriciju in Mariji Lipič. Po razpadu Avstro-Ogrske 1918 je bivala družina na koroškem plebiscitnem ozemlju, nakar se je selila v Dravograd in zatem 1925 na Prevalje, dokler se ni končno zasedrila 1925 v Mariboru. Tu je 1929 maturiral na klas. gimn., 1934 pa diplomiral na Filoz. fak. v Lj. iz geografije, zgod. in sociologije. Po vojaškem roku je bil vzgojitelj v Učiteljskem domu, od 1936 pa nameščen na realni gimn. v Mrbu, nakar ga je nem. okupator izselil na Zgornje Štajersko v Admont. Po osvoboditvi je poučeval na klas. gimn. v Mrbu, bil nato vzgojitelj v slov. dijaškem domu v Trstu do 1947, do 1949 prof. na Pomorski akad. v Semedeli, zatem ravn. slov. gimn. v Kopru do povratka v Maribor. Tu je bil do 1955 prof. na učiteljskišči, do 1958 pedag. svetovalec za okraj Maribor in do 1964 prof. na sred. tehn. šoli. Poslej je poučeval geogr. in zgod. na Pedagoški akad. kot prof. višje šole in od 1962 do upokojitve 1977 kot izredni vseuč. prof. Po končani tretji stopnji geograf. študija in magistrski študiji *Družbeno geografski procesi Dravske doline* je postal magister, 1971 pa po zagovoru disertacije *Spreminjanje izrabe tal kot element preobrazbe pokrajine v Dravski dolini* doktor geograf. znanosti. Predelana študija je izšla 1977 v samostojni knjigi. Poleg redne službe je bil od 1956 do 1959 honor. predavatelj metodike geogr. na Filoz. fak. v Lj., dolga leta pa vodja mrb. Delavske univerze. Kot prof., strok. in pedag.-didakt. predavatelj na seminarjih prosv.-pedag. zavodov v raznih krajih Sje, sestavljalec učbenikov in številnih prispevkov didaktično-metodične vsebine je bil mentor generacijam študentov. Sodeloval je na mnogih repub. in zveznih zborovanjih geografov in zgod. ter se udeležil mednar. v Grenoblu, Bratislavi, Bruslju in Salzburgu. O njegovem pionirskem delu, s katerim je bogatil didaktične in metodične prijeme pri pouku zemlj. in zgod., pričajo *Vaje iz geografije* za osnovne šole z mnogimi ponatisi ter *Napotila h geografskim vajam*, ki so izšla posebej. Sam ali skupaj z geografi Silvom Kranjcem, Tonetom Oblakom in Zmagom Rusom je sestavil zemljep. učbenike za nižje razr. gimn. in osn. šole, ki so doživeli ponovne ponatise. Njegove samostojne knjige didaktične vsebine so: *Nazornost v geografiji* (Mrb. 1958); *Metodika*

geografskega pouka (Lj. 1960), ki je izšla 1967 tudi v srbohrv. v Sarajevu pod naslovom *Metodika nastave geografije* u osnovnim školama i školama II. stupnja; *Zgodovina v sodobni šoli* (Lj. 1968). Poleg krajših prispevkov pedag.-metod. vsebine v strok. tisku so daljši in tehtnejši: *Kaj naj učitelj ve pri zbiranju domoznanskega pouka?* (Sodobna pedagogika 1956, 157-67 in 206-17); *Pisani viri in pouk zgodovine* (ČZN 1966, 245-55); *Geografske vaje in praktične naloge v šoli* (Geogr. obzornik 1966, 125-31); *Problematika dispozicije k učnemu procesu in sodobni koncept geografije* (Zbornik Pedag. akad. v Mrbu 1970, 268-98); *Zgodovinsko gradivo kot miselno gradivo* (Nastava istorije 4, Zgb 1972, 21-37); *Snovno gradivo kot miselno gradivo* (Geogr. obzornik 1972, 38-52); *Kvalitetna motivacija - temeljna zahteva v geografski učni praksi* (Vzgoja in izobraževanje 6, Lj. 1976, 21-28), ki je izšla isto leto v srbohrv. v Sarajevu v Zborniku radova simpozijuma o didaktičkim i metodskim problemima nastave geografije u SFRJ; *Teoretske osnove in razmišljanja o nekaterih vprašanih v didaktiki zgodovine* (ZC 1977, 181-91); *Stvarne in spoznavne strukture zgodovine s posebnim vidikom na učni proces* (prav tam 1979, 599-607). Severovzhodni Sji, predvsem obmejnem predelom, je posvetil naslednje študije: *Dravsko polje in njegovi sestavni deli* (Proteus 1937, 173-77); *Drava kot hidroenergetski vir* (GV 1954, 147-56); *Izkoristljivost dravske hidroenergetike pod Mariborom* (Izvestja Tehn. sred. š. v Mariboru, 1960, 14-22); *Proces deagrarizacije v hribovitih območjih Dravske doline* (Siti in lačni Slovenci, Mrb. 1969, 136-54); *Dnevna migracija prebivalstva in ekonomskogeografska diferenciacija Dravske doline* (Zbornik razprav mariborskih visokošolskih zavodov 1959-1969, Mrb. 1970, 118-32); *Delež falske graščinske posesti pri razvoju gospodarstva in preoblikovanja pokrajine na Lovrenškem in Ruškem Pohorju* (ČZN 1972, 75-99); *Vloga državne meje v gospodarsko populacijskem razvoju in spreminjanju izrabe tal v obmejnem hribovitem ozemlju* (Geographica Slovenica, 1972, 152-70); *Teoretske osnove nekaterih problemov obmejnih regij severovzhodne Slovenije* (prav tam, 1975, 143-53); *Prehajanje konjiško-oplotniške graščinske posesti na kapitalistično gospodarjenje zožuje in odpravlja servitutne pravice* (ČZN 1975, 48-63); *Die Migration im nord-östlichen Slowenien über die*

österreichische Grenze als eine nuere räumliche Erscheinung (Geographisches Institut der Universität Frankfurt, Frankfurt am Main 1976); *Migracija učencev v gospodarstvu v obmejnih krajih mariborske regije kot družbeno geografski pojav* (GV 1976, 156-68); *Dravska dolina* (novejši razvoj kulturne pokrajine), (Mrb. 1977); *Doba fužinarstva in glažutarstva* (Radlje skozi čas, 1984); *Vloga geografskega okolja na začetke in rast Maribora* (Kron. 1983, 103-14). V IV. knjigi KL Sje je opisal radeljsko občino z vsemi kraji, Maribor (splošen pregled) ter nekatera naselja v mrb. in dravograjski občini. Kot informator je sodeloval pri Slovenskih krajevnih imenih, ki jih je izdala CZ 1985. Častni član je Geografskega društva Sje in Zgodovinskega društva v Mariboru, 1975 je prejel Red dela z zlatim vencem.

Prim.: S. Ilešič, Prof. Mavricij Zgonik - šestdesetletnik, GV 1970, 151-52; Isti, Ob sedemdesetletnici prof. dr. Mavricija Zgonika, GV 1980, 204; Mariborski visokošolski zavodi, Zbornik razprav 1959-1969, Mrb. 1970, 313-14; Zbornik Ped. akad. v Mrbu 1960-1970, Mrb. 1970, 446-49; Bibliografije sodelavcev visokošolskih zavodov Maribor 1973, 100-01.

Svk.

ZGONIK Rado, arhitekt, r. 29. apr. 1936 v Rihemberku, živi v Novi Gor. Oče Franc (1897-1944), kmet, mati Angela Vidmar (1905-), gospodinja. V otroštvu je doživljal faš. teror, oče je bil ubit, domača vas požgana, Z. je bil izgnan v Nemčijo, kjer je okusil taborišče (1944-46). Osn. š. je obiskoval v Rihemberku in Dornberku (1943-53), nato je v Solkanu dokončal lesno industr. š. ter se zaposlil kot mizar v Meblovem obratu v Trnovem (1956-57), za tem pa je nadaljeval šolanje v sred. lesni šoli v Lj., kjer je nato študiral arhitekturo na FAGG ter diplomiral 1966. Že med študijem se je udeležil javnega mednar. natečaja za ureditev turističnega naselja Sveti Štefan, na katerem so prejeli drugo nagrado. Najprej se je zaposlil pri splošnem gradbenem podjetju Gorica, nato pa je vrsto let delal pri Projektu Nova Gor. (1975-86). Sedaj je kot projektant zaposlen v privatnem podjetju Promark v Novi Gor. Uspešno je opravil vrsto raziskovalnih nalog, med drugim *Vpeljava opečnega montažnega sistema v visokogradnjo* (Lj. 1980) ter se uveljavil tudi kot inovator. Oblikoval je vrsto industrij. projektov: po Jsli, med primor. pa so najpomembnejši:

kompleksa Mesne industrije Primorske v Novi Gor. in Tolminu, pršutarna v Kobjeglavi (soavtor Jurij Vižintin); Cimos, ABK, Iskra, Grosist, Slovenija sadje, Vozila (vse v Šempetru pri Novi Gor.); Tekstilna Ajdovščina, Tekstilna tovarna Bača Podbrdo. Pomembna so arhitektonska dela: trgovski center v Novi Gor. 1967, stavba Uprave javne varnosti v Novi Gor. 1982, upravna stavba Goriških vodovodov, popotresna adaptacija vseh postaj milice na območju Uprave javne varnosti Nova Gor. (od Predila do Nove Gor.); primor. pokrajini je pustil pečat s pravo projektov za različne planinske domove (Koča na Kaninu, Koča pri Krnskih jezerih) ter za številne individualne stanovanjske hiše.

Prim.: Osebni podatki; gradivo Pokraj. arhiva v Novi Gor.; arhiv Projekta v Novi Gor.

Jan

ZIDAR Alojz, polkovnik JLA v pokoju, tigrovec in borec NOBJ, r. 4. dec. 1914 v Topolcu pri Ilir. Bistrici, živi v Kopru. Oče Mihael, mati Josipina Oblak. Osn. š. v Trnovem (Ilir. Bistrica), nato se je izučil za mehanika. Bil je avto-preneznik pri raznih podjetjih na področju Ilir. Bistrice ter prevažal material do Reke, Postojne, Trsta in po Istri. Šofer Leopold Šircelj iz Topolca mu je prvi dal ilcg. tigrovsko liter. V organizacijo TIGR ga je pritegnil Viktor Bobek, vodja na Bistriškem in Z. je predvsem od njega prejemal liter. (Svoboda, Istra, Straža ob Soči, Istra kliče itd. ter Libertà e Giustizia, Unità, Avanti in druge). To liter. so prinašale iz Jsle oborožene trojke (Danilo Zelen, Ferdo Kravanja, Just Godnič idr.). Liter. in tudi orožje je od trojke sprejemala Bobkova skupina (V. Bobek, Tone Dolgan, Josip Ujčič, Marija Valenčič, Marija Urbančič) v gozdu hriba Stražica, v Ratečevem Brdu. Še isto noč so liter. in orožje s trojko nesli v skrivališče v Staro Sušico. Zanj sta odgovarjala sodelavca Marija in Frane Zafred (gl. čl.) Liter. so mnogi poleg navedenih raznašali po brkinskih, bistriških, pivških, hrvaških vaseh do Reke in po istrskih vaseh, mnogo tudi v Milje in Trst. Z. je liter. in orožje s hlodi vozil iz javorniških in snežniških gozdov in jo spotoma oddajal zaupnikom. 1. maja 1941 so Z. nasilno odpeljali v posebni bataljon (battaglione speciale) v mesto Pescio, kmalu nato na Sardinijo. Tu je pobegnil, bil ujet in obsojen na dve leti zapora. Ko je it. vojska napadla Grčijo, je bil kot kaznjeneec

poslan gradit utrdbe pri Volosu. Tu se je povezal z organizacijo EAM (grška OF), nato pri Makrinici pri Volosu vstopil v grške partizane in se v njihovih edinicah boril proti it. vojski. Po it. kapitulaciji je odšel k partiz. v Makedonijo, se udeležil ustanovitve I. makedonsko-kosovske brigade in njenega slavnega »bogomilskega pohoda«. Med NOBJ je opravljal pomembne vojaške dolžnosti in dosegel čin kapetana I. razr. ter bil odlikovan tudi z najvišjimi odlikovanji; prejel je bolgarsko odlikovanje »otečestvena vojna«. Ob koncu vojne je kot kapetan služil v vojski pri motoriziranih edinicah. V Banatu so sovjetski inštruktorji pod poveljstvom sovjet. polkovnika uvajali v kmetijstvo socializem, Z. se s tem ni strinjal, zato se je moral v generalštabu zagovarjati, češ da je nasprotnik sovjetov in Stalina. Ob informbiroju je bil nenadoma obtožen, da je sovražnik Jsle in pristaš Stalina, zato je bil odposlan na Reko in polkovnik Ješo Popović mu je v prisotnosti majorja Kvaternika z zmerjanjem, da je informbirojevec, izročil odpustnico iz vojske. Z. je bil na cesti in se preživiljal kot taksist. Tedaj so ga agenti Udbe silili, naj sodeluje z njimi. Ker ni pristal, so mu zagrozili. Kmalu je bil v mreži. Nekdo mu je naročil, naj mu pripelje iz garaže neke reči s taksijem. Komaj je delo opravil, ga je Udba dala sodišču, da je ukradel tiste reči. Sodnik, bivši fašist, pripadnik bataljona M (Mussolini) iz Jelšan, neki Simić, ga je po nalogu Udbe obsodil. Z. je sodnika poznal, zato mu je očital, da je fašist. Za sodnika, ki je sodil v ime nu ljudstva, je bila žalitev in obsodil ga je na 14 mesecev ječe, ki jih je Z. prebil v Lepoglavi. - Z. se je po vrnitvi iz zapora pritožil javnemu tožilcu na Reki, ki se ni zmenil. Večkrat je šel v Bgd, se pritožil na Vrhovno zvezno sodišče, na Zvezo borcev Jsle in maršala, naj poravnajo krivico. Končno se je odpravil k Titu. Tudi ta poseg ni bil uspešen (glej str. 250-58 v Z-evi knjigi *Doživetja tigrovca partizana*). - Z. je imel stalne težave zaradi svojega zagovarjanja organizacije TIGR. Niso mu objavili ugovora proti članku v Slovenskem Jadranu, objavljenem 10. jan. 1958, ki je blatil tigrovce. Z. je pisal CK KPS v Lj. Podpisali so pismo še nekateri tigrovci. Vidnejše so poklicali v Lj. na CK KPS in jih odstranili z odgovornih mest. Z. je bil večkrat klican na po-

licijo v Koper. Nekdo iz Ilir. Bistrice ga je tožil, da hoče v Ilir. Bistrici ustanoviti svojo stranko. Na CK KPS v Kopru je bilo pozvanih več tigrovcev in so jim dopovedovali, da je bilo delovanje organizacije TIGR negativno. Z. je ugovarjal s trditvijo, da so se tigrovci borili proti fašizmu, ko je Mussolini grozil svetu s svojo milijonsko vojsko in ko je Stalin paktiral s Hitlerjem, so tigrovci iskali zaveznike pri vseh, ki so se borili proti fašizmu. - Z. je napisal več člankov o organizaciji TIGR, važnejši so: *Spomini na organizacijo TIGR*, TV-15 od 6. sept. do 11. okt. 1979 (6 nadaljevanj); *Resnica o TIGR-u*, Bistriški zapisi 2/1984. Najpomembnejša pa je knjiga *Doživetja tigrovca partizana*, Lipa Koper in ZTT Trst 1987 (264 str.); spremno besedo je napisal Br. Marušič; knjigi je dodanih več fotografij.

Prim.: Osební podatki; lastni arhiv; natančen življenjepis in delovanje v knjigi *Doživetja tigrovca partizana*; Knjiga '87, 487.

Rut

ZIDAR Ferdinand-Ferdi, časnikar in politični delavec, r. 13. febr. 1915 v Trstu, kjer živi. Oče Gregor, posestnik in trgovec, mati Ivana Šiško-vič, gospodinja. It. osn. š. (1921-26) in it. znanstveni licej v Trstu do 1935, Fak. za polit. vede na U v Firencah do 1941. Pod obtožbo protidrž. dejavnosti v vrstah razpuščene KPI je bil prvič aretiran 1937 v Firencah in obsojen na tri leta konfinacije v kraju Marsiconuovo v Bazilikati z istočasnim odvzemom vojaškega čina rezervnega podporočnika. Po predčasni izpustitvi iz konfinacije 1939 se je vrnil v Firence na U in diplomiral iz polit. ved 1941. Mobiliziran v posebni delavski bataljon v Lombardiji do 8. sept. 1943, se je vrnil v Trst in odšel v partizane v Istrski odred na območje Koper-Buzet. Po ofenzivi okt. 1943 se je vrnil v Trst in delal v mladinski organizaciji »Fronte della Gioventù« in v ured. ilegalnega lista »Il Lavoratore«. V začetku maja 1944 ga je aretirala Collottijeva policija, zaprt je bil v Coroneu v oddelku SS do 20. jun. 1944 in s transportom odpeljan v taborišče Buchenwald, kjer je ostal do konca vojne in nato še tri mesece do avg. 1945. V taborišču je bil član sekretariata KPI in član poveljstva tajne vojaške organizacije ter odgovoren za pomoč it. internirancem, po osvoboditvi v Buchenwaldu je bil do avg. 1945 glavni

ured. ciklostiliranega glasila »Italia libera, anti-fascista« za it. skupino v Buchenwaldu. Po vrnitvi v Trst je bil funkcionar Agitpropa KP STO in vodja redakcije (capo redattore) lista »Il Lavoratore« do jun. 1948, nakar odg. ur. tržaške strani dnevnika »L'Unità« eno leto in potem odg. ur. dežel. strani »L'Unità« do 1965. Po tem letu dopisnik »L'Unità« v Pragi dve leti, nato odpoklican in ponovno poklican v Prago v času »Praške pomladi« kot tajnik Mednar. časnikarske organizacije. V tem svojstvu je ostal do jan. 1971, ko ga je v času po Dubčkovih aretaciji in Husakovem nastopu aretirala tajna policija v Pragi pod obtožbo protidrž. dejavnosti in sodelovanja s polit. emigracijo. Po dveh dneh je bil policijsko izgnan iz ČSSR, se vrnil v It. in delal v ured. »L'Unità« v Benetkah, odgovoren za Veneto, do upokojitve 1976. Vrnil se je v Trst, kjer je še zdaj odg. ur. glasila KPI za Slovence »Delo«. Z. je preds. tržaške in deželne ANED (Zveze bivših deportirancev v nacistična taborišča), član vsedrž. predsedstva ANED in član vsedrž. vodstva ANPPIA (Združenja antifaš. polit. preganjancev) ter podpreds. Mednar. odbora za Buchenwald-Doro. Sodeluje z inštitutom ISDE (Inštitut za preučevanje in dokumentacijo Evropske skupnosti za vzhodne države). Kot predstavnik za It. je sodeloval v mednar. komisiji za dokumentacijo in zgod. pri sestavljanju knjige *Buchenwald* in pri pisanju knjige *Od fašističnega škvadrizma do pokola v Rižarni*. Objavljal je članke polit. in družbene vsebine pretežno v it. in tudi v slov. periodičnem in revialnem tisku.

Prim.: Osebnе izjave Z.F. piscu j.k. (Korenu) (1991); Knjiga Buchenwald-Mahnung und Verpflichtung, Kongress Verlag, Berlin 1960; Buchenwald - zbornik, zal. Borec, Lj. 1983; Alberto Berti, Viaggio nel pianeta nazista, zal. Franco Angeli, Milano 1989; Buchenwald, gli altri ed io, avtor in založba Gianni Longhetto, Verona 1980; Ciro Manganaro, Fausto Pecorari, zal. Riva, Trst 1977; Dallo squadrismo nazista alle stragi della Risiera, zal. Riva in Del Bianco (druga izdaja), Videm (Udine) 1987; Bruno Vasari, La Resistenza nei campi di concentramento nazisti, zal. ANED, Torino 1990; Milovan Bressan, Tauglich, zal. Svevo, Trst 1987; Student, glasilo češkoslovaške visokošolske zveze, Praga 1968; razni članki v listih Il Lavoratore, L'Unità, Delo (glasilo KPI za Slov.), Triangolo rosso, revija ANED, L'antifascista, revija ANPPIA, Milano Sera, Stasera, Milano, Paese, Rim.

Koren

ZIDAR Pavle (ps. za *Slamnik Zdravko*), pesnik, pisatelj, r. 6. jan. 1932 na Javorniku pri Jesenicah kot sin delavca Jožeta in Barbke Valentar, u. 13. avg. 1992 v bolnišnici v Lj. (Nevrol. klin.). Šolal se je na Kor. Beli (1938-44), na Jesenicah (1945-49), v Lj. (1949-50), Kranju (1950-51) in v Lj. (1952-53), kjer je tudi končal učiteljsiše. Kot učitelj je služboval v več krajih na Dolenjskem, med drugim na Trebelnem, v Mokronogu, Karteljevem, Orehovici, Zagradcu, kasneje v Piranu. Od 1965 je pisal kot svobodni književni umetnik; z družino je živel v Luciji pri Portorožu. - Z. se je sprva posvetil liriki. Svojo prvo pesem *Veter, naš prijatelj* je objavil v MR (1949-50), v naslednjih letih je svoje izpovedne impresije objavljaval v listih Beseda, Bori, DL, Dol. prosveta, Dol. študent, Mlada pota, Obzorja, Rodna gruda. Po 1956 je pisal pesmi in v svobodnem verzu. Prva Z-jeva pesniška zbirka je izšla 1960 pod naslovom *Kaplje ognjene*, v središču kature je »izredno boleča in pristna muka, ki mora imeti svoje poreklo v tragičnem mladostnem srečanju z radikalnimi vojnimi doživetji« (Kmecl), doživetji krvi in zla. V tej zbirki lahko beremo tudi stih »Večna je le žena, glas teme in zemlje«, ki je izredno pomemben za razumevanje celotnega Z-jevega opusa in prav okoli teh miselnih pojmov se suče vse Z-jevo pripovedništvo, ki se mu je Z. po prvi zbirki v celoti predal. - Z-jeva tematika je pogosto avtobiografska, v njegovih delih zaživi življenje na Dolenjskem, Gorenjskem in Primorskem, njegovi liki so kmetje, delavci in izobraženci, stalno v eksistencialno napetih in mučnih položajih. Z. sugestivno prikazuje kmečko življenje po vojni, se spopada z učiteljstvom, rešuje nacionalno vprašanje, posveča se ženski in erotični ter zakonski problematiki. Z-jeva poglobljena pripovedna težnja je, da se njegova leposlovna struktura novelističnega ali romanesknega tipa neprestano drobi v več različnih pripovednih prvin (Zadravec), njegove novele so fragmentarne in kompozicijsko natrgane, medtem ko se romaneskna zasnova praviloma drobi na posamezne novelistične enote. - Prvo Z-jevo prozno delo je zbirka 4 novel *Soha z oltarja domovine* (CZ 1962), ki je sicer zamišljeno kot roman in avtobiografsko obravnava mladost med vojno in učiteljsko službovanje v prvih letih po osvoboditvi. »Glas teme« se izraža v pisateljevem občutljivem reagiranju na dve doživetji iz last-

nega življenja - diverzantska akcija na Dolenjskem in očetova smrt, oba dogodka pa sta vir travme in eksistencialne muke. V delu je sicer še ne tako poudarjen kot kasneje prisoten spomin na otroštvo in tipična Z-jeva tema - učiteljstvo in učiteljev spopad z okoljem, pri čemer je konflikt dveh bivanjskih ravnin neizbrisno boleč, hkrati pa tudi že socialno zaznamovan. - Knjiga *S konji in sam* (1963) vsebuje noveli *Odhod in Konji*, v katerih Z. razvija psihonevrotično in travmatično plat človeške duševnosti. Prva novela opisuje opite rekrute na poti v vojsko, v drugi pa se Z. loteva razmerja med človekom in živaljo, pri čemer daje pisatelj prednost živali zaradi njene elementarnosti in moralnosti. Vendar je v tem delu že prisotna težnja po izhodu iz psihologije krivde in kazni, ki se potem konkretizira v delu *Jem njegovo telo in pijem njegovo kri* (DZS 1966), sestavljenem iz dveh proznih besedil. V Jutru pisatelj raziskuje prvinsko človečnost in prabitno moralo, ki označuje ves človeški rod, kar mu predstavlja pozitivno življenjsko gonilno silo. Druga novela, ki daje naslov celotni knjigi, je pisatelju dala možnost, da razkrije svojo bivanjsko podlago. Zdaj mu je odločilno iskanje resnice, ki pa se lahko udejanja le v senci smrti. V tematski kompleks omenjenih del nedvomno spada tudi *Izlet v mrak* (Lipa 1969), novela o bivšem likvidatorju, ki ga razmišljanje o lastnem življenju in storjenih dejanjih pripeljeta do samomora. - Temeljna prvina Z-jeve proze je avtobiografija. Prisotna je bila že v novelah *S konji in sam* in v romanu *Barakarji* (Obzorja 1968), povsem pa je zaživela v romanu *Dim (ki diši po sestri Julii)* (1970). Značilno je tudi to Z-jevo delo oblikovno in vsebinsko dvodelno. V prvem spremljamo mladostnikovo dozorevanje skozi njegovo srečanje z žensko in individualno smrtjo, v drugem pa pisatelj, vselej z močnimi avtobiografskimi elementi, opisuje doživetje vojske in smrti, ki posega tudi v življenje skupnosti. V prvem delu govori s pomočjo otroške optike, ki je obogatena s prisotnostjo sanj, pri čemer je težišče skoraj postavljeno v iracionalni svet, v drugem delu je opaziti pisateljevo hotenje, da vsem zaznavam podeli neki višji smisel in pomen. Spoznanje o nemoči, ki je človek nikoli ne more premagati, je pisatelju nadalje odprla nova vprašanja transcendentale narave, zaradi česar je bilo re-

čeno, da si Z-jeva proza ustvarja novo metaforiko, s tem pa zadobiva povsem drugačne temelje. V takem kontekstu je pisatelj tudi predrugičil temo ženske in smrti, ki je tako prisotna v *Dimu*. »Spolnost in smrt sta poglavitni eksistencialiji človeka kot vrste, da sta po svoji naravi ekstatični, njihovo naravno veličino pa povečujejo še otroške oči, ki jima dodeljujejo groteskne razsežnosti« (Zadravec); gre za razmerje med bitjo in ničem, pri čemer sta življenje (spolnost) in smrt samo stalno ciklično kroženje, ki se podreja večnim zakonom narave. - S tem pa se že dotikamo druge velike tematske plasti Z-jevega pripovedništva: ženske in spolnosti, ki je z njo neločljivo povezana. Elementarna, nagonna spolnost, ki je prisotna v številnih Z-jevih delih, je v avtorjevem zavestnem hotenju negativna človeška sila, družbeni »tumor«, prevelikokrat pa sama dela dokazujejo, da zna ali zmora pisatelj ženske like razčlenjevati predvsem skozi vprašanje razgaljenja seksa. Nekateri kritiki trdijo, da pisatelj-moški žensko opazuje enostransko, zgolj biološko, da jo zaznava le preko njene telesnosti. Osrednji deli te vrste sta nedvomno roman *Marija Magdalena* (Obzorja 1968) in njegov drugi del *Tumor* (Lipa 1970). Pisatelju je bilo s tem v zvezi očitano, da so opisi aktov sami sebi namen, ki da nimajo višje izpovedne vrednosti ali hotenja, kar je očitno tudi pri nekaterih manjših delih, kot so nekatere novele iz zbirke *Stanja* (CZ 1969) in *Nova stanja* (CZ 1970). Tudi v središče romana *Sveta Barbara* (obj. pod psevdonimom Timotej Noč, Lipa 1972) je Z. postavil ženski lik, tokrat mater, ki pa ga pisatelj obravnava povsem svojsko, skoraj anticankarjansko. - Tretji tematski kompleks je povezan z zemljo, ki je pogosto sinonim za domovino. Ta tema se je pri Z. izoblikovala razmeroma takoj na začetku. V potopisu z naslovom *Karantanija* (MK 1966), v katerem Z. razčlenjuje sodobno koroško vprašanje, je že prisotna temeljna pisateljeva misel, ki domovinsko čustvo neločljivo povezuje z etičnim substratom slehernega človeka. Zemlja pa se tudi povezuje z drugo veliko Z-jevo temo - s slovensko vasjo po drugi svetovni vojni, ki je pisatelju vliila snov za dve njegovi morda najuspešnejši deli, romana *Sveti Pavel* (Obzorja 1965) in *Oče naš* (Obzorja 1967), ki sta po krajevni določenosti in prisotnosti nekaterih likov prav-

zaprav pripovedna celota. Gre za prikaz dolenskega kmeta v prvih povojnih revolucijskih letih, za njegov spopad z oblastjo ob zakonih nasilne kolektivizacije, ob kateri oblastni birokrati ne kažejo nikakršnega posluha za kmečko vaško skupnost. V tako socialno-politično prizorišče, ki Z. samo od sebe ponuja nič koliko kritičnih in obsojajočih razmišljanj o slovenskem povojnem življenju, se uvršča zgodba o domačinu domobrancu, ki ga celotna soseska konspirativno skriva pred novo oblastjo, a je pri tem seveda poražena. V teh dveh delih Z. načanja tudi temo trpljenja malega človeka, ne le kmečkega, ki jo je kasneje razširil in razvil (novele Stanja in Nova stanja). V Z-jevi tragični podobi povojne dolenske vasi pa najde svoje mesto tudi zgodba kmeta, ki uniči učitelja, kar pisatelju ponudi razmišljanje o razmerju med vasjo in prosvetljalno inštitucijo, pri čemer prihaja Z. do spoznanja, da oblast ne mara nobenih žarišč prosvetljevanja, ki niso ideološko pobarvana. To je tudi osrednji motiv romana *Jugo* (Obzorja 1969). Učiteljski sloj je nadalje tudi tema, ki je morda bolj od vseh ostalih Z. dopuščala, da se je do kraja izpovedal preko zanj značilne ostre, pikre, uničujoče ironije, ki ji mestoma ne najdemo enake v slovenskem slovstvu, tako v prej omenjenih delih kot tudi v romanih *Učiteljice* (Obzorja 1971) in *Jakobove sanje* (Lipa 1979). - Z. velja za enega najplodnejših slov. pisateljev. Do danes je objavil več kot 60 proznih del, število le-teh pa gre nemalokrat na račun njihove estetske dovršenosti in izpovedne moči. Poleg omenjenih je Z. izdal še naslednja dela: *Jaz sem ti* (novele, DZS 1971), *Moji besni* (*Prosto po Daliju*) (roman, CZ 1972), *Vid. Korenine moje* (novele, Mohorjeva družba 1972), *Romeo in Julija* (roman, DZS 1973), *Sizif meče out* (Obzorja 1973), *Legenda* (roman, Slov. matica 1974), *Kože* (novele, CZ 1974), *Blaženi med ženami* (roman, Lipa 1975), *Harem* (roman, Lipa 1975), *Zivim* (roman, MK 1976), *Dolenjski Hamlet* (novele, Lipa 1976), *Jezus iz pekla* (roman, CZ 1977), *Črn trn* (novele, Lipa 1977), *Pasjansa* (roman, Lipa 1978), *Mahatma Pandit* (DZS 1978), *Večno življenje* (novele: Vrnitev v Kalifornijo, Glasba Gustava Mahlerja, Noge, MK 1979), *Pandorine sence* (roman, MK 1979), *Roman o Hanibalu* (roman, Obzorja 1979), *Jakobove sanje* (roman, Lipa 1979), *Njene oči* (novele, Borec 1980), *Odklenjeni človek* (roman,

Lipa 1980), *Čudeži* (Lipa 1981), *Razoroženi prerok* (povest, DZS 1981), *Solveigina pesem* (CZ 1982), *Hrastov med* (Lipa 1983), *Dve postelji* (CZ 1983), *Matkurja* (Lj. 1983), *Okupacija Javornika* (Borec 1984), *Jezus v času: potovanje po Palestini* (Mohorjeva družba 1984), *Kužni Anton* (roman + štiri novele - Etiopska cesarica, Golobčka, Povečevalnica, Tri dni po smrti, Lipa 1984), *Koliko morja je v zrnu soli* (Prešernova družba 1985), *Oljčnik Juda Tadeja* (Pomurska založba 1985), *Slovo* (roman z dodatnimi novelami, Lipa 1986), *Otožni rob vaze* (DZS 1987), *Medeni teden* (Prešernova družba 1987), *Medžugorska legenda* (Mohorjeva družba 1988), *Elijev oblak plodnosti* (CZ 1988), *Telegram* (Prešernova družba 1989), *Menetekel* (Lipa 1989), *Mlaj: ognji gotovosti* (CZ 1990). Zadnje delo *Spokorno romanje* (Mihelač, Lj. 1992). - Z. je znan tudi v slov. mladinski knjiž. Od 1953 je izdal vrsto pesmi za otroke, predvsem v mlad. listih Barčica, Ciciban, Mali Veseljak, Najdihojca, Pionirski list. Iz 1955 je pesniška pripovedka *Tončkove sanje*, 1959 pa je v Lj. skupaj s slikarjem Jožetom Ciuho izdal slikanico *Konjički*. Sodeloval je v zborniku pripovedk *Čudežni studenec* (Mrb. 1960). Vendar je Z. tudi v mlad. knjiž. veliko pomembnejši kot prozaist; Z. - mlad. pisatelja označuje izjemen fantazijski polet, ki mlade rešuje skopih okovov sveta, le-to pa mu je nemalokrat pretveza za izjemen ironični pogled na svet odraslih, ki je svet šole, laži, hinavstva in zla, tako da bi bilo marsikatero Z-jevo mlad. delo lahko namenjeno odraslemu občinstvu. Med pomembnejša njegova mlad. dela spadajo povest *Pišem knjigo* (Prešernova družba 1970, ponat. 1974), *Kukavičji Mihec* (Obzorja 1972, po tej povesti so naredili tudi istoimenski film), *Glavne osebe na potepu* (1975), *Mulci* (1975), *Moja družina* (1981). - Z-jeva pripovedna dela so bila dramatisirana tudi za radijski medij, omenimo naj roman *Romeo in Julija* (dram. Jaša Zlobec, v oddaji na Radio Lj. 12. apr. 1974, rež. Aleš Jan), *Kukavičji Mihec* (dram. Marjana Prepeluh, v odd. Radio Trst A od 25. apr. do 23. maja 1976, rež. Lojzka Lombar), *Dim* (dram. Zora Tavčar, v odd. Radio Trst A od 24. jan. do 29. jan. 1977, rež. Mirko Mahnič), *Glavne osebe na potepu* (dram. Matejka Maver, v odd. Radio Trst A od 14. jun. do 28. jun. 1981, rež. Glavko Turk), *Sveta Barbara* (dram. Zora Tavčar, v odd. Radio Trst A od 12. okt. do 23. okt.

1981, rež. Marjana Prepeluh). Poleg tega je Z. sam avtor nekaj izvirmih radij. iger, omenimo naj *Nadaljevanje trupla* (20. febr. 1979 Radio Lj., rež. Dušan Mauser), *Humoreska naša vsakdanja, obložena z zelenimi mahom* (12. apr. 1983 Radio Trst A, rež. Sergej Verč), božično legendo *Karkoli ste storili enemu teh ubogih* (24. dec. 1985, Radio Trst A, rež. Marjana Prepeluh). Z. je napisal scenarij za kratkometražni film *Razpis* (1961), poskušal se je tudi v prevodih (slov. prevod poezije F.G. Lorce Pesem hoče biti luč, NRazgl 1959, 38). Pisal in sodel. je v več slov. časopisih in revijah, pred leti (1964) je bil med drugim tudi član ured. odbora revije Sodobnost. - Za svoja dela je Z. prejel številne nagrade in priznanja, omenimo naj nagrado Prešernovega sklada 1963 za delo *Soha z oltarja domovine*, številne nagrade tako za prozo kot za poezijo na liter. natečaju tržaške revije Mladika in druge. L. 1987 je dobil najvišje slov. kulturno priznanje: Prešernovo nagrado. V utemeljitvi je med drugim zapisano: »Nosil in vodil ga je tok žive pripovedi in tako je lahko ostal zvest življenju, ki je pljusvalo v njem in okrog njega.«

Prim.: J. Pogačnik, F. Zadravec, *Zgod. slov. slovstva*, Obzorja Mrb. 1973, 550-56; B. Paternu, H. Glušič, M. Kmecl, *Slov. knjiž. 45-65, 1. knjiga*, SM, Lj. 1967, 202-03; SBL III, 344-45; *Leksikon Cankarjeve založbe - Slov. književnost*, CZ, Lj. 1983, 401-02; B. Štih, P.Z., *Soha z oltarja domovine*, Sdb 1963; J. Milič, P.Z. posebej in na splošno, PiČ 1971; T. Kermauner, *Zgodba o živi zdajšnjosti*, Mrb. 1975; A. Inkret, *Spomini na branje*, Mrb. 1977; Isti, *Novi spomini na branje*, Lj. 1980; osebni podatki; P. Zidar, Sv. Pavel, MK 1988; *Spremna beseda B. Paternu, biograf. in bibliograf. podatke pripravila D. Sedej*; s sl.

mlp

ZIDARIČ Boris, pravnik, gospodarstvenik in javni delavec, r. 4. sept. 1919 v Trstu, živi v Lj. Oče Josip, finančni revizor, lutkar (gl. čl.), mati Karmela Železnik, gospodinja. Družina je emigrirala v Lj. Tu je obiskoval osn. š. (1925-29), nato real. gimn. Iz polit. razlogov in predvsem zaradi protesta proti verouku so ga izključili iz vseh lj. gimn., šolanje je nadaljeval na Ptujju, kjer je maturiral 1937 in se nato vpisal na Pravno fak. v Lj., 1941 absolviral, 1946 diplomiral in promoviral kot doktor prava. - Bil je član Kluba primor. akademikov, organiziral zbiralne knjižne akcije in ilegalen

prenos slov. liter. preko meje. Hkrati je bil član jsl. naprednega akad. društva Jadran, ki se je po policijskem razpustu preimenovalo v Jugoslavijo. Kot član tega društva ter nekaj časa tudi njegov preds. je z drugimi organiziral mnogo študentskih narodnoobrambnih tabarov na Kočevskem in ob sev. meji, kjer je bil nemški pritisk zelo močan. Zaradi svoje leve usmerjenosti je 1940 skupaj s približno tridesetimi tovariši izstopil iz društva (skupina disidenti Jugoslavije). Že pred tem pa je bil iz istih razlogov s skupino Rus, Polič, Lubej izključen iz organizacije Sokol. Bil je podpisnik zahtevka za ustanovitev društva prijateljev Sovjetske zveze. V prvem študentskem odboru OF na lj. U je jun. 1941 zastopal skupino disidentov. 1939 je prek dr. Lava Čermelja prišel v stik z Danilom Zelenom in na njegovo željo opravil nekaj nalog za TIGR. Ob izbruhu vojne je bil prostovoljec Soške legije. 21. jun. 1941 ga je it. policija zaprla in dec. istega leta ga je Posebno sodišče za zaščito države na drugem tržaškem procesu obsodilo na šest let zapor. Kazen je prestajal v San Gimignano, bil po kapitulaciji It. dec. 1943 izpuščen ter nato po nekajmesečnem ilegalnem delu v Trstu spet aretiran in odposlan v konfinacijsko taborišče Buchenwald. Domov se je vrnil konec sept. 1945, ker je bil na poti iz taborišča vključen v delo misije za repatriacijo v Jslo v Pragi. Ima status borca 1941-45. - Po vojni je vodil nekaj večjih, predvsem zunanjetrgovinskih delovnih organizacij. 24 let je delal na odgovornih položajih v zvezni in republ. gospodarski zbornici doma in v tujini. Kot podpreds. Gospodarske zbornice Sje je bil odgovoren za področje ekonomskih odnosov s tujino (1974-81) in je razvijal mnoge pobude in aktivnosti za uspešnejšo organiziranost gospodarstva pri vključevanju v mednar. delitev dela, njegovo povezovanje in združevanje za vsklajen in učinkovitejši nastop na tujih tržiščih ter za tako ekonomsko politiko, ki naj pospešuje odpiranje jsl. gospodarstva v svet. Posebno skrb je posvečal napredku odnosov z deželami v razvoju, utrjevanju obmejnega gosp. sodelovanja in dobrih sosedskih odnosov z It., Avstr. in Madž. Bil je delegat Drž. sekretariata za gospodarstvo LRS pri Uradu za zvezo FLRJ v Celovcu (1953-55); vodja predstavništva Gospodarske zbornice Jsle v Mehiki (1958-62), v Madridu (1968-74), v

Trstu (1981-85); vodja jsl. oz. slov. gosp. delegacij v letih 1974-81 v It., Avstr., na Madž., v Kolumbiji, Venezueli. - Razvijanju ekonomskih odnosov s tujino se je posvetil tudi kot poslanec v skupščini SFRJ. Večkrat je vodil tiskovne konference doma in v tujini, se udeleževal okroglih miz ter razprav na mednar. kongresih in konferencah; sodeloval je pri meddrž. pogajanjih in predaval doma in v tujini o sodelovanju Sje in Jsle z drugimi državami. Napisal je tudi nekaj skript za dopolnilno izobraževanje zunanjetrgov. kadrov, prav tako člankov in razprav. - Za delo je prejel številna domača in tuja priznanja ter drž. odlikovanja, med drugim Red republike s srebrnim vencem.

Prim.: Osebni podatki; Ljubljana v ilegali, 1. del, Lj. 1959, 179, 311; Petdeset let slov. univerze v Lj., Lj. 1969, 121; Univerza v Lj. in 40 let KPS, Lj. 1977, 20; S. Kremenshek, Slov. štud. gibanje 1919-1941, Lj. 1972, 9, 238, pass.; L. Čermelj, Med prvim in drugim tržaškim procesom, 1972, pass.; Ferenc, TIGR, 134, pass.; V. Krivic, O množični udeležbi pravnikov v NOB 1941-1945, Borec, marec/april 1985, 152, pass.; Studentski in dijaški delovni narodnoobrambni tabori v Sloveniji, Mrb. 1987, 4, pass.; članki v Gospodarskem vestniku 28. dec. 1978, 13. sept. 1979, 17. jan. 1987, 8. dec. 1989, vse s sl.; M. Vrhunec, Dr. Bor. Zidarič - sedemdesetletnik, Delo 1. sept. 1989 s sl.; V.B. - Vlasta Bernard, Dr. B. Zidarič - po štirih letih službovanja v Trstu, PDK 19. jul. 1985 s sl.; J. Koren, Dr. B. Zidarič - sedemdesetletnik, PDK 8. sept. 1989 s sl.; Bibliografski oddelek NUK; Arhiv Dela.

Škoberne

ZIDARIČ Josip (Joso), finančni revizor v Finančni direkciji v Lj., r. 11. sept. 1888 v Trstu, u. 7. jun. 1970 v Lj. Oče Josip, sodar v Trstu, mati Marija Fišer, gospodinja. Osn. š. (pet let) je opravil v Trstu, nato klas. gimn. v Trstu in tu maturiral 1908. Dva semestra Pravne fak. je opravil v Gradcu (1912-13), štiri semestre v Lj. (1919-21). V letih 1910-14 je bil uradnik Finančne direkcije v Trstu, v letih 1919-54 finančni revizor Finančne direkcije v Lj. Ob poklicni finančni stroki se je ljubiteljsko ukvarjal z lutkarstvom, glasbo in sokolsko telovadbo. V letih 1911-14 je aktivno deloval kot telovadni vaditelj pri tržaškem svetoivanskem Sokolu. V svetoivanski sokolski organizaciji je delal tudi po prvi svetovni vojni vse do odhoda v Jslo, ker se je uprl službeni premostitvi v Južno It. V Lj. je predvsem kult. delal v okviru Sokola I. Tabor v pihalnem (klarinet) in godalnem (kontrabas) orkestru. Pri društvu Sokol Tabor I.

je 1927 ustanovil lutkarski oder, ki je bil tedaj prvi sokolski lutkarski oder v Jsli. Razvil ga je v tehnično in umetnostno najpopolnejše sokolsko lutkarsko gledališče. Pomagal je organizirati nekatere druge sokolske odre, sodeloval je pri njihovem delu s svojim teoretskim in strok. znanjem, izkušnjami in načrti za lutkarske odre. Ohranjen je njegov do popolnosti izdelani načrt za stalno sokolsko lutkarsko gledališče v Novem Sadu. Lutke je oblikoval po predlogah iz revij, slik, po lastnih zamislih oz. skicah in jih tudi sam izdeloval. Glave lutk je oblikoval s tehniko papirmaše-ja. Lutke je ustvarjal iz raznih zgodovinskih obdobij. Znale so njegove lutke faraonov, lik guslarja, zlasti pa oblikovanje in uveljavljanje Jurčeka kot slov. narodne lutke namesto Gašperčka (nemški Kasperle oz. namesto češkega Kašpereka). Cela vrsta predstav je nosila Jurčkovo ime. Oblečke je šivala njegova žena Karmela. Pisal je scenarije in tekste za lutkovne igre. 1930 je študijsko potoval v Prago, Nemčijo, Belgijo in London. Priznana je njegova vloga tudi na teoretskem področju. Boris Orel navaja v svojem referatu iz 1930, da so se »teoretično bavili z lutkovno umetnostjo France Bevk, dr. Karel Dobida, dr. Ivan Lah, dr. M. Pretnar, dr. Roman Tominec in Joso Zidarič«. Pisal je članke, razprave, predaval na lutkarskih tečajih in dal skupaj z Vekoslavom Kovačem pobudo za ustanovitev lista *Sokolski lutkar*, v katerem je napisal več člankov (letnik 1939-40). Leta 1930 je dal pobudo za ustanovitev Jsl. lutkarske zveze s sedežem v Lj. Bil je prvi tajnik te zveze (1930-33). Predstavljal jo je na tretjem mednar. kongresu UNIMA (Mednarodna lutkarska zveza) v Liegè-u (13. do 22. sept. 1930), kjer je podal referat o jsl. lutkarstvu (tiskan v posebni franc. brošuri). Vodil je obširno korespondenco z UNIMA, zlasti pa z revijo »Loutkar« v Pragi in češkimi lutkarji. Kasneje (1939-40) je v Jsl. lutkarski zvezi delal kot propagandni vodja. Napisal je referat *Sto je lutka?* za lutkarski zbor v Bgdu 1937. Leta 1941 je zaradi kult. molka z lutkarskim delom prenehal. Njegove izvirne lutke hranijo v Lutkovnem gledališču v Lj. Razstavljene so bile ob mednar. prireditvi »Lutke 88« (PUPPET ART 88) 1988 v Cankarjevem domu v Lj. V tridesetih letih je prejel odlikovanja Red sv. Save. Vzdevek Joso je uporabljal predvsem v času lutkarskega delovanja.

Prim.: Osebni podatki iz anketnega lista 23. maja 1987 in iz arhiva (hrani ga sin dr. Boris Zidarič); Boris Orel, Referat na kongresu za ustanovitev jsl. lutkarske zveze s sedežem v Lj. (17. avg. 1930); Josip Zidarič-Joso, Referat o jsl. lutkarstvu na III. mednar. kongresu UNIMA v Liegè-u (13.-22. sept. 1930); Vl. Bartol, Mladost pri Svetem Ivanu (druga knjiga); SGL III, 800-01; razne objave v dnevniku Jutro med 1930-40; SBL IV, 809.

Koren

ZIERNFELD Viktor, gozdar, r. 20. jul. 1883 na Kneži pri Podmelcu, u. 31. okt. 1942 v Bistrici ob Dravi, pok. v Rušah, pozneje prepeljan v Lj. Oče Janez, gozdni čuvaj, mati Neža Kolenc, gospodinja. Gimn. je dovršil v Gor. 1904, nato je študiral na Hochschule für Bodenkultur na Dunaju (do 1910), tu je opravil 1914 tudi strok. izpit iz gozdarstva in lovstva. Od 1910-12 je bil gozdar. tehnik pri sekciji za urejanje hudournikov v Innsbrucku (izpostava v Tridentu), 1912-15 gozdar. pripravnik pri Gozdni direkciji v Gor. Nato je prestopil k Narodni vladi za Sjo in bil kot njen uslužbenec upravitelj gozdar. veleposestva Snežnik na Notranjskem, od 1920-25 vodja drž. gozdar. uprave na Bledu. 1925 je postal gozdar. svetnik in v. d. direktorja Gozdne direkcije v Lj. 1929 je bil prestavljen na bansko upravo v Lj. in postal gozdar. nadsvetnik. Od konca 1930 je bil ravn. novoustan. drž. niž. gozdar. šole v Mrbu in jo vodil do pomladi 1941, ko so jo Nemci zaprli. Na šoli je organiziral pouk in internat za gojence, ustanovil šol. muzej in zanj zbiral primerne predmete. Pod njegovim vodstvom je priredila šola več tečajev za gozdne in lovske čuvaje, 1940 tečaj za podčastnike. - Z. je napisal nekaj strok. člankov in jih objavil v časopisih: *Lovec: Nekaj o divji kozi* (1924), *Kratek prispevek k spoznavanju ruševca* (1934); Kmetovalec: *Drž. nižja gozdar. šola v Mrbu in Navodila za podiranje gozdnega drevja* (1931); in v knjigah *Gozdarstvo v Sji* (1923); *Gozdi verskega zaklada v okolišju blejske gozdne uprave*, v *Polja stoljeća šumarstva* (Zgb 1926); *Lastna režija drž. gozdne uprave v Sji*.

Prim.: A. Šivic, SBL IV, 810 in tam navedena liter.

Ured.

ZIHERL Boris, sociolog in politik, r. 25. sept. 1910 v Trstu, u. 11. febr. 1976 v Lj. Oče Josip, sodni uradnik, mati Ana Kobal, socialna delavka. Osn. š. v Škofji Loki, nato 2. drž. gimn. v Lj. (1921-31). L. 1932 se je vpisal na Pravno

fak. in dosegel absolutorij 1941. Kot dijak je postal član srednješolske sekcije Orjune, a se je nato pod vplivom Toneta Tomšiča in zaradi razočaranja nad šestojanuarsko diktaturo obrnil k ideji komunizma. 1929 je bil sprejet v SKOJ, 1930 pa v KPJ. Delal je v agitpropu PK KPJ, od 1932 je bil kot član PK odgovoren za Notranjsko. 1934 je bil po zakonu o zaščiti države obsojen na štiri leta ječe, ki jih je prebil v kaznilnici v Sremski Mitrovici, kjer je študiral zgodovinski materializem in slov. zgod. V letih tik pred 2. svet. vojno je vodil partij. tečaje in delal v Slov. klubu, od 1940 pa je bil član CK KPS in sekretariata Društva prijateljev SZ. Po okupaciji Sje je poleti 1941 postal član Izvrš. odb. OF, v Lj. je do konca 1942 nato delal v agitpropu CK KPS, urejeval Delo, Radio vestnik OF in Spor. S tem delom je nadaljeval tudi po odhodu v partizane jan. 1943, vodil pa je še partij. š. in sodeloval pri ured. LdP. 1944 je bil poverjenik za prosveto in namestnik dir. Znanstvenega inštituta. Avg. 1944 je postal član propagandnega odd. Vrhovnega štaba NOV in POJ na Visu, okt. pa član agitpropa CK KPJ in sour. Borbe v Bgdu. Od avg. 1945 do maja 1946 je bil predstavnik CK KPJ pri CK VKP (b) v Moskvi, nato pa do jun. 1947 preds. komiteja za znanost in šolstvo pri vladi FLRJ ter do 1949 ponovno v agitpropu CK KPJ, vmes pa je bil tudi ur. glasila Informbiroja Za trajan mir, za narodno demokratiju (1947-48). Bil je tudi ustanovitelj in 1949-50 dir. Inštituta za društvene nauke v Bgdu. - 1950 se je vrnil v Lj., bil sprva minister za znanost in kulturo LRS, od 1953 prof. za teorijo družbenih ved na Filoz. fak., ustanovitelj in dir. Inštituta za sociologijo (1959-64), prof. marksistične filoz. in sociol. na Vis. š. za polit. vede (od 1964). Bil je tudi preds. ideol. komisije CK KPS, član glav. odb. OF oziroma SZDL (1945-71), poslanec republ. (1958-63) in zvezne skupščine (1947-67), član CK KPS (1948-68), član CK KPJ (1952-76), član Sveta federacije itd. Bil je izvoljen tudi za člana SAZU in 1975 za podpreds. SAZU. Prejel je sedem drž. odlikovanj ter dvakrat Prešernovo nagrado (1950, 1958), nagrado AVNOJ pa 1972. - Za teoretska vprašanja marksizma se je Z. zanimal že kot dijak, aktivno pa se je s tem pričel ukvarjati kot član ured. Književnosti, kjer je objavljial prevode iz ruske in nemške marksistične liter. V letih pred vojno

je objavljala največ v Sd, pisal je npr. o Cankarju, polemiziral s Fr. Vebrom, omeniti pa velja še njegovo prepotentno in krivično razpravo *Dve razdobji fašizma na Slovenskem* (Sd 1938). Po naročilu CK KPS je sestavil tudi apologetsko brošuro *O Sovjetski zvezi* (1940). Med vojno je pisal propagandna in paternalistična besedila za partij. in OF glasila ter prirejal marksistično liter. v obliki brošur za partij. šole. - Po vojni je s tem nadaljeval, objavljala pa je tudi v bgd. in celo moskovskih partij. glasilih. Vse bolj se je posvečal ožji filoz. in sociol. marksistični misli, podprti z zgod. analizami ter kulturološkimi ilustracijami. - Objavil je mnogo teoretičnih člankov v različnih revijah in čez deset knjig. Ostajal je zvest ozkemu marksističnemu obravnavanju kulture in umetnosti, kar je izkazoval posebej v kritiki Aleša Ušeničnika in Franceta Veبرا ter v polemiki z Jos. Vidmarjem sredi petdesetih let, prvi pa se je na Slov., čeprav ostro odklonilno, spoprijel s pojavom eksistencializma (Nsd 1953). Sodobniki so ga zato doživljali kot neomajnega zagovornika socialističnega realizma v umetnosti ter kot ždanovca v kult. politiki. Posebej se je Z. trudil, da bi teoretično in tudi praktično zavrnil in preprečil vse zahodne vplive v kulturi in umetnosti na Slov. Njegove najpomembnejše knjižne objave po vojni: *Članki in razprave* (1948), *O nekaterih problemih borbe za novo Jugoslavijo* (1948), *France Prešeren, pesnik in mislec* (1949), *Komunizem in domovina* (1950), *Umetnost in miselnost* (1956), *Književnost in družba* (1957), *O nekaterih aktualnih vprašanjih socializma* (1959), *O humanizmu in socializmu* (1965), *Včeraj in danes* (1974), *Temelji marksistične obče sociologije* (1974), *Ivan Cankar in naš čas* (1976). Ob tem je še naprej prevajal, tako marksistično liter. kot tudi nekaj ruskih leposlovnih del. - Objavljala je tudi pod psevdonimi B.Z., Stanko Dornik, B. Ločan, Anton Ločnik, A. Poljanec, S.D., Bogdan, Bogdan Kovač, St. Križnar, A. Pomerancev.

Prim.: SBL IV, 811-13; ULjBB I-III (z bibliografijo); LSAZU 1948-49, 1958; Delo 1972, št. 334 s sl.; 1976, št. 35 s sl., št. 37 s sl.; TiP 1977, 46-93; B. Ziherl, Zbrana dela I-V, Lj. 1981-89 (ur. N. Pagon-Brglez); B. Majer, Življenje in delo B. Ziherla, Loški razgledi 1980, 112-19; Dim. Rupil, Slov. intelektualci, Lj. 1989, 81-97; Al. Gabrič, Slov. agitpropovska kult. politika 1945-1952, Lj. 1991, pass.

Mlakar

ZIMIC Stanko, literarni zgodovinar, hispanist, r. 4. maja 1930 v Desklah pri Novi Gor., živi v Austinu (Texas, ZDA). Oče Rafael, gostilničar, mati Olga Pavlin, gospodinja. Osn. š. v rodnem kraju, gimn. v Gor., Vidmu in Šempetru pri Gor., kjer je maturiral 1950. Na lj. U je študiral romanistiko in anglistiko (1950-55) in opravil B diplomski študij. Šolanje je nadaljeval v ZDA, in sicer na U v Miamiu (Coral Gables, Florida) med 1956-58 in na Duke University v Durhamu (North Carolina), kjer je 1964 doktoriral z disertacijo *Cervantes, lector de Núñez de Reinoso y Aquiles Tacio*. Pred tem je bil asistent za moderne jezike na U v Miamiu in asistent za romanske jezike na U v Durhamu. Med 1960-61 je učil španščino na Rollins Collegeu (Winter Park, Florida), 1961-62 tudi franc. na Washington & Lee University v Lexingtonu (Virginia). Od tod je prišel na U v Austin, kjer je bil od 1964 asistent in od 1968 izredni prof. za špansko književnost. 1977 je prav tam postal redni prof. Z. je 1977 postal tudi član Academia Norteamericana de la Lengua Española v New Yorku in dopisni član Real Academia Española v Madridu. - Kot liter. zgod. je Z. svoje raziskovalno zanimanje namenil španski in portugalski književnosti 16. stol., zlasti Cervantesovi osebnosti. Poleg številnih razprav označujejo njegovo raziskovalno delo predvsem knjige *El pensamiento humanístico y satírico de Torres Naharro* (1-3, Santander 1977-79); *El teatro de Cervantes* (Madrid 1982); *Juan de Encina, Teatro y poesía* (Madrid 1986); *Las eglogas de Garcilaso de la Vega* (Santander 1988). - Razprave je objavil v revijah Bulletin of hispanic studies (Liverpool), Hispania (Cincinnati), Hispanófila (Chapel Hill, North Carolina), Romance Notes (prav tam), Symposium (Syracuse, New York), Boletín de la Biblioteca Menéndez Pelayo (Santander), Boletín de la Real Academia Española (Madrid), Anales Cervantinos (Madrid). V razpravah je pozornost namenil Cervantesu (zlasti njegovi dramatici) in njegovim sodobnikom. V razpravi *Cervantes en Eslovenia* (Boletín de la Real Academia Española 1968) je pregledal prevode Cervantesa v slov. in v jezike južnih Slovanov. Prvi skrajšani prevod Don Kihota v slov. jeziku je objavil Fran Zakrajšek (gl. čl.) v Goriškem letniku (Gor. 1863). - Z. je objavljala tudi v slov. znanstvenih revijah; tako je v Acta neophilologica 1970 izšla študija

El Persiles como critica de la novela bizantina, sledilo je še nekaj študij iz zgod. španske književnosti. Na slov. književnost pa je vezana študija *El tema del Rey Rodrigo en un poema esloveno* (Acta neophilologica 1974), v njej je namreč povezal motiv Levstikovega Ubežnega kralja s sorodnimi temami v španski književnosti. - Z. išče odgovor »v prehajanju motivike iz liter. v literaturo in jo skuša rešiti kot živost legende, ki bi jo Levstik utegnil najti za navdih v španskih romancah« (PDK 29. maja 1977). Ob obiskih domovine je večkrat predaval zlasti o svojem znanstvenem delu (npr. Idrinja in Nova Gor. 1968). Z. je prevajal iz it. v slov. jezik (C. Pavese; ni objavljeno). 1961 se je oženil z vnučkinjo ameriškega pesnika Roberta Frosta, liter. zgodovinarke Lesley Lee Francis.

Prim.: SBL IV, 816-17 in tam navedena liter.; PrimN 15. jun. 1968; Delo 1. apr. 1975; Joseph Velikonja and Rado L. Lencek, Who's who of Slovene descent in the United states, Seattle - New York, Columbia Univ. and Univ. of Washington 1992, 109.

Ured.

ZIMMERMANN Franz Xaver, literarni zgodovinar, pesnik in publicist, r. 4. jun. 1876 v Hopfgartnu na Tirolskem, u. 20. mar. 1959 v Celovcu. Po študiju filozofije in doktoratu je bil 1908-15 prof. latinščine in nemščine na gimn. v Gorici, dokler ga ni pregnala I. svet. vojna; 1917 se je ustalil v Celovcu. Tu se je ukvarjal s časnikarstvom, 1918 je izdal *Kärntnerland*, kjer je obravnaval koroške literature. Ok. 1923 je zapustil Celovec in služboval kot dvorni svetnik avstr. konzulata pri Sv. sedežu v Rimu do 1943, ko se je znova vrnil v Celovec. - Za časa bivanja v Gor. se je Z., očaran od lepote, mediter. podnebja in kulturnega utripa mesta poglobljal v zgod. in osebnosti, ki so odražale zlasti nemško duhovno kulturo na tem skrajno južnem predelu avstr. monarhije. Sad tega je raziskovanje življenja in dela primor. Nemca, pisatelja Otta v. Leitgeba (Izv. gor. gimn. 1911, 9-91 in separat s slikami; Adria, Trst 1911, 177), čigar zapuščino je hranil, ter Čopovega prijatelja Franca Leop. Savia (*Ueber die Görzer Landräte Franz S. und Franz Leop. S.*, Izv. gor. gimn. 1912, 27-73 z bibl.; Görz..., 1918, 143-58). V Saviovi ostalini je našel Čopova pisma in po Z-ovi zaslugi smo dobili prvo objavo Čopovih pisem Saviu (*Nova Zhopova pisma*, Veda, Gor. 1914, vsega 13 p.). Že apr. 1912 se je obrnil na

Avg. Žigona; kustosa Licejske knjižnice v Lj., da bi skupaj izdala Čopova in Saviova pisma. Žigon mu je 14. apr. i.l. odgovoril, da ima Saviova pisma pripravljena za natis in je zaradi tega navezal pismene stike z ured. gor. Vede. Dopisovanje se je vleklo do Z-ove objave samo Čopovih pisem (14 Žigonovih pisem v NUK, Ms 489, kjer so tudi Čopova in Saviova pisma s Z-ovim komentarjem za prvih šest Čopovih pisem na krtačnih odtisih). Protí koncu 1923 je Z. spet pisal Žigonu, da bi izdala pisma v Lj., ta pa mu je 2. jan. 1924 odpisal, da v Lj. ni denarja in odjemalcev. Med vojno je Z. ponudil pisma lj. univ. in rektor M. Kos mu je 14. okt. 1944 odgovoril, da ima pisma v evidenci, treba se je domeniti le o ceni. In tako so prišla pisma v NUK. Na kroniki o zgod. jezuitske gimn. v Gor. (1615-1772) temelji leposlovno ubran opis prve jezuit. gledališke predstave 1622 v Gor. (*Aus alten Tagen...* Izv. nem. real. gimn. v Gor. 1914, 49-56), pisal še o drugih zgodov. in etnograf. gor. utrinkih, jih odbral in objavil v knjižni zbirki Görzer Studien..., I. zv.: *Görz. Geschichte und Geschichten aus der Stadt, der Grafschaft und ihrem friaulischen Vorlande* (Celovec 1918). Tudi pozneje je Z-a zaposloval Savio kot nosilec in posrednik nemške romantike na tedanjem franciskeyskem jugu: *Deutsche Romantik in Görz 1820-1835*, (Carinthia, Celovec 1955, 790-801), saj je bil imetnik njegove zapuščine. Pisal je še mdr. o Karlu Coronini-Crombergu (*Adria und Ostalpen*, Trst 1914, zv. 1-2), da je bil sam pesniško nadarjen, pa dokazal z liriko, ki jo je navdihnili mesto Rim z okolico in življenje v Campagni: *Römische Gegenwart, Elegien, Visionen, Veduten* (Celovec 1944).

Prim.: E. Nussbaumer, Geistiges Kärnten, Celovec 1956; H. Giebisch-G. Gugitz, Bio-Bibliograph. Lexikon Oesterreichs, Dunaj 1964; A. Slodnjak-J. Kos, Pisma Matija Čopa I, 1986; dopis redakcije Avstr. biogr. leksikona sept. 1991, Dunaj; M. Jevnikar, Savio F. L, PSBL III, 304-05.

N. P.

ZINK (ZINI) Andrej, duhovnik, r. 20. nov. 1870 na Verdeli pri Sv. Ivanu v Trstu, u. 12. apr. 1950 v Trstu, pokop. na Opčinah pri Trstu. Oče Franc, mati Urša Gergič. Srednje š. je obiskoval v Trstu, bogoslovje v Gorici. V duhovnika je bil posvečen v Trstu 15. jul. 1894. Službena mesta so bila naslednja: od 1. sept. 1894 do 10. okt. 1898 kaplan v Škednju; od 11. avg. 1898

do 27. febr. 1899 žpk. upravitelj v Dekanih; od 28. febr. 1899 do 7. okt. 1901 žpk. upravitelj v Pomjanu (tudi učitelj); od 8. okt. 1901 do 21. jan. 1902 kaplan v Lokvi; od 22. jan. 1902 do 3. apr. 1908 kaplan pri Novem sv. Antonu v Trstu za podružno cerkev sv. Vincencija; od 4. apr. 1908 do 30. jun. 1912 kaplan v novi župniji sv. Vincencija v Trstu; od 1. jul. 1912 do smrti župnik in dekan na Opčinah (15. okt. 1946 se je preselil v Trebče; tu je prosil za penzijo, a je ni dobil zaradi birokratskih ovir in ker je prej umrl). Leta 1919 je bil imenovan za sodnika pri trž. cerkv. sodišču; ob 50-letnici mašništva je bil 7. jul. 1944 imenovan za častnega kanonika trž. stolnega kapitlja. - Vse od 1902 je bil katehet v Trstu na eni ali drugi šoli, tako tudi na Opčinah takoj po vojni. V Trstu so 8. jul. 1906 ustanovili slov. Katoliško izobraževalno društvo, ki pa ni dolgo ostalo pri življenju (1914), vsekakor je bil 1907 Z. izvoljen v društveni odbor. - V jul. 1938 so novo imenovanemu trž. škofu A. Santinu slov. duhovniki poslali posebno spomenico z raznimi željami. Podpisali so jo slov. in hrv. dekani tržaškokoportske škofije: M. Barbiš, G. Piščanc, N. Silvani, F. Malalan, J. Aničić, Just Filiplić, S. Kroppek, F. Kerhne in Andrej Zink. - Na Opčinah je dekan Z. preživel dve vojni, med drugo je 20. apr. 1944 po bombardiranju ostal brez župnišča. »Bil je dober župnik. Vsak četrtek je hodil obiskovat bolnike v tržaško bolnišnico, večkrat je bil brez kosila in večerje, ker je vse razdal med bolnike in reveže. Moralno in materialno je pomagal nekaterim dijakom« (Vremec). Žal ni zapustil nobene župnijske kronike.

Prim.: Ška Trst; Vas, ljudje in čas (Zgodovina Opčin), Trst 1972, 38, 39; Tomaž Simčič, Jakob Ukmar, GMD 1986, 65, 202; L. Jurca, Moja leta v Istri pod fašizmom, Lj. 1978, 32.

Škerl

ZLOBEC Anamarija, roj. **VOLK**, učit. in kult. delavka, r. 15. nov. 1937 v Trstu, živi v Miljah. Oče Rafael, železničar, mati Helena Stegel, gospodinja. Osn. š. Rojan (prva dva razr. v it.), nižja gimn. (zdaj I. Cankar) pri Sv. Jakobu v Trstu, maturirala 1955 na učit. v Trstu, 1957 pa še na šoli za vzgojiteljice otr. vrtca pri Uršulinkah v Gorici. Dve leti suplentka na slov. osn. š. v Trstu in vzgojiteljica v kolonijah Slodkad, obenem je obiskovala tečaja pedagogike in ročnega dela. Od 1958 do 1964 stalna učit.

v otroških vrtcih na Proseku, Ricmanjah in Lonjerju. 1965 se je poročila s Pavlom Zlobcem (astronomom, gl. čl.), rodila sta se jima dve hčerki, Marija in Barbara. Z. se je nato zaposlila na osn. š. in poučevala v Briščikih, Zgoniku, Ricmanjah, Rojanu in pri Sv. Jakobu. 1982 se je upokojila, da bi se posvetila družini. - V šolskih letih je s prispevki sodelovala v mladinski publicistiki (Tako je bilo trpljenje, Trst 1946, Literarne vaje). Bila je tudi članica Ljudskega odra in z igrico Žaromil in drugimi prizori nastopala na tržaških odrih. S trž. rad. postajo Trst A je začela sodelovati 1958. Napisala je igrici *Pravljica o malem lenuhu, Ježek na potepu* in pravljico *Murnčkov koncert*. Te sneje je začela sodelovati po upokojitvi. Za oddajo *Pravljica za dobro jutro* je napisala 20 pravljič (*Čudežna očala, Oblaček radovednež, Požrešni golobček, Neroadni kuža, Lažniva sraka, Lena kokoška, Gostilna pri treh smrekah, Pravljičica o srnici...*). Od 1975 redno sodeluje pri reviji *Pastirček*. Zanj je napisala pesmice, igrice ter številne članke, zgodbe oz. pravljice (*Naša muca, Nove sanke, Mama odgovarja Zakajčku, Slava Francetu Prešernu, Sveti Trije kralji...*). Zgodbici *Srečanje v gozdu* in *Vsiljivka* sta bili objavljeni v Zlatih slivah 1978, igrici *Miklavžev večer* in *Božični večer* pa v *Pastirčkovem* odru 1986. Nekatere igrice so izvedli na raznih slov. š. na Tržaškem. Po potrebi je pomagala mladini v Baragovem domu v Ricmanjah in v Miljah.

Prim.: Osebni podatki; PDK; NL; KatG; arhiv Radia Trst A; *Pastirček*.

nsf

ZLOBEC Andrej, aktivist OF, oficir, pisec, r. 8. nov. 1899 v Ponikvah na Krasu, u. 23. sept. 1981 v Lj. Oče Andrej (1872-1950), boren kraški kmet, mati Ana Zlobec (1874-1961), gospodinja. Z. je bil najstarejši med devetimi otroki. V Avberju je obiskoval pet razr. ljud. š. V prvi svet. vojni je bil mobiliziran v avstroogrsko vojsko, nato se je 1919 pridružil Maistrovim borcem za sev. mejo. Takoj po vojni je moral zbežati od doma, ker so vaški fantje v Avberju razobesili slov. zastavo ter se zaradi tega stepili s fašisti. V Jslji je obiskoval pešadijsko podofircirsko šolo, že čez nekaj mesecev pa se je pridružil borcem za južno jsl. mejo (1921-24) ter se udeležil bojev v Albaniji in Grčiji, nato je bil v službi komande mesta Beograd, za tem pa gojenec Vojne intendantske akademije (1925-

28) ter služboval kot aktiven (intendantski) oficir v Zagrebu in Mariboru, kjer se je vpletel 1932 v vojaški puč ter bil kazensko premeščen v Prilep. Nekaj časa je sodeloval pri izdajanju mesečnika *Eвропа*, ki je bil strok. časopis za poučevanje dvanajstih jezikov. Za vojno akad. v Beogradu je 1933 izdal *Intendantski priročnik (potsetnik)*. - 1935 je bil premeščen in je delal v smodnišnici v Kamniku, naslednje leto pa v Lj., kjer je bil pred 2. svet. vojno visok oficir v generalštabu triglavske divizije. V teh letih si je ustvaril družino; žena Benica, roj. Zagar, mu je rodila tri otroke (hčerka Dušica, poročena Kunaver, je znana strok. pisateljica). Po razpadu stare Isle je bil prisilno upokojen ter se 1941 vključil v OF. It. so ga 1942 internirali, bil je v taboriščih Gonars, Monte Malc, Padova, Treviso, v katerih je pomagal sojetnikom in bil zaradi tega dodatno kaznovan. V Lj. se je vrnil 1943 ter nadaljeval delo v OF, nekatere naloge je izpolnjeval tudi na Primorskem. Domobranci so ga jan. 1945 aretirali ter strahovito mučili, tako da je ostal invalid. Po okrevanju je bil od sept. 1946 do upokojitve 1965 zaposlen v različnih podjetjih kot knjigovodja. Ob koncu življenja je pripravil memoarsko knjigo *Za blagor očetnjave* (Lj. 1981), ki pa je izšla postumno in je zanimivo pričevanje o življenjski poti primor. fanta, ki je po srcu ostal Kraševac, čeprav ga je usoda vodila po različnih bojiščih. Domala vse življenje je delal daleč od domače vasi, iz katere ga je iztrgal fantovski prepir zaradi domoljubja.

Prim.: Družinski arhiv (Dušica Kunaver); dokumentacija GorMuz (Nova Gor.); Otrok in družina, april 1982 (D. Kunaver); PrimSreč 1982, št. 34, 228-29 (Z. Jan); Mladina 1982, št. 17 (J. Valentinčič); PD 15. febr. 1982 (J. Valentinčič); Delo 19. mar. 1982 (J. Sifrer); PrimN 20. apr. 1982 (J. Valentinčič); 4. jun. 1982 (L. Čehovin); Lj. dnevnik 29. jan. 1984 (V. Lesar).

Jan

ZLOBEC Avguštin (LOBEZZO), duhovnik, r. 28. avg. 1881 v Ponikvah na Krasu (župnija Avber), u. 23. jul. 1970 v Mačkovijskih pri Trstu. Oče Jožef, kmet, mati Antonija Turk. Sred. š. je dovršil v Lj., 2 leti bogoslovja v Mrbu, 2 leti pa v Gor. V duhovnika je bil posvečen v Gor. 26. jul. 1908. Po sred. š. je bil pri vojakih kot prostovoljni enoletni »Kadettfeldwebel«. - Službena mesta: od 1. sept. 1908 do 31. jul. 1910 kaplan v Sežani; od 1. avg. 1910 do 31. jul. 1914

kaplan na Vatovljah; od 1. avg. 1914 do 22. mar. 1915 žpk. upravitelj v Pomjanu; od 23. mar. 1915 do 31. okt. 1930 žpk v Pomjanu. Med tem časom je nekajkrat upravljal Krkavce, Kostabono in Marezige. Od 23. febr. 1924 do 31. okt. 1930 je bil predekan v Krkavcih. Pod pritiskom oblasti se je 31. okt. 1930 odpovedal župniji in službi prodekana ter se kot upokojeni župnik naselil pri Sv. Antonu pri Kopru (danes Pridvor), kjer je še naprej skrbel za vernike. 1955 se je preselil v Trst, 1957 pa v Mačkovlje, kjer je ostal do smrti. Od pomladi 1919 je bil eno leto interniran na Sardiniji. - Bil je tih in skromen, a zvest in pogumen delavec na verskem in narodnem polju v Slovenski Istri. Njegovo življenje je bilo prežeto z vsakdanjim bojem za poštenost, doslednost in zvestobo duhovniškemu poslanstvu. V Pomjanu si je s svojo doslednostjo in dobrosrčnostjo pridobil velik ugled. Za pomoč kmetom je med drugim vodil krajevno hranilnico in posojilnico. Njegovo vsestransko javno delovanje in zlasti še narodna zavednost sta bila vedno trn v peti it. nacionalističnim krogom v Kopru, ki so pritiskali na škofa, da ga odstrani.

Prim.: ŠkATrst; KatG 3. sept. 1981; Alojz Tul, Avguštin Zlobec - ob stoletnici rojstva, KolGMD 1982, 82-86 s sl.; Klinec, Slov. duhovščina pod fašizmom, GMD 1979, 56, 133; Milanović, Hrvatski narodni prerod u Istri, Pazin 1973, 491.

Škerl

ZLOBEC Ciril, pesnik, politik, urednik in kulturni časnikar, prevajalec, publicist, r. 4. jul. 1925 v Ponikvah na Krasu, živi v Lj. Oče Albert, delavec in mali kmet (1879-1956), mati Antonija Fabjan (1888-1957), gospodinja. Vzdevek: Čiro, ilegalna imena: Amen, Stempihar, Tovariš, Nimančič; psevdonimi in kratice: cic, —il, antikronist. Oče se je kot vdovec spet poročil, v družinah je bilo devet otrok, sedem živih. Mati (druga žena, imela je enako ime in priimek kot prva) je imela smisel za poezijo. Z-ev stric je Avguštin Zlobec (gl. čl.), nečak pa Marijan Zlobec (gl. čl.). Po sedmih razr. it. osn. š. v Avberju se je vpisal na klas. gimn. v goriškem Malem semenišču (1938-39) in nato nadaljeval šolanje v Kopru, od koder so ga dec. 1941 v 4. razr. izključili zaradi nacionalne zavesti in liter. delovanja. Urejal je namreč ilegalni rokopisni dijaški list, ki so ga ob izključitvi zaplenili in uničili, v njem pa je objavljval tudi prve pesmi. Nato je

živel doma v Ponikvah, kjer se je že 1942 povezal z OF, mar. 1943 pa je bil skupno z drugimi mladoletnimi vrstniki konfiniran v Abruzze, od koder se je vrnil po kapitulaciji It. in postal borec Kosovelove brigade ter organizator partiz. šolstva na Krasu. V partiz. tisku je objavil tudi nekaj pesmi. V komunistično partijo je bil sprejet 1944, konec vojne je bil kot borec IX. korpusa v Trstu. Po osvoboditvi je opravil partiz. tečajno gimn. (izpite za 4.-7. razr.) ter 8. razr. realne gimn., maturiral je 1947, se nato vpisal na lj. slavistiko (slov., ruščina) ter diplomiral 1953. Med študijem se je poročil z Veroniko Skok (gl. čl.) in dobil sina, znanega pesnika, publicista in politika Jaša Zlobca, kasneje pa še hčerko Varjo. Ko je diplomiral, se je zaposlil kot kulturni časnikar ter delal v kulturnih redakcijah LdP (1953-59), Delo (pol leta 1959), Radio Lj. (1959-69), za tem je bil kulturni ur. TV Lj. (1969-72), nato je bil spet na Radiu Lj. (1972-86), kjer je bil najprej ur. dramaturške redakcije, potem odg. ur. kulturno umetniškega programa. - Opravljal je tudi pomembne politične funkcije in bil član CK ZKS (1969-78), poslanec skupščine SRS (1969-78), član marksističnega centra, večkrat član sveta Univerze E. Kardelja v Lj. ter njegov preds. (1986-88) idr. Vse bolj se je vključeval v polit. življenje in zavzemal vse vidnejšo vlogo, tako da je postal podpredsednik Republ. konference SZDL (1986-89), od 1990 pa je član predsedstva Republike Slovenije. - Številne so tudi njegove funkcije v stanovskih organizacijah: od 1953 je član Društva slov. pisateljev, bil je preds. Zveze pisateljev Jsle (1985-86), ko je razpadla zaradi poskusa, da se uveljavi srbski hegemonizem; tudi je član PEN. Dopisni član SAZU je postal 1985, redni 1989, od maja 1992 podpredsednik SAZU, 1990. leta je postal dopisni član JAZU. Vrsto let je bil tudi preds. založniškega sveta Založbe Lipa v Kopru. Kot politik se je vključeval v procese demokratizacije, prispeval k razčiščevanju narodnega vprašanja, enotnega slov. kultur. prostora, še posebno se je boril za odprte volilne liste in volilno reformo, vidno posegel v proces samoosvajanja Sje, sprožil polemiko o »skupnih jedrih« ob poskusu centralizacije jsl. šol 1983, prispeval k razčiščevanju vprašanj o svobodi liter. ustvarjanja, o kulturni politiki itd. Posegel je v številne polemike, imel mnogo liter. večerov po vsem slov. ozem-

lju pa tudi v Jsli in tujini, sodeloval na številnih slovesnostih, pogosto je bil slavnostni govornik, nekaj sezon je imel na dvorcu Zemono pri Ajdovščini serijo odmevnih debatnih večerov z najvidnejšimi slov. javnimi delavci (1987-90). - Odmeve tega obsežnega publicističnega in esejističnega dela najdemo v knjižnih izborih *Poezija in politika* (Lj., PK 1975), kamor je vključil polemične kulturnopolit. spise ob urejanju Sodobnosti; *Slovenska samobitnost in pisatelj* (Tr., ZTT 1986), kjer najdemo eseje o slov. kulturnih in narodnostnih vprašanjih; *Priznam, rekel sem* (Lj., PD 1988), ki obsega izbor intervjujev. - Kot viden kulturni delavec je bil mnogokrat član številnih žirij za liter. nagrade (Prešernova, Njegoševa, AVNOJ itd.), s čimer je usmerjal tudi kulturno politiko v republ. Sji. To je sooblikoval tudi v številnih knjižnih ocenah, intervjujih, člankih s kultur. področja idr. Pri tem ima še posebne možnosti kot ur. pomembnih splošno kulturnih slov. revij. Najprej je skupno z J. Kosom urejal Besedo (1953-56), ki predstavlja upor mlade generacije nad tutorstvom in pomembno prenovno takratnega kultur. utripa, ki je bil nasilno zatrt na sodnem procesu 1957. leta z ukinitvijo revije. Ob krizi slov. revij, ko so ukinili Perspektive, vstopi v uredništvo osrednje slovenske kulturne revije Sodobnost (1965-), ki jo od leta 1969 v glavnem samostojno vodi skozi vse pretrese in mimo vseh čeri že tretje desetletje ter ji ohranja značilno mesto v slov. revialnem tisku. - V središču Zevnega ustvarjanja je vsekakor njegovo pesništvo, ki doslej obsega 16 pesniških zbirk. Začetki segajo v koprsko dijaška leta (neohranjeno), prve objave pa v partiz. leta in neposredno po osvoboditvi. V Mladini je 1945 objavil pesem *Tito*, nato pa se je redno oglašal v revijah MR, Beseda, NS, NSd, Revija 57, Perspektive, Obala, Sd, številne so tudi njegove objave v tuji periodiki. Že zelo zgodaj je bil deležen javnih priznanj, 1948 je prejel Nagrado ministrstva za kulturo in prosveto za mlade, kasneje pa še vrsto drugih (gl. zbirke). Po kratkem obdobju podrejanja pesniškemu aktivizmu in polit. temam se je že v skupni zbirki *Pesmi štirih* (Lj. 1953, ponatis 1988, avdio kasete 1988, soavtorji K. Kovič, J. Menart, T. Pavček) vključil v tok intimističnega iskanja lastnega doživljajskega sveta ne brez sledi starejše generacije novih romantikov, predvsem Otona Župančiča.

Izrazito se pričenjajo pojavljati erotični motivi, ki postanejo skupno z eksistencialno meditacijo jedro njegovega pesniškega ustvarjanja. Zbirka *Pobeglo otroštvo* (Koper 1957) kaže, da je Z. »v glavnem prešel sentimentalno raven deziluzionizma (...) Požene se v hipno, toda do kraja suvereno obvladaje sebe in sveta (...) Ostaja brez kakršnegakoli metafizičnega zaledja, ko zapušča 'svoje oblike' in se spreminja v 'zemljo, sonce in zrak« (B. Paternu). Od zbirke do zbirke postajajo te izpovedi vse globlje, obenem pa se širi njihov izpovedni domet z odkrivanjem novih razsežnosti erotike. V zbirkah: *Ljubezen* (Mrb. 1958, Prežihova nagrada), *Najina oaza* (Koper 1964, nagrada Prešernovega sklada) je Z-ev eros »prehodil pot od nejasnih čustveno - čutnih vzbujenj rane mladosti, doživiljal neobvladljive zakone ljubezenskega približevanja in odbijanja, na koncu pa dozorel v misel o poglavitnem eksistencialnem načelu (...) V ospredju je neizčrpna igra iznajdljivega duha in srca, ki v erotiki iščeta predvsem psihično in moralno razmerje do bivanja sploh« (J. Pogačnik). Za zbirko *Pesmi jeze in ljubezni* (Koper 1968; komentar M. Mejak, Z-eva Avtobiografija) velja, da predstavlja nekakšno razpotje in ubeseduje dvojnost doživljanja. Intelektualistična komponenta, ki je bila vseskozi jasno prisotna v Z-evem pesništvu, ga vodi v refleksijo in zamejuje spontanost pesniške intuicije, odziva se na pojave »objektivnega sveta«, ki jim oponira z vrednotami, ki jim sam pripisuje predznak iluzije in utopije. - Vrsta Z-evih antologijskih izdaj: *Cudovita pustolovščina* (Lj. 1971, komentiral M. Mejak), *Dve žgoči sonci* (Lj. 1973, komentiral M. Mejak), *Pesmi* (Lj. 1979, bibliografija), *Pesmi ljubezni* (Lj. 1981, komentiral J. Kos), *Beseda* (Koper 1985, komentirano, izbor kritik, bibliografija, ilustrirano), *Rod* (Tolmin 1988, bibliofilska izdaja) nas opozarjajo na pesnikovo popularnost, lahko pa bi nas vodile tudi do preuranjene trditve, da se je pesnik izpel, če se ne bi istočasno pojavljale tudi nove razsežnosti njegovega izpovednega sveta. - Zbirki *Vračanje na Kras* (Trst-Koper 1974) ter *Kras* (Koper 1976, komentiral J. Kos, ilustr. V. Makuc) z značilnim naslovom poudarjata delno motivno inovacijo, ki nas opozarja, da je Z. »pesnik spomina, ljubezni in eksistencialnih dilem. Pesnik (...) ima, kjerkoli in kakorkoli že se odmotava njegovo življenje, en sam svet,

svojih prvih korakov« (G. Scotti). Se izrazitejše izpovedne inovacije prinašajo zbirke *Glas* (Lj. 1980, koment. M. Kmecl), *Nove pesmi* (Lj. 1985, ilustr. K. Palčič), *Moja kratka večnost* (Lj. 1990). Pojem ljubezni se razširi iz razmer med moškim in žensko na sintezo, ki omogoča bivanjsko stabilnost, ker se izkaže celotna časovno - zgodovinska vertikala (otročstvo, mladost - narod, družba) za nezadostno pri iskanju lastne podobe in bivanjske identitete. Z. postaja vse bolj resen refleksivni pesnik časa, »ki je zavrnil Marxa in Sveto pismo«, čeprav mu je tuj skrajni nihilizem: »Načelo nič in načelo nesmiselnosti sta v nasprotju z vsebino Z-eve (zadnje) knjige. Življenjska izkušnja je očitno močno načeta in celo že zrušila svet, v katerem je bilo dejanje uresničevanje smisla. Bivanje brez nadrejenega smisla in pomena izključuje voljo do moči in izloča ideologijsko hotenje človeškega posameznika. Z. je prišel do izhodišča, ki ga je mogoče formulirati kot biti in pustiti biti« (J. Pogačnik). Vrsta novih pogledov nas opozarja, da Z-ev pesniški opus še ni sklenjen, čeprav že zdaj predstavlja izrazit pesniški svet z vidnimi vezmi med tradicijo in modernimi tokovi tudi na nivoju pesniškega izraza. V prvih zbirkah je v modernizaciji oblike in metaforike šel med vso generacijo najdlje v smer ekspresionizma in celo nadrealizma, kasneje pa se vrača k merilom preizkušene, klasične poetike v zgradbi verza in pesniške oblike (manj pri metaforiki), tako da v zadnji zbirki prevladujejo soneti. - Pripovedna dela predstavljajo nekakšno dopolnilo pesnikovih avtobiografskih izpovedi. Romana *Moška leta našega otroštva* (Lj. 1962, Kajuhova nagrada) in *Moj brat svetnik* (Koper 1970) sta pisana v prvi osebi in nosita lirске poteze, značilna je razrahljana zgradba, ki jo povezuje enotna tematika. - Prevodi Z-evih del so pogosti: *Ljubav - Ljubezen* (Kruševac 1964, prev. D. Poznanović); *Bele zastave* (Bgd 1964, D. Poznanović); *Kras* (Bgd 1977, R. Njeguš); *Testverem, a szent* (Budimpešta 1977, Gallos Orsolya, *Moj brat svetnik*); *Amshimi in i shkurtër* (Priština 1978, J. Gërvalla, *Moja kratka večnost*); *Moja kratka večnost* (Zgb 1982, S. Mihalić); *Ritorni sul Carso* (Padova 1982, nagrada Città dello Stretto); *U kapki rosi* (Novi Sad 1983, M. Kološnjač, rusinsko); *Kras* (Skopje 1984, prev. in kom. M. Matevski); *U traganju za svojim likom - Svoj obraz iščoč*

(Čačak 1984, R. Njeguš); *Prizoner al corpului* (Bukarešta 1986, S.A. Doinas, P. Cîrdu); *Reč i ljubav - Beseda in ljubezen* (dvojezično, Valjevo 1986, R. Njeguš; Brankova plaketa - pesnik leta v Jsl); *Nove pjesmi* (Sarajevo 1986, R. Njeguš, kom. T. Pavček; nagrada Veselin Masleša); *Vicinanze* (Caltanissetta - Roma 1986, A. Bressan, kom. G. Spagnoletti); *Moj brat svetac* (Zgb 1987, Z. Mirošević); *La mia breve eternità - Moja kratka večnost* (Roma 1991, kom. G. Spagnoletti, antologija). - Kot prevajalec je največkrat posegal na it. in shr. jezikovno območje, knjižno so izšla naslednja dela: G. Leopardi: *Pesmi* (Lj. 1954); *Lirika* (1971); A. Moravia: *Rimljanka* (Lj. 1956, koment. Z., 1965); *Dante: Novo življenje* (Lj. 1956, *Lirika* 1975, koment. Z.); A. Moravia: *Prezir* (Lj. 1958, 1964); *G.T. Di Lampedusa: Leopard* (Lj. 1960, koment. Z.); S. Quasimodo: *Pesmi* (Lj. 1960, koment. Z., 1973, 1975, 1978); Đ. Radišić: *Pohorska legenda* (Mrb. 1961); C. Malaparte: *Koža* (Lj. 1962, soprevajalka V. Zlobec); A. Manzoni: *Najdenec* (Mrb. 1963, soprevajalka V. Zlobec); O. Davico: *Pesmi* (Lj. 1963); V. Popa: *Stihi* (Lj. 1963, 1977); L. Sciascia: *Sovji dan* (Lj. 1963); M. Alečković: *Po četrtku sreda* (Lj. 1965); *Sodobna italijanska lirika* (Lj. 1968, sour. G. Spagnoletti); G. Carducci: *Lirika* (Lj. 1971, 1982 - soprevajalec Al. Gradnik); S. Mihalić: *Krčma na vogalu* (Koper 1974); E. Montale: *Pesmi* (Koper 1975, Lj. 1976, koment.); *Antologija hrvaške poezije* (Lj. 1975, soprevajalec, ur. S. Mihalić); A. Podrimja: *Suženj pesmi* (Koper 1976, Lj. 1980); S. Mihalić: *Pesmi* (Lj. 1978); M. Slaviček: *Pegasto tisočletje* (Koper 1977); G. Ungaretti: *Pesmi* (Lj. 1980); *Med resničnostjo in snom. Antologija srbske poezije XX. stol.* (Lj. 1984, soavtor); A. Bressan: *Pustolovščina besede* (Lj. 1985, eseji, soprevajalec J. Zlobec); S.A. Doinas: *Pesem kot zmagovita srečka* (Lj. 1989, iz romunščine, soavtor P. Cîrdu). - Kot urednik različnih antologij je prispeval k uveljavljanju slov. liter. v jsl. ter širšem mednar. prostoru. Sam ali s sodelavci je uredil (pri nekaterih je tudi prispeval komentarje) naslednje antologije: *Jugoslovanska revolucionarna poezija* (Zgb 1959); *Letteratura e arte figurativa nella Jugoslavia del dopoguerra* (Caltanissetta - Roma 1962); S. Kosovel: *Ekstaza smrti* (Novi Sad 1964); *Nuova poesia jugoslava* (Parma 1966, koment.); *Sodobna italijanska lirika* (Lj. 1968); *Ljudi* (Bgd 1969); *Antologija slovenske poezije* (Zgb 1974, 1982, koment.); S. Kosovel -

L. Spagal: *Kras* (Trst 1980, koment.); *Jugoslovansko pesništvo NOB i revolucija* (Zgb 1983); *Poesia Eslovena Contemporanea* (Madrid - Concepción (Čile) 1986); *Antologija savremene slovenačke poezije* (Prokuplje 1988). - Poleg že omenjenih nagrad za posamezne pesniške zbirke je prejel tudi druga priznanja in nagrade: župančičevo 1976 (za prevode), Listino književnih prevajalcev Jsl 1978, Prešernovo 1982, mednar. nagrado E. Montale 1984 (za prevode iz it.), Città dello Stretto 1984 (za zbirko Ritorni sul Carso), Disova plaketa za poezijo 1984, Ascona 1985 (za liter.), medaljo in naslov »sloviti italijanist«
fondacije Campiello v Benetkah 1991. Prejel je tudi vrsto državnih odlikovanj: 1951 red za slug za narod s srebrno zvezdo, 1975 red dela z zlatim vencem, 1984 Commendatore dell'ordine al merito della Repubblica Italiana, 1984 zlato priznanje OF slov. naroda.

Prim.: Osebni podatki; dokumentacija GorMuz (Nova Gor.); dokumentacija Osrednje knjižnice Sr. Vilharja v Kopru; recenzije ob posameznih knjigah; spremeni komentarji k posameznim knjigam; članki ob jubilejih in podeljenih nagradah; SBib; EJ; SLNP; SGL; Slov. književnost (Lj. 1982, Leksikon Cankarjeve založbe); LSAZU 1985, 1986 (str. 101-103 s sl.); SBL IV, 820-22; B. Paternu, Slov. književnost 1945-1965, I (Lj. 1967, 158-63, 376 s sl.); A. Slodnjak, Slov. slovstvo (Lj. 1968, 529-30); T. Kermauner, *Natura in intima* (Lj. 1969, 522-39); J. Pogačnik, *Obrazi sodobnih slov. pesnikov*, Sd 1972, 46-51 s sl.; J. Pogačnik, *Zgodovina slov. slovstva*, VIII (Lj. 1972, 196-202); M. Mejak, Sd 1973, 313-27; J. Kos, *Pregled slov. slovstva* (Lj. 1974, 361); *Slovensko berilo*, IV (Lj. 1975, 319-21); J. Stegne, *PrimN* 1975, št. 40; R. Ivanović, Sd 1977, 1198-209; B. Golob: *Srce stvarja, roka piše* (Lj. 1983, 286-89, 329 s sl.); F. Bohanec, *Živa stvarnost* (Lj. 1983, 254-59); D. Maffia, *Delo* 1983, št. 301; F. Benhart, Sd 1985, 708-13; A. Bressan, *Pustolovščina besede* (Lj. 1985, 129-201); M. Waltritsch, *PDk* 1985, št. 210; J. Kos: *Primerjalna zgod. slov. liter.* (Lj. 1987, 251); J. Kos, *Književnost* (Mrb. 1989, 426). - *Intervjuji* (vsi s sl.): *Knjižna polica* 1967, št. 6 (Gregor Kocjan); *Mladina* 1971, št. 51-52 (M. Dolenc); *Katedra* 1971-72, št. 9 (L. Senger); *Delo* 1976, št. 148 (M. Košir); *Knjiga* 1976, str. 495-505 (B. Hofman); *Nedeljski dnevnik* 1978, št. 69 (J. Turk); *Pionir* 1978, str. 150-51 (E. Umek); *Teleks* 1980, št. 52 (J. Zadnikar); Sd 1982, str. 40-55 (J. Horvat); *PrimN* 1982, št. 15 (Z. Lovc); *Delo* 1982, št. 36 (J. Horvat, M. Zlobec); *Nouvo Nord-est* (Videm) 1982, št. 12 (E. Buiese); *Uomini e libri* (Milano) 1983, št. 94 (A. Bressan); *Lj. dnevnik* 1984, št. 149 (M. Košir); *PrimN* 1984, št. 80 (Z. Lovc); *Dnevnik* 1985, št. 93 (M. Košir); *Delo* 1985, št. 94 (T. Vidmar); *Teleks* 1985, št. 26 (J. Lorenci); Pano-

rama (Reka) 1986, št. 12 (I. Mestrovich); Delo 1990, št. 98 (J. Horvat); T. Kermauner, Poezija slov. zahoda, I (Mrb. 1990, 34-41). - Upodobitve: F. Slana, olje 1952; M. Dovjak, olje 1963; G. Kolbič, mavec 1974; B. Kos, karikatura 1960, 1964; B. Pečar, karikatura 1982, 1985.

Jan

ZLOBEC Franc, duhovnik, r. 24. mar. 1913 v Ponikvah na Krasu (župnija Avber), živi v Trstu. Oče Andrej, kmet, mati Ana Fabjan. Sred. š. je obiskoval v gor. malem semenišču (po pripravnici v Alojzijevišču), tudi bogoslovje v Gorici. V duhovnika je bil posvečen v Trstu 4. jul. 1939. - Po mašniškem posvečenju je bil kaplan v Postojni do 31. okt. 1939. 1. nov. 1939 je prevzel župnijo Osp, kjer je ostal skoraj do konca leta 1949, ko je prišel v Trst. (Pod župnijo Osp so tedaj spadale še naslednje podružnice: Plavje, Sv. Barbara-Korošci nad Miljami in Mačkovlje). Nekaj časa je opravljal tudi župnijo Tinjan. Od 1. okt. 1950 do 22. okt. 1966 je bil kaplan in katehet v župniji sv. Jakoba v Trstu. Od tega časa dalje privatizira v hiši na ulici S. Cilino pri Sv. Ivanu v Trstu. - Ko je bil v Ospu, so ga 5. febr. 1949 odpeljali v zapor in ga v Koprno obsodili na prisilno delo. Iz zapora se je vrnil v začetku okt. 1949, a ni mogel ostati v Ospu, ki je pripadel Jslu. - Z. je izšel iz šole Virgila Ščeka, ki je bil župnik v Avberju in je bil vedno narodnjak. V malem semenišču v Gor. je bil njegov spiritual Leopold Cigoj, ki mu je navdihnil otroško ljubezen do Matere božje Marije. In ta ljubezen je dajala in še daje pogum in smisel vsemu njegovemu delu. Že pri Sv. Jakobu je ustanovil »Marijino šolo«, ki naj bi širila Marijino češčenje, zlasti pri mladih. Priredil je več kolonij za mlade te Marijine šole. Bil je vedno pospeševalec in pobudnik molitve rožnega venca. Leta 1959 je začel izdajati *Marijino šolo* kot glasilo živega rožnega venca in kot glasilo slov. skupnosti v župniji sv. Jakoba. List je izhajal zelo neredno in vsega je izšlo 25 števil; zadnja v jul. 1969, že v ul. S. Cilino, kjer je postavil svojo kapelo, ki je postala nekako središče za molivce rožnega venca. Rad je organiziral tudi kakšno romanje, vedno k Marijinim svetiščem. - Z. je bil vedno požrtvovalen dušni pastir, strog in zahteven. Imel je trdno in trdo roko. To znajo povedati v Mačkovljah, kjer je vodil Marijino družbo. - Kot kaplan pri Sv. Jakobu je 1. dec. 1951 prosil škofijo za dovoljenje, da bi smel

imeti slov. božično polnočnico (s slov. pridigo in petjem). Škof Santin je temu nasprotoval, češ da je v vsaki župniji ena sama polnočnica in da je treba ohraniti edinost med verniki. Z. je vztrajal pri svoji prošnji in prošnja je prišla do samega svetega očeta Pija XII. Sveti oče je odgovoril škofu, naj le dovoli zaprošeno mašo, če more to dovoljenje zadovoljiti Slovence in jih pomiriti. To pismo je z dne 21. avg. 1952. Škof je dal dovoljenje in slov. božična polnočnica je bila nato ob 10. uri zvečer v cerkvi sv. Jakoba.

Prim.: ŠkATrst; KatG 1949, št. 13 in 19; M(Trst) 1964, 63; KatG 25. maja 1989; Vita nuova 2. jun. 1989; P. Zovatto, La stampa cattolica e slovena a Trieste, Udine 1987, 493.

Skerl

ZLOBEC Marijan, časnikar, r. 9. dec. 1949 v Sežani, živi v Lj. Oče Marjan (brat književnika Cirila Zlobca), uslužbenec iz Ponikev na Krasu, mati Matilda Jazbec, prav tako iz Ponikev. Osn. š. je obiskoval v Sežani, po maturi na postojnski gimn. se je vpisal na Filoz. fak. U v Lj., kjer je študiral sloven. jezik in književnost (diplomiral 1972) ter primerjalno književnost in liter. teorijo (diplomiral 1975). Od 1976 je časnikar v kult. uredništvu lj. Dela. Spomladi 1991 je bil tukaj imenovan za nosilca dolžnosti ured. kult. redakcije. Spremlja zlasti dogajanja na področju glasbe, liter., likovne umetnosti in kult. politike. Kot časnikar je poročal s pomembnih prizorišč, npr. iz Verone (operne predstave), Bayreutha (Wagnerjev festival), Salzburga (Poletni festival), Prage (Praška pomlad), Varšave (Varšavska jesen), Bregenza, Münchna, Dunaja, milanske Scale in drugih evrop. kult. središč. Večkrat je spremljal slov. ansamble na turnejah (npr. Slovensko filharmonijo in lj. Opero) in poročal o pomembnih likovnih razstavah (npr. o Bienalu v Benetkah). Poleg tega je intervjuval pomembne kulturnike: npr. P. Dominga, L. Pavarottija, L. Matačiča, I. Ozima, M. Lipovšek, I. Pogoreliča, P. Ebena (glasba), D. Makavejeva (kinematografija), A. Černigoja, Z. Mušiča (likovna umetnost) itd. Pomembnejše časnikarske prispevke objavlja zlasti v sobotnih prilogah Dela. Veliko let je pisal tudi za Sodobnost, v kateri je objavil približno 200 liter. ocen. - Aktivno se je ukvarjal z glasbo. Pomembno je zlasti njegovo delovanje v APZ T. Tomšič, s katerim je bil 1973 na turneji po ZDA, Kanadi in Islandiji; z zborom je sodelo-

val tudi na svetovnem srečanju pevskih zborov Europa Cantat (1970). Po odsluženi vojaščini je bil član Komornega zbora RTV Lj. Še pred tem se je učil violino in pozavno. Z. ima doma bogato fotodokumentacijo o domačih in tujih umetnikih in kult. prireditvah, prav tako dokaj bogato zasebno knjižnico in zbirko plošč.

Prim.: Osebni podatki; časopisni viri.

IV.

ZLOBEC Pavel, astronom, r. 28. dec. 1939 v Trstu. Oče Anton, trgovski pomočnik, mati Emilija Kalc, gospodinja. Osn. š. je končal v Trstu (ul. sv. Frančiška), niž. sred. š. pri Sv. Jakobu (Trst). Maturiral je na klas. lic. (Trst) 1958. Diplomiral na U v Trstu 1965 z disertacijo o *Hitrih elektronskih ojačevalcih*. V š.l. 1965-67 je poučeval kot pov. prof. matematiko in prirodoslovje na sred. š. S. Kosovela na Proseku in I. Cankarja pri Sv. Jakobu, istočasno pa matem. na Znanst. lic. F. Prešerna v Trstu. V tem času je napisal več predavanj iz fizike za rubriko Radio za šole - Radio Trst A. Nato je bil pov. astronom na Tržaškem astronomskem observatoriju. Na vsedr. natečaju za astronome je dosegel prvo mesto in s 1. febr. 1969 je bil imenovan v stalež na Tržaškem observatoriju, kjer načeluje skupini za astrofiziko Sonca. Njegovo znanstveno področje je predvsem fizika sončne korone. Dal je pobudo za nov radioteleskop za raziskovanje Sonca na frekvencah med 1. in 3. GHz. Nabavo tega instrumenta je denarno podprl tudi Vsedr. znanstveni raziskovalni center (Centro Nazionale Ricerche) kot projekt, ki je pomemben v vsedr. merilu. 1982 je organiziral za Združenje evrop. astronomov za proučevanje Sonca (Committee of European Solar Radio Astronomers) delovno srečanje Solar Radio Storms v Devinskem gradu. V sodelovanju s prof. G. Dulkom (U v Boulderju, Colorado) je v letih 1987 in 1988 uporabil VLA (največji sistem radioteleskopov na svetu) za opazovanje aktivnosti sončne korone. 1971 je prejel študijsko štipendijo CNR za sodelovanje na področju radioastronomije Sonca na Astronomskem observatoriju v Utrechtu. 1976 in 1980 je prejel povabilo za daljše sodelovanje na Federalni politehnični šoli v Zürichu (ETH), a 1987 na tehnološki U v Helsinkih. 1988 je bil imenovan v komisijo za podelitev doktorata iz fizike Sonca na U v Zgbu. 1990 so ga povabili k sodelovanju na Observatorij v Meudonu (Pariz) in 1991 na

inštitut IZMIRAN (Troick pri Moskvi) - član je Mednar. astronomske zveze (IAU), član Evrop. zveze fizikov (EPS) in član znanstv. organizacijskega odbora CESRA. Dijakom višjih sred. šol je večkrat predaval o astronomiji, prav tako je imel poljudna predavanja o tej stroki po raznih kult. društvih na Tržaškem. Za Koledarje GMD je napisal 12 člankov o astronomski vedi in njenih problemih: *Infrardeča svetloba v astronomiji*; *Viking 1 in 2 na Marsu*; *Nevidno vesolje*; *Radioastronomija*; *Tudi Uran ima kolobarje*; *Iz življenja zvezd*; *Proučevanje sončnega sestava s pomočjo umetnih satelitov*; *Saturn - od blizu*; *Venera*; *Vrača se Halleyev komet*; *Halleyev komet je šel mimo nas*; *Povečanje sončne aktivnosti: višek XXII. cikla* idr. V knjigi *Il palazzo della borsa vecchia a Trieste, 1800-1980*, Arte e storia (LINT) je sodeloval s člankom o meridiani, ki je vgrajena v tlak vhodne dvorane palače na Borznem trgu. Pri založbi Edit. Libr. je 1990 izdal poljudno znanstveno knjigo *Radioastronomia: vedere l'invisibile*. Poleg tega je napisal okrog 60 znanstv. razprav; mnoge izmed njih so bile objavljene v mednar. znanst. revijah, kot so *Astronomy and Astrophysics*, *Solar Physics in Memorie della Società Astronomica Italiana*. Najpomembnejše med njimi so: *Intermediate polarization of type I bursts* (*Solar Physics* 43, 453, 1975); *Noise storm and particular photospheric magnetic structure* (*Solar Physics* 53, 497, 1977); *Correlation between drift rate and polarization in solar type III radio bursts* (*Astronomy and Astrophysics* 63, 137, 1978); *The evolution of polarization in type U solar radio bursts* (*Astronomy and Astrophysics* 79, 216, 1979); *An analysis of type III bursts occurrence in spotless region* (*Solar Physics* 65, 387, 1980); *Fine structure near the starting frequency of solar type III radio bursts* (*Astronomy and Astrophysics* 109, 305, 1982); *Solar noise storms coordinated observations: May 16-24, 1981* (*Solar Physics* 92, 375, 1984); *The characteristics of type IV associated spikes at metric wavelengths* (*Solar physics* 104, 111, 1986); *Exponential decay and exciter profile of fast pulses in type IV events* (*Solar Physics* 104, 51, 1986); *Spotless flares and the associated radio continuum emission* (*Solar Physics* 111, 103, 1987); *Analysis of the polarization of pulsating structures at metric wavelengths* (*Solar Physics* 114, 375, 1987); *The role of the magnetic field intensity*

and geometry in the type III bursts generation (Solar Physics 130, 31, 1990); *VLA and Trieste observations of type I storms, type IV and pulsations* (Solar Physics 130, 131, 1990); *Polarization and emission mode of solar radio spikes* (Astronomy and Astrophysics 245, 239, 1991), član je tudi različnih mednar. komisij za astrofiziko.

Prim.: Osebni podatki (avgusta 1991); Arhiv OZE pri NSK-Trst.

Ropot

ZLOBEC Veronika, roj. **SKOK**, prevajalka, r. 25. sept. 1930 v Vrbovem (občina Ilirska Bistrica), živi v Lj. Oče Jože Skok (1902-72), cestni nadzornik, mati Ivana Boštjančič (1904), gospodinja. Obiskovala je it. ljud. š. v Topolovcu (1936-39) ter v Trnovem pri Ilir. Bistrici (1936-39), nižjo gimn. v samostanski š. notredamk v Trnovem, nato višjo gimn. v Postojni (1945-49), po maturi se je vpisala na lj. slavistiko in dosegla absolventski staž. Že med študijem se je poročila s pesnikom Cirilom Zlobcem (gl. čl.), njen sin je znani pesnik, publicist in politik Jaša Zlobec ter hčerka Varja Zlobec. Zaposlena ni bila, posvetila pa se je prevajanju proznih del iz it. Z možem je izdala prevode *Curzio Malaparte, Koža* (Lj., DZS 1962); *Alberto Manzi, Najdenček* (Mrb., Obzorja 1963); *Gianni Rodari, Vid v televizorju* (Lj., MK 1968).

Prim.: Osebni podatki; SBibl; Moder SLNP.

Jan

ZOBIN Matija (Tiče), rokoborec, krotilec levov, velikan, r. 19. jun. 1841 v Mačkovljah pri Trstu, u. 23. dec. 1908 v Trstu. Oče Anton, kmet, mati Marija. Deček je bil zelo krepke postave in izredno močan. Po osn. š. v domačem kraju se je zaposlil v trž. ladjedelnici, kjer je opravljal težka dela. Nato je odšel k vojakom. Dali so ga h konjenici, na Ogrskem je krotil najbolj muhaste konje. Po vojaški službi se je vrnil v Trst. Tam se je zaposlil v nekem cirkusu, potem ko je na odru premagal znanega rokoborca. Kmalu se je začel zanimati za divje zveri in postal izvrsten krotilec v Hagenbeckovih zverinjakih ter potoval z njimi po svetu več desetletij. Boril se je z medvedom in drugimi zvermi. Spomladi 1908 ga je med predstavo v Budimpešti napadel razjarjen tiger in mu polomil rebra. Z. je zaradi poškodb zgubil govorico. Bolan in osamljen (žena Magdalena Buszanski ga je po incidentu zapustila) se je vrnil

v domače kraje in končal svoje življenje reven in pozabljen v trž. bolnišnici.

Prim.: V(inko) Š(tanta), Orjaški krotilec levov, KolGorM 1932, 63-65 s sl.

Vh

ZOIS Ziga (Sigismundus) pl. Edelstein, baron, gospodarstvenik, naravoslovec in razsvetljenec, r. 23. nov. 1747 v Trstu v ul. della Procureria 6, kjer je stala še ena Zoisova hiša, a so jo menda 1938 podrli. Danes zakriva to hišo pogledu z velikega trga desno krilo občinske palače, ob Zoisovem rojstvu pa je bila ena največjih palač na Glavnem trgu. U. 10. nov. 1819 v Lj. Oče Michelangelo, veletrgovec, zemljiški gospodar in fužinar, lastnik hiš v Lj. in Trstu, se je najbrž naselil v Trst po drugi poroki z Ljubljanko Ivano Kappus pl. Pichelstein iz ugledne slov. družine iz Kamne Gorice na Gorenj. Rodbina je dala štiri jezuite, ki so se v 17. stol. uveljavili kot latin. pisatelji in pesniki, peti pa je bil misijonar v Mehiki ter je pisal v angl. in franc. Mati je bila tako slov. zavedna, da je naučila sina tudi slov. jezika. Prvo izobrazbo je dobil v očetovi hiši v Lj., kamor se je družina preselila dve leti po Žigovem rojstvu (palača na Bregu št. 20 ob Ljubljanci). Ziga je stalno živel v Lj., po letu 1797 pa ga je protin tako ohromil, da ni mogel več hoditi. Dal si je po lastnem načrtu izdelati voziček, s katerim se je prevažal po stanovanju. Franc. zasedba, carinska zapora in ogromni davki so uničili njegovo premoženje, zato je morda tedaj prodal hišo v Trstu. - Okt. 1761 je odšel Z. z bratom Jožefom Leopoldom in Filipom Antonom Ksaverjem na učni zavod za laične gojence duhovnega semenišča v Reggio Emilii (It.), se tam učil it., nem., spisja, računstva, risanja, arhitekture, antične in it. književnosti, glasbe, plesa in mečevanja, nastopal pa je tudi na odru. 1765 se je na očetovo željo vrnil v Lj., študiral tu naravoslovje in druge za rudarstvo in fužinarstvo koristne vede pri G. Gruberju in J. Maffei. Zanimal se je za trgovino in izume, izumil puhalnik za plavž, se zavzemal za napredek (npr. pluga), za izboljšanje obrtnih postopkov, dajal na željo oblasti pripombe k načrtom za izboljšanje plovnosti Save in Ljubljance in za osuševanje Lj. barja. V začetku 1779 je prepotoval sred. Evropo, obiskal trgovine in železarne in navezal stike z naravoslovci, ker se je ljubiteljsko ukvarjal z mineralogijo. Od

1772 je bil član KD, a je po lastni izjavi v njej malo delal. 1808 so ga kljub odklanjanju izvolili za direktorja KD, vendar pa je 1817 odstopil. - Z-ov odnos do slovenstva in slov. jezika je izviral iz družinskih razmer in razsvetljenjske miselnosti, ki ga je pripeljala med slov. preoditelje in ga postavila za njihovega voditelja. Slovenščino je uporabljal v Bohinju in na Javniku, ko je obiskoval svoje fužine in se pogovarjal z delavci, posebno rudarji. Njegovi sodelavci preroditelji so bili: Japelj, Kumerdej, Linhart, Ricci, Makovic, Kuralt, Dev, Vodnik, pozneje Kopitar idr., tudi člani jožefinskega, jansenističnega in redovniškega prosvetnega kroga. Imenovali so se Zoisovo omizje, ker so se zbirali v njegovi hiši, ob njegovi bogati knjižnici in gostoljubni mizi. Bil je največji in največji denarnejši slov. mecen, mož, ki je z velikimi denarnimi žrtvami podpiral razvoj slov. slovstva in znanosti. Hoteli so izdati pravilno slov. slovnico in bogat slov.-nem. slovar. Prvo je uresničil Kopitar, drugo šele Cigale in Pleteršnik. Z. jih je navduševal za spisovanje jugoslovanske zgod., sestavljanje opernih vložkov, gojitev dramatike, poljudnega pesništva, poljudno poučnega in zabavnega branja za kmečko ljudstvo, časnikarstva in poljudnega strok. slovstva tudi za slov. izobraženstvo in meščanstvo. Trajna Z-ova zasluga je, da se je ob njegovem sodelovanju in podpori njegove knjižnice opravila prva reforma slov. pismenega jezika (po Japlju in Kumerdeju). - Nemškega baročnega pesnika in dramatika A.T. Linharta je prevzgojil v slov. pesnika, dramatika in jsl. zgodovinarja. Z. moralno in gmotno podporo je pomagal Linhartu ustanoviti v Lj. Družbo prijateljev gledališča. V njenem okviru je dozorela Linhartova in Z-ova zamisel o »kranjski komediji«. Gotovo si je Linhart s Z-ovo vednostjo izbral za predlogi Richterjevo Feldmühle in Beaumarchaisovega Figara. S Z-ovo denarno podporo je prišlo 28. dec. 1789 do prve in čez nekaj dni do druge uprizoritve Zupanove Micke. Obe igri sta 1790 izšli knjižno, gotovo ob Z-ovi denarni podpori. - Valentina Vodnika je spoznal 1793 v Bohinju, poznal je njegove pesmi iz Pisanic, se zavedal njegove nadarjenosti in mu pomagal, da so ga premestili v Lj. Ker je živel sam, je postal Z-ov stalni gost. Z. je v njem obudil ustvarjalni talent in mu ga pomagal razviti do take mere, da se je ob Linhartu uveljavil kot najpomemb-

nejša liter. osebnost slov. preroda. Pridobil ga je za svoj program, mu odsvetoval, da bi napisal zemljepis Kranjske, in predlagal, naj začne s poučnimi članki v Veliki pratiki, ki jo je na Z-ovo pobudo začel izdajati (1795). Z. je Vodnikove prispevke natančno prebiral od vrste do vrste in od besede do besede, jih ocenjeval in popravljaj. Priporočal mu je, naj v jeziku upošteva tradicijo, pridobil ga je tudi za nabiranje besed za Kumerdejev slovar. V poeziji naj mu bo edini vzornik Horac, naj bo izviren in upošteva potrebe ljudstva. Prav tako je Z. podpiral Vodnikovo izdajanje prvega slov. časnika Ljubljanske novice (1797-1800). Po avstrijski vrnitvi se je znašel Vodnik v težavah zaradi očitka frankofilstva, upokojili so ga s tretjino pokojnine in Z. mu je skušal pomagati, zavzel se je zanj tudi pri knezu Metternichu, ki je maja 1816 obiskal Z. na domu v Lj. - Nič manj pomembno ni Z. posegel v razvoj mladega Jerneja Kopitarja, ki ga je sprejel v hišo konec 1803 ali v začetku 1804 za tajnika, knjižničarja in varuha mineraloške zbirke. 1808 mu je omogočil odhod na Dunaj študirat pravo, vzdrževal ga je ves čas, dokler ni dobil službe v Dvorni knjižnici (1810). Na svoje stroške je izdal znamenito Kopitarjevo slovnico (1808), dal pa je tudi pobudo za Kopitarjevo panonsko teorijo o izvoru južnih Slovanov in stesl jezika. Kopitarju je omogočil, da je postal največji slovan. jezikoslovec v svojem času in eden izmed ustanoviteljev slavistike. - V duhu prerodnih načel je začel tudi Z. zlagati slov. verze. Pri tem in pri prevodih je pokazal izredno poznavanje sloven. in spretnost izraza. V čas, ko je še zahajal med svoje delavce v bohinske fužine, sodi verjetno vasovalska humoreska v ritmu gorenj. poskočnice *Hej Mina, hej Mina...* oz. 16 viž o Mini (naslovljenih Planšar). Nagajiva popevka *Joj dekleta* je namenjena postarnim in neomoženim. Okr. 1790 se je poskusil v prevajanju Bürgerjeve balade o Lenori, prevod obsega 32 kitic v jabskem osmercu, ki pa ne teče prav gladko, pesniški izraz je neroden, ritem in rima mu delata težave, pri refrenu »Nesmilen Bog me sodi, gorje, gorje men bodi« je zapisal, da je neprevedljiv. Prešeren je ta prevod poznal in nekatere izraze v svojem prevodu prevzel. 1960 so odkrili še tri Z-ova pesemska besedila: *Letas kaže, Efeška vdova, Mačka*. - Med 1780-82 je bil Z. pobudnik

in poleg Linharta tudi prevajalec priljubljenih it. arij v sloven., ki jih je lj. občinstvo na predstavah navdušeno sprejemalo in odobravalo. Prevodi se niso ohranili. Znano je, da je Z. predstave tudi denarno podpiral. - Tedanje kult. razmere so pripeljale Z. do ljudske pesmi, ki pa ji ni bil posebno naklonjen, O romanci *Pegam in Lambergar* je sodil, da je slab izdelek kakega vaškega cerkovnika. Najstarejši in najpristnejši izraz ljudskega pesništva je videl v kratkih gorenj. poskočnicah ljubzenske vsebine, jih zbiral in prepisoval ter si ustvaril »pesniško zbirko«, ki jo imenuje »zbirka viž«. Vsebovala je 112 pesmi, poleg ljudskih tudi umetne (avtorji Japelj, Vodnik in Z.). Danes je izgubljena. V zapuščini se je ohranilo polno zapiskov, ki kažejo, s čim se je bavil in kakšne načrte je imel. - Z. je imel največjo zasebno knjižnico v Lj. Na zapuščinskih dražbah npr. Japlja, Linharta idr. je kupoval ali reševal pomembne in redke izdaje. Da bi pomagal preroditeljem, je načrtno dokupoval tisto literaturo, ki je omogočala študij slovan. jezikov in književnosti. Ko se je njegov gospodarski položaj poslabšal, je med drugim hotel prodati tudi knjižnico, a ni uspel. Skrbela ga je njena usoda, ker ni imel družine. Celotno premoženje je zapustil nečaku Karlu, izvzeti so bili slovan. spisi in rkp., označeni v glavnem bibliot. seznamu. 1820 je sprožil gubernij vprašanje odkupa Z-ove knjižnice in 24. jul. 1827 je sedanja NUK v Lj. prevzela 3885 zvezkov za 7000 gld, vezane v črno usnje. - »Baron Z. je bil središčec in steber slov. razsvetljenstva, njegov krožek je uresničil veliko kulturnozgod. nalog, na katerih so gradile in jih razvijale poznejše generacije« (SBL IV, 845). O Z. pišejo vse liter. in polit. zgod., najboljširneje pa so ga predstavili v SBL IV, 832-46 trije avtorji.

Prim.: SBL IV, 832-46 z bogato liter.; posebej: M. Kacin, *L'infanzia e l'adolescenza di S. Z.*, *Ricerche slavistiche*, Rim 1957; *Ista, Rojstna hiša Ž.Z.*, *KolGMD* 1958, 144-45 s sl. roj. hiše; M. Jevnikar, *Rojstne hiše naših velikih mož in žena v Trstu*, *KolGMD* 1984, 70-71 s sl. roj. hiše. Jem.

ZOL Giovanni, it. partizanski komandant, r. 13. mar. 1908 v vasi Pescincanna (obč. Fiume Veneto pri Pordenonu) kot drugi izmed 6 otrok delavca Antonia in Luigie Morello, padel 7. nov. 1943 v Munah v Čičariji. Družina se je 1912 izselila v Trst, od koder je bila zaradi vojne 1915

izgnana z ostalimi it. državljani v It. V tem času je bil Z. mdr. pastirček na pobočjih Gran Paradisa v Dolini Aoste. Po povratku v Trst 1918 je dovršil osn. š., 14-leten pa se je zaposlil kot težak. Opravljal je različna dela, npr. v škedenjski železarni in naftni čistilnici. Zgodaj se je vključil v ileg. KPI in bil 1936 aretiran pod obtožbo »obnavljanja KPI in prevratniške propagande«. Prisodili so mu 5 let konfinacije. Prestajal jo je najprej na otokih Tremiti, ker pa ni hotel faš. pozdravljati, je bil 9 mesecev zaprt v San Severu (Foggia) in Luceri. Nato je bil konfiniran v kraju Cerchiara di Calabria. Tam si je zaradi padca hudo poškodoval hrbtenico. Zdravil se je tudi v Valdoltri pri Kopru in 1941 prišel na svobodo. V Trstu se je ponovno, tudi v slov. družbi, vključil v antifaš. delo in bil 10. ali 11. febr. ponovno aretiran. V koronejskih zaporih je ostal do osvoboditve 9. sept. 1943. Zatekel se je v Škedenj, nato pa z Natalom Kolaričem (PSBL II, 101-02) na teren na Socerb in dalje v Mune v Istro. Tam je 12. sept. sodeloval pri ustanovitvi pretežno it. Tržaškega bataljona oz. poznejše Trž. brigade. Z. je postal komandant, Kolarič pa komisar. Med okt. nem. ofenzivo je bila enota razbita, vendar je hitel Z. z manjšo skupino po posvetu s pristojnim slov. partiz. vodstvom in s KPI v Trstu obnoviti it. partiz. oddelke v Istri. Z. in F. Della Negra sta 7. nov. 1943 odšla po hrano v neko hišo v Munc, vendar so ju tam ujeli Nemci. Tovarišu je omogočil beg, sam pa je bil smrtno zadet. Ko so v naslednjih dneh rekonstruirali bataljon, so ga poimenovali »Udarni bataljon G. Zol«, kasneje pa je postal III. bataljon Istrskega odreda. Po vojni so Z-ovo truplo pokopali v Trstu. V Malih Munah so mu 5. nov. 1978 odkrili spomenik z napisom v hrv., slov. in it.

Prim.: Podatki, ki sta jih dala brat Davide Z. iz Trsta in odv. Teresina Degan iz Pordenona; Francesco Della Negra, Giovanni Zol, Lav. 20. jul. 1945 s sl.; Giovanni Zol, Lav. 7. nov. 1949 s sl.; Onoriamo la memoria del comandante Zol, Lav. 8. nov. 1954 s sl.; Almanacco Triestino 1955, Trst 1955, 107-08 s sl. (napačen datum smrti); Tone Ferenc, *Kapitulacija Italije in narodnoosvobodilna borba v Sloveniji jeseni 1943*, Mrb. 1967, 241, 406; Slov. Istra, 472; *L'Italia dissidente II*, 875; Pierluigi Pallante, *Il PCI e la questione nazionale, Friuli-Venezia Giulia 1941-1945*, Videm 1980, 73; Branko Babič, *Primorska ni klonila, Koper 1982, 126-27*; Adriano Dal Pont in Simonetta Carolini, *L'Italia al confino*, Milan

1983, 604; Riccardo Giacuzzo in Mario Abram, *Itinerario di lotta, Pulj 1987, pass s sl.*; *Enciclopedia dell'antifascismo e della Resistenza VI, Milan 1989, 463-64 s sl.*; *Teresina Degán, Un combattente per la libertà, Giovanni Zol, Fiume Veneto 1991, 59 str. s slikami.*

ij

ZOR Ivan Nepomuk, telegrafski uslužbenec, kulturni in politični delavec, politični preganjanec, r. 26. maja 1831 v Lj., u. 8. febr. 1885 tam. Oče Matija, bolničar, mati Marija Košanc, bolničarka, sta se poročila šele 20. jun. 1831. V letih 1844-47 je obiskoval 4 gramatikalne razrede gimnazije v Lj., 1850 je obiskoval preparandijo v Lj., vendar se ni podvrgel javnemu izpitu. Za več kot poldrugo desetletje nimamo podatkov o Z. Konec šestdesetih let ga dobimo kot telegrafskega uslužbenca v Trstu, kjer je bil telegrafski uslužbenec tudi pesnik France Cegnar (gl. čl.). Njegovo navdušeno delovanje na kulturnem področju je imelo znaten delež pri ustanovitvi kmetijskih čitalnic v Rojanu (21. jun. 1868), Barkovljah (13. sept. 1868) in v Rocolu (19. okt. 1868), verjetno pa tudi pri ustanovitvi čitalnice v Škedenju (12. dec. 1868). Pri občinskih volitvah 21. avg. 1869 je bil izvoljen v tržaški občinski svet. Na prvi seji sveta (31. mar.) sta se pri apelu s Cegnarjem odzvala v slovenščini (Tukaj), na drugi seji (14. apr.) pa sta od predsedujočega zahtevala, da jima dovoli govoriti v slovenščini. Občinski svet je takoj razveljavil izvolitev petih občinskih svetovalcev, potrdil pa izvolitev Ivana Nabergoja. Drž. oblast je na željo it. liberalnacionalne stranke premestila Zora v Bregenz ob Bodenskem jezeru, kamor je odpotoval 10. avg. 1869. V naslednjih letih se je poročil z Josipino Terček iz Cerkelj in bil premeščen v Černovce v Bukovini, kjer se mu je 17. sept. 1874 rodil sin Miroslav. Pri zasedbi Bosne in Hercegovine je bil vpoklican in bil s cesarjevim odlokom z dne 25. apr. 1879 pohvaljen. Zadnja leta življenja je preživel v Lj.

Prim.: Matične knjige Lj. - (kapucini); Izvestja lj. gimn., arhiv preparandije v Šolskem muzeju v Lj.; Prosvetni zbornik 1868-1968, 11-31; JKol 1975, 164-71; družinski arhiv.

Samo Pahor

ZORE Slavko, javni delavec in diplomat, r. 10. jan. 1910 v Trstu, u. 7. nov. 1977 v Lj. Oče Alojzij iz Zagorja ob Savi, uslužbenec finančne straže, ki je okr. 10 let služboval v Trstu, mati Leopoldina Sever iz Šmartnega pri Litiji. V Za-

gorje so se umaknili 1914. Osn. š. v Zagorju, gimn. v Lj. 1935 je diplomiral na Pravni fak. Z rigorozji je postal dr. prava. - 1941 in 1942 je bil poverjenik OF v tedanjih organih oblasti in hkrati pripadnik VOS v Lj. V jeseni 1942 so ga It. in vaški stražarji aretirali. Ničesar mu niso mogli dokazati in so ga le internirali v taborišče Visco (Furlanija). V taborišču je sodeloval v odporu in po kapit. It. so se pravčasno umaknili pred Nemci v Goriška Brda. Jože Krajc ga je vključil v štab Briškega bataljona. Postal je polit. komisar Briškega odreda in bil nato 2. sept. 1943 imenovan za politikomisarja Soške brigade in to funkcijo opravljal tudi v Zapadno prim. okrožju. 22. okt. 1943 ga je štab Goriške divizije imenoval za vodjo štaba Tolminskega vojnega področja. Do febr. 1944 je bil član štaba in obveščevalni oficir 9. korpusa NOV. Tedaj je odšel v Belo krajino, kjer je bil član vodstva OZNE za Sjo. Apr. 1945 je odšel v Bgd, kjer je delal v OZNI za Jslu in ob koncu vojne je imel čin podpolkovnika. Član KPS je postal mar. 1942. - Od 1945-50 je bil svetovalec ambasade FLRJ v Washingtonu. Od 1950-53 je bil pomočnik ministra za zunanjo trgovino FLRJ in načelnik polit. odd. drž. sekretariata za zunanjo trgovino FLRJ. Od 1953-55 je bil poslanik na Finskem, od 1955-58 pa poslanik v Siriji in Jordaniji. 1958 in 1959 je bil pomočnik generalnega sekretarja IS skupščine Sje, od 1959-63 pa javni tožilec LRS. Upokojen je bil 1963. Od 1960 je bil dva mandata član verske komisije LRS in tudi dva mandata član in nato preds. Sveta Medic. fak. v Lj. - Po letu 1945 je objavljaval propagandne članke za novo Jsl. v izseljenskem časopisju v ZDA in priložnostne članke o OZN v domačem tisku. V zgodnjih 70 letih je bil preds. Društva SRS za Združene narode in bil je tudi član izvrš. odb. Lovske zveze Sje. - Bil je nosilec spomenice 1941 in mnogih drugih odlikovanj.

Prim.: Osebni podatki sina Marka Zore; Franc Crnugelj-Zorko, Na zahodnih mejah, str. 71, 90, 128; Ko je ko u Jugoslaviji, str. 1189; SBL IV, 850-51.

Stres

ZORKO Stanislav, duhovnik in kulturni delavec, r. 21. apr. 1919 v Leskovcu pri Krškem. Oče Jože, kovač, mati Ana Drnovšek. Imel je 4 brate in 4 sestre. Osn. š. je obiskoval 6 let v Leskovcu, nato mešč. š. v Krškem (4 leta) in jo končal z nižjo maturo. Dve leti je bil v salezijan-

skem zavodu v Veržeju pri Murski Soboti. V tem času se je pripravil za prehod na gimn. Izpite čez prvih pet gimn. je naredil v Murski Soboti (1., 2., 3.) in v Ptujju (4., 5.). Za 6. gimn. se je pripravil doma in napravil izpit v Novem mestu. Sedmo in osmo gimn. je redno dokončal v Lj. z maturo v jun. 1940. - V okt. 1940 je vstopil v lj. bogoslovje, kjer je redno končal 5 letnikov. V maju 1945 se je z drugimi bogoslovci umaknil na Koroško, nato pa skozi Videm v Treviso. Konec maja so dobili prof. in bogoslovci zatočišče v benediktinskem samostanu Praglia pri Padovi. Tam je dokončal bogoslovje in 29. jun. 1946 prejel mašniško posvečenje v kraju Monteortona pri Padovi kot duhovnik lj. škofije. (In tak je tudi ostal, ker so mu it. oblasti trikrat zavrnilo prošnjo za it. državljanstvo). Novo mašo je daroval med begunci iz Rovt in Logatca v Senigallii pri Anconi. - Po posvečenju je prišel v gor. nadškofijo, in sicer za vikarja na Srednjem in v febr. 1947 je sprejel še upravo župnije Ročinj ob Soči. V apr. 1949, ko so pripravljali proces proti njemu, je na prigovarjanje dobrih ljudi zapustil župnijo in se umaknil v Slovensko Benečijo k prijatelju župniku Lavrencihu v Štoblank. Od tu je prišel za kaplana v Bazovico (15. jun. 1949). Iz Bazovice je bila pot kratka do Rojana, kjer je od 1. okt. 1952 slov. dušni pastir. - Z. je skrben dušni pastir in voditelj rojanske Marijine družbe. Ta mu je pomagala, da so lahko odprli 28. maja 1961 nov Marijin dom, ki ga je blagoslovil škof A. Santin. 27. maja 1990 so ga ponovno odprli, ker so opravili vsa potrebna dela, ki jih zahtevajo oblasti. Pri Lajnarjih nad Rojanom je 15. avg. 1954 ob 100-letnici razgl. Marijinega brez. spoč. odprl kapelico s kipom Matere božje, pred katero je enkrat na leto v poletnem času tudi sv. maša. - Z. je vedno pripravljen priskočiti na pomoč, kjer je potreba. Kdo bo naštel vsa romanja, ki jih je organiziral (tudi v imenu Duhovske zveze), vse prireditve v Marijinem domu, njegovo delo za misijone in za katoliški tisk (pri njem ima svoje podured. KatG), njegovo pripravljenost za sveto spoved, obisk družin in za vse, kar je združeno z dušnopastirskim delom? - Bil je katehet na osn. in nižji sred. š. in je posvetil veliko skrbi za pripravo in izdajo veroučnih knjig (zlasti tri zvezke Pogačnikovega učbenika za srednje šole in pet zvezkov učbe-

nika za osnovne šole, ki so jih tiskali v Turinu). Veliko skrb je posvetil tudi pripomočkom za liturgijo, včasih izda tudi *Rojanski vestnik*. Od leta 1965 dalje skrbi za nedeljsko sv. mašo, ki jo oddaja RadioTrstA. Trideset let je brezplačno vodil versko oddajo *Vera in naš čas*. - Leta 1954 je izdal knjižico *Smarnice, Mati lepe ljubezni*. - Za svoje zasluge je bil 1973 imenovan za monsinjorja.

Prim.: Osební podatki; ŠkATršt; KatG 13. apr. 1989 in NL 27. apr. 1989; Slovensko šolstvo na Goriškem in Tržaškem, 1945-1985, Trst 1986, 154, 157.

Škerl

ZORMAN (SORMAN) Ivana, kulturna in socialna delavka, r. 6. jun. 1836 v župniji Slavina (v vasi Zeje), u. 22. febr. 1922 v Trstu. Oče Matej, kmet, mati Marija Dolenc. Kot preprosto kmečko dekle je prišla služiti v Trst. Kmalu po svojem prihodu v Trst je spoznala, da je v mestu poleg velikega bogastva tudi veliko uboštva. To jo je pripravilo do tega, da se je posvetila mladini. V Trstu se je navezala na patre kapucine (p. Michelangelo da Rionero) in z njihovo pomočjo in drugih dobrotnikov dobila v posest primerno »kampanijo« na Istrski cesti. Tu je pripravila in vedno razširjala sirotišnico za mlade deklice. (Danes se imenuje Casa della fanciulla, Orfanotrofio »San Giuseppe« e scuola materna). Sirotišnico je izročila varstvu sv. Jožefa. V hiši je bila gospodinja, ravnateljica, učiteljica, odgojiteljica. Le za šolsko obvezne deklice je morala poiskati primernih učiteljic. Dne 13. dec. 1877 je prišla v hišo prva gojenka. Leta 1905 je »dobra gospa« izročila odgovornost za svojo sirotišnico sestram sv. Križa, ki jo vodijo še danes. - A gospa Z. ni mirovala. V bližini je kupila sosednjo »kampanijo« s hišo, iz katere je potem zrasla ustanova, ki se danes imenuje Istituto Teresiano e Casa di Nazareth, ki jo vodijo sestre »dobrega Pastirja« (uradno ustanovljena 21. okt. 1908). - Tu je Z. umrla. Počiva na tržaškem pokopališču med rednicami v grobu, ki je vedno dobro oskrbovan. Na grobnem spomeniku, kakor tudi na spominski plošči ob vhodu v sirotišnico sv. Jožefa, so poudarjene zasluge »uboge in ponižne matere zapuščenih sirot«. Bila je zelo pobožna, ponižna in polna krščanske ljubezni. - Z. ima še druge zasluge. Tri svoje nečake iz župnije Slavina (p. Leopold Zorman, p. Venceslav Abram

in p. Leon Abram) je usmerila h kapucinom in v misijone v Bolgarijo in Turčijo (gl. čl.).

Prim.: ŠkATrst; Vita Nuova 1972 (ob 50. obletnici smrti); KolGMD 1992, 104; Janez Zabukovec, Slavina. Prispevek k zgodovini župnij ljubljanske škofije, Lj. 1910, 299; Zupn. arhiv v Tomaju; Vicende di un centenario 1879-1979 (Orfanotrofio S. Giuseppe, Casa della fanciulla), Trst 1979; Orfanotrofio S. Giuseppe a Trieste, Trst 1895.

Skerl

ZORMAN Janez, redovnik misijonar, r. 31. avg. 1885 v župniji Slavina (v vasi Žeje), u. 16. dec. 1938 v Sofiji (Bolgarija). Oče Luka, kmet, mati Marija Milharčič. Do 12. leta je hodil v domačo šolo. Leta 1899 ga je vzela k sebi v Trst teta Ivana Zorman, voditeljica v sirotišnici sv. Jožefa na Istrski cesti (gl. čl.). H kapucinom je vstopil 13. jun. 1903 in prevzel ime Leopold. Študiral je v Carigradu (Sv. Štefan), v Budju pri Smirni (Turčija) in v Benetkah. V duhovnika je bil posvečen v Padovi 31. jan. 1909. Najprej je misijonaril v Smirni (danes Izmir) in na otokih, nato so ga poslali v Bolgarijo, kjer je v Sofiji ostal 25 let. Tu je bil župnik in redovni superior. Bil je tudi 14 let spovednik bolgarske kraljice Ivane, ki je bila katoličanka in hči it. kralja Viktorja Emanuela III. P. Leopold je umrl v Sofiji, pokopan je v Plovdivu. - Bil je zelo izobražen redovnik, plemenit, blag in razgledan.

Prim.: Žup. arhiv Slavina; Janez Zabukovec, Slavina, Lj. 1910; Kapucinski prov. arhiv Brixen; Vrhovni kap. arhiv v Rimu.

Skerl

ZORN Alojzij Matija, poreško-puljski škof in gor. knezonadškof, r. 13. jan. 1837 v Prvačini, u. 8. jul. 1897 na Dunaju. Oče Anton, učitelj in cerkovnik, mati Marijana Gregorič. Osn. š. in gimn. je končal v Gor. z odličnim uspehom, vstopil nato v osrednje gor. semenišče (1852-57) in bil na svoj rotni dan 1. 1857 posvečen za duhovnika. Višje teološke študije je kot gojenec Avguštinca nadaljeval na Dunaju in 3. avg. 1860 na tamkajšnji univerzi dosegel doktorat iz teologije. Cesar Franc Jožef ga je ob tej priliki imenoval za dvornega kaplana. Po vrnitvi v Gor. (1861) ga je nadškof Gollmayr imenoval za svojega tajnika in istočasno za suplenta osn. teologije v goriškem bogoslovju. Naslednje leto 1863 je postal prof. osn. teologije in dogmatike, istočasno še suplent za specialno dogmatiko,

1874 ravnatelj bogoslovnega semenišča, 1875 častni kanonik gor. kapitlja in konzistorialni svetnik, 1876 član okrajnega š. sveta, 1879 prosodalni izpraševalec, sodnik nadškofijskega sodišča, cerkveni inšpektor osn. š. in član š. komisije ter 1881 pravi stolni kanonik v Gor. - 24 avg. 1882 ga je cesar imenoval za poreško-puljskega škofa. Papež je imenovanje potrdil 25. sept. istega l., gor. nadškof Gollmayr pa ga je 14. jan. 1883 v gor. stolnici posvetil za škofa. Z. je bil nato 4. mar. 1883 slovesno umeščen v poreški, 13. maja istega leta pa še v puljski stolnici. - Da bi se seznanil z razmerami v svoji škofiji, je Z. takoj začel z vizitacijo, vendar večje aktivnosti ni mogel razviti, ker ga je cesar že 22. jun. 1883 imenoval za gor. nadškofa. Papež je imenovanja potrdil 9. avg. istega l. 6. okt. 1883 se je Z. vrnil v Gor., 13. okt. mu je tržaški škof Glavina v semeniški kapeli izročil nadškofijski palij, naslednji dan pa ga je slovesno umestil v gor. stolnici. - 4. dec 1883 je cesar imenoval Z za člana poslanske zbornice na Dunaju, vendar se Z. sej zbornice ni udeleževal. 21. febr. 1887 ga je cesar odlikoval z naslovom tajnega svetnika, papež Leon XIII. pa ga je v konzistoriju 29. nov. 1888 imenoval za svojega hišnega prelata (prelatus domesticus ... solio pontificio assistens et comes Romanus). - Ob Z.ovem imenovanju za škofa so vsi poudarjali njegovo temeljito teološko izobrazbo ter spretnost pri javnih nastopih. Očitali pa so mu, da je bil kot vodja semenišča »prerahal, predober in preveč plemenit« in da ni znal nastopiti tudi strogo, ko je bilo to potrebno. Za poreško-puljskega škofa se je zdel primeren zaradi znanja slov., hrv., it. in nem. in zlasti, ker se ni vmešaval v polit. zadeve in ker da je nevtralen do nacionalnega vprašanja v več nacionalni poreško-puljski škofiji. Pač pa je Frančišek B. Sedej, ki je v tem času nadaljeval teološke študije na Dunaju, že v informativnem procesu opozoril na nekatere Z.ove napačne odločitve v deželni š. komisiji v odnosu do nacionalnega vprašanja. - Po svojem značaju je bil Z. izrazito umirjena, globoko čuteča in umetniška osebnost (odličen pianist). Bil je prvenstveno dušni pastir. To jasno dokazujejo tudi njegova vsakoletna pastirska pisma (vernikom v slov. in it., duhovnikom praviloma v lat.), v katerih se je Z. le izjemoma dotaknil polit. tem (1889 o liberalizmu, 1896 pa, ko se je

sodaliziral z lj. škofom Missiem v obsodbi nekatoškega tiska). Njegov naslednik na gor. škofijem sedežu, dr. Jakob Missia, ga je ocenil kot izredno »plemenitega človeka, odličnega po duhu in po srcu, ter vzornega dušnega pastirja«. - V svojem nastopnem pastirskem pismu duhovnikom in vernikom gor. nadškofije z dne 14. okt. 1883 je posebej poudaril, da se zaveda razlik v značaju, navadah in jeziku zaupanih mu vernikov, vendar z zaupanjem nastopa odgovorno službo v zavesti, da nas družijo ena vera, ki more premostiti vsa nasprotja. Duhovnike in vernike nadškof prosi, naj ostanejo edini v veri in goreči ljubezni. Že maja naslednje leto (1884) je obiskal Rim in papežu osebno poročal o stanju v svoji nadškofiji. - Kot gor. duhovniku, ki je skoraj 26 let opravljal odgovorne službe v škofiji, so bile Z. znane razmere v škofiji. Zlasti je boleče občutil veliko pomanjkanje duhovnikov in si jih je precej izprosil od sosednjih škofov. Dokaj srečno roko je imel pri izbiri svojih sodelavcev in svetovalcev. Med njimi so bili stolni prošt Egenio Valesi (kasnejši tridentinski škof), Giovanni Flapp (nato poreško-puljski škof), Andrej Jordan (za Missiem goriški nadškof), Anton Mahnič (nato krški škof), Giuseppe Gabrievičič (rektor semenišča), prof. Domenico Alpi in Frančišek Sedej. - Na Zovo pobudo je skupina slov. duhovnikov (Franc Mercina, Štefan Kofol, Andrej in Josip Marušič, Ivan Wolf in Anton Mahnič) 1892 ustanovila društvo »Aloysianum« z deškim zavodom za revnejše dijake. Iz Alojzijevičiča je izšla vrsta odličnih duhovnikov in kat. ter narodno zavednih laikov (A. Gradnik, I. Pregelj, J. Lavrenčič, N. Velikonja, L. Res). Ni pa se mu posrečilo ustanoviti notranje gimn. v zavodu, kar je tudi skrbno načrtoval. Notranji poglobitvi in nadaljnjemu izobraževanju duhovnikov so bile namenjene dekanijske pastoralne konference, ki jih je uvedel 1888 in so bile sklicane dvakrat letno. Po skoraj sto letih je ponovno poslal tri bogoslovce na študij v Rim. V času hude gospodarske krize je vedno znova svaril ljudi pred izselitvijo iz domovine in jih opozarjal na nevarnosti, ki jih čakajo v tujini. Prizadeval si je doma ublažiti pereče socialno stanje in je v ta namen izdatno podpiral družbo sv. Vincencija. Prav tako je ob raznih elementarnih nesrečah vernikom priporočal nabirke za prizadete. - Z. si je zelo prizadeval za stalen in neposreden stik tako

z verniki kot z duhovniki, kar so mu omogočale zlasti redne vizitacije in birme, ki so ga vodile na župnije. Bil je velik častilec Matere božje. Zelo je priporočal molitev rožnega venca, uvedel v škofijo šmarnično in okt. roženvensko pobožnost in vodil dvakrat vseškofijsko romanje na Sveto Goro. Z. je bil tudi velik častilec Srca Jezusovega in Svetega rešnjega telesa. 1895 je vzpodbudil ustanovitev združenja duhovnikov adoratorjev Najsvetejšega zakramenta. Pri stolnici je ustanovil poseben sklad (prebedno) za poučevanje sv. pisma vernikov vsako nedeljo in praznik. V njegovem času se je zelo poživila tudi gradbena dejavnost. V času svojega škofovanja je Z. posvetil kar 15 cerkva, in sicer v krajih: Grgar (1884), Srednje in Levpa (1885), Kožbana, Libušnje, Verdrijan (1886), Isola Morosini, patriarhovo baziliko v Gradežu (1888), Rutars in Borgnano (1890), Deskle (1891), Kamno, Otlica in Kal (1892) ter Gorgansko (1893). - Najbolj pa so Z. prizadeli zaostreni narodni spori med it. liberalci in slov. narodnjaki, bolela ga je needinost znotraj katol. tabora, ki je temeljila na različni nacionalni pripadnosti in polit. opredelitvi. Rotil je svoje duhovnike, naj odpravijo medsebojne nacionalne spore. Trudil se je za poživitev it.-slov. »Katoške družbe goriške«. Velik vpliv na Zove odločitve v polit. nacionalnih vprašanjih sta nedvomno imela Anton Mahnič, ki je urejal nadškof. glasilo Folium Gor. (1885-95) in RK (1888-96), ter lj. škof Missia, ki je pozneje postal njegov naslednik v Gor. »Uradno politiko« v škofiji so na neki način posebej Mahničevi načelni članki v glasilu Folium Gor., ki pa so obenem veren odraz Z-ovih nazorov v cerkveno polit. vprašanjih. To velja tudi za Z-ov odnos do liberalizma. 1886 (17. jan.) je Z. objavil v Folium Gor. apel katol. vernikom, naj se v javnosti odločneje zavzemajo za katol. stvar in naj tudi živijo kot pravi kristjani. - Naraščajočo napetost v škofiji je do konca zaostriło znamenito pastirsko pismo škofov gor. cerkvene pokrajine, ki so ga izdali na posvetovanju v Gor. (26. nov. 1887). V pismu, ki so ga poleg Z. podpisali še tržaško-koprski, krški, lj. in krško-puljski škof, so škofje obsodili nekatoške časopisje (imenoma SN), strogo prepovedali vsako sodelovanje in podpiranje teh časopisov, obsodili so agitacijo za slovansko bogoslužje in grajali nedomoljubno razpoloženje in Avstriji.

Po splošnem prepričanju je bil pobudnik pisma lj. škof Missia, sestavil pa naj bi ga A. Mahnič. - Ogorčena reakcija tudi v katol. taboru je Z. zelo prizadela, vendar ni bila povod, da se pozneje ni udeležil prvega slov. katol. shoda v Lj. (29.-31. avg. 1892). Svojo odsotnost je Z. opravičil v pismih pripravljalnemu odboru (10. jul. 1892) in lj. škofu Missii (29. jul. 1892). Z. se je namreč malo pred tem hudo poškodoval in je posledice te nesreče (9. jul. 1892 se je prevrnila kočija, v kateri se je peljal, hudo ranjenega pa so splaseni konji še nekaj časa vlekli za seboj) čutil vse do svoje smrti. Na zborovanju ga je zato zastopal dr. Gabrijelčič, ki je v pozdravnem govoru 30. avg. prebral tudi nadškofov telegram, v njem izraža Z. popolno soglasnost z Missiem in želi, da bi katol. shod pripomogel, da bi vsi Slov. »kakor so enega jezika, tako (postali) enega srca v sveti veri in ljubezni«. Zaradi ostrih napadov liberalnega tiska so mnogi gor. in lj. duhovniki Z. pošiljali posebna solidarostna pisma, ki so jih v obliki tiskanih formularjev podpisovali večinoma na dekanijskih pastoralnih konferencah. V teh pismih se mu zahvaljujejo za jasno in odločno besedo in sprejemajo vsa navodila pastirskega pisma škofov gor. cerkv. pokrajine. Ko so ga hoteli nekateri gor. duhovniki in katol. laiki zaradi tega izigrati proti lj. škofu Missiu, se je Z. v pastirskem pismu kleru (10. maja 1896) popolnoma sodaliziral z njim, ponovno izrecno prepovedal vsako sodelovanje in podpiranje nekatol. tiska in pozval kler svoje škofije k edinstvi med seboj in škofom. - Z imenovanjem Mahniča za krškega škofa (1896) je Z. izgubil močno oporo, skrbnega svetovalca in zaveznika v zapletenih polit. nacionalnih in cerkv. vprašanjih. Notranji spori v katol. taboru, razcepljenost duhovščine med stranke in ostro proticerkveno zadržanje liberalcev je vedno bolj stopnjevalo škofovo notranjo negotovost do polit. in cerkv. razmer v škofiji. Očital si je, da je za vse nered v škofiji kriv osebno sam. Zato je papežu Leonu XIII. ponudil svoj odstop, ki pa ga papež ni sprejel. Zadnje mesece pred smrtjo se ga je polastila akutna melanholija. 25. jun. 1897 so ga prepeljali v privatni sanatorij za duševno bolne na Dunaju (dr. Svetlin), kjer je 8. jul. zaradi možganske kapi umrl, Zdravniško spričevalo in opis Z-ove smrti ne omenjata poskusa samomora, ker je bil nad-

škof zaradi pešanja srca pod stalnim zdravniškim nadzorstvom. Nadškofovo truplo so nato z vlakom prepeljali v Gor. in ga 14. jul. pokopali na gor. pokopališču. Leta 1919 so trupla vseh škofov prenesli v kripto goriške stolnice.

Prim.: Archivio Segreto Vaticano: Segr. Breivium 6121, f. 558-60, 527; 5875, f. 586; Archivio concistoriale 1883, n. 69; Processus concist., vol. 289, n. 274; 1882-1906; Concistoria 1882, f. 461, 553; ZD 1874 (str. 341); 1882 (301); 1883 (20, 44, 82); 1886 (101); 1894 (366); E 1897 (št. 82); S 1897 (št. 153-55, 163); SN 1897 (št. 152, 154, 155), Soča 1897 (št. 28, 29); Župnijski arhiv Prvačina Rojstna knjiga za leto 1837; A. Pogrebni govor po rajnkem Alojziju Matiji Zorn-u... Gor. 1897; Pavlica, Dr. Alojzij Matija Zorn, knez in nadškof goriški, KMD 1899, 30-32 (slika); Klinec, Zgodovina goriške nadškofije 1751-1951, Gor. 1951, 47-48 (slika); Isti, S.E. Mons. Zorn Luigi Mattia (tipkopis, arhiv PSBL); Stato personale e locale Archidiocesi di Gorizia, Udine 1979, 39; L. Tavano, Gli arcivescovi di Gorizia; V: Annuario dell'Archidiocesi di Gorizia 1985, 53; Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, VIII, (1846-1903), Padova 1979, 289 in 440; F. Kralj, Cerkvene razmere v goriški nadškofiji na prelomu 19. stoletja. V: Missiev simpozij v Rimu, Celje 1988, str. 149-162; M. Zorn, Nadškof Alojz Matija Zorn, KatG 19. do 23. apr. 1979; SBL IV, 858-859.

Dolinar

ZORN Hilarij Jožef, duhovnik, pesnik, publicist, r. 16. mar. 1847 v Prvačini pri Gor., u. za zlatenico 31. avg. 1926 v Gor. (na svojem domu v ul. Morelli 36), pokopan v Prvačini. Oče Janez, kmet (se priženil k »Malnarjevim«, ki so v spodnjem delu vasi imeli gostilno), mati Marijana Batič (Battig). (Z-ov brat Ivan je bil nadučitelj v Vrtojbi). Gimn. in semenišče je obiskoval v Gor., kjer je bil 1. sept. 1872 posvečen. Po novi maši je odšel za vikarja koadjuvatorja v Sv. Križ pri Vipavi (1872-75), nato je bil premeščen za kaplana v Kamnje. Tu se je pripravljaj na rigorozo iz bogoslovnih ved in naredil tudi izpit za župnij. natečaj. Okt. 1882 je zapustil Kamnje in odšel na Dunaj v Avguštej, kjer je ob podpori bratranca (strica? - prim. krstne in por. knj. v Prvačini!) nadškofa Al. Zorna (ki ga je med 14. in 17. jul. 1883 s svojim kaplanom Legovičem obiskal v Avguštej in mu dal 1540 gold., da si je lahko plačal šolnino) 1883 doktoriral iz teologije in se vrnil v Gor. Isto leto je postal prof. verouka na višjih realnih šolah (poučeval v slov., nem. in it.). 1890 je bil imenovan za šol. nadzornika verouka. Ob odprtju Šol. doma (za katerega si je z A. Gregorčičem

veliko prizadeval) 1898 je bil tudi Z. med učnim osebjem, kasneje pa poučeval verouk na vseh slov. zasebnih šolah. 1906 je bil imenovan za člana dežel. šol. sveta, 1907 pa v škofij. komisijo (tudi preds.) za izpite učiteljev katehistov. 1912 je bil določen za predstavnika škofij. kurije v gor. pokraj. svetu; 22. jun. istega l. je postal šol. svetnik, 1913 pa je bil imenovan za prosinodalnega eksaminatorja. Pomagal je tudi v zavodu notredamk in uršulink v Gor. Po prvi svet. vojni je stopil v pokoj, čeprav je zanj zaprosil že 1913, a zaradi pomanjkanja primerne naslednika za poučevanje verouka njegova prošnja ni bila sprejeta. Še vedno pa je pomagal na škofiji kot prosinodalni sodnik, referent, arhivar itd. Več let je bil član (tudi preds.) nadzor. odb. Centralne posojilnice v Gor. Na prvem občnem zboru Cecilijanskega društva v Gor. nov. 1883 je bil izvoljen v odbor. Zaradi zaslug (posebno razprave o Häcklu - prim. L'idea del popolo 1926, 5. sept.) je postal msgr., papežev tajni komornik in vitez reda Franca Jožefa. - Z. je bil prijazen in obziren, kot prof. pa znan po svoji natančnosti, vestnosti in pravičnosti. Poskusil se je tudi v pesništvu (3 soneti v Zori 1872, 99; *Zadnji dan šolskega leta* v Soči 1887, 5. avg.; *Napisi za mesece* v Kol. (Gor.) 1922; *Kmetški vremenski prerok* v Kol. (Gor.) 1923, 16-19) in v komponiranju (Za sprejem poreško-puljskega škofa Al. Zorna v domači Prvačini 31. jan. 1883 je z Dunaja poslal pesem *Slovo*, ki jo je zložil in sam uglasbil, zapel pa jo je domači zbor. V ljudskem duhu je sestavil in uglasbil pesem *Na svet' večer je ven prišla...*, ki so jo še dolgo peli v prvaški cerkvi.) Ko je nastopil prvo službo kaplana v Kamnjah 23. okt. 1873, je sestavil pesem *Slovo od doma* (Prvačina, moj dom...). Z-ovo je tudi besedilo pesmi *Kaj se vam zdi, pastirci vi...* - Z. je bil velik prijatelj S. Gregorčiča, za katerega se je odkrito zavzel ob Mahničevi kritiki pesnikove prve zbirke (S 1884, 1885). V članku *Človeka nikar* (S 1885, št. 46-52) umirjeno spodbija Mahničeve poglede na Gregorčičev pesniški svet. Gregorčič je Z. posvetil zdravico in jo tudi recitiral na slavlju, ki so ga pesniku pripravili 6. apr. 1885 v Prvačini. NUK hrani Z-ovo pismo Gregorčiču iz 1895 (NUK Ms 618).

Prim.: LibBapt 1785-1857, VI, 182, in LibMatr 1785-1857, 37, 55 ž. c. v Prvačini; žpk. arhiv, Prvačina; Spomini g. Mirka Zorna; ZD 30. avg. 1872, 280; 12. okt. 1883, 328; 2. nov. 1883, 325;

Soča 27. okt. 1882; 10. nov. 1882; 9. febr., 23. nov., 7. dec. 1883; 10. apr. 1885; 5. avg. 1887; ŠematGor 1885, 8; 1896, 8; 1926, 40; A. Burgar, S. Gregorčič, Lj. 1907, 33; FoliumGor 1908, 36; Zbornik svečnikov sv. Pavla, sept. 1926, št. 9, 150; Gor. straža 6. in 27. sept. 1922; 30. jun. in 1. sept. 1926; E 1., 7. in 19. sept. 1926; Mali list 3. sept. 1926; L'idea del popolo 5. sept. 1926; Voce di Gorizia 7. sept. 1926; Gabršček I, 243; II, 201, 389; A. Slodnjak (ur. L. Legiša), Zgod. slov. slovstva, Lj. 1961, III, 190, 191; F. Koblar, S. Gregorčič. Njegov čas, življenje in delo, Lj. 1962, 130, 131, 134, 147, 234, 377, 378, 421; Don Barto (Bertotti), Calendarium sacer. defunct..., Gor. 1977, 244; M. Waltritsch, Slovensko bančništvo in posojilništvo na Goriškem, Gor. 1982, 137; KolGMD 1983, 107 s sl.; Enc Sje III, (Lj. 1989), 382; SBL IV, 859-60 z liter.

V-ž

ZORN Mirko, duhovnik, r. 1. apr. 1903 v Prvačini, v družini, ki je dala več duhovnikov, med njimi gor. nadšk. A. Zorna (gl. čl.). Oče Evgen je bil cerkovnik, pozneje delavec na progi Trst-Podbrdo; mati Karolina Furlani. Osn. š. v Prvačini, pripravnica v Malem semenišču, 1. r. gimn. v Šolski ul. (zdaj Mameli) v Gor., nato zaradi vojne eno leto doma, ostalih 7 razr. gimn. v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Lj., kjer je maturiral z odliko. Bogosl. v Gor. 1923-1927, posvečen 12. jul. 1927, nova maša 24. jul. 1927 v Prvačini. Imenovan za kpl. v Cerknem, 1930 vikar v Gorenjem Polju (Anhovo) in upravitelj Plavi. Po župnij. izpitu je prevzel župnijo Breginj in do 1941 je redno upravljal tudi vikariat Borjano, ne da bi opustil pozimi zaradi slabih poti niti ene tedenske ali prazniške maše kljub visokemu snegu. V Breginju je ostal do 8. apr. 1947, ko se je umaknil v Čedad, vse poletje upravljal Sv. Višarje, nato šel eno leto v Osais (Prato Carnico), zatem do 1952 v Givigliano nad Rigolatom. Do 1969 je bil za župnika v Mirniku, ko je kot upokojenec prišel v Gor., kjer biva pri sestrah Čudodelne svetinje. Z. je bil tako zadnji žpk. slov. narodnosti v Mirniku. Kot narodno zaveden slov. duhovnik je kmalu po nastopu duh. službe postal tarča faš. oblasti tako v Cerknem kot v Gorenjem Polju, kjer je učil zasebno v starem župnišču in pripravljal na obhajilo 120 otrok. V Breginju ga je gor. prefektura 14. avg. 1934 obtožila, da je »ukinil običajno procesijo, da ne bi pel latinsko«. Da ni bilo hujših posledic, ima zaslugo Janko Kralj (PSBL II, 174-76). Med 2. svet. vojno so ga tako Nemci kot OF obsodili na smrt, a obsodbe niso izvršili. To ob-

dobje je opisal v čl. *Spomini na težka leta* (KolGMD 1979, 131-37). Svojemu rojstnemu kraju se je oddolžil z daljšim zgod. spisom *Iz kronike prvačinjske župnije* (KolGMD 1982, 109-17). Kobariški kot obravnava čl. *Loglje* (KolGMD 1984, 130-34). Zelo razčlenjena in vsebinsko bogata je študija *Nadžkof Alojzij Matija Zorn* (KatG 1979, št. 16-20). Z. sodi v tisto generacijo primor. duhovnikov, ki so za časa faš. pogumno in odločno ohranjali slov. besedo in narodno zavest na Primorskem.

Prim.: Osebni podatki; Klinec, Zgodovina GMD, 115; Biseromašnik M.Z., KatG 9. jul. 1987 s sl.

Češč.

ZORNIK Klavdij Ivan, slikar, r. 30. okt. 1910 v Kopru, živi v Lj. Oče Ivan, jetniški paznik, mati Frančiška Zagar. Učiteljišče je obiskoval v Mrbu, kjer ga je poučeval risanje Anton Gvajc (gl. čl.), od 1934-38 je študiral na umetnostni akad. v Zgbu pri prof. L. Babiću. 1940 je začel poučevati risanje na deški mešč. š. v Mrbu. 1941 je bil po nemškem napadu na Jslo in zaradi okupacije izgnan v Mrkonjić Grad v BiH, zbežal je nato v Varaždin, tam učil risanje na realni gimn. in bil prisilno mobiliziran v vojsko NDH. Že pred kapitulacijo It. je pobegnil k partizanom, kjer je vodil kulturno-prosv. odsek v štabu III. proletarske brigade in I. armade. Po vojni je od 1948 do 1959 učil risanje na gimn. za Bežigradom in v Mostah, 1957 je začel honorarno poučevati na ALU. 1959 je bil na tej šoli izvoljen za docenta, 1965 za izrednega, 1972 za rednega prof. Od 1973 dalje je opravljal službo rektorja ALU in bil 1975 upokojen. - Javnosti se je prvič predstavil 1939 v Mrbu skupaj z L. Šušmeljen in T. Primožičem, s katerima je sodeloval v klubu Brazda. Nastopil je na številnih skupinskih razstavah doma in v tujini, vidneje pa je opozoril nase s samostojno razstavo 1953 v Mali gal. v Lj., ob kateri je SPor zapisal: »Zbirka olj (...) kaže predvsem svojstven in izrazit kolorit, ki po načinu uporabe razodeva dediščino ekspresionizma. Tudi stilizacija figure oziroma predmeta je podrejena v prvi vrsti pomenskemu izrazu.« Že zgodaj so bile torej ugotovljene v Z-ovem slikarstvu ekspresionistične značilnosti s poudarkom na vsebini. Nosilec izraza je barva, v motivnem pogledu pa se ukvarja s krajino, prizori iz kmečkega okolja, tihožitjem in portretom. Po mnenju F. Šijanca

se njegovi ekspresivni liki »zdijo sorodni Chagallovem občutju in 'zemljaški' stilizaciji iz Hegedušičevega kroga«. Napisal je več skript s področja metodike likovnega pouka in umetnostne teorije za študente ALU v Lj. Z-ova dela najdemo v ModG v Lj., Umetnostni galeriji v Mrbu in v Muzeju savremene umetnosti v Bgdu. Nosilec je več visokih odlikovanj, tako Ažbeto-vega priznanja 1986.

Prim.: SBL IV, 861-62 s pripadajočo liter.; poleg tega gl. šc: SPor 12. julija 1953; Stelè, Umetnost 1960, 99, 130 (repr.); Menaše, 2374 (z liter.).

M.V.

ZORNIK Mirko, tigrovec, r. 14. jan. 1921 v Česoči, u. 10. avg. 1986 v Novi Gor. in pokopan v Desklah. Oče Janez, delavec, mati Magdalena Zornik. Osn. š. je obiskoval v Česoči, kleparsko-vajeniško pa na Trbižu. Po drugi svet. vojni je obiskoval večerno sred. ekon. šolo. - Sodil je v skupino aktivnih tigrovcev v Česoči. Z bratrancem Ivanom Ivančičem sta ponoči 5. jun. 1940 razstrelila železniško progo med Trbižem in Žabnicami. Razstrelivo sta dobila od Ferda Kravanje v Jsli, ki je akcijo tudi načrtoval. Hoteli so prekiniti žel. promet med faš. It. in nac. Nemčijo. Oborožena sta bila vsak z dvema samokresoma. Z. je prenašal na Trbiž orožje, razstrelivo in protifaš. tisk. Vse to je imel v svoji sobi na Trbižu. Po akciji so hranili del razstreliva v mrliški veži na pokopališču v Česoči. Po Ivančičevi aretaciji je Z. odnesel orožje v gozd. Aretirali so ga 3. nov. 1940 in obtožen je bil vohunjenja in razstreljevanja. Tožilec na 2. trž. procesu je zahteval zanj smrtno kazen, obsojen pa je bil na 30 let zopora. Ivan Ivančič je bil ustreljen. - V it. zaporih je bil do razpada It., tedaj pa so ga Nemci poslali v internacijo v Nemčijo. Ob koncu vojne je od tam pobegnil in se nekaj časa boril pri it. garibaldincih. Po vrnitvi na Goriško je delal na okraju Kanal. Po polit. liniji je bil poslan v cementarno Anhovo in tam je organiziral stavko. S strani ZVU je bil ponovno zaprt in obsojen. Uspelo mu je pobegniti v Ajdovščino (cona B) in pozneje je bil poslan v Tolmin, kjer je dobil službo na okraju. V času službovanja je odšel iz Tolmina v It. in tam je bil spet zaprt. It. in jsl. oblasti so ga kasneje zamenjale. Postal je direktor tovarne pohištva v Klavžah (Kneža v Baški grapi). Po približno 14 letih dela je odšel kot trgovski zastopnik

pohištvene industrije v Nemčijo. Med njegovim službovanjem v Nemčiji se je družina iz Kneže preselila v vrstno hišo v Novi Gor. V Nemčiji je delal do 1981, upokojil se je 1985.

Prim.: Tone Ferenc, Akcije organizacije TIGR v Avstriji in Italiji spomladi 1940, 148-50, 206-09; Lavo Čermelj, Slovenci in Hrvatje pod Italijo, 334; Župnij. urad Bovec (krstna in družinska knjiga); Izjava žene Jožice Brezigar, Nova Gor.

Stres

ZORNIK Oskar, operni pevec, r. 20. mar. 1922 v Čezsoči, živi v Lj. Oče Ivan, rudar, mati Frančiška Komac, gospodinja. Po osn. š. je obiskoval it. nižjo gimn. v Bovcu (1934-38) in višjo v Trstu (1938-40) in Lj. (1945-47), kjer jo je tudi končal. 1942 se je vključil v NOB. Bil je med organizatorji vstaje na Bovškem, v letu 1943 je vodil delo z mladino na Bovškem, Kobariškem in Tolminskem. Od okt. do dec. 1943 je bil v partij. š. na Vojskem. - Že od otroštva se je učil violino, po vojni je obiskoval v Lj. sred. glasb. š. (1945-47), študiral solopetje (1947-51), na AG je diplomiral leta 1969. V letih 1947-51 je bil angažiran v Narod. pozorištu v Bgdu, od 1951 v Narod. kazalištu I. Zajc na Reki, od 1955 v Makedonskem narod. teatru v Skopju, od 1956 v Operi SNG v Mrbu. Od 1969 je bil tu dir. Unija papir servisa; 1973 upokojen kot vojaški invalid. Prejel več odlikovanj. - Kot operni pevec je Z. izrazil it. belkantist in verdijevec, nekateri tuji in domači kritiki so ga, predvsem glasovno, primerjali z E. Carusom in B. Giglijem. Kot zrel umetnik je pel skoraj ves klasični repertoar (Verdi: Aida, Nabucco, Trubadur; Puccini: Madame Butterfly, Tosca; Smetana: Prodana nevesta; Bizet: Carmen). Umetniški zenit je po mnenju kritike dosegel v vlogi Radamesa (Aida), ki jo je pel 1953 v Narodnem kazalištu I. Zajc na Reki. - Na koncertih se je uveljavil s petjem del slov. skladateljev R. Gobca, M. Kozina, R. Simonitija in P. Šivica. Gostoval je največ v Lj., Avstriji, na poletnih igrah v Splitu, Pulju in drugod.

Prim.: SBL IV, 862 in tam navedena liter. Les.

ZORZUT Ludvik, pesnik, narodopisec, muzealec in arhivist, publicist in planinec, r. 24. avg. 1892 v Medani, u. 27. apr. 1977 v Kanalu ob Soči, pokopan 29. apr. 1977 v Medani. Oče Anton, nadučitelj, mati Frančiška Zucchiati. Z. se je

rodil v hiši pri »P'rfesorjevih«, v kateri se je 10 let prej rodil pesnik Alojz Gradnik. Osn. š. je obiskoval v roj. vasi, potem je šel v Alojzijevišče v Gor., med 1904-13 je obiskoval slov. vzporednico na nem. gimn. v Gor. in maturiral 1913, nato je vstopil v tamkajšnje bogoslovje, vendar je moral študij kmalu pretrgati zaradi vojne in soške fronte. Po vdoru it. vojske na avstr. ozemlje je bil 20. sept. 1915 skupaj z očetom izgnan v Cremono, pozneje pa na jug v deželo Kampanijo. Maja 1916 Z. preselijo v S. Severino v Markah, kjer se sreča s številno skupino izgnanih oziroma evakuiranih Bricev, ki so bili dobro organizirani in so društveno in družabno sodelovali, imeli so celo svojo šolo in godbo. Tu se je tudi spoznal s svojo bodočo ženo. Po 15 mesecih se je vrnil v Medano in nadaljeval teološki študij v Vidmu, kjer se je spoznal z Jožkom Bratužem in Ivanom Trinkom. Poleti 1917 ga aretirajo in odpeljejo v Firenze, spomladi 1918 pa prestavijo znova v S. Severino. Proti koncu vojne se Z. vrne v Medano, a kmalu (1919) odide v Mrb., kjer si najde upravno službo na magistratu. 1921 se oženi z rojakinjo Marijo Debenjak iz Kožbane in z njo ustanovi svoj dom (dva sinova in hči). 21 let življenja v severni prestolnici je bilo za Z. živahno obdobje kulturne, planinske in družabne dejavnosti. Sodeloval je v zgod. in muzejskem društvu, v študijski knjižnici in pri planincih. Kot primor. rojak se je udeleževal kultur. in javnega življenja naših emigrantov, tako je pel v zboru Jadran in delal v sosvetu Sedejeve družine (za begunce iz zasedene Primorske). Pred Nemci se je umaknil v Videm pri Krškem, nato se je zatekel v Laško, končno pa v Lj. Sredi 1944 je zapustil Lj. in se preselil v Gor. - Na Primorskem - ves čas v bližini svojih rodnih Brd in ne glede na stare in nove meje - je Z. preživel vseh svojih nadaljnjih 33 let. V Gor. je takoj prevzel delo pri Slovenskem Rdečem križu. Od maja 1945 do priključitve Primorske k Jslji je bil referent za arhive in kulturno dediščino pri Okrož. izvrš. NOO za Goriško, hkrati je bil tedaj tudi 2 leti popisovalec v anketni komisiji v okviru PNOO v Trstu. Med 1947-49 je bil poverjenik za narodni kataster na vsem področju Slov. v It., zbiral pa je tudi bibliografske podatke o it. polit. znanstvenih publikacijah in folklorne narodopisne podatke, zlasti še o Beneški Sloveniji. Ob vzpostavitvi nove meje po 15. sept.

1947. Z. ni imel urejenega državljanstva in službenega statusa v Gor., kjer je bila spet It., vendar je na željo DFS v It. in pisatelja Fr. Bevka še ostal in delal med zamejskimi Slov., dokler mu oblasti 20. apr. 1949 niso zaukazale, naj zapusti državo (na podlagi nekega fašist. zakona). Čez nekaj let je It. Z. preklicala prepoved vstopa na njeno ozemlje. Pri Obl. LO v Novi Gor. je Z. 1949 dobil mesto referenta za muzeje in arhive s širokimi nalogami raziskovanja, zbiranja ter prevzemanja in zaščite kultur. spomenikov na področju muzejstva, arhivistike in knjižničarstva na vsem ozemlju takratnih okrajev Gorica, Tolmin, Idrija in Sežana. Na številnih obiskih vse do trentarskih planin je zbral podatke pri ljudeh in iz pisanih virov ter sestavljal ustrezno kartoteko. - Čeprav je še vedno delno skrbel za to vrsto strok. dejavnosti, je bil 1950 za krajši čas tajnik sedemletne š. v Kanalu, nato zaposlen v Študijski knjižnici v Novi Gor., jan. 1952 pa je bil postavljen za prvega rav. muzeja in arhiva v Novi Gor. Z. je na tem mestu imel nekaj službenih zapletov, dobil je celo odpoved, vendar je bil nato kmalu upokojen (1953). Z. je namreč kot svojevrstna zanimiva osebnost in kot zaveden Slov. imel težave v obeh sosednjih državah. Upokojitev je Z. dala možnosti, da je lahko sledil zahtevam in izzivom svojih konjičkov, ali bolje, da je služil svojim številnim muzam in najljubšim kulturnim opravilom. Do smrti mu je ostalo še 24 let, ki jih je uporabil za zanimivo in potrebno publicistiko, kakršne bi nihče drug ne bil mogel prispevati. Iz stanovanja v kanalskem Gradu je hodil na svoje pohode po Goriškem in po slov. zamejstvu v It. in drugam, koder se je dalo odkriti kaj novega iz starih časov ali pa se je dogajalo kaj kult., zgod. ali planinskega. Bil je žuboreči prigradniški pesnik, ki je razveseljeval in kulturnozgod. označeval mnogoteri srečanja. Nemirna popotniška kri ga je spodbujala, da nikoli ni miroval. Redno, skoraj do zadnjega, je hodil v domačo Medano, večsah peš iz Kanala in orglal pri nedeljskih mašah. Tudi njegov zadnji dokončni odhod v Medano je bil veličasten, rojaki so mu namreč pripravili izjemen pogreb. Eno pomembnih Z. dejavnosti je bilo širjenje planinske misli. Planinsko navdušenje je Z. imel že v mladosti, a razvil ga je še bolj v družbi pesnika Janka Glaserja in prijateljev, znanih planincev in kulturnikov,

ki so tudi vplivali, da se je izoblikovala Z-ova pesniška žilica. Ob dvanajstletnem odborništvu v mrb. podružnici SPD, oblikovanju Pohorja in Alp je pridno dopisoval o planinstvu, ki mu je navdihnilo tudi nekaj pristrčnih, skoraj antoloških pesmi. Tako kot Janko Glaser je tudi Z. dobil naslov »pohorskega pesnika«. V svojo pesniško zbirko je uvrstil ciklus *Planinske*, po letnikih PV pa je razstresenih na desetine planinskih pesmi. Po vojni se je dejavno vključeval tako v obnovljeno PD v Gor. kot v PD Nova Gor., katerega častni član je bil. Gor. planinci so ga pogosto vabili medse na izlete in prireditve. Z. po pravici velja za planinskega pesnika in pisca. 1967 je prejel zlati znak PZS, 1972 pa plaketo. Kot publicist in pesnik ima Z. dolgo in pisano bibliografijo. - Ob pesmih prevladujejo članki, potopisi, zanj zelo značilne kratke pokrajinske monografije, folklorni in planinski zapisi. S svojimi prispevki je razširjal vednost o naši zemlji, še zlasti najzahodnejši, o naši preteklosti in naših ljudeh. Vse to pa je povedal na izviren način in svoje spise je, če je le bilo mogoče, zalival s humorjem, iskrivo duhovitostjo in neukročeno toplino. Kot zapozneli polihistor je predvsem posvečal pozornost tistim stvarim, ki jih drugi morda niso opazili ali pa do njih niso imeli dostopa. Svoje strok. članke (etnografske, zgodovinske in vsega po malo) je predvsem posvetil Brdom, Beneški Sloveniji in Reziji, vipavski in soški dolini. Izbor vsega tistega, kar je vedel o Brdih, je zbral v knjižnici *Svobodni kmetje* (1974; soavtor Z-ov brat Ciril Z.). - Že kot dijak je pisal v PrimL in Gorico, pozneje v GorS, M, Našč, v KolGMD, NL, PV, Zadružni koledar, Pohorsko politiko, po vojni pa SoškiT, Sočo, PDK, Matajur, Novo Gorico, PrimN, JKol, Koledar KMD in še kam. Četudi je vse življenje po malo pesnil, pa je izdajo svoje pesniške zbirke doživel šele za svojo osemdesetletnico in še to z dveletno zamudo, izšla je 1974 pri Mohorjevi v Celju. Pesmi mu je zbral Marijan Breclj in na koncu tudi navedel Z-ovo bibliografijo. Naslovi posameznih ciklov napovedujejo tudi vsebino: *Briške, Slovenjbeneske, Planinske, Ljubezenske, Popotne*. Naslov knjige *Ptička briegarca* ima za Brica Z. podoben simbolični pomen, kot ga ima ptička »brinovka« za Kraševca Kosovela. Z-ova poezija je velikokrat prigradniška. - Kot pesnik je bil močno vdan rimi, zato nekatere njegove pesmi

tečejo kot briška rebula, vendar pri njem rima ni samo tradicionalna in konservativna zahteva, temveč tudi prekipevajoča potreba po muzikalnosti, ki je bila vedno lastna umetniškim dušam primor. duhovno zemljepisnega kroga. Ni slučaj, da je bil Z. glasbenik (organist) in da je nekaj njegovih pesmi uglasbenih, zlasti več jih je uglasbil njegov prijatelj in rojak Rado Simoniti. - Z. je s svojim publicističnim delom ohranil Slov. veliko domoznanskih zapisov, ki četudi oblikovani nekonvencionalno znanstveno, na zanimiv način odkrivajo sicer težko pogrešljive poteze na podobi naše starožitnosti, še posebej v Brdih in Benečiji. Ohranjajo tudi duhá in pripovedniški »prijem«, ki ju ni več. S svojim življenjskim stilom - Z. je bil ahasverski nemir, pa tudi arbiter elegantiarum in, pripadajoč planinski kulturniški družini, ki se je sama sebe imenovala juvenus fervida - je predstavljal poseben in na neki način edinstveni tip slov. izobrazenca. Kot pravi »stari goriški študent« je sodeloval v zaslužnem Klubu starih goriških študentov, ki je od 1964 pa do pred nekaj leti postavil številne plošče in spomenike po širnem področju Goriške. Za svoje delo je bil 1972 odlikovan z Redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Ob njegovi 100-letnici (1992) je bilo več prireditev v njegov spomin in v obuditev njegovega lika (proslave, arhivska razstava, odkritje spominske plošče na r. hiši).

Prim.: L. Zorzut, Ptička briegarca, 1974, 185-86; T. Pavšič, PDK 26. maja 1974; A. Peršolja, PrimN 28. jun. 1974; T. Pavšič, NM 1974, št. 4, 155-57; B. Marušič, PDK 16. jun. 1974; M. Breclj, PrimN 1. jan. 1977; T. Pavšič, Delo 30. apr. 1977; J. Kragelj, Druž. 29. maja 1977; Isti, KMD 1978, 132-33; S. Brajša, KolGMD 1978, 97-99; J. Medvešek, PV 1977, št. 9, 533-37; GorLtk 7/1980, 281-82; T. Kermauner, Poezija slovenskega zahoda, 1, Mrb. 1990, 94-101; P. Svovljšak, JKol 1991, 89-91; Ludvik Zorzut 1892-1977. Razstava ob stoletnici rojstva. Nova Gor. 1992.

Pšč.

ZORZUT Vladimír, prevajalec, r. 19. nov. 1910 v Martinjaku v Gor. Brdih (danes priključeno h Kozani) redarju Janezu in Neži Simčič, u. 21. okt. 1986 v Lj. Družina se je pred vihro 1. svet. vojne umaknila v Lj., nato v Brežice, kjer je Z. obiskoval meščan. š., učiteljišče pa v Lj., a ga ni končal (1926 privedel v Štrajzlov komun. krožek sošolca E. Kardelja; gl. V. Kozak, Kozaška pričevanja, 1982, 75). Od 1930 je bil uradnik v bolnišnicah v Lj., Novem Celju

in Topolščici. 1941 so ga Nemci izgnali, prišel je v Lj., se zaposlil v bolnišnici za duševne bolezni. 1945 je postal inšpektor pri Min. za zdravstvo SRS, od 1949 bil upravnik bolnišnice Valdoltra pri Ankaranu in pomagal organizirati osrednjo slov. bolnišnico za kostno tuberkulozo; 1972 upok. - Že na učiteljišču se je zanimal za češko liter., o njej je poročal (S 1929-33, Jsln 1931), nekaj tudi prevedel, npr. z M. Klopčičem baladi J. Wolkerja O kurjačevih očeh in O nerojenem otroku (LZ 1935). Bil je prijatelj mladega pisatelja Jos. Kocourka (gl. Z-ov nekrolog v S 1933, št. 80), z njim si je od 1929 dopisoval (obj. v monogr. J. Skaličke o Kocourku) in ga prev. v sloven. (J 1929, št. 276; S 1930, št. 40; Obz 1986, 842-48). Leto pred smrtjo je izšel v knjigi Z-ov prevod romana Karla Hoube *Vrtoglavica* (1985).

Prim.: R. matice (ž. urad Kozana); Bibl JLZ 3, 7; J. Skalička, Severni Morava (Šumperk) 1973, št. 25; S. Janež in M. Kovač, PrimN 1986, št. 86 s sl.; Isti, Obz 1987, 68-74 s sl. - Slika: M. Kolkolj, karikatura, 1930 (obj. Obz 1987, 70).

N. P.

ZOVATTO Pietro, zgodovinar, univ. profesor, duhovnik, r. 5. jan. 1936 v kraju Motta di Livenza (Treviso), živi v Trstu. Oče Luigi, obrtnik, mati Erminia Cuzzolin, gospodinja. Osn. šolo obiskoval v domačem kraju, gimn. v Pordenonu (Collegio Don Bosco), zaradi bolezni maturo opravil na učiteljišču v Sacileju. Jeseni 1955 se je vpisal na tržaško bogoslovje. V duhovnika ga je posvetil msgr. A. Santin 8. jul. 1962. Med leti 1962-67 je študiral humanistične vede na fak. Magistero v Trstu. Mentor je bil tudi stric, arheolog Paolo Lino Zovatto. Z odliko je doktoriral v pedagogiki 27. jun. 1967 z disertacijo o Fénelonu in kvietizmu, objavljeno v Vidmu 1968. Po posvečenju je bil eno leto duš. pastir kaplanije Villa Revoltella ter v Rojanu. Nato duh. asistent bratovščine »Maria Cristina«, Družva kat. učiteljev, MEIC-a Serra Club v Trstu. Od 1963 poučuje v malem semenišču v Trstu književnost, lat., zgod. in filoz., v trž. bogosl. teologijo, patristiko in zgod. Cerkve. Od 1972 je ravn. Nacionalnega muzeja iz Concordije (Portogruaro). Opravlja tudi službo inšpektorja pri Inšt. za varstvo kult. in naravne dediščine Furlanije-Juljske krajine. Leta 1970 (jurid. 1973) je ustanovil Centro studi Storico-sociali del Friuli-Venezia Giulia in je od vsega začetka njegov

preds. Center je doslej objavil 25 knjig. L. 1973 je postal redni asistent za srednjeveško in moderno zgod. na trž. U. 1977 je poučeval zgod. it. risorgimenta, od 1982 je pridružen prof. zgod. Cerkve na fak. Magistero na trž. U. V akad. letu 1991/92 je predaval tudi zgod. razsvetljenstva. - Objavil ali uredil je 17 samostojnih publikacij ter sodeluje pri številnih it. in mednar. revijah (Rivista di Storia della Chiesa in Italia, La scuola cattolica, Studia patavina, Rassegna di teologia, Humanitas, Divinitas, Rivista Rosminiana, Archeografo triestino itd.). Njegova zanimanja zajemajo tri vsebinske kroge: kvietizem in janzenizem, Rosminija ter cerkveno in versko zgod. Trsta, Istre in Furlanije. V svoje prikaze primor. in istr. preteklosti dosledno vključuje slov., pa tudi hrv. delež, kar je razvidno iz naslednjih knjig: *Il vescovo Antonio Santin e il razzismo nazifascista a Trieste*, Benetke 1977; *Pia Rimini, una vittima del razzismo 1938-1945*, Cittadella 1978; *Bibliografia storico-religiosa su Trieste e l'Istria 1864-74*, Rim 1978 (v sodelovanju s P.A. Passolunghijem); *Cattolicesimo a Trieste - appunti*, Trst 1980; *Ricerche storico-religiose su Trieste*, Trst 1984; *La stampa cattolica italiana e slovena a Trieste*, Videm 1987; *Trieste e l'Istria tra religiosità popolare e folclore*, Trst 1991. Delno ali v celoti je slov. problematiki posvetil tudi vrsto zbornikov, ki jih je sam uredil in v njih sodeloval z esejji: *Ricerche religiose del Friuli e dell'Istria*, III, Trst 1984 s prispevkom Fedore Ferluga-Petronio); *Trieste tra umanesimo e religiosità*, Trst 1986 (s prispevki A. Rebule in F. Ferluga-Petronio); *Ricerche su Ivan Trinko*, Videm 1986 (s prispevki M. Jevnikarja, M. Vertovca, M. Zuanella, M. Qualizze); *Trieste religiosa* (s prispevki F. Ferluga-Petronio, M. Šaha, T. Simčiča); *Istria religiosa*, Trst 1989. Slov. primor. zgod. se dotika nadalje v naslednjih razpravah: *Luigi Fogàr, ultimo vescovo absburgico a Trieste (1924-36)*, »Storia contemporanea in Friuli«, 1978, 9, 269-336; *Il vescovo Luigi Fogàr pastore (Trieste 1924-1936)*, »I cattolici isontini nel XX secolo«, II, Gorica 1982; *Mons. Angelo Bartolomasi e il fascismo, Trieste 1919-1923*, Trst 1983; *Cultura del clero di Trieste tra '800 e '900*, »Ricerche religiose del Friuli e dell'Istria«, II, Trst 1983; *Vent'anni di storiografia religiosa sull'Istria, Trieste e il Friuli*, »Atti e memorie della Società istriana di storia patria«, 35 (1987),

261-83. Napisal je gesla *Jakob Ukmar, Virgil Šček* in *Andrej Gabrovšek* za »Dizionario storico del movimento cattolico in Italia«, Casale Monferrato 1984, ter geslo *Matteo da Veglia* za »Dictionaire de Spiritualité« (X, coll. 816). Napisal je tudi več gesel za PSBL. - V nav. publikacijah obravnava Z. cerkveno in versko dogajanje na Primor., v Furlaniji in Istri v 19. in 20. stol., izjemoma sega tudi v bolj oddaljeno preteklost. Sporna vprašanja prikazuje umirjeno in nepristransko. Z. je med krajevnimi it. katol. zgodovinarji prvi sistematično vključil v obseg svojih zanimanj dogajanje med Slovenci in Hrvati. V tem pogledu sta največ njegove pozornosti pritegnila lika Ivana Trinka in Jakoba Ukmarja. - Z-ova dela so bila ocenjena v številnih znanstvenih publikacijah (La Civiltà Cattolica, Revue d'histoire ecclésiastique, Revue d'Ascétique et de Mystique, Rivista Rosminiana, L'Osservatore Romano itd.).

Prim.: Os. pola; P. Nonis, *Nel venticinquesimo di sacerdozio di P. Zovatto*, Trieste religiosa, Trst 1987, 7-8; D. Coccopalmerio, *Il Centro Ricerche Religiose a Trieste: un bilancio*, prav tam, 195-202; »Vita e pensiero«, 2/1987.

T. Simčič

ZUANELLA Božo (Natalino), duhovnik in javni delavec v Beneški Sloveniji, r. 25. dec. 1941 v Bijačah v občini Podbonesec, živi v Trčmunu. Oče Anton, kmet, po rodu iz Matajurja, več let izseljenec v Kanadi, mati Gabriijela Gosgnach iz Matajurja; brat Pasquale (gl. čl.). Priimek Zuanella izhaja iz Ruonca in za njihovo hišo v Matajurju je domače ime Ruončanje. 1939 se je družina preselila v Bijače in v Matajur so se spet vrnili 1965. Osn. š. je obiskoval v Bijačah, zadnja dva razr. v Tarčentu. V malo semenišče je odšel 1951, in sicer v Castellerio nad Vidmom. Gimn. in licej je opravil v Vidmu, kjer je dovršil tudi bogoslovje in bil 29. jun. 1965 posvečen v duhovnika. Novo mašo je lmel v Matajurju. - Kot kaplan je od 23. dec. 1965 do jun. 1971 služboval v Gallerianu pri Vidmu. Hitro se je naučil furlanščine in v njej poučeval verouk. Nov. 1971 je prišel za župnika v Trčmun. Stanovanje si je uredil v Matajurju. Apr. 1988 je postal še župnik v Sovodnju in Gorenjem Barnasu. Iz fur. je prevedel komediji Alviera Negra: *Bunker* in *Joanne*. Uprizorilo ju je SSG v Trstu. Po prihodu v Trčmun je pričel zahajati na letne seminarje slov. jezika v Lj.,

kjer je poglobil znanje slovenščine. Prej je poleg domačega dialekta poznal slov. jezik le iz liter. in ur slovenščine v zadnjih dveh letih v semenišču. 1972 je pričel pisati v Novi Matajur. Prvi članek je bil o evharističnem kongresu. Postal je tudi član uređ. V njem je pisal o lokalni zgod., etnologiji, posredoval je drobne novice in ocene knjig. Intenzivno je pripravljaj gesla za Slovenski krajevni leksikon in jih objavljaj v Novem Matajurju. Objavil je tudi polit. zbadljivke. - Z bratom Pasqualom sta nekaj časa urejala časopis Dom, ki je izhajal v Vidmu. Urejanje je potekalo kar v domači hiši. Za Novi Matajur je prenehal pisati zaradi stališča časopisa v polemiki o splavu. Posvetil se je Domu, ki je tudi z njegovo pomočjo postal 15-dnevnik. Poleg tega je napisal članke za Mladiko, Naš tednik, Vita Cattolica in Trinkov koledar. V Domu ureja več strani in redno pripravljaj nove teme. Pisal je med drugim o pribežnikih v Benečiji, o vojaških in polvojaških novicah iz kronike Podutanske fare, o etimologiji krajevnih imen v Benečiji, o Gladiu, o priimkih, o zgodovini in dnevnih novicah. Z Mariom Garjupom sta predstavila dnevnik Natalia Moncara. Zbiral je tudi narodno blago - med drugim Zlate očenaše - in jih komentiral. Podpisuje se B.Z., NAZ, Spectator. - Pred nekaj leti so ga nacionalni nestrpneži prijaviili, da je imel procesijo brez dovoljenja, in prišel je na sodišče. Ob teh polit. pritiskih so bili mnogi solidarni z njim in objavljeni so bili intervjuji po časopisih, radiu in na TV. Napisal je študijo v zborniku *Ricerche su Ivan Trinko*, v zborniku *Atlante toponomastico e ricerca storica, Atti conferenza sui gruppi etnico linguistici della provincia di Udine*. Za Novi Matajur je prevajal tekste iz ruščine, za Dom pa iz slov. Pisal je o Boudoinu de Courtenayu in tudi gesla za PSBL. Pri publicističnem in znanstv. delu se je posvetil Nadiškim dolinam.

Prim.: Osebni podatki.

Stres

ZUANELLA Pasquale (Paskval, Paškual), diakon vzhodnega obreda in ikonopisec, r. 19. apr. 1946 v Bijačah (obč. Podbonesec), živi na domu v vasi Matajur, brat duhovnika Boža (Natalina, gl. čl.). Oče Anton, kmet in delavec, mati Gabrijela Gosgnach. Osn. š. je obiskoval v Bijačah in Tarčetu, nižjo sred. š. v malcm semenišču v kraju Castellerio, klas. licej v Vidmu. Teolo-

gijo je študiral na Gregoriani v Rimu in na njej tudi diplomiral, v času študija je bil gojenec Russicuma. Na Sapienzi v Rimu je študiral jezike in tuje književnosti. Vmes je prebival v Bergamu, kjer je sodeloval pri organizaciji Russia Cristiana, katere naloga je bila seznanjati Italijane s stvarnostjo v Sovjetski zvezi, še posebej s položajem pravoslavja. 1975 se je vrnil v Rim in bil med ustanovitelji središča Russia ecumenica, ki je nastalo z namenom pomagati beguncem iz Sovjetske zveze, ki so odtod odhajali v prekomorske dežele. Istega leta je bil posvečen v diakona. V Rimu je ostal do 1978 in se nato vrnil v Benečijo, najprej v Trčmun in 1981 na dom v Matajur. - Že v času bivanja v Rimu se je ob študiju duhovnosti vzhodnih Cerkev začel zanimati za ikone, odločilno pa je bilo srečanje z redovno sestro Irino iz ženskega ruskega samostana v Rimu, ki mu je tudi v praksi pokazala način slikanja ikon. Pasquale Z. slika v glavnem po naročilu in se pri tej dejavnosti zgleduje po tradicionalnih upodobitvah, znanih v različnih evrop. deželah. Tudi pri uporabi barv in pozlat ter veziv ostaja zvest tradiciji. Svoje ikone je večkrat pokazal na skupinskih razst. (Čedad, Lese), samostojno pa 1988 v kraju Flambro (obč. Talmassons) v Furlaniji. Za list Dom riše stripe vzgojnega značaja (*Svet vangel, Zgodovina parve Cerkve, Ciril an Metod, Slovanska apostola*) in zanje prireja oz. piše besedila v benoškoslov. narečju. Za isti časnik piše in riše tudi humoristično obarvane *Mihove zgodbe*.

Prim.: Osebni podatki; Družina 30. dec. 1979; Vita Cattolica 18. dec. 1982; Gazzettino 4. jan. 1983; Delo 13. avg. 1986; Vita Cattolica 19. mar. 1988; KatG 14. apr. 1988; Dom 1988, št. 5 s sl.; Le icone di Pasquale Zuanella. Cappella della Madonna della Salute. Villa Savorgnan - Flambro (1988, razst. zloženka); PDK 6. jan. 1991; Vita Cattolica, Pasqua 1991, 6-7; Slovenec 10. okt. 1992 (priloga Svet in dom).

M. V.

ZUBALIČ Leopold, šolnik, pisec in prevajalec učbenikov, vpisan v Seznam doktorjev komercialistov, r. 13. dec. 1915 v Roču v Istri (Buzet), živi v Trstu. Oče Karel iz Huma (Istra), stražnik, mati Ivanka Pavletič iz Roča, gospodinja. Starši so od 1905-22 živeli v Trstu, nato so se morali zaradi polit. razmer preseliti v Lj. Tu je končal realko 1935, študiral na U v Lj., Zgbu in doktoriral 1943 na U v Trstu iz gospodar. in

trgov. ved. V letih 1943-45 je bil zaposlen v občinskem podpornem zavodu v Trstu. Od 1945-49 je poučeval na TTZ Žiga Zojs v Trstu, nato je bil devet let pov. ravn. in prof. na Dvoletnem trg. strok. tečaju na Katinari in na Nižji strok. š. v Trstu. 1960 je bil imenovan na it. Dvoletno trg. š., zadnja leta je poučeval na it. Paklicnem zavodu za trgovino v Trstu; v pokoj je stopil 1984. - V letih 1946-48 je vodil in poučeval na Večernem trg. tečaju SHPZ, od 1975-80 je učil slov. in shr. na Ljudski univ. v Trstu. Med službovanjem je bil imenovan desetkrat za člana komisije pri maturitetnih izpitih TTZ Ž. Zojs v Trstu in Gor., štirikrat pa za člana komisije za habilitacijski prof. izpit iz knjigovodstva. - Sestavil je naslednja šol. učbenika: *Trgovsko računstvo in knjigovodstvo za nižje trgovske strokovne šole*, Trst 1948 (skupaj z VI. Turino); *Trgovsko računstvo za drugi razr. trgovskih tehničnih zavodov*, 1956; prevedel je: Giorgio Prina, *Splošno knjigovodstvo* za tretji razr. trgov. tehničnih zavodov, 1968; Giorgio Prina, *Uporabno knjigovodstvo*. Prvi del. Knjigovodstvo trgovskih podjetij in javnih gospodarskih enot z ustreznimi vajami za 4. razr. trgov. tehn. zavodov, 1969; Giorgio Prina, *Uporabno knjigovodstvo*. Drugi del. Knjigovodstvo industrijskih, prevoznih, bančnih in zavarovalnih podjetij. Posebne naloge poklicnih knjigovodij. Za V. razr. trgov. tehn. zavodov, 1970; Astolfi-Negri, *Splošno knjigovodstvo*. Za III. razr. trgov. tehn. zavodov, 1982; Astolfi-Negri, *Splošno knjigovodstvo*. Za IV. razr. trgov. tehn. zavodov, 1988. Pri prevajanju je moral uvajati veliko novih strok. izrazov, ker jih v učbenikih iz Sje ni zaradi razlike v sistemih poslovnega knjiženja. Ti izrazi so se že udomačili v tukajšnjem trgov. in bančnem poslovanju. Sodeloval je tudi pri sestavljanju *Srbohrvaško-italijanskega slovarja* pravnih in upravnih administrativnih izrazov, ki ga je izdala Ljudska univ. v Trstu 1982 (275 str.).

Prim.: Osebni podatki; IzvTrst 1948-60; Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985, Trst 1986, 140 in pass.

Jem.

ZUCCHIATI (ZUCHIAT, ZUCCHIATTI) Jožef, pravnik, r. 4. febr. 1787 v Medani (Plešivo), u. 11. maja 1874 v Gor. Oče Anton, kmet, mati Marija Ana Simčič (Simsig). V Veroni je bil preds. sodnega senata. Kot upokojeni dvorni

svetnik je živel na stara leta v Gor., kjer je deloval v gor. slov.-it. katoliški družbi. Slov. jezika skoraj ni poznal. - Iz njegovega rodu je bil tudi Franc Z. (18. mar. 1835-3. okt. 1916), župan v Medani, podpisnik vabila na šempaski (18. okt. 1868) in član odbora za briški tabor (25. apr. 1869).

Prim.: N 27. maja 1874; L'Eco del Litorale 13. maja 1874; Ne vdajmo se! Ob stoletnici briškega tabora 1869-1969 (Dobrovo 1969), pass.; Župnij. arhiv Medana.

B. Mar.

ZUFFAR Alojz, gozdar, r. 7. mar. 1852 na Otlici nad Ajdovščino, u. 14. sept. 1907 v Mittewaldu pri Beljaku. Oče Jožef, gozdni čuvaj, mati Uršula Braunizer. Po ljud. š. v Bazovici pri Trstu, kamor so se bili preselili njegovi starši, se je v glavnem sam izobraževal v gozdarstvu, geodeziji, socialnem gosp. in gradbeništvu. 1875 je bil nameščen kot gozdar. pomočnik v Divači. 1884 je postal gozdar, nakar je bil premeščen v Vodnjan v Istri, od tod pa 1889 v Labin. Po izstopu iz drž. službe 1894 je prevzel v oskrbo otočja Brioni, takrat last dunajskega montanista P. Kupelwieserja (1845-1919), kjer je obolel za tropično malarijo in se zaradi nevarnega srčnega obolenja odpravil v Mittewald pri Beljaku, rojstni kraj svoje žene, kjer je kmalu umrl. V času drž. službe je sodeloval pri pogozdovanju Krasa v Istri, opravljal geodetske meritve in se zavzemal za izboljšavo poljedelstva, sadjarstva in živinoreje, kot oskrbnik Brionov pa se je lotil melioracijskih del, zasajanja mediteranskega gozdnega in parkovnega drevja v veliki drevesnici, ki jo je tu ustanovil. Nadalje je uredil pota in parke ter pričel z oskrbo pitne vode. Tako mu je uspelo iztrebiti malarijo. 1908 mu je tu rodbina Kupelwieser v zahvalo za razvoj Brionov v letih 1894-1907 odkrila spominsko ploščo, ki je še ohranjena.

Prim.: GozdV 19/1961, 51; SBL IV, 864 in tam navedena liter.

Svk.

ZUFFERLI Natale, narodni delavec, duhovnik, r. 25. dec. 1875 v Ažli (Azzida) v Beneški Sloveniji, u. 12. maja 1942 v kraju Priešnje (Purgesimo) pri Čedadu. Osn. š. v roj. kraju, gimn., licej in teologijo v semenišču v Vidmu, posvečen v mašnika 1900. Slov. kaplan v Reziji in v Prapotnem, kjer je imel zadnji slov. pridige in krščanski nauk v žup. cerkvi. Nato je bil

prestavljen za kaplana h Kodermacom, 1911 v Platišče. Tam se je boril s podporo ljudstva za slov. pridige in kršč. nauk proti vladi in vojaškim oblastem. Zaradi tega upora je moral že 1915 iz Platišč. Ni hotel sprejeti službe v Furlaniji in se je raje umaknil na svoj dom v Ažlo. Ko je po vojni odšla vojaška oblast, je bil imenovan za vikarja v Štoblanku, nato pri Kodermacih. Vedno je bil v boju s faš. zaradi slov. službe božje - posebno 1933 je trpel zaradi upora proti prepovedi slov. jezika po cerkvah Beneške Slovenije. Večkrat je moral bežati tudi ponoči pred faš. pohodi. Nikoli ga niso pustili pri miru, ker ni mogel molčati, ko je bilo treba braniti narodnostne pravice. Zbadal je faš. v pridigah, se prepiral na kvesturi, na prefekturi, pri dežel. faš. hierarhih. Pisal memoriale, spomenice, protestna pisma v Videm in Rim. - Bil je zelo nadarjen, zelo izobražen in znamenit pridigar. Obvladal ni samo beneškega narečja, ampak tudi knjižno slov. Nasprotniki so ga sovražili in preganjali, a so se ga tudi bali. Ko je bil za kaplana pri Kodermacih, je šel 1934 z duhovnikom Jožefom Cramarom (Kramar) v Rim in v vatikanskem drž. tajništvu energično, vendar brez uspeha, zagovarjal pravice Ben. Slovencev. Od Kodermacov je bil prestavljen za nekaj časa v Sovodnje, nato v Pricšnje (Purgessimo) pri Čedadu, kjer je ostal do smrti. Na njegov pogreb je prišlo 15 slov. in 15 furlan. duhovnikov; pokopali so ga v Ažli, v slov. zemlji.

Prim.: A. Cuffolo, Dnevnik (slov. del), 53-54; Promemoria di don G. Cramaro, Mat maj-jun. 1975 in št. 9; Cattolici e questione slovena in prov. di Udine, Cooper. ed. Dom 1984, 28; A. Cracina, Il giubileo sacer. d'oro del M.R. don Pietro Cernoia, Gor. 1964 (na str. 14 skupin. sl. z Z.); Rivista dioces. udinese, maj-jun. 1942 (kratek nekrolog); B. Z.(uanella), N.Z., Dom 1985, št. 8 s sl.

B. Z.

ZULIAN (ZULJAN) Boris, slikar, grafik, prof. likovne vzgoje in restavrator, r. 20. maja 1944 v Ricmanjah pri Trstu, živi v Trstu. Oče Peter, električni tehnik, mati Ljudmila Hrvatich, gošpodinja. Slov. osn. š. je obiskoval v Ricmanjah, nižjo gimn. pri Sv. Jakobu v Trstu. 1962 je diplomiral na drž. umetnostnem zavodu »E. Nordio« v Trstu. Usposobljenostni izpit za poučevanje likovne vzgoje je opravil v Padovi in začel poučevati na slov. sred. šolah na Tržaškem s sedežem na sred. šoli »S. Gregorčiča« v Dolini.

1979-80 je študiral restavratorstvo na ALU v Lj. pod mentorstvom Franca Kokalja. Od 1970 dalje priredi skoraj vsako leto samostojno razstavo v krajih od Trsta do Benetk in v Sji. - Z. je v zgodnjih letih risal predvsem pokrajine, kasneje pa je prešel v osebno izraznost z ustvarjanjem abstraktnih del, v katerih je prisoten tudi človek. Že kot dijak se je bavil z opremo in restavratorstvom. Z grafičnimi opremami je sodeloval pri Mladinski knjigi v Lj., v Trstu pa je 1986 opremil med drugim Pangerčevo zbirko *novel Šum vode Glinščice* in 1991 Pregarčevo dvojezično pesniško zbirko *Samohodec/Il viandante solitario*. Prejel je številna priznanja in nagrade. O njem so med drugimi pisali: Milko Bambič, Toni Biloslav, Sergio Brossi, Sergio Molesi, Stane Jarm, Carlo Milic, Giulio Montenero, Tatjana Pregl in Laura Safred. Bil je član skupine »U«, v kateri so bili še drugi mladi slovenski tržaški ustvarjalci (Volk, Žerjal, Švara, Kozman, Vecchiet). Njegova dela je najti v javnih in zasebnih zbirkah ter v gledališču »Prešeren« v Boljuncu.

Prim.: Osebni podatki; Il mercato artistico italiano, Turin 1971, 572; Pittori it. contemporanei, Panepinto, Genova 1972, 386; Claudio Martelli, Artisti triestini del Novecento, ADA, Trst 1979, 220; Catalogo Bolaffi 1973/74; Eco della critica 1973/75/76; »L'Elite« Sezione arte italiana 1980/81/83; M(Trst) 1972, 66-67; Picc. 24. maja 1975; Meridiano di Trieste 25. maja 1975; Magda Jevnikar, Slikar B. Z. v Tržaški kreditni banki, M(Trst) 1984, 120; M. B., Usoda likov B. Z. v tržaški občinski galeriji, PDK 6. okt. 1988 s sl.; SBL IV, 864-65.

M. Bajc

ZULLIANI (Sullani) Candido Danelle Silvestro, stavbenik, krščen 4. jan. 1712 v Trstu, u. 24. maja 1769 v Lj. Oče Giovanni, stavbenik, mati Marija Sugali. Obrti se je izučil pri očetu v Trstu, kjer je mdr. popravljaval mestna vrata Riborgo. Pri trž. stavbnem inšpektorju Giov. Fusconiju se je navdušil za beneški barok. Fusconi ga je verjetno pripeljal v Lj., kjer je 14. mar. 1735 postal lj. meščan. Istega leta se je poročil z Marijo Katarino, vd. Kerniz. Po ženini smrti se je 23. jan. 1765 poročil z Gertrudo Schödl. - Ob prihodu v Lj. je najprej prevzemal občinska naročila (tlakovanje cest, rekonstrukcije, adaptacije, popravila, ceditve). Med 1748-52 je prezidaval nekđ. lazaret pri šentpetski cerkvi, iz 1751 je arhivsko izpričan model za stanovsko gled., 1760 je izdelal novi posnetek lj. mesta.

1761 je postal dež. stavbni mojster in se ukvarjal z vzdrževanjem crarnih stavb. Več njegovih neizvedenih načrtov je v arhivu dvorne komore na Dunaju. Med njegova sakralna dela spada ž.c. sv. Janeza Krstnika v Trnovem v Lj. iz 1753, ki so jo sredi 19. stol. podrli, p.c. sv. Valburge ob smledniškem gradu, ki je bila dozidana 1771. Vrh njegovega dela in konec beneške usmeritve na slov. tleh je samostanska c. v Velesovem iz 1766, ki jo je dokončal Leop. Peucker. Stilno bi Z-ju lahko pripisali še več drugih baročnih cerkva na Slov. Med profanimi stavbami je bila gotovo najpomembnejša Kozlerjeva hiša v Lj., moden tip baročne palače, ki so jo 1960 podrli, ter Schweigerjeva hiša na Starem trgu 11 a. Z. se ni pehal za častmi kot njegovi tedanji kolegi. Z njim sta mediteranska in srednjeevrop. komponenta arhitekture na Slov. dozoreli v idealno sintezo. Danes ga lahko prištevamo med najpomembnejše baročne arhitekta na Slov. V primerjavi s svojimi tedanjimi kolegi je malo zaslužil in mnogo denarja porabil za zidavo lastne hiše, tako da je bil stalno zadolžen in je umrl v veliki revščini.

Prim.: Peter Fister, Umetnost stavbarstva na Slovenskem, Lj. 1986, 246; SBL IV, 865-66.

Z-1

ZUPAN Francè, profesor, pisec šolskih knjig, časnikar in prevajalec, r. 21. apr. 1907 v Kovorju pri Trziču, u. 30. apr. 1958 v Trstu, pokopan v Lj. Oče Ivan, kmet, mati Marija Brejc. Dopršil je klas. gimn. v Kranju (1927) in zemlj. skupino na Ij. U (20. jun. 1932). Eno leto je poučeval v Murski Soboti (1936-37), nato je pustil drž. službo in stopil v Lj. v uredništvo S (1937), ko so preuredili dnevnik Slovenski dom (izh. od 28. dec. 1935 do 28. apr. 1945), je postal član ured. odbora do ukinitve. Po vojni je odšel v Trst in poučeval na Nižji sred. š. (zdaj I. Cankarja) od 1946 do smrti in bil več let podravn., od 1955-58 na liceju Fr. Prešerna. Bil je rojen šolnik, živel je za mladino, navadno je bil ves dan v šoli, se pripravljaj, pisal šolske knjige in pomagal pri vodstvu šole. Napisal je naslednje šol. knjige: *Zemljepis za nižje razrede srednjih šol* (Trst 1947); *Zemljepis Slovenije* (Gor., Slov. sred. šola, cikl. 1947); *Kratka zemljepisna slika Jugoslavije* (Trst 1949, cikl.), *Angleška vadnica za 1. in 2. razred višjih srednjih šol* (Trst 1949); *Zemljepis za višje srednje šole* (Trst 1950); *Zemljepis za nižje razrede sred-*

nje in strokovne šole, I. del (Trst 1954). - Kot strokovnjak je sodeloval tudi pri drugih knjigah, veliko rokopisov pa je jezikovno opilil. Bogato je njegovo prevajalsko delo. Med vojno je prevedel Mihaela Pravdina *Džingis-kan in njegova dediščina* (Lj. 1944), v Trstu je prevedel 44 radijskih iger za RAITrsta iz it., ang., nem. idr. (seznam v knjigi 20 let Radijskega odra). Bil je dober pevec in je sodeloval pri Akademskem pevskem zboru v Lj., v Trstu pa pri Skranjančku in cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Antonu Novem do smrti.

Prim.: IzvTrst 1947-58; M. Jevnikar, Prof. F. Z., IzvTrst 1958, 66-67 s sl. in LitV 1957/58, 220-21 s sl.; F.Z., NL 8. maja 1958; Prof. F.Z., Demokr. 15. maja 1958; F.Z., ZbSS 1959, 261 s sl.; 20 let Radijskega odra, Trst 1966 na več mestih; A. Kolerič-M. Pertot, Bibliografija šolskih knjig in skript za slov. šole v It., 1945-1966, Trst 1967 na več mestih; Moder, SLNP 356-57; Slov. šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985, Trst 1986, 139, 142, 144, 147; SBL IV, 868.

Jem.

ZUPANC Ciril, publicist, r. 29. mar. 1925 v Železnikih nad Skofjo Loko, živi v Novi Gor. Oče Stefan, sedlar in tapetnik, mati Marija Okorn, prodajalka in gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Železnikih, štiri razr. klas. gimn. pa v Lj. Po it. zasedbi Lj. 1941 je šolanje prekinil, zaposlil se je pri gradbenem podjetju Madile. Konec 1942 se je vrnil v Železnike in se izognil nem. mobilizaciji. Jun. 1943 je odšel k partizanom v 4. Selški bataljon Gorenjskega odreda. Za tem je bil partizan Gradnikove brigade. Konec sept. 1943 se je priključil Dolomitskemu odredu, konec jun. 1944 pa je bil premeščen k zalednim vojaškim oblastem IX. korpusa (polit. komisar čete Komande mesta Kojško, mar. in apr. 1945 je bil referent personalnega oddelka komande Kobariškega vojnega področja, konec apr. 1945 je bil polit. komisar Komande mesta Bovec). S činom poročnika je dočakal konec vojne. Za tem je bil komisar čete pri Komandi mesta Trzič (Monfalcone), po devinskem sporazumu (jun. 1945) pa polit. komisar taborišča nem. vojaških ujetnikov in vojaške bolnišnice v Ilir. Bistrici. Do 1950 je kot referent opravljaj razne naloge pri Vipavskem vojnem področju, pri statističnem odseku v Postojni in pri vojnem odseku v Tolminu. Od tam je s činom kapetana odšel v pehotno oficir. šolo v Sarajevo, med 1951-55 je delal kot načelnik vojne oblasti v

Ajdovščini in v Sežani in kot referent v personalnem odd. štaba odreda JLA v coni A STO v Piranu. Tu je dokončal tudi sred. šolo. Delal je v vojaških organih in na vojaških odsekih, tudi v Kopru in Novi Gor. ter študiral na Vojaški akademiji v Bgdu. 1958 je opravil izpit za višjega častnika JLA, dobil čin pehotnega majorja, dec. 1962 pa podpolkovnika. 1965 je bil upokojen. Po upokojitvi se je posvetil publicistiki. Bil je dopisnik številnih časnikov in revij: TV-15, PrimN, PDK, GorSreč, PrimSreč, Loški razgledi. Napisal je tudi nekaj samostojnih publikacij, zlasti s tematiko NOB. Njegova bibliografija je bogata, najpomembnejše samostojne objave so: *Gradišče in Oševljek v NOB 1941-1945* (1971); *Praznik neke vasi - Prvačina ob 25-letnici priključitve* (1972); *Gasilsko društvo Nova Gorica-Solkan* (1973); *Kromberk-Loke* (1974); *Zapadnoprimorsko okrožje* (1974); *Kanalški Kolovrat* (1974). V rkp. je ostal njegov vodnik po primor. planinskih poteh.

Prim.: Osební podatki.

Plah.

ZUPANČIČ Alojzij, duhovnik, kult. delavec, r. 18. maja 1927 pri Sv. Ivanu v Trstu. Oče Lojze, delavec, mati Marija Sušelj. Osn. š. je obiskoval v Trstu, sred. pa v raznih malih semeniščih: 1. gimn. v goriškem, 2.-6. v koprskem, 7. in 8. spet v goriškem. Bogoslovje je dokončal v tržaškem bogoslovju in bil posvečen v mašnika v Trstu 1. jul. 1951. Po posvečenju je bil v letih 1951 in 1952 kaplan v Škednju, v letih 1952 in 1953 kaplan v Bazovici. Od 7. jun. 1953 do 15. okt. 1955 je bil prefekt v Marijanišču na Opčinah. Od 1. okt. 1954 do 8. sept. 1956 kaplan za Slovence pri Sv. Vincenciju v Trstu; od 15. okt. 1955 do 30. jun. 1966 župnik v Boljuncu; od 1. jul. 1966 do 31. maja 1968 podravn. v Marijinem svetišču na Vejni; župnik v Barokovljah pa od 1. jun. 1968 do 10. jul. 1984, ko je postal župnik v Grljanu. 1. jul. 1983 je postal tudi škof. kancler. - V teh letih je za kratek čas pomagal v Domju (z mašo v šolskih prostorih), na Kontovelu, v Dolini, v Borštu in v Mačkovljah. Ko je bil kaplan v Škednju, je s prof. Bercetom 1951 ustanovil slov. skavte in bil njihov škof. asistent do 7. jul. 1953. Poleg dušnopastirskega dela je bil dvakrat član škof. duhovniškega sveta, član komisije za katehezo, vodja škof. tiskovnega urada, član ko-

misije za migracijo in sedaj preds. škof. komisije za ekumenizem. - Njegova skrb je bila posvečena predvsem mladini, zlasti na šolah, kjer je poučeval 37 let, do upokojitve 1989. Poučeval je na slov. in it. šolah - na osn., sred. in višjih. Njegovo zadnje poučevanje je bilo na slov. učiteljsčju A.M. Slomšek in na it. G. Carducci. - Veliko učenja in dela je posvetil vzgojnim problemom. Tako je za trž. slov. radio imel v letih 1976-82 vrsto predavanj o mladini, družini in podobno. Imel je vrsto še drugih predavanj, duhovnih obnov in duhovnih vaj pri Šolskih sestrah pri Sv. Ivanu in v domu Le Beatitudini. Udeležil se je raznih zborovanj v Trstu in drugod po It. in s svojo tehtno besedo prispeval k rešitvi raznih perečih problemov.

Prim.: Osební podatki; ŠkATrst; PDK 28. dec. 1990.

Škerl

ZUPANČIČ Jakob, prof. matematike in fizike, r. 11. jul. 1871 na Selih pri Šmarju (žup. Šmarje-Sap Lj.), u. 20. avg. 1939 v Lj. Starša Franc in Marija Pušnik sta bila kmeta. Gimn. v Lj. (1882-91), matem. in fiz. na U na Dunaju (1891-96). 1896 je praktical na gimn. v Kranju, 1897 zaključni pedagoški izpit. Od 1898-1903 je poučeval na klas. gim. v Lj. (zadnji dve leti tudi ravn. pomočnik in predavatelj računstva ter knjigovodstva na Tehn. sred. šoli v Lj.), 1903/04 v Novem mestu, 1905 do prve svet. vojne na realni gimn. v Gor. (1913 postal vodja višje real. gimn.), začasno se umaknil v Lj., kjer je poučeval od 1915-18, avg. 1918 se je vrnil na svoje službeno mesto v Gor., kjer je ostal do it. zasedbe, od 1919 do upokojitve 1932 je bil ravn. realne gimn. v Mrbu. Zadnja leta je preživel v Lj. - Slovel je kot odličen pedagog. Pisal je strok. pedagog. članke, ocene učbenikov, po smrti kolega M. Matka pa je uredil za tisk njegove rokopise: *Aritmetika in algebra za 6.-8. gimn. razr.*, *Aritmetika in algebra za višje razr. realke*, *Geometrija za višje razr. realke* (vsi naštetí učbeniki so izšli 1910). Zanimalo ga je celotno naravoslovje, botaniku A. Pavlinu je pomagal nabirati in določati rastline za herbarij, ocenil je slov.-nem. rastlinski imenik A. Benkoviča in napisal brošuro *Mestni parki v Mariboru* (1927). Veliko se je posvečal planinstvu, obiskal je vse slov. alpske vrhove, aktivno je deloval

v Slov. planinskem društvu, za bivanja v Gor. je bil načelnik tamkajšnje podružnice SPD, dopisoval je v Planinski vestnik. - V svojem okolju je z govorjeno in pisano besedo ter zgledi populariziral moderne dosežke naravoslovja in tehnike. Kot sodobnik letalskega pionirstva na Slov. je doživljal njegove začetke in 1902 objavil v Domu in svetu članek *V zračnih višinah*, 1911 pa je izšla v Lj. njegova knjižica *Črtice o zrakoplovstvu in aviatiki*, prva in do 1946 edina slov. samostojna publikacija te vrste pri Slov. V njej je orisal svet. razvoj letalstva in predstavil tudi nekatere slov. letalske pionirje: Edvarda Rusjana (že posmrtno, brez omembe brata Jožeta), družabnika pri gradnji motornega letala Alfonza Kjudra in Ivana Renčlja, tržaškega pilota Ivana Vidmarja ter načrtovalca helikopterja Valentina Matijo Živica.

Prim.: Nekrolog, Jutro 1939, št. 194; S. Sitar, Slovenci in letalstvo I, Lj. 1985, 219-21, 402-03 idr.; SBL IV, 894.

SAS

ZUPANČIČ Stanko, zdravnik internist, r. 5. avg. 1926 v Lj., živi v Šempetru pri Gor. Oče Alojzij, železničar, mati Angela Jeršin, gospodinja. Osn. š. v Grosupljem, gimn. (od 1938-42, 1946-50) v Lj. Vpisal se je na Medic. fak. v Lj. in bil promoviran za doktorja medicine (1955). Zaposlil se je po končanem stažu v bolnišnici v Slovenj Gradcu in tam delal do 1974. Od tega leta dalje je vodil interni odd. Splošne bolnišnice v Šempetru pri Gor. Upokojen je bil 1990. Specializiral je interno medicino in specialistični izpit opravil 1962. Naziv primarija je dobil 1968. Častni član je revmatološke sekcije Slov. zdrav. društva. - Največ se je ukvarjal z revmatičnimi boleznimi. Kot avtor in soavtor je objavil v strok. revijah 17 člankov. Na strok. sekcijah je imel 22 predavanj. Od 1970 do 1971 je bil podpreds. zveze zdravstvenih skupnosti Sje. Od 1974 do 1978 je bil član izvršil. odb. zdravstvene skupnosti Sje in od 1978 do 1982 preds. skupščine zdravstvene skupnosti Sje.

Prim.: Osební podatki.

A. Pr.

ZUPET Janez, duhovnik, prof., prevajalec, r. 16. okt. 1944 v Lj., živi v Vipavi. Oče Alojzij, organist, mati Ana Lončar. Osn. š. v Horjulu (1951-56), klas. gimn. v Lj. (1956-63), študiral na Filoz. fak. v Lj. (1963-72), absolviral anglistiko, diplomiral iz indocropskega primerjalnega jezikoslovja 1972. Študiral bogoslovje na Teol. fak. (1966-72), posvečen v duhovnika v Lj. 1971. Od 1972 poučuje franc. in angl. na Škof. gimn. v Vipavi. - Sodeloval je pri prevodu *Uvoda v Sveto pismo Stare Zaveze* H. Cazellesa (1979) in *Uvoda v Sveto pismo Nove Zaveze* (1982), prevedel uvode in opombe v jubilejno *Sveto pismo Nove Zaveze* (1984). Prevedel je tudi filozof. in teol. knjige: J. H. Newman, *Vodi me, dobrotna luč* (1979); B. Pascal, *Misli* (1980, dopolnjena izdaja 1986). Postal je član Društva slov. književnih prevajalcev in prejel 1981 Sovretovo nagrado za prevod Pascalovih Misli. Intervju z Ognjiščem jun. 1981. - Nadaljnji prevodi: Th. Merton, *Luč nevidne resnice* (1981); Martin Buber, *Princip dialoga* (1982, priloga revije 2000); *Svetopisemski vodnik* (1984, soprevajalec); S. Kierkegaard, *Bolezen za smrt* (1987); Ch. Foucauld, *Pisma in zapiski* (1989). Prispeval je uvod v dramo I. Mraka, *Biblični cikel* (1985), piše članke v Družino, revijo 2000, Božje okolje idr. Od 1986 je ur. zbirke Moh. družbe Religiozna misel. Prevedel je iz lat., franc., angl. več zvezkov Cerkvenih dokumentov. Bil je tudi soprevajalec in lektor prevoda velikega *Katehetskega leksikona*, ki je pravkar (maj 1992) izšel v Lj. - Sedaj sodeluje pri prevajanju Svetega pisma Stare Zaveze: 1. in 2. Kroniška knjiga, 1. in 2. Knjiga kraljev, Jeremija, Ezekiel in Visoka pesem. Njegov prevod Visoke pesmi bo posebej izšel pri Ognjišču v Kopru. Za Marijino kongregacijo bogoslovcev in duh. v Lj. pripravlja prevod Pripovedi ruskega romarja (anonimni avtor).

Prim.: Roj. matice Lj. - bolnišnica (ŠkALj); osebni podatki; SBL IV, 906-07; Delo 1981, št. 95; 1987, št. 258 s sl.; Dnevnik 1981, št. 110; Ognjišče 1981 jun. - Upodobitev: Franc Zupet-Krištof, 1979 (olje).

T. P.

Ž

ZABKAR Jože, diplomirani pravnik, rezervni major NOV, družbenopolitični delavec, r. 22. jul. 1915 v Veliki vasi, občina Krško, živi v Kopru. Oče Janez, kmet, mati Uršula Kuntarič, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Leskovcu (občina Krško), klas. gimn. v Šentvidu nad Lj. (Škofovi zavodi), nato se je vpisal na lj. Pravno fak. in diplomiral mar. 1941. Kmalu po končanem študiju se je zaposlil kot navaden zidarski delavec pri privatnem gradbenem podjetju Živec v Lj., kasneje pa je reševal materialno stanje z zaposlitvijo pri železnici kot progovni delavec. Že 1941 se je povezal z NOG in v njem organizirano delal od dec. 1942 do konca vojne. (V NOB od 11. sept. 1943 do 15. maja 1945). Ves čas je delal v pravni stroki. 1943 je bil član Vojaškega sodišča pri komandi vojnega področja, od jan. do maja 1944 sodni inštruktor glavnega štaba Sje na področju IX. korpusa NOV in POS, kjer je formiral in organiziral vojaška sodišča. Od maja do osvoboditve je delal na področju IV. operativne cone NOV in POS kot pravni referent in preds. Vojaškega sodišča. Po vojni je bil demobiliziran in imenovan za okrož. javnega tožilca v Celju (1945-47), nato v Ajdovščini in Postojni (1947 do avg. 1948) ter v Mrbu (1948 do okt. 1959). Sredi okt. 1959 se je zaposlil na sodišču v Kopru kot preds. Okrož. sodišča in tu delal polnih 20 let, vse do upokojitve 1979. V tem obdobju je poleg službe opravljal še mnoge druge funkcije kot preds. ali član raznih svetov, komisij in društev (preds. Sveta za zdravstvo in preds. Sveta za finance pri OLO Koper, preds. okraj. volilne komisije, član republ. volilne komisije, več mandatnih obdobj pred. Društva pravnikov v Kopru itd.). Mnogo si je prizadeval za zgraditev novega sodnega poslopja. Sodeloval je pri izdelavi načrta in kot član gradbenega odbora spremljal gradnjo. Od 1951 do 1991 je delal na področju konjeniškega športa. Od 1951 do 1959 je bil preds. Konjeniškega kluba Mrb., ga rešil pred propadom, ga organizacijsko utrdil, razvil kvaliteto in masovnost športa ter zasnoval načrt za gradnjo hipodroma in sam vodil izgradnjo. V reno publiški in zvezni konjeniški zvezi je opravljal

mnoge funkcije (podpreds. Konjeniške zveze Sje, član uprav. odbora Konjeniške zveze Jsle, član predsedstva Konjeniške zveze Sje in Konjeniške zveze Jsle, preds. Konjeniške zveze Jsle itd.). Bil je tudi republ. sodnik za kas, galop in parkur. - Za udeležbo v NOV in za delo po vojni je prejel več odlikovanj, pohval in priznanj: medaljo za hrabrost, orden III. reda, orden zasluge za narod III. reda, orden republike s srebrnim vencem, orden zasluge za narod II. reda, red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, red dela z rdečo zastavo, odličje Narodnog fronta Jsle; na področju konjeniškega športa pa: Bloudkovo plaketo, zlati znak, diplomu z zlato plaketo, častni znak (cekin) Republike Sje itd.

Prim.: Osebni podatki; Kojeko u Jslj. ViK

ZAGAR Bogdan, gozdar, r. 31. mar. 1901 na Klancu pri Kozini, u. 15. dec. 1972 v Lj. Oče Mihael, učitelj, mati Frančiška Brus. Osn. š. je obiskoval v roj. kraju in v Kozini, nato realko v Idriji (1912-17, 1918-20), vmes pa vojaško š. v Pragi. Ko so it. oblasti odpustile očeta, se je 1920 družina preselila v Brežice. Ž. se je 1921 vpisal na Gospodarsko-gozdarsko fak. v Zgbu, kjer je 1924 diplomiral za inž. gozdarstva, 1927 pa je v Bgdu opravil drž. strok. izpit. Služboval je kot okrajni gozdar v Crikvenici, kjer je vodil pogozdovanje juž. pobočij Velebita (1925-36), nato je bil pomočnik upravitelja Drž. gozdne uprave v Bohinjski Bistrici ter referent na odseku za gozdarstvo Banske oz. Pokraj. uprave v Lj. (1939-44). Od 1941 je sodeloval z OF, bil mar. 1944 zaprt, avg. odpeljan v Dachau, od tam v Allach, jun. 1945 se je vrnil v Lj. Po osvoboditvi je bil referent, načelnik in nato pomočnik ministra za gozdarstvo vlade LRS, kjer je vodil sektor organizacije gozdarske strok. službe. Koncc 1953 je bil imenovan za dir. Inštituta za gozdarstvo in lesno gospodarstvo (IGLIS) in ga vodil do upokojitve (1966), medtem pa je tudi predaval na odd. za gozdarstvo in lesarstvo Fak. za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo, oz. Biotehniške fak. U v Lj., sprva od 1955 kot predavatelj, 1958 pa je bil izvoljen

za honorarnega izred. prof. za predmet organizacija gozdnega in lesnega gospodarstva. 1951 je organiziral in nato do upokojitve vodil strokovne izpite za gozdarske inženirje in tehnike ter skrbel za strok. izpopolnjevanje, sodeloval pri organiz. gospodarstev, posvetovanj in strok. prireditvah, z referati se je udeleževal mednarodnih srečanj. Prizadeval si je za pozgodovanje in varstvo gozdov, zlasti pred požari na Krasu. Tako je skoro dve desetletji sodeloval z Zavodom za pozgodovanje Krasa v Sežani. O raziskovalnem delu in izobraževanju je napisal več razprav in drugih prispevkov, ki jih je objavil v *GozdV: O gozdnih požarih* (1948), *O snežnih plazovih v LRS* (1952), *Raziskovalno delo v gozdarstvu in lesnem gospodarstvu* (1957), *Bojba proti gozdnim požarom* (1960); v ER: *Kako je z našim gozdnim gospodarstvom* (1951); v NRazgl: *Nekaj problemov iz gozdnega in lesnega gospodarstva* (1954); v reviji Les: *Inštitut za gozdarstvo in lesno gospodarstvo v lastni stavbi* (1956), *Smernice za uspešnejše znanstvenoraziskovalno delo v lesnoindustrijski dejavnosti* (1961); v SocKiG: *O strokovni izobrazbi uslužbencev gozdarske stroke* (1962), *Pomen gozdov pri prostorni ureditvi naše pokrajine* (1962), *Pogled na gozdno raziskovalno delo v letu 1962* (1963). S soavtorji je napisal knjigo *Gozd na krasu Slovenskega Primorja* (1963). - Ž. je posebej zaslužen za izgradnjo gozdarskega inštituta in za organizacijo raziskovalnega dela v gozdarstvu in lesarstvu. Skrbel je za tesno povezavo z gozdnogospodar. in lesar. organizacijami, programsko pa z raziskovalci Biotehniške fak. v Lj. Bil med soustanovitelji Gozdarskega in lesarskega muzeja TMS v Bistri pri Vrhniki ter se zavzemal za ohranitev dediščine, zbirk in arhivov gozdarske, lesarske in lovske stroke. Nosilec je Spomenice 1941, Reda bratstva in enotnosti s srebrnim vencem (1954) ter Reda dela z zlatim vencem (1965).

Prim.: Arhiv IGLIS in Biotehn. fak.; K. Kobe-Arzenšek, *GozdV* 1971, 277-78 s sl.; M. C.(igler), *GozdV* 1973, 23-24; SBL IV, 919.

Adč.

ZAGAR Boštjan, časnikar, urednik, r. 18. maja 1907 v Trstu, u. 28. okt. 1973 v Lj., kjer je pokopan. Oče Boštjan, železničar, mati Fani Derenčin, babica. Osn. Ciril-Methodovo šolo je obiskoval v Trstu, kjer je dokončal tudi ekonomsko in trgovinsko visoko šolo. Izučen je bil v stenografiji, strojepisju in fotografiji. S čas-

nikarstvom se je začel ukvarjati 1926 pri tedniku Novice in dnevniku Edinost (1926-28) v Trstu, nato je v letih 1930-42 delal za liste Jugoslovan, Jutro, Hrvatski dnevnik in tednik Istra v Zagrebu. Po letu 1945 je delal kot časnikar in ur. Primorskega dnevnika v Trstu, tednika Kmečko-delavska enotnost (Trst), literarne revije Razgledi (Trst), agencije Tanjug (Trst). Od 16. jun. 1945 je bil član uprav. sveta založništva Primorskega dnevnika in od 24. jan. 1948 preds. uprav. sveta založništva ZTT, nakar ur. notranje rubrike PDK do 25. jan. 1953, ko je odšel v Lj. in sodeloval pri dnevnikih Ljudska pravica in Delo ter pri reviji Vprašanja naših dni. Leta 1957 je bil posebni dopisnik Ljudske pravice v ZRN in 1958 posebni dopisnik Ljud. pr. v Avstriji. V letih 1953-54 je bil preds. sindikalne podružnice pri Ljud. pr. in v letih 1958-59 član odbora Društva novinarjev Sje za Tomšičeve nagrade. Od 1945 je bil član Slov. časnikarskega društva in od 1953 član Saveza novinara Jsle. 1965 je bil ur. ekonomske znanstvene knjižne zbirke Ekonomika pri Cankarjevi založbi v Lj. Kot časnikar se je upokojil 1965. - V javnem delovanju je bil v letih 1924-28 v mladinskih organizacijah v Trstu, v Delavskem emigrantskem društvu »Mlada Soča« v Lj., kjer je bil v letih 1931-32 podpreds., v letih 1946-52 sekretar OO KPJK in tajnik Kulturnega doma v Trstu in preds. Primor. planinske zveze v Trstu, v letih 1954-66 sekr. OO KPS in član krajevne sekretariata ZK, preds. KO SZDL in podpreds. Sveta KS na Poljanah v Lj.

Prim.: Osebn list Društva novinarjev Sje in Saveza novinara Jsle; arhiv Založništva tržaškega tiska; podatki družine; lastni spomini.

Koren

ZAGAR Janko, duhovnik, r. 23. nov. 1896 v Hruševju (župnija Hrenovice) pri Postojni, u. 17. mar. 1972 na Slapu pri Vipavi. Oče Ignac, krojaški mojster, mati Jožefa Sedmak, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju in nadaljeval šolanje na Skof. klas. gimn. v Sentvidu nad Lj., kjer je maturiral 1917. Iz šole je moral naravnost na soško fronto skupaj z vsemi sošolci, med katerimi sta bila tudi dva znana poznejša duhovnika, Filip Kavčič iz Idrije in Ludvik Likar z Vojskega. Dobil je čin poročnika in se posebno izkazal v hudih bojih blizu Svete Gore pri Gor., na Kuku, kjer ga je šrapnel hudo ranil. Za hrabrost je prejel odlikovanje - medaljo z zlatim križem in se obenem

zaobljubljal, da bo stopil v duhovniški stan, če bo prišel živ iz vojne. Ob razpadu Avstrije je bil najprej poveljnik narodne straže v domači vasi, potem pa izpolnil zaobljubo in stopil v lj. bogoslovje. Študij je dokončal kot eden najboljših študentov že v treh letih in bil 10. jul. 1921 posvečen v duhovnika. Nastopil je službo kot mestni kaplan v Idriji, kjer je pri znamenitem dekanu in zgodovinarju Mihaelu Arku s pridom uveljavljal svoj smisel za gledališke igre, petje in glasbo. Med ljudmi je postal zelo priljubljen kot zaveden narodnjak in vsestranski kult. delavec. Poučeval je tudi petje na idrijski realki ter vodil mešani in moški pev. zbor. 1926 je bil z dekretom premeščen za župnika v Ledine nad Idrijo, kjer je nato služboval kar osemnajst let. Ves čas it. nadoblasti je kot dušni pastir v Ledinah, ki so bile neposredno ob takratni državni meji z Jslo, skrbel, da je zase in za ljudi dobival preko meje dovolj slov. tiska. Ker so bila slov. kult. društva in prosv. organizacije uradno prepovedane, se je posluževal cerkv. dejavnosti, da bi utrjeval narodno zavest. Ustanavljal in vodil je pev. zборе, razvijal Marijino družbo ter organiziral romanja in duhovne vaje na Sveti Gori. Ljudi je spodbujal tudi h gospodar. napredku, pomagal kot računovodja pri poslovanju gospodar. zadruga in dosegel, da so prav v Ledinah ustanovili prve mlekarne na Idrijskem. Med mladino je z osebnim zgledom populariziral zimski šport in bil začetnik tekmovanj na smučeh. Uredil si je bogato knjižnico, mnogo študiral in vse predelane knjige opremil s svojimi opazkami. Občasno je dopisoval v časopise in revije, največ v CG s prispevki iz glasb. življenja. Med 1942-43 je simpatiziral z začetki partiz. gibanja na Idrijskem in partiz. boj celo podpiral, saj je kot zaveden Slovenec videl v tem boju pot za osvoboditev izpod dvajsetletne it. faš. oblasti. Ko je bil nekaj mesecev po razpadu It. z dekretom prestavljen za župnika in dekana v Idrijo (21. jan. 1944), je med ljudmi veljal za »rdečega dekana«. Službovanje v Idriji je bilo zanj v težkih letih 1944-45 zelo naporno in nehvaležno, saj je bila v mestu nem. posadka, v okolici partiz. enote, samo prebivalstvo pa razdvojeno med pristaše in nasprotnike OF. Tako je ostal do konca vojne osebno razpet med NOB, ki jo je usodno determinirala stalinistična usmeritev, in domo-

branstvo, ki ga je kljub naklonjenosti Cerkvi in slovenstvu obremenjevalo sodelovanje z Nemci. Njegov položaj se je še dodatno zaostрил potem, ko so partiz. letala spomladi 1945 bombardirala Idrijo in zadela ž.c. sv. Barbare (17. stol.), ki je pogorela. Nova oblast je v povojnih letih tudi na Idrijskem stopnjevala pritisk na Cerkev in vernike, zato so bili domala vsi duhovniki v Idriji in okoliških krajih izpostavljeni preiskavam, priporom in dvomljivim sodnim postopkom. Z. je bil še posebno na udaru, saj je imel velik vpliv na ljudi, obenem pa je več let vodil obsežno akcijo zbiranja materialnih in denarnih sredstev, da bi s pomočjo spomeniške službe obnovil baročno c. sv. Barbare, ki so jo rudarji gradili 70 let. Dovoljenja za obnovo ni izposloval, pač pa je 1949 sam postal žrtev brutalnih postopkov režimske Ozne. Le-ta mu je najprej pretepla in onеспособila kaplana Janeza Filipiča, ki je moral na trimesečni bolezenski dopust in nato k vojakom. V jeseni 1949 je imel preiskave in bil odveden v zapor na zasliševanja. S provokacijami ter ponižujočo fizično in psihično torturo so ga zloмили do te mere, da je bil slednjič pripravljen »priznati« vse, česar so ga dolžili. Sledil je insceniran sodni proces v Idriji, izrečena mu je bila kar dvajsetletna zaporna kazen. Že naslednje leto so v Idriji dokončno porušili zidove sv. Barbare s še trdnim zvonikom vred. Z. je bil nato po letu dni izpuščen iz zapora, ob tem pa je oblast apost. administratorju dr. Mihaelu Torošu postavila pogoj, da ga ne sme več nastaviti v Idrijo, Dodeljena mu je bila hribovita župnija Štjak med Vipavsko dolino in Krasom. 1956 je bil imenovan za župnika na Slapu pri Vipavi, kjer je ostal do smrti. Kljub slabemu zdravju se je veliko trudil za obnavljanje cerkvenih objektov, zbiral podatke in snoval zgod. vasi, pisal kronike posameznih hiš, se zanimal za starinske predmete ter objavljaval članke z domoznansko vsebino. Kot družaben človek, prijeten sogovornik in razgledan razumnik, ki je obvladal več tujih jezikov, je često gostil ugledne osebnosti iz Lj. in vse Sje (Anton Trstenjak, Emilijan Cevc).

Prim.: Arhiv Mestnega muzeja Idrija; Matični zapisi v Hrenovicah; Družina 9. apr. 1972; PrimN 31. mar. 1972; Okrožnica Apostolske administracije za Slov. Prim. št. 4/72 (Koper, 22. mar. 1972).

Kvčč

ZAGAR Ludvik, kemik, r. 28. dec. 1910 v Trstu, u. 15. avg. 1981 v Meranu. Oče Jožef, čevljar, mati Marija Murenc. Osn. š. je obiskoval najprej v Trstu, nato v Sevnici, ko se je družina 1919 preselila v Dol. Boštanj. 1928 je vstopil v salezijanski red. 1932 je matur. na klas. gimn. v Mrbu. Med 1935-37 je štud. teologijo na Gregoriani v Rimu, nato kemijo na Tehn. fak. v Lj., 1941 dipl. in bil do 1945 tam asistent. 1944 je bil prom. za dr. filozofije. Odšel je v Avstrijo in bil 1947 asistent na TVŠ v Gradcu. 1953 je bil znanstv. asistent v Aachnu na Inst. für Gesteinshüttenkunde, 1954 prom. za dr. tehn. znanosti, 1955 postal višji inž., 1963 znanstv. svetnik. Od 1970 do smrti vodja odd. za steklo in keramiko. Na TVŠ v Aachnu je bil od 1958 najprej docent za oksidno keramiko, 1962 izr. in 1963 redni prof. - Ž. je proučeval predvsem področje keramike in stekla ter sorodne materiale za moderno aeronavtiko in prispeval k njihovemu poznavanju. Bil je predvsem fizikalni kemik, ki je raziskoval strukturne lastnosti novih materialov, njihovo propustnost za pline, njihove površinske pojave, poroznost ter obstojnost stekel v vodi. V steklu je iskal tudi rešitev za odlaganje jedrskih odpadkov. - Napisal je več znan. disertacij, študij in razprav. Mdr.: *Primerjava amilopektinov koruznega in krompirjevega škroba* (1943, dr. disertacija, v nem. izšla na Dunaju 1944), *Über die Kennzeichnung diskret-disperser Systeme* (Kolloid Zft 1953), *Untersuchung von speziellen oxidkeramischen Werkstoffen auf der Basis von Rutil* (Forschungsber. des Landes NRW, Köln 1968, št. 1962), *Some Views and Thoughts on the Sintering Processes* (Physics of Sintering, Bgd 1971).

Prim.: SBL IV, 924-25 in tam navedena liter.

Ž-1

ZAGAR Marija (Marica), učiteljica, uradnica, knjižničarka, r. 20. jun. 1898 v Klancu pri Kozini, u. 1. jun. 1978 v Brežicah. Oče Mihael, učitelj (doma iz Sodražice, služboval v Slov. Istri), mati Ivanka Brus (iz Idrije), gospodinja. Takoj po 1. svet. vojni, ko je Primorska prišla pod It., je oče, takrat nadučitelj na Kozini, z družino prebegnil v tedanjo Jslo ter se naselil v Brežicah. Marica je šla po očetovih stopinjah in po končanem učiteljskišču 1921 nastopila prvo službo. Delala pa je tudi v telovadnem društvu Sokol in bila zgledna voditeljica žen. oddelkov ter dolga leta načelnica društva. Zaradi težav

z grlom je v Brežicah zapustila pedagoški poklic, delala poslej kot pisarniška moč v prosveti ter veliko pomagala kolegom, ki jih je nemški okupator izgnal v Srbijo. Proti koncu vojne se je z mamo zatekla v Kočevje, kjer se je z vso vnemo predala aktivističnemu delu OF ter se za nekaj časa zaposlila v bolnišnici. Takoj po osvoboditvi se je odzvala klicu Primorske. Aktivno je delala na prosv. področju, pri društvenemu delu, pev. zborih, najprej v Trstu, od 1949 pa v Kopru na Prosveti okraja. Od 1955 do 1965 je delala v študijski knjižnici Koper kot tajnica in kot knjižničarka. Bila je tiha, skromna, požrtvovalna in vzorna delavka.

Prim.: PrimN 1978, št. 25 s sl.; Zbornik Osrednje knjižnice Sr. Vilharja Koper (Koper 1985); podatki sorodnikov.

VIK

ZAGAR Stane, učitelj, predvojni polit. delavec, partiz. borec in narodni heroj, r. 12. febr. 1896 v Žagi pri Bovcu, u. 27. mar. 1942 na Rovtu pri Crngrobu. Oče Ferdinand, lesni trgovec, mati Avgusta Uršič, učiteljica. Osn. š. je obiskoval v Podgori, dokončal pa v Gor., prav tam tudi nižjo gimn. in učiteljske (matura 1915). Bil je vojak v prvi svet. vojni, boril se je na tirolski fronti. 1919 se je kot prostovoljec udeležil bojev za sev. mejo. Bil je praporščak pete čete planin. polka. Ostal je na Koroškem in se kot učitelj zaposlil na osn. š. v Žrelcu pri Clcu. Po plebiscitu je bil učitelj v Leskovcu pri Krškem, nato v Gorjah pri Bledu, po 1922 pa na Srednji Dobravi pri Kropi. Tu je učiteljeval do 1940, od 1940 dalje je bil tudi š. upravitelj. Uveljavljal je pedag. metode delovne š., ki so jih po vzoru sovjetske pedag. poudarjali zlasti levičarsko usmerjeni učitelji po Evropi. V vezi z njimi je sodeloval na mednar. pedag. kongresih v Leipzigu in na kongresu učiteljske internacionale v Berlinu. 1928 je ustanovil kmetij. večerno nadaljevalno šolo za odrasle. Delal je v kultur. društvih in bil polit. dejaven. 1931 je postal član KPJ, v naslednjih letih je ustanavljal partij. organizacije v okolici Dobrave, 1937 je postal član CK KPS. Svoje polit. in kulturno delovanje je povezoval z gospodarskim. Dajal je pobude za ustanavljanje kmetij. nabavnih združenj in za izobraževanje odraslih. Zaradi polit. delovanja, med drugim je bil tudi med organizatorji stavke tekstilnih delavcev v Kranju (1936), je imel veliko hišnih preiskav, 1940 je bil tudi

odpuščen iz službe. Z družino se je preselil k sestri v Ljubečno pri Celju, preživeljal se je kot pomožni občinski tajnik v Škofji vasi. Ob napadu na Jslo je bil kot rezervni poročnik na orožnih vajah v Kninu, od tam se je vrnil v Ljubečno, konec apr. pa v Lj. Sodeloval je pri pripravah na upor, jun. 1941 je postal član glavnega poveljstva slov. partizan. čet. Jul. 1941 je odšel na Gorenjsko, kjer je postal sekretar PK KPS za Gorenjsko. Tu je polit. in vojaško delal pri pripravah za NOB in za ustanavljanje partizan. čet. Bil je med voditelji partizan. vstaje na Gorenjskem, udeležil se je večine takojšnjih partizan. bojev. Dne 27. mar. 1942 je padel v boju z nem. vojsko na Rovtu pri Crngrobu skupaj še s 14 drugimi partizani Selške čete. Za nar. heroja je bil proglašen 1951. Po njem so poimenovali osrednje slov. učiteljske nagrade. Spominsko ploščo so mu odkrili na Žagi, doprtni kip (delo S. Keržiča) pa v Koprnici pri Kranju.

Prim.: SBL IV, 926-27 in tam navedena liter.; Narodni heroj Stane Zagar, Lj. 1982; GorLtk 8/1981, 270.

Plah.

ZAKELJ Anton (Rodoljub Ledinski), pesnik in zapisovalec ljud. pesmi, r. 14. okt. 1816 v Ledinah pri Idriji, u. 26. apr. 1868 v Velikem Trnu nad Leskovcem. Oče Urban, posestnik, mati Ana Ažbe. Noben njegov potret ni znan, njegov grob je bil uničen ob gradnji nove cerkve sv. Duha. Normalko je obiskoval v Idriji, 1. razr. gimn. v Lj. 1829/30, nato nekaj let gimn. v Karlovcu, 5. in 6. razr. v Novem mestu, licej 1836-38 in bogoslovje 1838-42 v Lj. Ordiniran 6. avg. 1842, postal je beneficiat in domači učitelj na gradu barona Gusiča v Gradcu pri Črnomlju do 1845, nato kaplan v Ribnici do 1848, ko je bil prestavljen na Bloke. Tu je vzel k sebi bolno mater, ki je u. 5. jan. 1850, stara 70 let. Tega leta je bil premeščen v Dobrnič, 1853 pa v Mirno Peč; 1857 je dobil dekret za Poljane nad Škofjo Loko z opozorilom, da bo odstranjen iz žup. pastirstva, če se ne bo ogibal gostiln. Ker se je kljub temu veliko zadrževal v gostilni, so ga 1861 spet prestavili k Sv. Križu pri Kostanjevici, nato 1864 v Sostro, zadnja postaja je bil 1866 Veliki Trn pri Leskovcu. Bil je zelo načitan in jezikovno izobražen, poleg jezikov iz šole je obvladal še franc., it. in slovan. jezike. Po značaju je bil

dobrodušen, a nemiren, po Marnu »Prešeren v duhovskem oblačilu«. - Ž. je bil od karlovških let usmerjen v ilirsko jezikovno in kult. gibanje in si z Vrazom dopisoval od 1838 do konca študija. Bil je zelo aktiven član Čitalnega zbora v semenišču, ki je predvsem naročal in propagiral ilirski tisk. Apr. 1841 se je tudi osebno seznanil z Vrazom in Sreznjevskim, ki sta spotoma (namenjena na Koroško in v Rezijo) obiskala lj. bogoslovce. - V 2. letn. liceja je napisal pesem ob godu prof. Janeza Kersnika, ki je izšla kot poseben tisk 24. jun. 1838 (A. Pirjevec, SJ IV, 1941, 172). V 2. letn. bogoslovja je bil Metelkov učenec in je gotovo dobil tudi od njega pesniške pobude. V Carn. 1842, 1 je objavil pesem *Stavulj in roža*, po Prešernovem zgledu pa obenem tudi nem. prevod; tu je prvič uporabil psevd. Rodoljub Ledinski, ki ga je obdržal vse življenje. Nato je 15 let objavljajl v Bleiweisovih Novicah: *Pesem o setvi* (1844, 57); *Razne pota* (1845, 121) je svoboden prevod pesmi J.P. Hebbla Der Wegweiser v nem. alemanskem narečju (Strekelj, DS 1901, 438-40); *Zaničevavcam pevcov* (153); *Pepelnična* (1846, 33); *Vdova siroti* (81) je svobodna prepesnitev po M. Delarju; *Prokletje* (1852, 165) je prevod pesmi ruskega pesnika E. Th. Rozena; *Vdovec* (1855, 308) je nastal po ribniških šaljkah; *Misli in želja* (324) je prevod iz Puškina; *Opravljivcu* (328) je zanimiv primer repatega soneta (sonetto con la coda); *Cvetje in petje* (344) je prevod nem. pesmi A. Grüna; *Enako naključje* (344); *Živa roža* (392), v kateri mrgoli čudnih besed: verh slapadi, jasnica, jerin, šepot, varun, vertun, razsaj, objotno srce; *Sonet* (Komur še vera...) (402); *Vilkovo* (1856, 262, 266, 270), ki je prepesnitev daljše pesnitve nem. romantika Franza Gaudyja Des Sapiecha Rache, kar Ž. ni navedel in je zavedel S. T. Grabowskega, da jo je štel kot Ž-ovo izvirno stvaritev in objavil o njej študijo 1913 (J. Šilc, LZ 1913, 334); *Ob vodi* (310); *Tolažba* (322); *Sonet* (Ljubezni Bog...) (358); *Angel in dete* (1858, 198). V Bleiweisovem Koledarčku za leto 1856 je obj. *Človečji sled* (ponatis v Janežičevem Cvetniku). Zadnja Ž-eva objava je *Pesem o blagoslovljenji noviga vélikega altarja sv. Lavrencija na Raki* (ZD 1867, 199). - Večina Ž-ove poezije pa ni bila objavljena. Na Wiesthalerjev očitek (LZ 1884, 250), da so Ž-ovo zapuščino zažgali, je odgovoril Marn (Jezičnik XXIV, 90), da se je ohranila;

do objubljenе objave ni prišlo, ampak je zapuščina od Marna prešla v roke A. Kalana in končno preko V. Steske v ŠKALJ. Iz nje je objavil Anton Slodnjak v Gspanovem Cvetniku 2, 1979, 217-20: Sonet (Sem vaju bil...), Triglav, Sonet (In vino veritas...), Blegaš, Poletna noč, Misli, Sršen. V spremni besedi k tem objavam S. pripominja: »Ostanki njegove zapuščine, iz katerih je Viktor Steska izbral tekstov za celo knjigo (73 pesmi), ki pa kljub dvakratnemu poizkusu ni izšla, pričajo, da bi bil Ž. mogel obogatiti naše slovstvo. Kar je v Nadškofijskem arhivu njegovih tekstov, nas najbolj vznemirijo fragmenti dveh sonetnih vencev, več izpovednih in domoljubnih sonetov, poizkus ironične avtobiografije v verzih življenjepisa učenega kosa, pesmi o naravnih pojavih (Blegoš, Bled, Poletna noč), humoristična verzificirana pripoved Le mimo! in pripovedno ali aforistično zaokroženi epigrami.« - Zanimivost v njegovi zapuščini je pripov. pesem Rokovnjača oz. Matijon in Kljukec (tedaj sloveča rokovnjača), žal je ohranjenih le začetnih 22 verzov. V zap. ni Z-vega epigrama, ki je naperjen proti A. Grünu kot zatiralcu njegovih slov. podložnikov in ga je ohranil Levec (S. Rutar, NUK Ms. 395, 281). - Ž. je v poeziji precej uspešen, kadar v duhu ljudske in Prošernove pesmi poje v preprostem jeziku, v izvirni misli in pristnem čustvu. Verjetno je prvi rabil pesn. obliko ritornelov in kancon. Zapolnil je vrzel med prvim in drugim Janežičevim SG. - Tudi za pisanje proze je imel velike načrte, saj je s prvega služb. mesta 5. sept. 1843 pisal Kastelcu, naj mu nujno posodi iz lic. biblioteke Pellicove Le mie prigioni in Manzonijeve I promessi sposi, da se bo iz njiju učil pisanja proze. A objavil je le zgodbo *Pobratimstvo* (N 1856, 277, 281), ki mu jo je povedal neki bosanski rojak v Karlovcu in temelji na resničnem dogodku iz 1838 blizu Srebrnika v Bosni. Priredil je orient. pravljico *Kralj in možaka poštenjaka* (Janežičev Cvetnik 1865, 156), Izvirnik Tai und Scherik der Vertrauen und Freude je našel v zbirki Palmblätter, ki sta jo izdajala 1787-1800 Herder in Liebeskind (V. Steska, Slovenec 1892). - Najpomembnejši je Ž. kot zapisovalec ljudskih pesmi, zlasti tistih, ki mu jih je zapela njegova mati Ana Ažbe iz znane družine Ažbetovih v Dolenčicah v Poljanski dolini, ki je dala kasneje znanega slikarja Antona (gl. čl.). V Vrhovni-

kovi zap. v NUK je zvezek z oznako Th.G. in napisom: Narodne krájnске pesmi. Zapisane v Doleh 26. velkiga serpana 1838. Ant. Zakelj. (Zvesta deklica, Marija na svetih Vošarjih, Marija z Jelenta, Zidar v Ljubnim, Mlada Mojca, Cigan in Alenčica, Nežica, Fantovska). Še en zvezek z oznako Th.G. je bil v nekdanjem Marijanišču, iz katerega je J. Silc v DS 1913 obj. prvotni zapis Mlade Brede. Kaže, da je teh zvezkov z zapisi ljud. pesmi bilo najmanj 7. - V 5. zv. KČ 1848 je Ž. objavil brez podpisa ljud. pesmi *Zvesta deklica, Nuna Uršica, Mlada Zora in Mlada Breda*. Po tedanji navadi (prim. Prešeren: Lepa Vida) je pesmi »olikali«, razširil in celo spremenil ritem. Tipičen primer je balada Mlada Breda, ki šteje v 1. zapisu 3. sept. 1838 143 verzov, redakcija za Sreznjevskega 1841 ima 166 v., za Čbelico že 180 v., a v Bleiweisovem Koledarčku za leto 1856 jo je raztegnil na 235 vrstic. A. Grün jo je iz KČ prev. v nem. jezik in Bleiweis jo je s prevodom vred ponatisnil v N 1853. V nemšč. jo je prev. tudi Luiza Pesjakova (Slawische Blätter 1865). Sreznjevski jo je obj. v zborniku petrogr. akademije Pamjatniki 1852-56. Neki B.B. iz Saratova jo je prev. v rušč. in obj. v časniku Russkaja Beseda 31. jan. 1857 (Nahtigal, SJ IV). - Podobno »olikani« je Ž. objavil še ljud. pesmi *Minica* (N 1856, 250) in *Ribičeva ljubica* (N 1858, 190), *Čudna rožica* pa je ostala v rkp.

Prim.: Župn. arh. Ledine (pisma in listine); župn. arh. Zavratac (Status animarum); ŠKALJ (Z-eva zapuščina); AS Priv. A IV (V. Steska tipkopis Z-ve biografije, 36 str., prepis Z-evih pesmi in 2 fotogr. Z-ve roj. hiše); N 1868, 145; Album academicorum, NUK Ms 654; Z-ev rkp. NUK 5/52, Ms 796; J. Marn, Jezičnik XVII, 42-54; K. Glaser III, 72-73; K. Strekelj, SNP I, št. 103, 114, 234, 275; II, 1354; DS 1900, 438-40; I. Prijatelj, ČZN VII, 1910, 298-301, 381; I. Grafenauer, Zgod. slov. slovstva II, 184-89; J. Silc, DS 1913, 278-79; S.T. Grabowski, Slow. poemat na tle Polskiem, Krakow 1913, 66; J. Šlebinger, LZ 1913, 334-35; F. Petre: Poizkus ilir. na Slov., 1939, 155; R. Nahtigal, SJ III, 1940, 28-44; J. Dolenc, A.Ž., dipl. naloga na FF, 1956, str. 44, rkp. (odlomek obj. Loški razgledi III, 1956, 205-16); L. Legiša, ZSS II, 1959, 168, 173; A. Gspan, Cvetnik 2, 217-20, opombe A. Slodnjaka 417-22; SBL IV, 930-32.

Dolenc

ZAKELJ Tone, ključavničar, trgovec, r. 8. jun. 1901 v Hruševju, živi v Lj. Oče Jožef, mati Jožefa Dekleva, gostilničarja z majhno kmetijo v Hruševju. Ž. je pomagal staršem v gostilni

in na polju. Prebivalci Hruševja so bili dobri Slovenci, zato so osredotočili ileg. dejavnost proti it. fašizmu. Ž. sta 1925 obiskala Peter Žele s Prestranka in Janez Penko iz Koč. Od tega dne je sodeloval v podtalnem gibanju in postal član trojke v Hruševju v sestavi: Jakob Sajevec, kovač, Ludvik Ogrizek, Tone Žakelj in Matevž Ogrizek. Ž. je bil povezan z mnogimi vodilnimi tigrovci na Pivškem, med temi so bili Gašper Slavec, Janez Abram v Selcah, trojka v Razdrtem. Raznašal je po vaseh med Razdrtim, Postojno in Št. Petrom na Krasu (Pivka) razno liter., ki so jo oborožene trojke prinašale iz Jsle v znatnih količinah v Hruševje. Pripravil je barvo in štampljko »Živela Jugoslavija, proč s faš. Italijo«. Z Ogrizkom sta ponoči od sobote na zadnjo nedeljo v maju 1928 natisnila barvane napise na cerkvah in kapelicah med Postojno in Razdrtim, v Hruševju pa prebarvala faš. snop s slov. zastavo. Ljudje, ki so šli zjutraj k maši, so s tihim zadoščanjem gledali napise. Faš. policija je v trumah divjala po vaseh in spraševala ljudi, če so slišali avto ponoči. Vsi so pritrdili. Fašisti so mislili, da so Postojnčani z avtom dirjali po vaseh, zato so mnoge pripravili v Postojni, toda uspeha ni bilo. Podeštati v Postojni Roberto Gili se je znesel nad trgovcem Ernestom Hočevarjem in obč. tajnik Ludv. Jarcokom, da sta bila konfinirana, prvi 3 leta, Jarcok 6 mesecev na Lipari. Ž. je bil določen za pomoč pri napadu na carinaro v Prestranku 1926, a ni bil klican. Ž. in J. Penko sta sodelovala, ko je Josip Kukec (PSBL) odvzel davkarju v Hruševju denar pobranega davka. Ž. je policija zasliševala, a je dokazal alibi. Soudeležen je bil pri kraji 30 faš uniform na občini v Hruševju, da so onemogočili proslavo faš. mladine »gioventù fascista« v Hruševju. Oborožena trojka je prenočevala v čebelnjaku pri Sajevicu ali pri kmetu Francu Turku ob gmajni, podnevi pa bivakirala zunaj vasi v gozdu smrečic, kjer je oddala liter., hrano so jim nosili Ogrizkovi. Ž. je bil osumljen in polic. mu je sledila celo v Razdrto. Skril je liter. pod zaboje piva, naročil vina, ko ga je faš. polic. izpraševala, po kaj je prišel. Ž. je bil osumljen napisov, ropa denarja in uniform in drugih podvigov. V Hruševju je bil ubit občinski sluga. Ž. se je izognil aretaciji z begom v Jslo sept. 1929. V letih 1929-32 je z oboroženimi fanti prinašal liter. iz Jsle na Primor. V Lj. se je pri-

ložnostno zaposlil pri raznih podjetjih. Sodeloval je kot terencec v NOB. Zadnje čase je živel v Domu upokojencev v Sežani.

Prim.: Osebni arhiv.

Rut

ZBOGAR Darinka, roj. **URH**, kult. delavka, r. 16. jan. 1925 v Hrušici pri Jesenicah, živi v Ilir. Bistrici. Oče Franc, nadzornik pri železnici v Trstu, mati Marija, gospodinja. Ob prihodu It. se je kot železničarski uslužbenec zapeljal do Jesenic in tam ustavil. Tako je vsa družina več let živela tam. Hči je na Jesenicah obiskovala osn. in mešč. š. v letih 1931-41. Nadaljnje študije je prekinila vojna. Časi so bili težki in morala se je zaposliti. V letih 1941-43 je pomagala v računovodstvu na Jesenicah. Od 1943 do apr. 1945 je bila pomožna pisarniška moč v Beljaku (Villach). Od maja do avg. 1945 je bila spet na Jesenicah v Repatriacijski bazi, kjer so sprejemali povratnike, ki so se vračali iz taborišč. Do apr. 1946 je bila uradnica v železničarski sekciji na Jesenicah. V apr. 1946 se je poročila z Borisom Zbogarjem, ki se je po dveh letih vrnil iz nem. taborišča Dachau. Pustila je službo in se posvetila družini. - Od 1955 do 1959 je bila dodeljena na Pivko v kult. društvo Svoboda, da je uredila obširno knjižnico. 1960 je bila premeščena v Ilir. Bistrico, spet v knjižnico, imenovana je bila za ravn. To je bilo njeno področje javnega delovanja, kateremu je posvetila vse moči. Poleg knjižnice je prirejala slikarske razstave, bila je pobudnica liter. večerov. Vabila je razne književnike. Takoj 1960 je nastopilo v Ilir. Bistrici 11 vidnih književnikov: France Bevk, Mira Mihelič, Mimi Malenšek idr. Pesnike in pisatelje je vodila tudi po šolah po vsej občini. - V Spodnjem Zemonu je živela učiteljica-pesnica Maksimilijana (Maksa) Samsa. Za to učiteljico se je Ž-jeva še posebej zavzela. Samsova je bila zelo osamljena. Ž-jeva je zbirala njene pesmice in končno poskrbela, da so bile objavljene 1965 pod imenom *Bleščee prevare*. Založila jih je Matična knjižnica v Ilir. Bistrici. Po njeni tragični smrti je izšel še ponatis. Na pobudo Ž-jeve je bila tudi bistriška knjižnica poimenovana po Maksi Samsa. - Za kult. prosv. delo je bila večkrat odlikovana: 1975 je prejela priznanje - umetniško sliko, dar obč. odb. Copovo diplomo ji je darovalo Društvo bibliotekarjev Sje za zasluge pri razvoju društva in strok. dvigu

knjižničarstva na Slovenskem. Kult. skupnost Ilir. Bistrica ji je podelila Kettejevo nagrado za velik prispevek k razvoju in rasti slov. kulture. Ob podelitvi te nagrade je zapisal preds. Ivko Spetič naslednje: »Kettejeva nagrada se ne podeljuje Darinki Zbogar zgolj za delo v knjižničarstvu, temveč tudi za njeno bogato in vsestransko delovanje na ostalih področjih kulturnega delovanja.« Bistriška šola in knjižnica sta skupaj izpeljali načrt in uredili na Premu spominski sobi, kjer je prebival Dragotin Kette. - Ž-jeva ni bila po svoji izobrazbi izšolana knjižničarka. Bila pa je dovolj nadarjena in navdušena delavka, da se je 1963 začela ukvarjati z UDK sistemom, ki je bila novost, saj so bile tako strok. urejene le večje knjižnice; strok. izpit je opravila šele pozneje. Prva razstava domačih likovnikov je bila v jul. 1966. Primeren prostor za take javne nastope je bil Sokolski dom. Tu se je zvrstilo veliko znanih domačih in zamejskih likovnikov: Demetrij Cej, Klavdija Raza, Miloš Pahor, Avgust Černigoj. Največ uspeha je imel Božidar Jakac. Svoje pesniške zbirke je predstavilo več pesnikov. Zelo uspešni sta bili Mila Kačičeva ter Desanka Maksimović. Več razstav je bilo tudi na temo exlibris. Prvotna Čitalnica je začela delovati v Ilir. Bistrici že 1864. Ob njeni 120-letnici je bil izdan katalog takratnih naslovov knjig.

Prim.: Osebni podatki; časopisna poročila ob delu; Knjiga '66, 8-9; Zgod. odsek NSKT.

M. Pah.

ZBOGAR Janez, teol. pis., gl. **SBOGAR** Janez

ZBONA Alekslj, zdravnik in slikar, r. 21. jun. 1942 v Mirnu, u. 18. maja 1987 v Šmarju pri Kopru. Oče Boris, uradnik, mati Miriam Vuk, brat Fedja. Osn. š. v roj. kraju, v Novi Gor. gimn., na kateri je maturiral 1961. Medicino je študiral na Medic. fak. v Lj. in diplomiral 1968. Staž je opravil v bolnišnici v Šempetru pri Gor., nato se je z družino 1969 naselil v Ankaranu in se zaposlil v zdravilišču na Debelem rtiču, kjer se je ukvarjal z zdravljenjem otrok. Kmalu zatem se je zaposlil kot splošni zdravnik v Zdravstvenem domu v Kopru, v to mesto se je medtem tudi preselil. Na delovnem mestu se je odlikoval z dostopnostjo in neposrednostjo, tako da je postal zelo priljubljen med številnimi domačini. Leta 1972 se je zaposlil na internem oddelku bolnišnice v An-

karanu in leta 1977 opravil specialistični izpit iz interne medicine. Posebej se je usmeril v gastroenterologijo in se zanimal tudi za psihosomatiko, zlasti v zvezi z boleznimi prebavil. Za PrimSreč je zasnoval niz poljudno napisanih strok. člankov o množičnih boleznih, do katerih prihaja kot posledica sodobne industrijske civilizacije. Že postumno je revija objavila prvi čl. iz serije (*O debelosti*, PrimSreč 1987, št. 73, 348-50), a je njegova prezgodnja smrt to pobudo žal prekinila. - Ob osnovnem zdravniškem poklicu je bil predan tudi umetnosti, saj je bil dober poznavalec literature, obvladal je več svetovnih jezikov in se odlikoval s široko razgledanostjo. Prve likovne spodbude je dobil že v mladosti v cerkvi na Mirenskem Gradu, kjer je od blizu opazoval nastajanje Križevega pota izpod čopiča Toneta Kralja; slikar ga je tudi upodobil kot baklonosca na 14. postaji v prizoru Polaganje v grob. Ekspresivne Kraljeve oblike so pustile trajen vtis v Ž-ovem umetnostnem mišljenju in v tem razpoloženju je tudi opazoval značilno istrsko krajino, v kateri se je popolnoma udomačil. V slikarski dejavnosti ga lahko smatramo za samouka, vendar v svojih delih izkazuje izrazno samoniklost in zrelost. V zgodnjem ustvarjalnem obdobju se je, izhajajoč iz realističnega izhodišča, ukvarjal predvsem s figuro, tihožitjem in krajino, kasneje pa se je posvetil predvsem upodabljanju istrske pokrajine. Njegovo videnje istrskega sveta pa ni opisovalno-pripovedno, marveč si prizadeva iz njega izluščiti likovno zanimanje naravne in od človeške roke oblikovane vrvine. O Ž-ovi seriji istrskih kopic je M. Juteršek zapisal, da »jih je slikar, povsem izločene iz okolja, spretno variiral s tem, da jih je razčlenil v mrežo barvno intenzivnih polj«. V kasnejših delih je upodabljal zlasti istrske motive s skromnimi hišicami, oljkami in cipresami na gričevnatih pobočjih. Pri teh podobah je sicer znan slikarski predmet namerno nenaravno preoblikovan in skoraj skrotovičen, na kar je vplivalo ekspresionistično izročilo. V tehničnem pogledu je poleg oljnega slikarstva gojil tudi grafiko. Dvakrat je bil nagrajen na ex tempore v Marezigah, sodeloval je tudi na ex tempore v Piranu in Šklednju. Skupinsko je razstavljal v Kopru in Slovenj Gradcu 1972, v Lj. 1983, samostojno pa v Grožnjanu 1963, v Lj. 1965, Špetru Slovenov in Kopru 1986.

Prim.: Podatki sorodnikov; PDK 17. jul. 1985; Aleksij Žbona (zloženska, 1986, uvod Ana Rojnik-Lovrin); PrimN 21. mar. in 28. mar. 1986; Delo 20. maja 1987 (osmrtnica); PrimN 29. maja 1987 (zahvala); PrimSreč 1987, št. 73, 351, 352; ZstV 1988, št. 1, 27.

M. V.

ZBONA Beatriče, por. **TRKMAN**, arheologinja, r. 18. okt. 1949 v Mirnu pri Gor., živi v Novi Gor. Oče Boris, uslužbenec, mati Miriam Vuk, brata Aleksij, Fedja. Osn. š. v Mirnu, gimnazijo v Novi Gor. (matura 1968). Na lj. U je diplomirala na arheološkem odd. Filoz. fak. (1975). Od 1977 je zaposlena v GorMuz kot kustos za arheologijo, pretežno antično. Sodelovala je na izkopavanjih GorMuz (Most na Soči, Kobarid) ter zatem vodila izkopavanja rimskodobnega opekarskega obrata in grobišča na Križcjanu v Biljah (1982; Varstvo spomenikov 25, 1983, 216-19) in dveh rimskih dvorov (vila rustica) v Lokah: Pavlini (1982; VS 26, 1984, 235; GorLtk 11, 1984, 73-84) in Kolenovca (1984-88; VS 27, 1985, 230-31; 28, 1986, 268; 29, 1987, 259; 30, 1988, 241-42; Arheološki pregled 26, 1985, 103-04). V ta sklop raziskovanj antičnega podeželja sodijo tudi izkopavanja rimskega lončarsko-opekarskega obrata v Neblem - Borg v Brdih (VS 27, 1985, 232-36). Arheološko karto Zahodne Sje je obogatila z vrsto novih ali nanovo potrjenih najdišč (Biljenski griči, Miren, Orehovlje, Nova Gorica, Šmartno, Vitovlje, Brje, Martinuči, Štanjel, Kanal, prim. VS 23 do 30, 1981 do 1988), posebej odmevni Sv. Urh v Tolminu (AV 41, 1990, 505-20) s staroslovan. najdbami in bronastodobni depo s Kanalskega vrha. Arheološko je raziskala dvorišče gradu Kromberk 1988; VS 31, 1989, 254) in grad Dobrovo v Brdih (1990; Argo 29-30, 1990, 14-16). V muzeološko in kataloško obdelavo tega grajskega gradiva je pritegnila še vse druge sorodne najdbe s severne Primorske (Kozlov rob, Štanjel, Rihemberk) in z njim utemeljila fond srednjeveške arheologije v Posočju. Z. je objavljala v PrimN, PDK, NL, PrimSreč, GorLtk.

Prim.: Osebni podatki.

Svd.

ZBONA (Sbona, Spona) Bonaventura, frančiškan, r. okr. 1570 na Banjšicah (kraj rojstva ni znan), u. 1640 v samostanu na Sveti Gori. V 90. letih 16. stol. je stopil med frančiškanske redovnike in, kot piše prvi kronist svetogorske božje poti F. Glavinič, je »študiral v Avstriji«. L. 1605 je

bil prvič izvoljen za svetogorskega gvardijana, nato še trikrat (1617, 1630 in 1639). Trikrat je bil tudi izvoljen za provinciala v bosensko-hrvatski provinciji (1613, 1622 in 1630). Rokopisna svetogorska kronika (1776) omenja ž. kot graditelja najverjetneje prve prave samostanske zgradbe na Sveti Gori v letih 1623-27. 8. jul. 1630 je bil prisoten ob donaciji, ki jo je grof Thurn namenil frančiškanskemu hospiciju v Solkanu.

Prim.: Arhiv frančiškanskega provincialata v Lj.; G. Pasconi, *Historia ecclesiae, et conventus Montis Sancti. Venetiis 1746*, 22; Letopis slov. franč. provincije sv. Križa za 1972; Sveta Gora 1539-1989. Gor. 1990.

Humar

ZBONA Fedja, slikar, r. 11. jun. 1956 v Mirnu, živi v Parizu. Oče Boris, uradnik, mati Miriam Vuk, brat Aleksij, sestra. Osn. š. v r. vasi, gimn. v Kopru, nato umetnostno akad. v Firencah, kjer je dipl. 1981. V Parizu je 1982 opravil specializacijo pri prof. Nogesu. V francoski prestolnici je bil med ustanovitelji studia za gled. dekoracijo in masko *Zeleni hudič* (*Le diable vert*). Na začetku umetniške poti se je uveljavil v okviru novogoriške skupine Praska, s katero je sodeloval na več skupinskih razst., prvič pa je samostojno razst. v Čedadu 1983. Sledili sta 1983 samostojni razst. v Tolminu in Kopru, nato istega leta še razst. v Novi Gor. (skupaj s P. Reharjem), 1991 samostojna razst. v Solkanu. - F. Žbona ustvarja predvsem platna velikih dimenzij, kar je nasploh značilno za pripadnike »nove podobe«, smeri, iz katere je izšel. V formalnem pogledu goji izrazno poudarjeno figuro, tako človeško kot živalsko, priljubljena tema so zlasti konji in psi. Iz njegovih podob v vsebinskem pogledu odseva svet družbenega obrobja z vso tragičnostjo in stranpotmi, vsekakor pa je v ospredju Ž-ovih slik. razmišljanj človek s svojo razklanostjo. Hoteni primitivizem njegovih figur ni naključen, izhaja namreč iz vsebine, nanj pa vplivajo tudi prvine prednecolitske stenske risbe in sodobnih stenskih grafitov. V novejšem ustvarjalnem obdobju je osebni izraz še izpilil, prevladuje pa v njegovih podobah erotično poudarjena ženska figura. Posebno vsebinsko zvrst pomenijo krajine, ki so podobno kot figure ekspresivno naglašene, kar še podčrtujejo močno žareče barve.

Prim.: Podatki sorodnikov; Društvo za vizualne medije Praska. Razstava mladih likovnih

ustvarjalcev Severne Primorske, Nova Gor. 1983; PDK 1. jun. 1983; Novi Matajur 15. jun. 1983; Delo 28. jun. 1983; PrimN 26. jul., 2. in 9. avg. 1983; Peter Rehar. Fedja Zbona. Gal. Meblo, Nova Gor. 1983 (razst. katal., uvod Tatjana Pregl); Sinteza 1985, št. 69-72, 198; PrimN 19. maja 1989; Likovna dela Fedja Zbona iz ciklusa Requiem za kratek spomin (razst. depliant, 1991); PrimN 1. okt. 1991; Slovenec 10. okt. 1991.

M. V.

ZBONA Vasja (Vasilij), kipar, restavrador, r. 9. okt. 1945 v Mirnu pri Gor., živi in dela v Parizu. Oče Boris, oficir it. vojske (končal ofic. in ekonom. š. v Turinu), uslužbenec (komisar) na Cassa di Risparmio v Gor., nato do 1950 dir. banke v Šempetru pri Gor., mati Mirjam Vuk, gospodinja (sicer končala sred. ekonom. š. v Gor.), brat Fedja (gl. čl.). Osn. š. obiskoval v Mirnu, gimn. v Novi Gor., nato se vpisal na sred. tehn. š. v Lj., a že 1965 odšel v Pariz, kjer se je 1966 vpisal na École des hautes études (rue de Varenne) (psihologija). Študij je kmalu opustil in si poiskal mentorja v kiparju Augustinu Cardenasu, pri katerem si je več let nabiral izkušenj in postal njegov asistent. Od maja do dec. 1968 je bival v New Yorku, kjer je na skup. razst. v Shell Shock Creation tudi prvič razstavljal. Po vrnitvi v Evropo se je za nekaj časa naselil v Rimu, kjer je nastalo nekaj njegovih del, npr. tri v lesu intarzirane dekoracijske plošče. Do 1979 se je v poletnih mesecih mudil v Carrari, kjer je v kiparski koloniji (katere so se udeleževali tudi npr. H. Moore, A. Cardenas) ustvarjal marmorne plastike in jih kar na kraju nastanka (večkrat je to bila ulica) razstavljal, prodajal ali pa zamenjaval za kiparsko orodje ali hrano. - 1982 je prejel vabilo za poučevanje na École des Beaux-Arts v Parizu. Ž. je ustvarjal v lesu, marmorju, kamnu, nekaj malega tudi v bronu (Pietrasanta), zadnja leta pa dela izključno v lesu (afriški les iroko, podoben hrastovini). Njegove zaobljeno razgibane plastike so polne energije in spominjajo na rastlinske in anatomske oblike. - V svojih prvih pariških letih se je Ž. posvečal predvsem stavbni plastiki. Z A. Cardenasom je izdelal kiparski okras za Collège d'enseignement spécial v Auxerre (1967); kamnite skulpture za tehn. licej v Ille-et-Vilaine (1968); kiparski okras (izd. v Carrari) za Ensemble universitaire Saint-Denis (1969); pet metrov visoko plastiko za manjši kraj v pokr. Moselle (1972). Ž. je veliko sodeloval tudi z arh. Edg. Pilletom (še bolj v smislu

dekorativne plastike): Ozoir-la-Ferrière, Sens, Senlis, Paray-le-Monial (npr. vrt s cementnimi kipi). - Ž. je delal tudi kot restavrador. Ob pripravi razstave Cartes et figures du monde, na kateri je bil v Centru G. Pompidou predstavljen kartograf Coronelli (deloval za Ludvika XIV.), je Ž. kot odličen poznavalec marmorja restavriral (za rest. podjetje Artem) marmornata Coronellijeva dela (zemljevide, nebesna telesa), ki so dolga leta preležala v zabojih v gradu Versailles; rest. je gradič Karla X. (dve sfingi in portal) v parku Bagatelle; 1985 je rest. stavbne plastike na Cour carrée v Louvru. V Parizu je Ž. prvič samostojno razstavljal nov. 1990 v gal. Jacques Barrère, apr. 1992 pa v gal. Wo-Mang. Do 1985 se je redno udeleževal velikih pariških likovnih manifestacij: Comparaison, Salon de mai, Salon des artistes français, Salon Art vivant, Réalité nouvelle; sodeloval je tudi na lik. manif. FIAC v Stokholmu. V Sji razst. na bienalu male plastike v Murski Soboti (1977) in v Kopru. 1971 je na Salon des artistes français prejel bronasto odličje za dekoracijo, pohvalo pa za kiparstvo; 1979 je prejel nagrado Michel Dimon.

Prim.: Osebnj podatki; kat. bien. male plastike, Murska Sobota 1977; spravljenske ob razst. in veliki katalogi vseh omenjenih likovnih salonov; zapis za odd. na Radiu Trst A (V. Koršič), 1982.

V-č

ZELE Avgust, duhovnik, pisatelj, r. 17. apr. 1914 v Trnju na Pivki, u. 26. apr. 1984 na Opčinah pri Trstu. Oče Mihael, ki je padel v vojni, mati Marija Maver. Ker mu je kmalu umrla tudi mati, je ostal sirota in skrb zanj je prevzela sestra Marija, ki ga je spremljala do smrti. Pripravnico za sred. š. je opravil v Alojzijevišću v Gor., srednjo š. tudi v Gor. v malem semenišču. Bogoslovje je dokončal v gor. bogoslovju in je bil posvečen v duhovnika v Trstu 26. maja 1940. - Po posvečenju so ga takoj poslali v Istro med Hrvate, kjer je bil od 1. sept. 1940 do 11. nov. 1943 za župnika na Grimaldi in za oskrbnika Krsikle. Od tu je prišel v Dolino v viharnih časih po umoru župnika Sancina in tu je ostal do 25. febr. 1946. Iz Doline se je umaknil in prišel na Repentabor, kjer je ostal do 1976, ko je zaradi boleznj pustil dušno pastirsko delo. - Ker ni užival mirnih časov in ker se je zelo bal prihodnosti, je bil 1953 nekaj mesecev v Združenih državah Ame-

rike, kjer je upal, da se bo oprijel dušnopastirskega dela. A Amerika ni bila zanj. Vrnil se je na Repentabor. To je lahko naredil, ker je pred civilno oblastjo še vedno veljal za repentabskega župnika, ker se pred odhodom ni odpovedal župniji. Z Repentabra se je umaknil v župnišče na Opčinah, kjer je umrl. - Ž. je bil skrben in strog dušni pastir. Veliko se je trudil za prenovo repentabske cerkve, ki je že od davnega priljubljeno romarsko središče. Odlikoval se je po svoji gostoljubnosti. Že iz semenišča se je zanimal za liter. in tudi sam skušal kaj napisati, predvsem za radio. Zastopan je v antologiji *Dnevi smrtnikov*, Buenos Aires 1960.

Prim.: ŠkATršt; K. Humar, Avgustu Zeletu v spomin, KatG 3. maja 1984, in Poslovil se je župnik A. Zele, KolGMD 1985, 153-54 s skup. sl.

Skerl

ZELE Stanko (Stanley), raziskovalec slov. izseljenstva, ilustrator in prevajalec, r. 10. nov. 1895 v Radohovi vasi, župnija Št. Peter na Krasu (Pivka), u. 23. sept. 1966 v Berwynu pri Chicagu, ZDA. Oče Matija, gostilničar, mati Antonija Kristan. Zgodaj je izgubil starše in zanj je skrbela teta iz Koč pri Slavini, nanj pa je vplival učitelj v Slavini Franjo Verbič, ki je učil risanje in uvajal v liter. Osn. š. v Št. Petru na Krasu. 1913 je odšel v ZDA, kamor ga je zvalil brat Matija. Sprva je delal na farmi, potem je začel študirati v Clevelandu in Chicagu, v Iowi in spet v Chicagu (Inst. of art). Od 1923 do smrti je bil zaposlen v tajništvu osrednjega urada Slov. narodne podporne jednote (SNPJ). Ilustriral je glasila SNPJ: Prosveta, Mladinski list, Ameriški družinski koledar (ADK). Slike je stiliziral in upodabljal motive z Bleda, iz Predjamskega gradu, iz Trdinovih Bajk in povesti o Gorjancih. Prevajal je tudi nekatere slov. pesnike v angl.: Prešerna, Aškerca, Cankarja, Maistra, Medveda, a je vse ostalo v rokopisu. - Pomembno je Z-tovo raziskovanje starejše zgod. slov. izseljenstva v ZDA. O tem je napisal nekaj študij: *Dva slavna Amerikanca - potomca Slovencev* (kipar Leonard Volk, eden redkih avtentičnih upodobiteljev A. Lincolna, ter njegov sin Douglas - ADK 1938); *Znamenita zbirka slov. knjig v Chicagu* (slov. tisk iz 16.-18. stol. v Newberry Library - ADK 1939); *Prvi raziskovalec Kalifornije - Slovenec* (misijonar Ferd. Konšak v 18. stol. - Prosveta 1957, št. 40); *Poglavje iz zgod. amer. Slov. v drugi tretjini 19. stol.* (B.

Smolnikar - ibid. 1962, št. 132-70, neredno); *Iz stare zgod. Slov. v Ameriki* (ibid. 1963, št. 12-73, neredno; misijonarji v 18. stol. Ivan Ratkaj, Manko Anton Kappus, F. Konšak in Inocenc Erberg). - Ž. je prvi sistematično iskal vire za zgod. slov. izseljenstva v amer. arhivih in knjižnicah. Odkril je vrsto neznanih zgodnjih izseljencev ter odprl možnosti za nadaljnje raziskave.

Prim.: Župnij. matične knjige Št. Peter na Krasu; E. Gobetz, *Slovenian Heritage I*, Wiltoughby Hills 1980, 406 so štiri ilustracije z Z-tovim podpisom; SBL IV, 942-43.

T. P.

ŽERJAL Aldo, pesnik, r. 1. jun. 1957 v Postojni, živi v Pliskovici pri Sežani. Oče Franc, čevljar, mati Rozina Tavčar, gospodinja iz Ivanjega Gradu. Dokončal je poklicno šolo lesne smeri (strojni mizar) v Novi Gorici 1974, od 1975 je zaposlen v tovarni pohištva Krasoprema Dutovlje. Pesnitri je začel pri osemnajstih letih starosti, pesmi pa objavlja v Mentorju, Sodobnosti, Problemih, Dialogih, Fontani in v zbornikih v zvezi z liter. kolonijami. Njegove pesmi so izšle v knjigah: *Pesniški almanah mladih* (11 avtorjev, Žerjal s ciklom *Sončne sence*), Obz. Mrb.-MK Lj. 1982; *Obrobljena noč*, v zbirki Rob, Lipa Koper - Večer Mrb. 1985; *Po pikapolonici*, Knjiž. mladina Sje, Lj. 1989. - Z-ovo pesniško ustvarjanje je analiziral Taras Kermauner v knjigi *Poezija slov. zahoda*, 1. del, Zal. Obz. Mrb. 1990, 50-57: »Pesmi so sveže, po doživetju, po obliki, po podajanju, a so obenem - gre za paradoks, od katerega ta in skoraj sleherni modernistična poezija živi - suhe, izsušene, gluhe, odsotne, kot da bi bili zbrani sami ostanki sveta... (Ž.) skromen je; a prav ta skromnost je privlačna, saj je povezana z velikim darom in izjemno močnim, izvornim doživljanjem.« Kot pesnik je modernističen, včasih hermetično zaprt, drugič naslonjen na tradicijo, ki sega do Jenka in Murna.

Prim.: T. Kermauner, *Poezija slov. zahoda*, 1. del, Zal. Obz. Mrb. 1990, 50-57 s kratko bibliografijo; osebno sporočilo 3. jun. 1989 in 5. febr. 1992.

Jem.

ŽERJAL Aljoša, umetniški kinoamater, r. 22. maja 1928 v Škednju pri Trstu, kjer živi. Oče Ernest, uradnik, kult. delavec, mati Miroslava Sancin. Osn. š. v Škednju in sred. Da Vinci

je opravil v it. jeziku, po vojni pa se je vpisal na slov. Trgovsko akad. v Trstu. Po maturi se je zaposlil pri podjetju Agenzia Marittima Mediterranea, kjer je bil več let njen direktor, trenutno pa je njen preds. - Ž. se s kinoamaterstvom ukvarja že 40 let in se uvršča med vidnejše avtorje amaterskega filma tako v It. kot v Evropi. Prirojeni in zdaj že do skrajnosti izbrušeni filmski čut za opazovanje sveta in človeka v njem, njemu lastna mehka snemalna tehnika, hkrati pa še izjemen smisel za pristno človeško in širše družbeno-socialno dimenzijo, ki v njem rojeva stalno skrb za usodo zapostavljenih, dajejo Ž-ovim filmom na 8 in S8 še poseben čar in žlahtnost. Ob tem naj poudarimo, da Ž-ovi filmi niso nikoli golo iskanje realnosti, saj videnemu Ž. dodaja svoj osebni pogled na stvari in ljudi, ki je vedno topel, hudomušen in iskren. Ž-ov filmski opus je zelo bogat: svoj prvi film, *Božično drevo*, je posnel 1959, danes pa šteje njegova produkcija približno 60 filmov. Od avtobiografije in fantazijskih filmov (*Kras v mojih spominih*, 1962; *Leteči zmaj*, 1963; *Pogledi v preteklost*, 1966; *Skoraj fantazija*, 1967; *Devet zlatih kolajn za pet Krasovih deklet*, 1973; *Sentimentalno potovanje*, 1975) do angažiranih del, ki izpostavljajo socialno in polit. problematiko (*Čas ne izbriše*, 1965; *Tovariš, tvoja liša gori*, 1973; film o Čileju *Santa Maria de Iquique*, 1974; *Svoboda je terapevtična*, 1978; o Vietnamu *Po orkanu*, 1971, 1988). Med temi filmi nedvomno izstopa *Rižarna* (1968), film o edinem koncentracijskem taborišču v It. Kopijo tega filma hranijo v Muzeju grozot v Izraelu in v New Yorku, Rižarno pa je predvajala tudi it. televizija. - Znani so Ž-ovi dokumentarci, ki pa niso nikoli fotografsko suhoparni, saj zna Ž. vselej iz njih narediti malo mojstrovino o človeškem univerzumu. Omenimo naj dokumentarne filme o *Bosni* (1962), *Ohridu* (1963), *Mehiki* (1968), *Kamnito knjigo* (1974), *Zemljo Achemenidov* (o Perziji, 1978), *Firence* (1978), *Svileno cesto* (1988), *Tibet* (1984-1991), *Normandijo* (1988) in *Avignon* (1991). Nekaj svojih filmov je Ž. posvetil tržaškim likovnikom. Tako so nastali filmski zapisi o Černigoju (*Izkušnje A. Černigoja*, 1968), o Spacalu (*Barva spominov*, 1990), Štoki (*Enigmatični Štokov svet*, 1985) in Palčiču (*Svet Klavdija Palčiča*, 1975). Naj še omenimo, da s svojimi komentarji in tekstom k filmu z Ž. stalno sodeluje Mara

Debeljuh. Za svoje filme je Ž. do danes prejel številna it. in mednar. priznanja, skupaj preko 250 nagrad, med drugim osem najvišjih priznanj Državne federacije filmskih amaterjev, nagrado Mascherini, nagrade iz Glasgova, Brna in Beograda, nagrade na festivalih v Rimu, Turinu, Milanu, Neaplju in Benetkah.

Prim.: Pogovor, Srečanje z Aljošo Žerjalom, filmskim amaterjem iz Trsta, Toni Gomišček v Kulturni poročevalec 69/85; Ivanka Buča, Nov način zблиževanja, v STOP 1984; Sprema beseda Mare Debeljuh k biltenu za Marathon, 1987; avtorjevi osebni podatki.

mlp

ŽERJAL Drago, računovodja, protifašistični borec, r. 1. jul. 1903 v Borštu, u. 6. jan. 1991 v Kopru. Oče Karel, delavec, mati Marija Petaros, delavka. Slov. osn. š. je obiskoval pri Sv. Ivanu v Trstu, nato nem. mešč. v Trstu, 1920 je končal dvoletno trg. š. v Celju. Zaposlen je bil kot računovodja pri odv. dr. K. Ferlugi v Trstu, nato v tovarni mila. Sodeloval je v slov. dijaških kult. krožkih Prosveta v Trstu in Sloga v Celju. 1921 je sodeloval pri ustanovitvi mladinskega društva Omladina pri Sv. Ivanu, 1924 mladinskega društva Zarja v Rojanu in bil njegov preds. do razpusta nov. 1926 ter hkrati tajnik kolesarskega društva Adria. Jeseni 1927 je skupaj z V. Špangerjem, F. Marušičem in Z. Milošem ustanovil tajno organizacijo Borba v Trstu in bil v njenem ožjem vodstvu. Organizacija se je s požigi raznarodovalnih ustanov, z atentati na svetilnik zmage in uredništvo Il Popolo di Trieste borila zoper faš. raznarodovanje slov. in hrv. manjšine v Julijski krajini. Ž. je držal zvezo s srenjo v Istri, zato je po krvavih dogodkih pri Pazinu in aretaciji V. Gortana 15. apr. 1929 zbežal v Jslo. Zaposlil se je v Kranju na zavodu za socialno zavarovanje in ustanovil emigrantsko društvo Zarja (pozneje Sloga) in mu predsedoval. 1931 je organiziral postavitev prvega spomenika bazoviškim žrtvam in Gortanu v Kranju. 1932 je bil zaradi osebnih sporov izključen iz emigrantskih organizacij, posvetil se je delu v sindikalni Narodni strok. zvezi. Ob tekstilni stavki 1936 v Kranju je organiziral prehrano za stavkujoče. Od 1936 je bil zaposlen pri zavarovalnem zavodu v Lj., bil je v odboru emigrantskega društva Tabor, pred razpustom (1940) pa njegov preds. Med 1939-40 je predsedoval emigrantskemu Mladinskemu svetu, ki se je upiral konservativnemu vodstvu zveze

emigrantskih društev. Ob napadu na Jslo apr. 1941 se je pridružil primor. prostovoljcem v Soški legiji. V Kranju se je vključil v OF, od avg. 1943 je bil član KPS in mestnega odbora OF, 21. febr. 1944 ga je gestapo aretiral, mučili so ga v kranjskem in begunjskem zaporu, 24. apr. pa odpeljali v skupini 30 jetnikov v delovno taborišče pri Düsseldorfu. Iz taborišča je pobegnil in se pridružil part. Vojkovi brigadi, od sept. do nov. 1944 je bil v Kropi pri Komandi mesta Kranj, nato na Kobariškem vojnem področju in partij. inštruktor Zapadno primor. okrožja. Dvakrat je bil ranjen. Po osvoboditvi je delal v Trstu na sindikalnem področju, nato v Celju kot član okrož. odb. OF, od maja 1946 je bil spet zaposlen pri Zavodu za socialno zavarovanje v Kranju, nato v Koprju direktor pokraj. zavoda in pri Gospodarski zbornici do upokojitve (1964). Krajše spomine na narodnorevolucionarno organizacijo Borba je objavil v TV-15 (1985, št. 40-42), obsežen življenjepiš pa je po zapisu Alekseja Kalca izšel kot *Spomini in razlage o protifašističnem boju primorske mladine med vojnama* (Trst 1990).

Prim.: Osebni podatki v arhivu SDP (prej A CK ZKS); D. Darovec, PrimN 1988, št. 49; V. Španger, Bazoviški spomenik, Trst 1965 in 1986, pass.; M. Kacin-Wohinz, Prvi antifašizem v Evropi, Koper 1990, pass.; Ista, Polemično o Žerjajevih spominih, PrimSreč 1990, št. 112, 755/56; B. Gombač, ZČ 1990, št. 4; J. Humar, Delo 1991, št. 55; A. K.(lun), PDK 8. in 10. jan. 1991.

M.K.-W.

ŽERJAL Drago, pevovodja in glasbenik, r. 4. jan. 1920 v Borštu pri Trstu, u. 10. jan. 1989 v Trstu. Oče Romano, trgovec, mati Marija Petaros, gospodinja. Ko mu je bilo 12 let, se je družina preselila v Boljunec. Obiskoval je it. učiteljsišče v Trstu (mat. 1939), vmes pomagal v domači trgovini. Vojaščino je opravljal v posebnem bataljonu. V prvih dneh 1944 se je pridružil partizanom. V Suhi krajini je bil vključen v 8. brigado. Tam je učil borce peti in jih spremljal na harmoniko, potem so ga poslali v Zagradec v pevovodski tečaj, ki ga je vodil Marjan Kozina. Bil je priključen propag. odseku VII. korpusa, kjer je ustanovil in vodil zbor, ki je kot prvi nastopil na lj. radiu na dan osvoboditve Lj. Po vojni se je vrnil v Boljunec in najprej pomagal, potem prevzel očetovo trgovino. 1946 je postal pevovodja domačega zbora. V tem času sta mu bila mentorja F. Venturini in U.

Vrabec. Zbor se je v tem času razvil v močno vokalno skupino in nastopil v raznih krajih. 1953 je ustanovil instr. in vok. skupino, ki je delovala do 1960. Leta 1963 se je priključil pobudi S. Birse za ustanovitev orkestra lahke glasbe Miramar in nastopil kot dirigent, skladatelj in godbenik na I. in II. Festivalu tržaške popevke. Na I. je prejel prvo nagrado za besedilo in glasbo popevke *Ko si kupim mali avto 500 C* in drugo nagrado za besedilo in glasbo popevke *Ta naša burja*. Na II. Festivalu sta bili nagrajeni njegovi pesmi *Pismo iz tujine* in *Tržaške lučke*. - 11. okt. 1992 so KD France Prešeren iz Boljunca in vaščani odkrili na domači hiši Dragu Žerjalu spominsko ploščo.

Prim.: J. Koren, D. Zerjal iz Boljunca je slavil svojo 50-letnico, PDK 11. jan. 1970; M. Kapelj, D. Zerjal 60-letnik, PDK 4. jan. 1980; Za žirijo Samo ti, za občinstvo Pismo iz tujine, PDK 16. jun. 1964; Nove pesmice, novi skladatelji, PDK 18. jun. 1963; V Boljuncu odkrili ploščo sovaščanu D. Žerjalu, PDK 14. okt. 1992 s sl. spom. plošče.

Idt

ŽERJAL (ZERIAL) Edl (Edvard), slikar, grafik, ilustrator, r. 5. okt. 1940 v Trstu, kjer živi in dela. Oče Viktor, kmet, mati Marija Maslo, branjevka in gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Rojanu (1946-51), sred. š. pri Sv. Jakobu v Trstu in tudi real. gimn. (v ul. Lazzaretto Vecchio) in maturiral 1962. L. 1963 se je vpisal na Prirodosl. fak. na U v Trstu (a je ni dokončal). Od 1970 do 1972 je poučeval lik. vzgojo na slov. sred. šolah na Tržaškem. 1972 se je zaposlil pri Ente di patrocinio e assistenza ai coltivatori agricoli, kjer je 1973 postal ravnatelj. Že od štud. let deluje v slov. kultur. in polit. življenju. Bil je član Slov. kult. kluba in trž. skavtske org., že več let je podpreds. Slov. prosvete v Trstu in član ožjega odbora SSO. 1979 je bil izvoljen v pokraj. svet Slovenske skupnosti. 1987 je postal član škofij. komisije za cerkv. umetnost. - Ž. je na gimn. učil risanje slikar A. Černigoj; pri njem je obiskoval tudi zasebni tečaj in se izpopolnjeval v linorezu. Pri prof. Ninu Perizziju je opravil tečaj za figuro (1970/71), od jun. do avg. 1971 se je na mednar. tečaju za grafiko v Urbino izpopolnjeval v grafiki, zlasti v lesorezu. Od 1983 do 1985 je obiskoval v Trstu grafično šolo Carlo Sbisà. 1970 je Ž. pobudnik in eden od ustanoviteljev Grupe U (R. Kocman, D. Svava, F. Vecchiet, F. Volk, B. Zu-

lian in E. Žerjal), 1987 pa med ustanovitelji tržaške grafične skupine Gruppo associativo incisori (5 članov iz graf. šole C. Sbisà: F. Degrassi, M. Israel, R. de Mattia, B. Ponte, E. Žerjal). Ž. je v M(Trst) več let vodil rubriko Socialni kotiček (npr. 1974, 1975, 1977, 1979) in se s članki oglašal v KolGMD (npr. 1978: *Nekaj o sodobnem kmetijstvu; O deželnem urbanističnem načrtu in zakon o kraških rezervatih; 1979: Kmetijstvo v tržaški pokrajini; 1980: Gospodarski razvoj kmetijstva; 1981: Nadzorovana izvorna umena za krajevna vina; Otrok izseljenkih delavcev v EGS; 1983: Robert Hlavaty*). - Sprva se je ž. posvečal predvsem oljni tehniki, nato skoraj izključno grafiki (linorez, lesorez, jedkalnica, monotipija), v zadnjem času pa je začel ustvarjati tudi v akvarelu. Od začetnih tihožitij starinskih predmetov, elem. slov. kraške arhitekture (predvsem portalov, znamenj) je prešel k abstraktnjši govorici (uporabi simbolov, pismenk, predvsem glagolskih, raznih srednjeveških znakov) s poglobljeno psihološko noto. Pomembnejši ž-ovi ciklusi: *Staroslovanska pisava, Kralj Matjaž, Delo na polju* (12 grafičnih listov z meseci in ustreznim poljskim delom). 1987 je opremil kapelo šolskih sester v Ricmanjah pri Trstu (osnutek za lik. okno *Beg v Egipt*), za ž. c. v Ricmanjah izdelal osnutek za slik. okna z raznimi krščan. simboli (1987), za ž. c. v Bazovici osnutek za slik. okna *Sv. Ciril in Metod, Sv. Rok, Sv. Magdalena ob odprtem grobu, Noli me tangere, Izgubljeni sin, A.M. Slomšek* (1988) (vse izdelala delavnica G. Farinatija iz Benetk). Ž. je opremil več letnikov KolGMD (1962, 1963, 1976-82, 1984-87, 1989, 1990, 1991), veliko štev. knjig GMD, *Mladje* (Clc) 1961, št. 2, revijo *Skavt*, več štev. rev. *Mladika* (Trst) (1962-63, 1972-78, 1984-92) in posamezne knjige (vse v Trstu) npr.: zbornike *Drage* (1972, 1973, 1974, 1975), *Stedovi Drage* (1985), S. Janežič, *Vzhodni bratje* (1961), A. Manzoni, *Svete himne* (1973), V. Beličič, *Bližine in daljave* (1973), R. Dolhar, *Pot iz planin* (1974), B. Marija Pertot, *Bodi pesem* (1975), M. Merlak, *Zimzelene luči* (1976), B. Pahor, *Spopad s pomladjo* (1978), N. Maganja, *Trieste 1945-48* (1980), *Poromaj, spomin* (Slov. skupnost, 1982), M. Pertot, *Bibliografija slov. tiska v Argentini 1945-1987* (1982), A. Breclj, *Trieste 1949-62* (1983), *Devin dom lepe Vide* (Devin 1983), L. Šorli, *Veseli ringaraja* (Gor. 1983), *Slovensko cerkveno petje na Tržaškem* (Trst 1983), *30 let P.D. Mač-*

kolje (Mačkolje 1983), *Kažipot za skavte in skavtinje* (1983), J.A. Markuža, *V času* (Gor. 1983), *20 let boja in dela za naše pravice v Avtonomni dež. Furlaniji-Jul. krajini 1963-83* (1983), *Iz življenja slov. vernikov pri Novem sv. Antonu v Trstu, Izvestje srednjih šol* (1986), A. Pregarc, *Jedra* (1987), grafična mapa *Tri podobe - Tri pesmi* (skupno s pesnikom A. Pregarcem) (1986). Izdelal je tudi gledališke scene (npr. J. Anhouil, *Antigona*, 1960; Ch. Dickens, *Cvrček za pečjo*, 1962; *Vrban-Smukova ženitev*, 1962; *Wieser, Luč z gora*, 1963; I. Cankar, J. Ruda, 1964; I. Mrak, *Proces*, 1964; L. Susič, *Geniji v kratkih hlačah*, 1988) za domače odre. Izdelal je 12 lepakov: za Slov. skupnost, osnutke za plakate in diplome (npr. za natečaj *Mladi oder*, za Slov. skupnost, Slov. prosveto, za ust. občni zbor Slov. zdrav. društva), za prapore (npr. za SPD Mačkolje, 1982). Od 1964 (ko se je prvič predstavil širši javnosti) je imel že veliko samostojnih in skupinskih razstav po raznih evrop. državah (Avstr., It., Sja, Španija), bivši Sovj. zvezi, ZDA. V štud. letih je prejel nekaj priznanj, npr. v SKK 1960 (med drugim je razstavil grafiko *Steklenica s kozarčki*) in na natečaju, ki ga je razpisalo podjetje Aquila s sodelovanjem šolskega skrbništva. Nekaj osebnih razstav: 1984: v gal. La Bottega, Gor.; 1985: v gal. Cartesius, Trst; v Mlad. krožku, Dolina; v gal. Fioretto, Padova; v Moh. knjigarni, Celovec; 1986: v gal. Tinje, Koroška; v Tržaški knjigarni (Tri podobe-Tri pesmi), Trst; v gal. Kocian, Gradež; 1988: v Tržaški knjigarni, Trst. Nekaj skupinskih razstav: 1971: Grupa U, Kat. dom, Gor., Števerjan in Trst; 1984: *Terza rassegna dell'officina - Incisori*, gal. Cartesius, Trst; 4 umetniki, DSI, Trst; 1985: *Incisori della scuola libera dell'Acquaforte C. Sbisà, Sala comunale, Trst; XVIII Mostra regionale della grafica, Pal. Costanzi, Trst; Božična razst., Sala comunale, Trst; 1986: Gruppo operativo 12 artisti della Regione, Videm; III Premio de Grabado Maximo Ramos, Museo municipal Bello Pineiro Ferol, Španija; XIX Mostra regionale di grafica, Trst; 1987: *Kunst aus Trieste*, gal. Stadmaver, Beljak; Trinity College O'Connor Art Gallery, Washington; XXVII Rassegna reg. d'arte, Centro arti plastiche, Videm; Cinque incisori, gal. La Bottega, Gor.; *Rassegna grafica di artisti del Friuli-Venezia Giulia - Italia* 1987-88, Kijev, Riga, Leningrad, Moskva; 1988: Grup-*

po associativo incisori - Trieste, Kraška gal., Trst, XXI Mostra regionale di grafica, Gal. Costanzi, Trst; 40 grafici, gal. Cartesius, Trst; Incontro in riviera, Sesljan; od 1989 z Gruppo associativo incisori - Trieste v Benetkah, na Dunaju in po Tržškem.

Prim.: Osebnosti podatki; spravljene in kat. razstav; M(Trst) 1960, 64; 1964, 35; 1970, 86 (reprod.), 88 (reprod.); 1971, št. 5 (notr. platnica), 121; 1979, 13-14 (A. Možina, Razkriva se nam E. Žerjal, s sl.); 1981, 142-43; NL 13. jan. 1983; KatG 13. jan. 1983; MessV 19. jan. 1983; Vita Nuova 21. jan. 1983; Picc. 30. jan. 1983; PDK 10. febr. 1983; Nouvelles de l'estampe (Pariz) mar-apr. 1983; M(Trst) 1983, 113; NL 16. febr. 1984; Picc. 18. in 28. febr. 1984; Nouvelles de l'estampe (Pariz) febr.-mar. 1984; M(Trst) 1984, 80-81; KatG 22. mar. 1984; M(Trst) 1985, 79-80, 120; NL apr. in 19. sept. 1985; MessV 13. in 22. apr. 1985; Vita Nuova 26. apr. 1985; Il ragguaglio librario (Milano) maj 1985; Picc. 23. maja 1985; Družina in dom avg. 1985; Kleine Zeitung 26. avg. in 7. sept. 1985; Delo 30. avg. in 9. sept. 1985; Naš tednik 5. in 12. sept., 24. okt. 1985; Volkszeitung 5. in 8. sept. 1985; Gazz. (Padova) 4. nov. 1985; PDK 6. nov. 1985; Messag. del lunedì 10. mar. 1986; MessV 12. mar. 1986; PDK 14. mar. 1986; Picc. 15. mar. 1986, 4. nov. 1987; Gosp. 21. mar. in 11. jul. 1986; Gazz. del lunedì 24. mar. 1986; Dial mar.-apr. 1986; Il Territorio jan.-avg. 1986, 115; NL 10. julija 1986; Nouvelles de l'estampe (Pariz) jul. 1987; Trinity today II, n. 3, summer 1987; Nouvelles de l'estampe (Pariz) okt. 1987; PDK 4. nov. 1987; KatG 12. maja 1988; Meridiano 23. jun. 1988; Picc. 8. jul. in 5. avg. 1988; Arte oggi, Cidac ed., Cervia 1988; Arte italiana contemporanea, ed. La Ginestra, 1989; M(Trst) 1991, 56; SBL IV, 954; zapisi radijskih oddaj na RAI Trst A (8. in 16. febr. 1983, 23. febr. 1984, 1985, 8. jul. 1986).

V-ž

ZERJAL Ernest, kulturni in prosvetni delavec, r. 17. jan. 1899 v Trstu, u. 26. nov. 1958 prav tam. Oče Mihael, mati Marija Alberti; sin Aljoša (gl. čl.). V roj. mestu je končal obvezno šolanje, 1917 še Trgov. akad. Prvo svet. vojno je preživel na ruski fronti (1917-19). Po vojni je bil sprva zaposlen pri slov. bančnem zavodu v ul. Milano, ko pa so to banko zaprli, se je zaposlil pri podjetju Standard Oil Company, ki je imelo sedež pri Sv. Soboti. Tu so ga kot zavednega Slovence in antifaš. 1939 odslovili. Tako je bil primoran, da kupi v Škedenju, kjer je živel, znano gostilno Pri belem konjičku, ki je tedaj slovela kot zbirališče zavednih Škedenjcev in bila zaradi tega tudi večkrat zaprta. - Ž. je bil ena osrednjih osebnosti slov. kulturno-prosv. življenja v Škedenju. 1919 je ustanovil Budilni od-

bor, ki si je zadal nalogo, da prebudi k življenju vse škedenjske prosv. organizacije. Tako je bil 1920 ustanovljen Dramatični krožek, kateremu je bil Ž. prvo leto odb., vsa naslednja leta preds. 1. okt. 1921 je vzel krožek v najem dvorano Gospodar. društva, v kateri je prirejal igre, toda že 11. nov. 1922 so faš. zasedli dvorano in jo obdržali. Dramatični krožek je podpiral Slovensko čitalnico, ki je bila pred vojno ena izmed vodilnih prosv. organizacij, obnovili pa so jo šele mar. 1920. Skupaj sta prirejala družabne večere. 1924 je bil izvoljen za preds. Ž. in jo vodil do 11. maja 1926, ko je bil zadnji občni zbor. 6. dec. 1925 je ustanovil in vodil Športni krožek Concordia (tako ime so izbrali, da bo oblast dovolila njegov obstoj), vendar pa so ga 17. avg. 1927 razpustili. Že apr. 1922 je poskušal ustanoviti tamburaški zbor, vendar ni uspel. - Vsa leta je ž. pisal in objavljal pesmi, vendar nad njimi ni pravega pregleda. Sin Aljoša ima kup izrezkov, a brez podatkov. Izstopa *Sonetnega venca - Magistrale*, ki ima akrostih Renkovi Gjorgji, napisan je v šesternostopnih nadštevilih jambih in tudi rima ni klasična.

Prim.: Podatki sina Aljoše; Čitalnica v Škedenju 1868-1968, Trst 1968, pass., str. 33 slika; Škedenj nekdanj in danes, Trst 1980, 90, 94.

mlp

ZERJAL Franko, gledališki in radijski igralec, prof. likovne vzgoje, r. 5. nov. 1942 v Trstu kmetu Viktorju in branjevki Mariji Maslo, živi v Gor. Osn. š. v Rojanu, 1953-56 nižjo gimn. pri Sv. Jakobu, 1962 opravil maturo na višji realni gimn., kjer je spoznal prof. J. Peterlina (PSBL II, 645-47), ki ga je povabil k sodelovanju pri Radijskem odru (RO). Tej igralski družini je Ž. ostal zvest do danes kot igralec in zadnja leta tudi kot režiser. Kot stalni honorarni sodelavec je v sezonah 1964-65-66 sodeloval pri SNGTrst. Vmes je začel študij za inženirja na tržaški U, a ga ni končal. 1974 je kot privatist maturiral na Umetnostnem zavodu v Gor. in naslednje leto opravil habilitacijski izpit za poučevanje lik. vzgoje na slov. niž. sred. š. Od 1979 je stalni prof. lik. vzgoje na sred. š. F. Levstika na Proseku. - Ž. se je zgodaj (1958) vključil v prosv. dejavnost na Tržaškem. Nastopal je že v rojanskem Marijinem domu pri raznih prireditvah, bil soustanovitelj mladinske igralske skupine Dom, kjer je tudi režiral več iger (Molière, Namišljeni bolnik; F. Lipah, Glavni dobitek;

Gogolj, Ženitev; Dickens, Cvrček za pečjo). Istočasno je sodeloval pri SKK (vodil dramski odsek) in nastopal pri Slov. odru. Za RAITrsta je dramatisiral in napisal več del (Visoška kronika, Jara gospoda, Bobri, Ciprijanček). - Ko se je preselil v Gorico, se je tudi tu vključil v prosv. delo, predvsem na gledališkem področju. V sezonah 1980, 1987, 1990 je režiral pri dramskem odseku društva F.B. Sedej v Števerjanu (Srenja, Veriga, Domen), pri PD Podgora, pri SKPD M. Filej v Gor. 1990 nastane na njegovo pobudo gledališka skupina ODER 90, ki vključuje mlade, za gledališče navdušene ljudi, in nadaljuje tradicijo gledališkega ljubiteljstva pri SKPD M. Filej. Ž. je mentor in umetniški vodja skupine, ki uprizori v dveh sezonah Snubača, Medveda, Veseloigro o žalostni princesinji, Dr., Svojejavčeka. Vodil je tečaje dikcije v Doberdobi (1982), Gor. (1985), Števerjanu (1991). - Ž. se zanima tudi za likovno ustvarjanje: opremil je nekatere knjige GMD (N. Velikonja, Ljudje in zanke; J. Kragelj, Simon iz Ruta), pesmarico Cerkvene pesmi M. Brumata. Izdelal je več plakatov za misijonsko nedeljo in za katoliški tisk. Ilustriral razne priloge KatG ter poskrbel za njegovo novo grafično obliko (1991).

Prim.: Osební podatki; GL SNGTrst 1964-65, 1965-66; 20 let RO, pass. in več skupinskih fotografij; MSE, 758 (datum r. napačen); SGL (datum napačen); J. Povše, Portreti naših igralcev - F. Ž. (RAITrsta); J. Peterlin, Slovensko tržaško gledališče 1945-1975, Trst 1990, 164, 168, 171; L. Turk, Glas v etru, Trst 1991, 82, 102; Doberdob večeraj in danes, Gor. 1988, 356; KatG 27. mar. 1980; 27. maja 1982; 4. apr. 1991; 9. apr. 1992; Ob poimenovanju šole Bazoviški junaki, Trst.

M. Bajc

ZERJAL Irena, pesnica, pisateljica in prof., r. 20. apr. 1940 v Ricmanjah pri Trstu, kjer živi. Oče Marjan, pristaniški delavec, mati Josipina Kuret, trgovka. Osn. š. v domačem kraju, niž. gimn. pri Sv. Jakobu (1950-53), klas. licej Fr. Prešerna v Trstu (1953-58). Vpisala se je na mat. na U v Trstu (1958), naslednje leto pa se prepisala na U v Lj. in študirala slov. in rus. jezik. Po diplomi prve stopnje je učila na osemletki na Ravnah na Koroškem (1964-66), istočasno na kovinarski š. (1965-66) ter na rudarski š. v Mežici. Poročila se je z dr. J. Pučnikom (1964) in z njim živela v Hamburgu (1967). Rodil se jima je sin Gorazd (PSBL III). Vrnila se je v Ricmanje, se ločila od moža (1969) in

živela do 1972 brez službe. Od 1972-76 je učila na učiteljski šoli A.M. Slomška, od 1976-78 na vzgojiteljski š. Tedaj je diplomirala na U v Lj. Povzetek diplomske naloge *Slov. filmski scenariji* je izšel v Mostu (1968-69). Od 1978-79 je učila na sred. š. Fr. Levstika na Proseku, od 1980-83 na it. zavodu Sandrinelli v Trstu, od 1984-88 na vzgojiteljski š., od 1989 pa je na DTT Žiga Zoisa. Od 1978-88 je brezplačno učila tudi v V. letniku učit. A.M. Slomška. - Pesmi je začela objavljati v Trstu v PDK (1960), Zalivu, Mostu, v Lj. v Mladih potih, Tribuni, Perspektivah, Problemih idr. Ko se je vrnila v Trst, je izdala v samozal. (1969) prvo pesniško zbirko *Gorače oljke*. Sledile so: *Topli gozdovi* (1972, Obzorje, Mrb. in ZTT); *Klišarna utopičnih idej* (1974, samozal.); *Pobegla zvezda* (1977, samozal.; trž. liter. nagrada Vstajenje); *Gladež* (1982, ZTT); *Alabaster* (1984, samozal.); *Let morske lastovice* (1987, ZTT). - V pesmih živo posega v življenje Slovencev na Tržaškem, razlašanje zemlje, poje o sodobni stiski, osamelosti, o svojem trpljenju in razklanosti. V nekaterih pa prepričljivo obnavlja nekdanje običaje, tesno povezane z rodnim krajem. Vzporedno je gojila krajšo prozo, v LitV 1958-59 prva črtica *Cesta*; poskusila se je tudi v povesti *Tragedijica na grobljah*. Najprej je izhajala v nadaljevanjih v Zalivu (1967-71), v knjigi pa pri Zal. Obzorja, Mrb., 1973. V njej samostojno razvija življenje skupine mladih v prvih povojnih letih v Trstu in okolici ter v širnem svetu od Lj. do Avstralije. Posluhuje se modernega načina pisateljevanja. Njen drugi roman *Magnetofonski trak* je izhajal pod psevd. Jasminka v Zalivu (1974-81), tretji roman *Njene celine* v mesečniku Klic Primorske, Trst 1992. Leta 1978 je izdala skupaj z Marijo Mislej v samozal. knjigo črtic *Morje, ribe, asfalt*. V njih širi probleme iz pesmi, zamejske in lastne, včasih s trpkim prizvokom in razočaranjem, kar pa ima vedno izvor v ljubezni do zemlje in ljudi. Slog je izbrušen, včasih prehaja v nekak ekspresionizem. 1987 je izdala v samozal. z M. Mislej in N. Švaro v Gor. knjigo *Burja in kamni*. V njej nadaljuje in dopolnjuje prejšnjo zbirko. - Nekaj njenih pesmi so prevedli v tuje jezike. - Veliko sodeluje na Radiu Trst A s cikli oddaj o slov. in svetovni književnosti: *Roža mogota*, *Magnetizem ženske poezije*, *Večna ženska proza*, *Fantastični motivi v pripovedništvu* idr., skupaj okr.

250 oddaj; prevedla je tudi nekaj pesmi in dram. S pesmimi je nastopila nad dvajsetkrat.

Prim.: Osebni podatki; SBibl; Jevnikar, Zam. lit., M(Trst) 1968-87 (ocenjene vse njene knjige); Isti, Slov. liter. v It., RAITrsta 28. okt. in 4. nov. 1981; J. Pogačnik, Slov. zamejsko in zdomsko slovstvo, Trst 1972 s sl.; Isti, Zss 8, Mrb. 1972, 61, 64; F. Pibernik, Snovanja, 1974 s sl.; Isti, Med modernizmom in avantgardo, 1981 s sl.; Fr. Bernik, Trst v slov. poeziji, ZTT in Lipa Koper 1984; T. Kermauner, Poezija slov. zahoda, I, 1990 (z bibl.); M. Poldini Debeljuh v Enc. monografica del F.-VG II, 3. zv., 1979, 1285-86 s sl.; Pogovor s pisat. I.Ž., NL 22. dec. 1972 in 23. dec. 1976. O knjigah so poročali (kolikor je dosegljivo v Trstu): *Goreče oljke*: Fil. Benedetič, PDK 11. maja 1969; Vital Klabus, NRazgl 1969, št. 16; Jos. Tavčar, LitV 1969, 24-25; Janko Čar, Dial 1969, 592-94; Fr. Pibernik, PiČ 1969, 4/6; J. Felc, Kaplje 1969, 147; Zora Tavčar, Zaliv 1969, 195-96. - *Topli gozdovi*: Jasna Škrinjar, Delo 19. avg. 1972; Vlad. Gajšek, Dial 1972, 570-71; Her. Vogel, NRazgl 25. avg. 1972; PDK 15. avg. 1972; Mar. Kravos, PDK 16. apr. 1972; Denis Poniž, PiČ 1972, 619. - *Klišarna*: NL 10. okt. 1974; Mar. Kravos, PDK 3. nov. 1974; M. Jevnikar, LitV 1974/75, 29-30. - *Pobegla zvezda*: M. Stanonik, PDK 22. jan. 1978; Denis Poniž, NRazgl 25. maja 1978; B. H. (ofman), Knjiga 1978, št. 5. - *Gladež*: P. Kolšek, NRazgl 1983, 717; J. Škrinjar, Delo 1983, št. 63; M. Breclj, PDK 20. febr. 1983. - *Alabaster*: E. Sferco, M(Trst) 1984, št. 10; Lučka Čehovin, Knjiga '85, 280-81; Majda Cibic, NL 20. dec. 1984.

Pan

ZERJAL Stanko (Stanislav Alojzlj), duhovnik, publicist in javni delavec, r. 14. jun. 1910 pri Pečenkovich na Brjah pri Rihenberku (Braniku) kot deseti od 11 otrok kmečkih staršev Karla in Alojzije Možine. Osn. š. je dovršil na Brjah (1922), klas. gimn. v Lj. (1922-30). Prvo leto bogoslovja je opravil v Gor. (1930-31), nato je študiral eno leto liter. vede na lj. U. Na isti U je potem nadaljeval študij teol. kot semeniščnik lj. škofije. V duhovnika je bil posvečen 7. jul. 1935 v Lj. Bil je kpl. v Škocjanu pri Mokronogu (1936-38), župnij. uprav. v Kalu nad Kanalom (1938-43), hišni duhovnik v sirotišču Contavalle v Gor. (sept. 1943 - maj 1945), kpl. in vikar v Vilešu (Villesse) in v Fossalonu pri Gradežu (Grado) (jesen 1945 - jesen 1946) ter nato začasni uprav. župnije Vrtojba (do mar. 1947). Od š. 1. 1946/47 do 1955/56 je poučeval kot prof. slov., lat. in zgod. na slov. sred. šolah, v glavnem na niž. gimn. v Gor. in Trstu. Kot duhovnik je sodeloval po župnijah in zlasti v trž. bolnišnicah. 1952 in 1953 je bil tudi duhovni asistent

slov. in hrv. ubežnikov v trž. begunskih taboriščih. Nato je bil župnij. uprav. v Gabrjah pri Sovodnjah (1956-70) in nazadnje žpk v Šempolaju pri Nabrežini (1970 do upokojitve 1981). Kot upokojenec živi v Gor. - Že kot dijak je bil zelo narodno zaveden in zato imel težave s tedanjó faš. oblastjo. Zaradi uvoza slov. knjig iz Jsle in zaradi poučevanja slov. petja na Brjah ob počitnicah je bil 1930 po povratku iz Lj. pod posebnim polic. nadzorstvom. Ko se je istega l. prijavil za vstop v gor. bogoslovje, je pretekt v Gor. nadšk. Frančišku B. Sedeju prepovedal sprejem. Tedaj se je zanj zavzel trž. škof Alojzij Fogar in ga sprejel v isti zavod kot trž. gojenca. 1931 je bil med počitnicami aretiran na gor. žel. postaji, ko je pred nekim it. prenapetežem branil svojo slov. govoricó. Po nekaj dneh zapora je bil izpuščen, a kmalu nato spet aretiran z obtožbo širjenja slov. knjig in sodelovanja pri gradnji nove c. sv. Cirila in Metoda na Brjah. Pripravljaj se je proces, a na posredovanje cerkv. predstojnikov je bil izpuščen, vendar postavljen v domačo konfinacijo. Apostolski vizitator naslovni škof Luca Pasetto, ki je takrat prišel iz Vatikana v Gor. dokončno prepričat nadškofa Sedeja k upokojitvi, ga je na pritisk kvesture izključil iz semenišča brez vsakega predhodnega posvetovanja z nadškofom ali z rektorjem. Ž. si je tedaj izposloval potni list in odšel v Lj. Tam je delal v emigrantskih organizacijah, npr. v Klubu primor. akademikov ter v društvih Tabor in Sedejeva družina. V Lj. je sestavil spomenico, ki sta jo 1932 Akad. zveza in Katol. akad. starešinstvo poslala sv. očetu v Rim, z orisom nevzdržnih razmer na Primor. in z apelom za krepkejšo in odločnejšo obrambo zatiranih Slov. in Hrv. v It. Ko je Mussolini 1937 po podpisu prijateljske pogodbe z Jslo proglasil neke vrste amnestijo za polit. begunce ter v It. sami izpustil slov. in hrv. konfinirance, se je Ž. javil pri tedanjem gor. nadškofu Carlu Margottiju. Komaj je 1938 prevzel upravo župnije Kal nad Kanalom, je je dopuščala možnost njegovega delovanja le v faš. oblast zahtevala njegovo odstranitev, ker it. okolju. Vendar gor. nadškof ni popustil in tako je Ž. ostal v Kalu. Tam je živahno delal in mdr. popravil streho farne c. Med vojno je kritično gledal na razvoj OF pod vodstvom KPS. Sodil je namreč, da to gibanje ne prinaša prave demokracije in osvoboditve. Zato je nov. 1942

javno nastopil proti OF. Ta njegov nastop je bil precej odmeven. Župnijo pa je moral zapustiti, ko so ga 24. sept. 1943 aretirali partizani. Toda uspelo mu je zbežati in se zateči v Gor. Okt. 1943 je šel v Lj., kjer je voditeljem ilegalne Slov. zaveze poročal o položaju na Primor. po it. kapitulaciji in nem. zasedbi. O tem je povabljen govoril še z generalom Rupnikom. Na njegovo prošnjo in z vednostjo Slov. zaveze je do 19. okt. 1943 sestavil obširno spomenico, v kateri je s svojega stališča opisal stanje v Slov. Primor. in trdil, da se bo ljudstvo odvrnilo od OF, če bodo Nem. vrnili Slov., kar so jim odvzeli it. faš. Poudaril je zlasti pomen obnovitve slov. šolstva. Predlagal je tudi prihod domobrantskih čet, ki pa še niso bile povsem formirane niti v osrednji Sji. Po povratku v Gor. je polit. delal s skupino osebnosti (dr. M. Brumat, dr. A. Čuk, dr. A. Kacin, P. Kemperle, dr. J. Kralj, P. Šorli idr.), povezanih s Slov. zavezo, in bil soust. ter nato tajn. gor. podružnice humanitarne organizacije Socialna pomoč. Skupina, v kateri je sodeloval, se je posluževala nekaterih vodilnih oseb pri Slov. narodnem varnostnem zboru - SNVZ (primor. domobranci) za reševanje jetnikov, tudi komunistov, in za preprečevanje nem. represalij. Urad Socialne pomoči je služil tudi za kamuflažo obveščevalni službi, ki je delala za zah. zaveznike. Nekaj mesecev pred koncem vojne je Ž. skupaj z duhovnikom Albinom Bratino aretirala nacist. polit. policija Sicherheitsdienst. Oba sta bila rešena po posredovanju protihitlerjevsko usmerjenega častnika nem. vojske (Wehrmacht) Bommerja. Ob umiku srb. četnikov, hrv. domobranov in pripadnikov SNVZ skozi Gor. 30. apr. in 1. maja 1945 je rešil življenje štirim it. garibaldincem, ki so jih v Furl. pomikajoči se vojaki zajeli in nameravali usmrtiti. Nekaj tednov kasneje je Ž. skupaj z duhovnikom Jožetom Prešernom (PSBL III, 97-99) ilegalno odpotoval na Kor. iskat zvezo z lj. škofom Gregorijem Rožmanom in z ubežniki iz Sje. Bil je priča prisilnemu vračanju jsl. protikomun. čet. V Vetrinju pri Clcu je 29. maja 1945 pripravil *Poročilo o dogodkih na Primor. od nem. kapitulacije do 25. maja 1945* in ga naslovil bivšemu min. jsl. vlade Mihi Kreku v Rim. V poročilu je opisal umik pripadnikov t.i. jsl. kraljeve vojske prek Gor. v Furl. in še zlasti stanje na Gor. po uvedbi t.i. ljudske oblasti.

Ko je bil na Kor., je pomagal skupini 48 bivših domobrancev in četnikov zbežati iz taborišča pri Vetrinju, se prebiti čez Dravo v Ziljsko dolino in nato na it. tla v civilno begunstvo. - Po vojni je Ž. nekaj časa polit. delal v Slov. kršč. socialni zvezi - SKSZ v Trstu, katero je tedaj vodil duhovnik Peter Šorli (PSBL III, 570-72). Na občnem zboru 25. febr. 1951 je bil tudi izvoljen v njen nadz. odb. Kot župnij. uprav. v Gabrjah je dal restavrirati c. in urediti zane-marjeno zemljišče okrog nje. Med župnikovanjem v Šempolaju pa je saniral p.c. v Slivnem. - Že od dijaških let je Ž. sodeloval pri raznih časopisih. Kot študent je pisal primor. kroniko za PonS, v letih kaplanovanja v Škocjanu pa je bil dopisnik Dm in S za spodnjedolenjsko območje. Po vojni se je oglašal v KatG, zadnja leta pa sodeluje pri NL. V tem tedniku je mdr. večkrat poročal o Medjugorju v Hercegovini. Ta kraj je začel obiskovati 1982, ob prvi obletnici tamkajšnjih pojavov. Tudi vojna ob razpadanju Jsle mu ni preprečila, da bi tem dogajanjem na mestu samem zvesto ne sledil (gl. npr.: NL 25. jun. in 2. jul. 1992).

Prim.: Osebni podatki; arh. SKSZ; Taboriščni arhiv priča, 1. zv., dokument IV, uredil F. Zakelj, Buenos Aires 1974, 259-70; B. Mlakar, Domobranstvo v Ljubljani in ustanovitev Sloven skega narodnega varnostnega zbora na Primorskem, Borec, Lj. nov. 1978, 579-80; Isti, Domobranstvo na Tolminskem, GorLtk 6, 1979, 222; Isti, Domobranstvo na Primorskem (1943-1945), Lj 1982, 25, 53, 54, 139; Dokumenti revolucije VII, Lj. 1989, 679.

ab

ZERJAL Stano, slikar samouk, amat. glasbenik in humorist, r. 8. maja 1921 v Boljuncu pri Trstu. Oče Josip, mati Antonija Žerjal. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju, potem večerne tečaje v Trstu. Zaposlil se je v Trž. arzenalu, kjer je delal 40 let do upokojitve 1976. Od 1931 igra v domači godbi na pihala razne instrumente. Od 1943 oz. 1945 je pel tudi v domačem pev. zboru. Ustanovil je Mlado godbo, ki je nastopala od 1950 do 1954. Leta 1961 je ustanovil Vesele godce in bil vrsto let animator boljjunškega pusta. Za godbo je priredil več starih valčkov ter uglasbil in napisal besedilo za popevki, ki so ju izvajali na Festivalu tržaške popevke 1962 in na Radiu Trst A. Kot humorist je od 1955 nastopal na šagrah in na radiu (Vanek in Drejček). Kot slikar je imel več samostojnih razstav

(v Arzenalu, Boljuncu, Trebčah, Prebenegu, v dolinski Torkli, v gal. Tavolozza d'oro v Trstu) ter sodeloval pri skupinskih razstavah. Ž. je filmski amater in zbiratelj starih predmetov.

Prim.: S. Zerjal razstavlja v Boljuncu, PDK 21. jan. 1977; m.b. (Milko Bambič), S. Zerjal je razstavil svoja olja, PDK 27. jan. 1978; Zerjal v gal. Tavolozza d'oro, PDK 6. okt. 1978; D. Ota, Domišljija in nenehno iskanje izraznosti, PDK 31. avg. 1988.

Idt

ZERJAL Tone, narodni heroj, r. 28. sept. 1915 v Rojanu (Trst), u. 11. jun. 1942 v Gramozni jami v Lj. Oče Anton, notar, uradnik, mati Eliza Ivančič. Po prvi svet. vojni se je družina preselila v Lj. Tu je obiskoval klas. gimn. (1926-34). Kot dijak se je vključil v komun. gibanje in sodeloval pri ilegalnem razmnoževanju partij. liter. 1934 je postal član KPJ, isto leto so ga ob odkritju ilegalne tiskarne tudi zajeli in za devet mesecev zaprli. Izključen je bil iz vseh sred. šol v Jsli. Po opravljeni kazni je z ilegalnim polit. delom nadaljeval. 1937 so ga ponovno zajeli in za poldrugo leto zaprli v zaporih v Sremski Mitrovici. Po vrnitvi je ponovno polit. delal, največ v kult. društvu Vzajemnost na območju Dravelj in Spodnje Šiške. Ustanavljal in vodil je marksistične krožke, bil je sodelavec Zveze delavnega ljudstva in Društva prijateljev Sovjetske zveze. Še pred napadom na Jslo se je umaknil v ilegalo in imel psevdonim Alojz Žumer. Po zasedbi Sje je delal pri centralni tehniki KPS v Lj. Pri tem je organiziral, ustanavljal in koordiniral delo tehnik v Lj. in v okolici. Sredi maja 1942 so ga med ustanavljanjem partiz. tehnik na Ježici (Lj.) ujeli. Zaprt je bil v Lj. Med zasliševanji niso odkrili njegove identitete. V začetku jun. 1942 so ga ustrelili skupaj še s sedmimi drugimi talci, ki so jih usmrtili zaradi uboja it. fašista. Za narodn. heroja je bil proglašen 1953.

Prim.: SBL IV, 955 in tam navedena liter.; R. Hönn, Gizdovnik Pešendaš, Lj. 1986, pass. Plah.

ZERJAL Viljem, duhovnik, r. 12. febr. 1929 v Pliskovici na Krasu. Oče Avgust, čevljar, mati Amalija Vrabec. Še mlad je z družino prišel v Trst in v koprskem semenišču obiskoval gimn., licej pa v goriškem semenišču. Bil je eno leto v gor. bogoslovju, nato je kot gojenec Germanika nadaljeval študije v Rimu na Gregoria-

ni - na Filozof. in Teol. fakulteti. 18. jun. 1956 je dosegel licenciat iz teologije. Teol. študijev ni mogel dokončati z doktoratom, ker ga je škof poklical v Trst. V duhovnika je bil posvečen v Rimu 10. okt. 1955. - Ko se je vrnil v škofijo, je bil od 1. okt. 1957 do 30. sept. 1959 kaplan na Opčinah. Od 1. okt. 1959 kaplan v Barkovljah, od 15. avg. 1969 do poletja 1991 pa župnik na Opčinah. - Bil je vedno dušni pastir v župnijah, kjer je moral včasih skrbeti tudi za it. vernike, kar mu je pripravilo marsikatero težavo. Z Opčin je moral skrbeti za podružnici pri Banih in pri Ferlugih (Konkone). Bil je vedno skrben in natančen dušni pastir, ki se je posebno odlikoval pri skrbi in pomoči ostarelim in bolnikom. V Barkovljah je vpeljal drugo mašo v slov. jeziku, in sicer ob 11. uri. Kot župnik na Opčinah se je zelo trudil za lepoto božje hiše. Na Opčinah, pri Banih in pri Ferlugih so izpeljali razna popravila. Vsa leta je bil katehet. Najprej na osn. in sred. šolah, od šol. leta 1969/70 do 1987/88 pa katehet na liceju F. Prešerna v Trstu.

Prim.: ŠkATrst.

Škerl

ZERJAL Vita, por. PAVLIN, pesnica in literarni kritik, r. 13. dec. 1963 v Postojni, živi v Lj. Oče Edvard, kmetijski inženir iz Pliskovice, mati Marija Velikonja, učiteljica iz Vošč. Osn. š. je obiskovala v Šempetru pri Gor. in v Solkanu, gimn. v Novi Gor. V Lj. je študirala slov. jezik s književnostjo in časnikarstvo (diplomirala 1987). 1988 je prejela Prešernovo nagrado za študente lj. univerze (naloga: *Novi val slov. poezije osemdesetih let*). Po študiju se je zaposlila najprej na RTV Lj. in kasneje kot srednješolska prof. slovenščine. 1982 je v samozaložbi in s pomočjo Kulturne skupnosti v Novi Gor. izdala pesniško zbirko *Pljusknem preko okna* (ilustr. Klavdij Tutta, predgovor Marijan Breclj). Med študijem je uredila tri številke novog. mladinskega glasila »Nova govornica«. V tem obdobju je objavljala pesmi v revijah: Mladina, Prim-Sreč, Sdb in Problemi - Literatura. Njene pesmi so preproste, lahko bi rekli, da sodijo v neopastoralizem, rada ima zemljo in deželo. Ne pozna razklanosti, njena poezija je poezija »srečnega časa« in skladnosti. Odlikuje se z umnostjo, pesniško domišljijo, čutno in duševno občutljivostjo. Pesmi so estetsko izbrano obli-

kovane. Recenzije piše za revije Problemi-Literatura, Literatura, Jezik in slovstvo, Gledališki list PDG in Radio Sjo.

Prim.: Taras Kermauner, Poezija slovenskega zahoda. I, Mrb. 1990, 136-43; Denis Poniž, Mlada slovenska poezija sedemdesetih in osemdesetih let, Clc 1989.

Mal.

ZERJAU Luka, prof. in strok. pisec, r. 27. okt. 1836 v Borštu pri Trstu, u. tam 8. sept. 1888. Oče Jurij, mati Uršula Petaros. O njem se je dalo ugotoviti samo to, kar je napisano na nagrobnem spomeniku na borštanskem pokopališču: »Profesor in prefekt na c. k. terezjanski akademiji na Dunaju. Postavila vd. Karolina Vernè.« Najbrž pa je bil nadarjen in podjeten, da je prišel na tako ugledno mesto. Znano je še to, da je napisal z dr. Edmundom Reitlingerjem brošuro (46 str.) *Ueber Schichtung durch Entladungsschlaege del Leidner-Batterie*, ki je izšla tudi v separatu.

Prim.: Župn. urad Boljunec; Bibliotečne informacije NUK v Lj. 25. sept. 1991.

Urod.

ZGAVEC Franka, profesorica, prosv. delavka in organizator, r. 23. jan. 1950 v Gor. Oče Franc, delavec, mati Julija Gerljevič. Osn. š. in nižjo strok. š. je obiskovala pri uršulinkah v Gor. (1956-64), 1967 klekljarsko š. v Gor., 1970 v Lj. tečaj za vodje folklornih skupin. Prvo glasbeno izobrazbo je dobila v okviru klavirskega tečaja, ki ga je vodila prof. L. Bratuž (PSBL I, 124) na Placuti, nadaljevala na Ist. di musica v Gor., nato študirala solopetje pri prof. Tremonti in E. De Martin in 2. jul. 1981 diplomirala na konservatoriju B. Marcello v Benetkah. Od 1968 do 1989 je bila zaposlena pri trg. podjetju, 1981 postala prof. petja na slov. učiteljski S. Gregorčiča v Gor., od 1989 tudi na nižji sred. š. I. Trinka. Od 1975 je poučevala teorijo na glasb. š., ki je delovala v okviru SKPD M. Filej s sedežem na Placuti (PSBL II, 40), od 1987 petje, od 1988 pa poučuje solopetje na Slov. centru za glasb. vzgojo Emil Komel, ki je nastal ob reorganizaciji prej omenjene šole, in mu od tega leta tudi predseduje. Ze zelo zgodaj se je vključila v prosv. organizacije na Goriškem, kjer je s svojim delovanjem veliko prispevala in prispeva k organiziranju prosv. dela. 1961 je postala članica Dekliškega zbora Marijine družbe, od 1964 do 1992 čl. meš. zbora L. Bratuž (preds.

od 1978 do 1990), od 1970 je čl. odb. SKPD M. Filej, od 1979 odb. ZSKP (podpreds., tajnik, blagajnik), od 1990 odb. SSO, 1991 podpreds. uprav. sveta GlasbM. Več let je vodila mladinski zbor Kekec in z njim nastopala na Goriškem. Kot prof. petja je na učiteljski poživila šol. zbor in nastopala na Cecilijanki, 1987 na Reviji mladinskih zborov v Zagorju. Uredila je pesmarico S. Jericija *Tri pesmi*, Gor. 1983 in zbirko M. Fileja *Nekje v gorah*, Gor. 1989. S članki je sodelovala v brošuri *Dvajset let Katoliškega doma*, Gor. 1982 in v publikaciji *30 let ZSKP*, Gor. 1989. O prosv. dejavnosti je poročala v KolGMD 1991, 1992, 1993.

Prim.: Osebn. podatki; 30 let ZSKP, Gor. 1989, pass.; Slov. šolstvo 1945-1985, Trst 1986, 15; Izv-Gor 1975-1985, Gor. 1985; Pdk 14, okt. 1989; 12. jun. 1991; 9. jul. 1991; KatG 18. apr. 1991 s sl.; 9. apr. 1992 s sl.

Češč.

ZETKO Frane, gostilničar, kmetovalec, tigrovec, borec NOBJ, r. 25. mar. 1901 v Volčah pri Košani in tam u. 31. mar. 1979. Oče Anton, mati Marija Volk, gostilna, kmetija. Poleti 1927 so trije neznanci prišli v Zetkovo (Mrkusovo) gostilno, naročili večje količine kruha, sira in vina in Z. je na njihovo povabilo pomagal nositi blago na Vremščico. Tu je med večjo skupino mladih ljudi spoznal Danila Zelena, Alberta Rejca, Jožeta Vadnjala, Lojzeta Valenčiča in druge. Zelen ga je povabil in Z. je odslej sodeloval v tajni ileg. protifaš. borbi za obstoj slov. manjšine na Primor. Ob mraku je mlad Goričan, baje Zorko Jelinčič, zaključil zborovanje. Z. in 15 Tržičanov, med njimi Marušič in Miloš (ustreljena 6. sept. 1930), so šli v Volče, se okrepčali v Mrkusovi gostilni, kjer so veselo peli in plesali, nato jih je Z. vodil na železniško postajo v Košani. Bil je še na treh sestankih mladih na Vremščici ter množičnih sestankih na Sv. Trojici in na Kalcu, ki so se jih udeleževale oborožene trojke iz Jsle. Po tistem prvem srečanju z Zelenom mu je ta s svojo oboroženo trojko prinašal iz Jsle na določena mesta v okolici Volč liter., orožje in razne eksplozive. Z. je raznašal liter. po vaseh Pivke, Brkinov in Ilir. Bistrice. Nekateri so prihajali po liter. v Volče k Ž., zlasti Frane Zafred iz St. Sušice, ki je bil velik Ž-ov prijatelj. Na Vremščici se je srečaval z bazoviškimi junaki. Sodeloval je z Al. Valenčičem z Bača (ustreljen v Bazovici). Skupaj sta delala poskuse na Vremščici

z razstrelivijo bomb, ki so jih izdelali v Urbančičevi žagi na Baču. Po zaključenih vojaških manevrih in streljanju s topovi iz Divače na Vremščico sta Ž. in Fr. Zafred izkopavala neraztreljene granate, jih spravila k cesti, potem pa jih je odpeljal Lojze Zidar iz Topolca s tovornjakom na Bač, da so jih uporabljali za izdelovanje bomb. Ž. in Zafred sta zažgala borovce na pobočju Osojnice, kjer so It. gradili utrdbe. Udeležila sta se skupinskega sestanka aktivnih tigrovcev in trojk iz Jsle, kjer so razpravljali o načrtu, da bi rešili zaprte tovariše prvega tržaškega procesa v Trstu. Podrobnosti o teh pripravah niso znane. Zaradi močnih faš. oddelkov na meji, po Krasu in v Trstu bi bilo vsako tveganje samomor. Ž. piše, da je 3000 faš. prečesalo Vremščico med procesom v Trstu, v Volčah je bil štab s tržaškim prefektom. - Ž. je z Zafredom in drugimi sodeloval s pošiljanjem grozljivih pisem ovaduhom, propagiral dezertacije fantov 1935 ob mobilizaciji za vojno v Abesiniji in jim pomagal pri pobegu v Jslo. - Ž OF je začel sodelovati že sept. 1941, ko je k njemu v hišo prišel s 7 borci Ervin Dolgan iz Topolca, ki je bil poslan iz Sje. Poslej so se pri Mrkusovih stalno zadrževali borci in aktivisti NOBJ. Ž. je bil že 9. maja 1942 aretiran in interniran v Borgo Ticino pri Novari. Leto pozneje, 27. apr. 1943 so faš. požgali Volče, vaščane pa pozaprli in internirali. Ko so se po kapitulaciji vrnili v svojo požgano vas, so bivali v cerkvi. Ž. se po kapitulaciji It. ni vrnil v Volče. Ostal je v Pierisu v Furlaniji, kjer je imel njegov oče čredo ovac na paši, ter z Viktorjem Volkom nabavljal velike količine hrane za NOVJ. Spremljala sta tudi vračanje internirancev iz It. in jih usmerjala v partiz. edinice. Ž. je v Furlaniji sodeloval tudi z drugimi organizatorji OF, še zlasti s Fr. Štoko s Kontovela. Po osvoboditvi je delal v raznih družbeno polit. organizacijah, bil preds. Obnovitvene zadruge v Dolnji Košani, zaposlen pri okraj. LO Postojna. 1948 se je vrnil v Volče in živel z obdelovanjem svojega posestva. Po operaciji grla je dihal skozi cevko in živel še 18 let, a govoriti ni mogel.

Prim.: Žetkovi podatki in zapisi; T. Rutar, Franc Žetko, PrimN jun. 1979; Isti, Kot drugi tigrovci je tudi Žetko iz TIGR v NOBJ, PDK 12. jan. 1978; Isti, Krivične trditve o vodstvu TIGR, Bistriški zapisi 2/1984, 71.

ZGUR Adela, prof. germanistka, prevajalka, r. 22. okt. 1909 v Komnu na Krasu, u. 3. avg. 1992 v Lj. Oče Franc, orožniški narednik, mati Ljudmila Šturm, gospodinja. Osn. š. 1915 do 1920 zaradi pogostih očetovih premestitev v Borovljah na Kor., na Proseku (Trst) in v Trstu. Klas. gimn. v Kranju 1920-28 z maturo. 1928 se je vpisala na U v Lj., german. na Filoz. fak., kjer je 1932 diplomirala iz nem. jezika. Poučevala je 1933-36 na II. real. gimn. in učiteljsišču v Lj., kjer je 1935 opravila strok. prof. izpit iz nem.; 1936-37 je poučevala na gimn. v Murski Soboti, potem dve leti, 1937-39, na realni gimn. v Mrbu, od 1939-47 na ženski real. gimn. v Lj., in spet 1948-49, po enoletni prekinitvi, ko je bila delegatka Jsl. Rdečega križa v britanski coni v Avstriji, kjer ji je bila poverjena skrb za reparacijsko jsl. otrok (1947-48). L. 1949-50 je bila inšpektorica za tuje jezike pri Min. za prosv. LRS v Lj. - 1950 je diplomirala na Filoz. fak. v Lj. še iz angl. kot dodatnega glavnega predmeta. Še istega leta (1950) je postala lektorica nem. jez. na Filoz. fak. v Lj., 1960 višja predavateljica, 1975 pa je dobila naziv prof. višje šole. Na U je ostala do upokojitve 1977. Medtem je predavala angl. in nem. tudi na Ekon. fak. (1954-55) in angl. na tečajih Delav. univ. v Lj. Večkrat je bila izpraševalec na strok. izpiti za prof. sred. šol, na izpiti muzejsko-konzervatorske, arhivske in bibliotekarske stroke. Vseskozi je skrbela za svoje strok. izpopolnjevanje, 1936 poleti na Goethe-Inst. v Münchnu, 1939 kot štipendistka British Councila na univ. v Cambridgeu, 1950 pa v Liverpoolu. Od okt. 1951 do mar. 1952 se je s štipendijo ustanove Carnegie Endowment for Intern. Peace izpopolnjevala v ZDA, 1964-65 Ges. f. Literatur pri univ. na Dunaju, 1955 v Münchnu in Stuttgartu, 1970 dva meseca v Göttingenu. - Veliko svojih sposobnosti je Ž. posvetila pripravi in priredbi učbenikov za angl. in nem. jezik. Že 1945 je skupaj z Elizo Skalicky in Sonjo Pestotnik sestavila prvo *Angleško vadnico I*, 1947 skupaj z E. Skalicky in Mileno Kos *Angleško vadnico II* in 1950 spet z E. Skalicky *III. del Angl. vadnice*, ki je doživela mnogo ponatisov. Na univ. je pripravljala skripta za študente nem. jez., med temi so: *Deutsche Grammatik, Morphologie* (1953), *Deutsche Grammatik, Syntaks* (1956), nato enotno *Deutsche Grammatik*, (1958), ki je bila dvakrat predelana, 1962 in 1973, in je doživela

več ponatisov. Vsi njeni učbeniki so vedno znova dobivali visoke strok. ocene. Skupaj z Melito Počkar je 1963 pripravila *Izbor novejših nem. liter. tekstov* in potem sama še *Izbor nem. tekstov za berilo in konverzacijo* (1963 in 1972). Napisala je več člankov, ki so izšli 1952 v NRazgl, 1951-52 v SodP, istega leta tudi v N. Yorku v Jugosl. reviji (Yugoslav review), 1965 in 1970 v Vestniku društva za moder. tuje jezike SRS. Že prej, 1938-39 je objavljala v Roditeljskem listu. - Odlično obvladanje tujih jezikov jo je že zgodaj pripeljalo v prevajalske vrste. V letih 1945-46 je kot prevajalka sodelovala pri pripravah na mirovno konferenco v Parizu. Uveljavila se je tudi kot prevajalka strok. tekstov iz slov. v nem. in angl. M. Zadnikar, *Umetnostni spomeniki v Pomurju*, PZ 1960 so izšli v njenem nem. in angl. prevodu. MK je 1968 izdala Tatjane Bregant *Ornamentiko na neolitski keramiki v Jsl*, v njenem nem. prevodu (Das Ornament auf der neolitischen Keramik in Jugoslavien). Njene *Freisinger Denkmäler* (Brižinski spomeniki) je zdal 1968 Trofenik. Paola in Josip Korošec, *Fundgut der Phalbausiedlungen bei Ig an Laibacher Moor* (Najdbe s koliščarskih naselbin pri Igu na Ljubljanskem barju) so izšle pri MK 1968. DZS je 1973 izdala v nem. prevodu Zadnikarjevo *Hrastovlje*, leto pozneje 1974 pa zal. PZ njegove *Domanjševce*. Vide Stare Kranj je Ž. prevedla v nem. 1980, Zilke Kujunžič *Petovjske nekropole* pa 1982. Istega leta je izšla Janeza Dularja *Halštatska keramika v Sji*. Tem so sledili prevodi: S. Brodar, *Potočka zijalka...* (1983); Ks. Rozman, *Die Kirche d.hil. Johannes in Bohinj* (1984); B. Teržan, *Most na Soči... II* (1985); Zadnikar, *Die gotische Kirche von Pletterje* (1985 v nem. in angl.); S. Ciglencečki, *Höhenbefestigungen aus d. Zeit vom 3 bis 6 Jh. in Ostalpenraum* (1987). Za celo vrsto knjig in razprav je napisala povzetke v nem. in angl. jeziku, med njimi npr. Poročilo o raziskovanju paleolita, neolita in eneolita v Sji 1987. Svoje strok. jezikovno znanje je Ž. vse do konca življenja izpopolnjevala in poglobljala, kar ji je omogočalo prevajanje še v visoki starosti. Odlikovala jo je natančnost in sposobnost prilaganja razvoju jezikov, v katere je prevajala.

Prim.: SBL IV, 962-63; Moder, SLNP, 363; ULJ, ULJ II, ULJ. III/1.

ZGUR Anton, duhovnik in nabožni pisec, r. 20. jun. (ne 26. sept., kakor v SBL IV, 963, prim. Lib. Bapt. Sv. Vid pri Vipavi, Tom. VI.) 1845 v Podragi pri Št. Vidu pri Vipavi (sedaj Podnanos) »pri Andrejcovih« četrtposestniku Antonu in Tereziji Trošt kot prvorojeni sedmih otrok, krstil ga je še istega dne krajevni vikar Matija Vertovec (Vertouz) (PSBL IV, 191-94), u. 24. avg. 1908 na Brezovici pri Lj., kjer tudi pokopan. Po osnovnem šolanju v domačem Št. Vidu, kamor je Podraga šolsko spadala do 1863 (prim. Postojnsko okrajno glavarstvo, str. 189), je v letih 1857-65 obiskoval gimn. v Gorici, nato je vstopil v goriško bogoslovje, vendar je zadnji letnik teologije 1869-70 dovršil v Lj. in bil istotam 19. jul. 1870 posvečen v duhovnika. Kaplan je bil najprej v Postojni 1870-72, na Raki 1872-78, v Trnovem pri Ilir. Bistrici 1878-80, nato samostojni župnik na Premu 1880-84, odtod župnik v Loškem Potoku 1884-87, nato na Ledinah pri Idriji 1887-90, v Beli Cerkvi 1890-99, v Hrenovicah 1899-1904, končno od 1904 dalje na Brezovici pri Lj. - Kot dijak-osmošolec je Ž. v drugi polovici leta 1865 skušal s prireditvijo, ki pa ni našla pravega odziva, vzdriniti vaščane Podrage za ustanovitev vaše čitalnice. Naslednje leto je vendarle v Podragi zaživela ena prvih podeželskih čitalnic na Slov. Narodnokmetiška bukvarnica, ki je že v začetku imela 130 knjig. Kar dve leti so morali čakati na uradno potrditev (18. febr. 1868) in 19. apr. 1868 je bila čitalnica slovesno odprta z govorom K. Lavriča (PSBL II, 255-59). Med ustanovitelji je na prvem mestu imenovan A. Žgur (prim. Letopis Slov. Maticice 1869; S 1865, št. 73, 78; N 1865, str. 154, 298-99; 1868, str. 113, 144, 150-51). - Kot župnik je t ko v Hrenovicah kakor na Brezovici ustanovil mlekarski zadrugi, tudi sicer je veliko gradil in obnavljal cerkvene in prebendne stavbe. - Manjše prispevke in dopise je začel objavljati 1865, in sicer *Svarilne in podučne črtice ipavskim gospodarjem in tudi vsim drugim kmetovavcem* (N 1865, št. 4); *O ovčereji* (N 1865, št. 6); *Rožje-dober gnoj* (N 1865, št. 9); *Iz vipavske doline* (N 1865, št. 33); *Besedica ipavskim in obče vinorejcam* (N 1865, št. 36); *O gospodarskih zadevah kaj - iz Podrage na Vipavskem* (S 1865, št. 73); *Cesarjev manifest - slovenščina, iz Podrage na Vip.* (S 1865, št. 78). - V polit. in liter. pogledu je bil Staro-slovenec, kar ga pa ni oviralo, da bi ne bil

iskren prijatelj I. Tavčarja. Tako je kot nabožni pisec priredil tri knjige šmarnic. Kot kaplan na Raki je po A. Kerschbaummerju 1874 izdal šmarnice *Marija - mati dobrega sveta*, tradicionalno nabožno knjigo, v kateri je Tavčar (na počitnicah na Raki) sodeloval pri oblikovanju zgodb, ki pa niso izvirne, temveč posnete po tuji liter. (prim. Bg 1942, 210; I. Tavčar ZbD II, 1952, 402-06, tudi Iz. Cankar, Obiski, 1920, 146 sl.). Kot župnik na Premu je 1886 po Marien Prediger izdal druge šmarnice *Marija - moja kraljica*, pisane sicer v slovnično pravilnem jeziku, a z nemškim kovom in v precej abstraktnem slogu (prim Bg 1942, 210; LZ 1886, 311-12; D Past 1886, 356). Kot župnik v Beli Cerkvi je po Petru Joh. Beckxu izdal tretje šmarnice *Marija Devica - majnikova kraljica* v slogu, ki se naslanja na nem. izvirnik in v neenotnem konceptu (prim D Past 1897, 116-17). Na Brezovici je za leto 1908 pripravil četrte šmarnice pod naslovom *Cvetlični Marijin vrt*, vendar so ostale v rokopisu.

Prim.: Lib Bapt Tom VI., 1843-1873 župnije št. Vid pri Vipavi; Družinska knjiga - Status Sv. Vid pri Vipavi 1854-82: Podraga št. 47; Žgur A., SBL IV, 963; Catalogus cleri Lab 1909, 189; Glaser III, 34, IV, 276, 300; Moh. bibliografija str. 50 (1896), 98, 233; P. Bohinjec, KMD 1897, 26; J. Novak, Zgod. brezoviške župnije, 170-71; S 1903, št. 194 in 198; J. Kragl, Bg 1942, 210; B. Marušič, PrimN 1968, št. 22 in ZČ 1969, 20.

Kralj

ŽGUR Fran, pesnik, r. 21. nov. 1866 v Podragi pri Podnanosu, u. 11. febr. 1939 tam. Oče Aleksander, mati Ivanka Kopatin, oba iz št. Vida (Podnanos) sta prišla v Podrago in odprla trgovino in gostilno. Ni še dovršil domače enorazrednice, ko je na očetovo željo odšel na »višjo« šolo na Col; »višjo« zato, ker je Col na hribu, Podraga pa v dolini. Učitelj mu je bil Andrej Perne, strog, a blag mož, mladinski pisatelj in skladatelj (PSBL II, 623). S Cola je odšel na gor. nem. pripravnico, nato na realko, toda že v drugem razr. je dal ob koncu šol. leta šoli slovo zaradi nezadostne ocene v matem. Nato ga je poslal oče na Vrhniko k slikarju Simonu Ogrincu. Ž. je imel slikarski talent, o čemer priča zbirka slik iz tiste dobe in poznejših let. Toda premagalo ga je domotožje, da je kar peš odšel domov. Žgurjevi so imeli trgovino, gostilno in nekaj posestva, toda Fran je bil mehka, lirična duša. Sam pravi: »Ko sem ostal doma in sem dan za dnem ždel v trgovini, sem

imel dovolj časa za branje. Naša lepa knjiga mi je bila edino razvedrilo in duševni užitek v vaški enoličnosti.« V tem okolju je ostal vse življenje. V 38. letu starosti se je poročil s Francko Škapinovo z Vrabč. V začetku prve svet. vojne so ga internirali v Mittergrabern na Niž. Avstrijskem, kjer je ostal v taborišču skoraj leto dni. Na poti tja so ga zaprli na lj. gradu, kjer so že bili Cankar idr. Po vojni je moral zaradi ljubezni do slov. naroda veliko pretrpeti, saj je bil 17-krat zaprt. Kljub temu pa je ostal večni idealist. - Ž. je bil rojen pesnik, odločilen vpliv nanj pa je imel Josip Murn, ki je prišel iskat zdravja v Ž-jev domači kraj, prvič 1895. Pri hiši se je po domače reklo »Pri Aleksandrovih« po gospodarju Aleksandru in Murnu je bilo ime tako všeč, da je po njem izbral svoje pesniško ime »Aleksandrov«. Tu je napisal Murn več najlepših pesmi, med njimi znamenite Vlahe. Ž. je svetoval, naj bere Koljčova, da bo zvedel in dognal, kaj je lepota. Sam mu je iz Lj. poslal Koljčova, ki ga je Ž. začel brati v rus. izvirniku. - Fr. Bevk takole opisuje Ž.: »Majhen, sivolas, ves mož, a obenem ves otrok, ki se ni sramoval svojega srca. Tihi oboževalec lepote, ob kateri je pozabljal na svet okoli sebe. Med vsemi mu je bil najljubši spomin na Murna.« Recitiral mu je na pamet Murnove pesmi, pesem za pesmijo, nekatere celo v nemščini, ki jih je Ž. sam prevedel. - Ž. je objavljal pesmi vsepovsod, prvi dve šele 1893 v DS in Drobtincah. Sledili so: Vrtec, Angelček, Zvonček, Slovenka, Jadranka, trž. E, KolGM, Slovan, Mladinski list, Slov. dom, UT, Bogoljub, Istra, M, NG, Jugoslovan idr. Ob odkritju Prešernovega spomenika v Lj. je napisal pesem *Prešernu* s podpisom Salus (izšla v Slovanu). Večje število pesmi v izborih pa je izdal: 1902 v 25. zv. Gabrščkovke Knjižnice za mladino (8 pesmi); 1906 v 31. zv. iste zbirke *Semena padajo*, podnaslov *Otroške pesmi* (29 pesmi); 1923 v založbi Narodne knjigarne v Gor. *Pomladančki* (74 pesmi), ki jih je z risbami opremil Avg. Černigoj. Na prvi str. je Ž. napisal: »Te pesmi-ce posvečujem slavnemu junaku Cicibanu.« - Mar. Breclj je o pesmih zapisal: »Pesniški svet vipavskega slavčka je svet tihega, svetlega, radostnega vaškega sveta. Zlitje z naravo je tolikšno in tako neposredno, da je skoraj ni pesmi, v kateri bi narava ne nastopala. Njegova pesem je polna vsega: pomladnih dni, kmetov

na njivi, sonca, škrjančkov, oblakov, hrastov, zvonov, žit, prepelic. Skladnost oblike in vsebine, pristno občutje, neposrednost in topla domačnost pa preveva tiste Žgurjeve pesmice, ki so istočasno vezane na naravo ali pa čisto točno postavljene v njegovo pokrajino. Rahla senca domotožja, neizpolnjenih želja, anakreontskih občutkov pa se drži nekaterih drugih pesmi, ki so deloma razmišljujoče.« - Ž. je objavil skoraj 400 pesmi, veliko pa jih je ostalo v zapuščini, prav tako prevodov. Več njegovih pesmi so uglasbili. - Psevdi.: Vnéslav, Frigidus, Salus.

Prim.: Osebni arh.; Fr. Bevk, Pri pesniku F. Ž., M 1936, 448-50 s sl. in 4 pesmi; Mar. Breclj, Vipavski slavček pesnik F. Ž. (1866-1939), KolGMD 1969, 96-98; SBL IV, 963-64.

M. Pah.

ŽGUR Rudolf, duhovnik in kult. delavec, r. 15. jan. 1916 v Kazljah pri Tomaju, u. 30. jun. 1986 v prometni nesreči pri Petrinjah (obč. Sežana, p. Kozina), ko se je z motorjem peljal k prijatelju, župniku Alojziju Kocjančiču v Klanec (gl. čl.), da bi se zmenila, kako bosta šla naslednji dan na srečanje duhovnikov v Gorico. Njegova nenadna smrt je močno odjeknila v župniji, na Koprskem in onstran meje. Pogrebne obrede je vodil 2. jul. škof Jenko, z njim je somaševalo okr. 60 duhovnikov. Na pokopališču so se od njega poslovili zastopnik krajevne skupnosti, žpk Al. Kocjančič, rojakinja iz Kazelj, deklica iz Ospa, pev. zbor iz Mačkovelj, ki so nekoč spadale pod Osp, pa je občuteno prepeval v cerkvi in na pokopališču. - Po osn. š. v Tomaju, kjer so ga vzgajale šolske sestre in žpk Kjuder (gl. čl.), je hodil na gimn. v Gor. in deloma v Koprju, kjer je maturiral 1938. Bogoslovje je študiral v Gor., v duhovnika pa je bil posvečen 30. maja 1942 v Trstu. Njegovo duhovniško delo in življenje je bilo posvečeno vernikom Slov. Istre. Prvo službeno mesto je dobil v Podgorju na Krasu in tu je ostal 21 let. Najprej je s farani doživljal grozote druge svet. vojne, z njimi trpel, molil, jim pomagal, jih spodbujal in tolažil. Zanje je posredoval pri okupacijskih oblasteh, da jih niso vozili v taborišča in izgnanstvo. Od 1963 do 1965 je bil župnik v Šmarju pri Koprju, župnija je bila velika in zahtevna, zato je prosil za manjšo. 1965 je dobil Osp pri Črnem Kalu in tu je ostal do smrti. Nekaj časa je hodil ob nedeljah pomagat še v Kastelec, Socerb ali Črnotiče. - Ž.

je bil preprost, skromen in osebno urejen človek, vzoren duhovnik, ki je vestno opravljal svoje dolžnosti, skrbel za cerkvene stavbe in za prosvetno delovanje v vseh župnijah, kjer je bil. Zaradi ljubeznivosti in uslužnosti so ga imeli ljudje radi, znal pa je ravnati tudi z oblastniki.

Prim.: Župnik Rudi Žgur, KolGMD 1987, 111-12; Cerkev na Slov., Lj. 1971, 288.

Jem.

ZIBERNA Gregor-Tentava, kraški jamar, r. 9. mar. 1855 v Divači pri Pikčevih krojaču Janezu in Frančiški Malnaršič v hiši po domače pri Škratljovih, ki je kot ena najstarejših v vasi zaščiten kot kraški spomenik, u. 17. febr. 1929 tam. Bil je izučen klobasičar in prekajevalec. V mladosti se je z bratom Nacetom odpravil v Trst, kjer sta odprla prvo slov. kavarino in prodajalno delikates. Ker sta se kot zavedna Slov. večkrat fizično spoprijela s tukajšnjimi iredentisti, sta bila za vedno izgnana iz Trsta. Nace se je menda izgubil na Dunaju, Gregor pa se je nastanil v hlevu brata Franceta v Divači, kjer se je v hudi zimi 1929 komaj rešil iz gorečega poslopja, nakar je zaradi pljučnice umrl. Takrat je zgorela tudi vpisna knjiga obiskovalcev Divaške jame. Kot vaški posebnež in veseljak je bil splošno znan pod imenom Tentava, ker je marsikoga pretental. Ni bil stalno zaposlen, lovil je gade in modrase ter jih proti primernemu plačilu nabavljal šolam in muzejem. Zelo rad se je odpravljal v bližnje kraške jame in brezna ter 1884 zaslovel, ko je našel prostorno kapniško Divaško jamo, sprva poimenovano po takratnem avstr. prestolonasledniku Rudolfu Habsburškem, ki je bil med prvimi obiskovalci. Ko je namreč divaška občina 1885 nadelala v njej pot in namestila vhodna vrata, je bila na ogled domačinom in tujcem. 1886 je občina sklenila za 10 let najemno pogodbo z avstr. turističnim klubom na Dunaju. Ker pa ji ta ni redno plačeval najemnine, jo je občina razveljavila. Poslej je jamo upravljala SPD, varuh jame in hkrati vodnik po njej pa je bil ves čas Gr. Žiberna, ki se je izkazal tudi kot izredno spreten in pogumen plezalec v kraška brezna. Tako je sam preplezal domala prepadno 160 m globoko steno v Velikem dolu do dna Škocjanskih jam, se 16. sept. 1889 z vitlom spustil z naravnega mosta nad vhodom na dno 190 m globokega navpičnega brezna bliž-

nje Kačne jame, kasneje pa je s še štirimi domačini postavil do dna tega brezna lestve, kar je zahtevalo 315 dni dela ter ogromno napora in tveganja. Ker se je udeleževal napornih odprav nem. in it. speleologov iz Trsta in z Dunaja v Kačno, Divaško, Košovno jamo itd. v bližini Divače, ga omenja zlasti tujejezična speleološka literatura. Ko so Nemci razstrelili vhod v Divaško jamo 1944, da bi se vanjo ne zatekali partizani, je poslej nejamarjem nedostopna. Vendar je v bližnjem načrtu ureditev udobnega vhoda in s tem dostopna turistom. Po Gr. Žiberni se imenuje ulica v Divači, njegovo ime pa nosi tudi tukajšnje Jamarsko društvo. Na vaškem pokopališču je na njegovem grobu spomenik s slov. besedilom: »Slaven spomin možu, ki je prvi odkril tajnosti čarobne Divaške jame.«

Prim.: R. Savnik, Razvoj domače speleologije in nekatere njene aktualne naloge, Acta carsoologica I, Lj. 1955; Isti, SBL IV, 964; Jožko Žiberna, Tentava - veliki kraški jamar, SlovJ 15. nov. 1961 s sl.; Isti, Divaški prag, Lj. 1981, 148-52.

Svk.

ZIBERNA Jožko (Josip), pravnik, publicist, r. 22. avg. 1910 v Divači, živi v Lj. Oče Josip, železničar, mati Emilija Perhavec, gospodinja. Osn. š. v Divači in Lj., tu tudi gimn. (maturiral 1930) in Pravno fak. (diplomiral 1935). Opravil je sodno in odvetniško prakso v Lj. (odv. dr. Igo Gruden) in se kot odv. pripravnik zaposlil pri notarju Mateju Hafnerju. Med vojno se je vključil v OF, bil član Komisije CK KPS za Slov. Primor., bil dvakrat aretiran, po drugi aretaciji (1942) konfiniran do kapitulacije It. v taborišču Visco. Po vrnitvi je delal kot aktivist OF v okrožju Pivka, bil učitelj v ilegalni š. v Divači (višji razred), dokler ga niso Nemci aretirali (febr. 1944), zaprt najprej v Sežani, nato v Trstu ter odpeljan v taborišče Dachau, kjer je ostal do repatriacije (jun. 1945); sodeloval je pri taboriščnem dnevniku Dachauski poročevalec. - Po povratku v Lj. se je zaposlil v centrali Narodne banke SFRJ, kjer je bil med drugim glavni tajnik centrale, dir. pravne direkcije ter tajnik republ. komisije za likvidacijo predvojnih denarnih zavodov. 1961 je prešel v takrat ustanovljeno Industrijsko zbornico Sje, ki se je leto za tem spojila v enotno Gospodarsko zbornico Sje, kjer je bil vodja pravne službe in nato svetovalec preds. zbornice do

upokojitve (1971). Po upokojitvi je še 4 leta opravljal funkcijo tajnika arbitraže pri Gosp. zbornici Sje. - Ž. je začel z javnim delovanjem že v dij. letih. Tako je bil (zadnji) preds. društva dijakov iz It. Zora, po razpustu (1928) pa je vodil mlad. krožek Organizacije jsl. emigrantov (Orjem). S Srečkom Vilharjem (gl. čl.) je ustanovil društvo Mlada Soča, bil njegov preds. Društvo je oblast razpustila, za Ž. je bil predviden izgon iz Jsl., kar pa ni bilo izvršeno. Med študijem na U je bil aktiven član in odb. društva Triglav, ki je tudi bilo razpuščeno. - Po drugi svet. vojni je nadaljeval z organiz. delom ter bil ustanovitelj Društva pravnikov v gospodarstvu v Lj. in končno Zveze društev pravnikov v gospodarstvu Sje; v tej zvezi je bil nekaj časa podpreds., nato tajnik ter končno organiz. tajnik, bil je tudi podpreds. Zveze društev pravnikov v gospodarstvu Jsle. V okviru slov. Zveze društev pravnikov v gosp. je dal pobudo za zbere slov. pravnikov, ki so vsakih pet let, in Dneve slov. pravnikov, ki so (od 1977) vsako leto, ko ni zborov. Pobudil in organiz. je posebne seminarje za slov. pravnike iz zamejstva (od 1978). Na teh seminarjih je tudi predaval. Sodeloval je tudi na srečanjih slov. pravnikov treh dežel, ki so izmenoma vsako leto v Avstr., It. in Jsl. - Tudi publicistično delovanje je pričel v dij. letih. To se je posebno razmahnilo v tridesetih letih, ko je Ž. vodil predstavništvo glasila Zveze jsl. emigrantov iz Jul. krajine Istra v Lj. V listu je objavljaval poročila, zapise in eseje, posvečene v prvi vrsti primor. problemom, zlasti manjšinski stvarnosti. O istih problemih je pisal v Sdb (tržaško vprašanje, manjšinski kongresi idr.). V času službovanja v banki je dal pobudo in bil prvi ur. revije Bančni vestnik, sodeloval je kot član širšega ured. pri Gospodarskem vestniku (Lj.), pri LDK, NRazgl, zlasti intenzivno pri tržaškem Gosp. (redni gosp. komentarji idr.), dalje pri SlovJ, LdP, pri revijah Združeno delo, Pravna praksa in drugod. Bil je član izdajatev sveta revije Pravnik, član ur. odb. revije Privredno-pravni priručnik (Bgd) ter Privreda i pravo (Zgb). S pravnega področja je objavil več samostojnih del, kot so priročniki: *Hišni sveti* (Lj. 1966); *Obrazci in napotki* (Lj. 1970); *Samoupravni akti* (Lj. 1970); *Pogodbe in samoupravni sporazumi v gospodarstvu*, 1-2 (Lj. 1975); *Menica* (Lj. 1976) in *Menica in ček*, ki je izšel v več izdajah (Lj. 1975, 1976,

1979, 1984, 1989); pri zadnji izd. je sodel. Š. Ivanjko. Sour. knjige *Pogodbe v gospodarstvu* (Lj. 1980). - Poleg strok. dela s pravnega področja je pripravil kroniko-monografijo *Divaški prag* (1981), ki jo je izdala krajevna skupnost Divača. Za svoje delo v okviru pravniških organizacij je bil imenovan za častnega člana Zveze društev pravnikov Sje in zaslužnega člana Zveze društev pravnikov v gosp. Sje, kar sta najvišji priznanji teh organizacij. - Psevdonimi in kratice: -žj, -šk, -dt.

Prim.: Osebni podatki (pismo z dne 4. jul. 1988; I. Mihovilović, Pazinski memorijal 1970, 110, 111, 113; A. Vovko, ZČ 32/1978, 449-73; PDK 15. avg. 1981; N. Križnar, PrimSreč 5/1981, 320-21; Delo (KL) 12. okt. 1989; SBL IV, 964-65.

B. Mar.

ZIGON Anton, deželni poslanec in govornik na taborih, r. 4. sept. 1828 v Kojškem, u. 18. apr. 1882, star 53 let. Oče Josip, posestnik, mati Katarina Sfiligoj. 28. jan. 1856 se je poročil z Marjano Urbančič. Njihova domača hiša je bila v Kojškem v Gasi št. 41. V šolanju je dosegel doktorat. - Že 1861 je bil na volitvah v goriški dežel. zbor izvoljen v kmečki kuriji. 1866/67 je bil spet izvoljen na dežel. volitvah. 1869 je bil v pripravljalnem odboru za ustanovitev polit. društva Soča. Kot briški poslanec je odprl tabor v Biljani in na njem govoril. - Na seji gor. dežel. zbora 30. okt. 1869 je bila podana interpelacija za Zedinjeno Slovenijo. Podpisala sta jo poslanca dr. Josip Tonkli in dr. Anton Zigon, ostalih osem slov. poslancev pa je ni podpisalo. Podpisnika sta v slov. časopisih dobila polit. podporo, ostali pa ostre kritike. - 1870 je bil kot kandidat Soče spet izvoljen v dežel. zbor. Maja 1870 je govoril na taboru v Tolminu. Na občnem zboru Soče je dobil večinsko podporo. Zahvalili so se mu, ker se je v deželnem zboru živo potegoval za slov. jezik. V osmrtnici 1882 ga je časopis Soča uvrstil med mladoslovence.

Prim.: Vasilij Melik, Volitve na Slovenskem, str. 376; Andrej Gabršček, Goriški Slovenci I, 102, 131, 180; Simon Rutar, Dnevnik 1869-1874, 38, 39; Krstna in družinska knjiga župnije Kojško 28. apr. 1882, št. 17. Zigon ni umrl v Kojškem in tam tudi ni pokopan.

Stres

ZIGON Avgust, literarni zgodovinar in teoretik, r. 8. jan. 1877 v Ajdovščini, u. 15. jul. 1941 v Lj., ustrelili so ga it. karabinjerji, ko se je med

polic. uro vračal domov pod Rožnikom. Oče Alojz, krojač, mati Frančiška Kalin. Po maturi na gor. gimn. 1897 je študiral na Dunaju pravo (1898-1900), nato 1900-03 v Gradcu umetnostno zgod., filoz., klas. filologijo in slavistiko. Od 1903-05 je učil kot suplent slov., lat. in nem. na gimn. v Kranju in Gor. in na učit. v Lj. 1905 je nadaljeval študij umetnostne zgod. in slov. knjiž. v Gradcu in bil sodelavec prof. J. Strzygowskega na Inštitutu za zgod. umetnosti. 1909 je promoviral z disertacijo o Leonardovi sliki Madona v votlini. Nato je opustil sodelovanje s Strzygowskim in se zaposlil v Licejski knjižnici v Lj. Po smrti L. Pintarja je prevzel ravn. posle, 1920 pa je bil imenovan za ravn. Njegov način vodenja knjižnice in spori s prešernoslovci (npr. Fr. Kidrič) so pripeljali dec. 1925 do prisilne upokojitve. - Vse življenje se je ukvarjal s Prešernovim življenjem in ustvarjanjem, z zvezo s Čopom in literarnimi razmerami tiste dobe. Objavil je več dokumentarnega gradiva, največ zanimanja pa je zbudila njegova teorija o arhitektonski zgradbi Prešernovih pesmi. O tem je pisal: *Lel - moj kermar*, DS 1905; *Letnica 1833 v Prešernovih poezijah*, ČZN 1906; *Tercinska arhitektonika v Prešernu*, I. Gazele, ZMS 1907. Višek predstavljata knjigi *Prešernova čitanka*, 1922, in *France Prešeren - poet in umetnik*, 1925. O Prešernu je napisal še vrsto esejev in razprav. - Njegovi nazori o obliki in strukturi literarnih umetnin so naleteli na ugovore in pomisleke, češ da je bil Prešeren tako genialen umetnik, da »ga pri njegovem umetniškem ustvarjanju prav malo brigajo nauki poetike in se, ker ustvarja spontano, nanje ne more niti ozirati« (Fr. Stele). Najbolj je zagovarjal Ž. Josip Puntar. Danes sodijo, da je vrednost »Žigonovega dela v nekaterih novih osvetljavah in predvsem objavah dragocenega arhivskega gradiva« (Joža Mahnič). Po Jožetu Pogačniku pa je Ž. »mogoče prišteti med predhodnike sodobne strukturalne šole«. - Vzporedno se je v prvi dobi ukvarjal z Levstikom in njegovo dobo. O tem je napisal vrsto člankov: *Doneski k razmerju med Janežičem in Levstikom*, ČZN 1907; *Izza mladostne dobe Levstikove*, Carn. 1912; *Jezna zgodba iz Levstikovega življenja*, *Prijateljska zgodba iz Levstikovega življenja*, *Iz dijaških let Levstikovih*, *Intermezzo iz Levstikovega življenja*, vse štiri Sn 1917; *Levstikovo delo za Prešerna*, Sn 1914-17. - Ž. je na

pisal veliko, pisal je prizadeto in bojevito, morada mu je vtisnila telesna napaka pikrost in skromno komunikativnost.

Prim.: D. Dolinar, SBL IV, 968-70 in tam navedena liter.; Br. Marušič, Z zlatimi črkami, ZTT 1987, 119-21 s sl.

Jem.

ZIGON Franc Leopold, filozof in teolog, r. 12. nov. 1863 v Ajdovščini krojaču Petru in Uršuli Petrč (iz Vrhpolja), u. 21. maja 1936 v Gorici. Po osnovnem šolanju v domačem kraju je sred. š. dovršil, ves čas kot odličnjak, na nem. gimn. v Gor. (odtod sijajno obvladanje nemščine!). Študij teologije je v letih 1884-87 opravil v gor. centralnem bogoslovju in bil 31. jul. 1887 v Gor. posvečen v duhovnika. Tri leta, do 1890, je kot kaplan služboval na Placuti v Gor. Nadškof A. Zorn (gl. čl. v tem sn.) ga je poslal na višje študije v Avguštej na Dunaj, kjer je bival od 30. sept. 1890 do 22. sept. 1891. Za doktorja bogoslovja je na dunajski U promoviral z disertacijo *Quaestiones introductoriae in epistolas S. Pauli* 20. febr. 1892. Od 1891 do 1902 je bil suplent fundamentalke in dogmatike v gor. bogoslovju namesto dr. A. Gregorčiča (PSBL I, 478-82), ki je bil poslanec v dežel. zboru in v dunajskem parlamentu. Obenem je bil v semenišču študijski prefekt, knjižničar in tri leta ekonom. Po ustanovitvi katedre za filoz. (s fundamentalko) v gor. bogoslovnem učilišču 1902 je kardinal J. Missia (PSBL II, 442-45) poveril to stolico dr. Ž., ki je posledje oboje predaval do upokojitve. Medvojna leta 1915-18 je ob nadškofu Sedeju in z gor. bogoslovnim semeniščem prebil kot begunec v Stični in tu poučeval do povratka v Gor. Delal je tudi na duhovnem področju kot spovednik, bil branilec zakonske vezi pri cerkv. sodišču, prosinodalni eksaminator za župnij. izpite in škof. cenzor knjig. Prejel je naslov častnega konzistorialnega svetnika in častnega kanonika. - Dr. Ž. je bil plodovit pisatelj: pisal je slov., nem. in latin. članke in razprave v raznih revijah, povsod gladko, jasno in koncizno. - Njegov priljubljeni predmet je bil problem o odnosu milosti in svobodne volje, o bistvu in biti in o drugih najtežjih in najbolj prepornih filoz. in teol. vprašanjih. Njegovo prvo in v nekem smislu temeljno delo je bilo *De scientia media seu Thomismi cum Molinismo concordia* (Gorica 1893). Kritik F. Schmid je temu delu prisodil »časno mesto

med zastopniki molinizma« (Katholik, Mainz 1893, 364). Nadaljeval je z razpravama *Die hinreichende Gnade Gottes und die freie Schuld des Menschen bei der aktuellen Sünde* (Katholik, Mainz 1894) in *Die wirksame Bewegung Gottes und die Freiheit d. Menschen* (ibid. 1896). O bistvu in biti je pisal v *Zur Lehre des hl. Thomas von Wesenheit und Sein* (Jahresbericht für Philosophie und spekulative Theologie, Freiburg, Švica, 1904-05). Oceno sholastične teorije o času je podal v *Das Aevum* (Philosophisches Jahrbuch, Fulda 1908), kar je pohvalno odmevalo v nem. filozofsko-teol. prostoru. - V slov. jeziku se je oglasil v KO z oceno Občne metafizike F. Kovačiča in je po sodbi urednika pokazal ne navadno poznavanje vprašanj in literature. Posebne zasluge ima za slov. filoz. nazivoslovje, ki ga je obdelal v razpravi *O analogiji in slovenskem filozofskem nazivoslovju* (KO 1906, 188-93). Knjiga o božjem delovanju in človekovi volji *Divus Thomas arbiter controversiae de concursu divino* (Gor. 1923), ki jo je zasnoval v vojnih in povojnih letih, je sprožila živahen odmev. Določene ugotovitve so bile sprejete, druge ne (BV 1924, 177), razpravljanje je nadaljeval posebej s tedaj vodilnim slov. filozofom A. Ušeničnikom (BV 1924, 307-10 in odg. na str. 310-12). V reviji *Divus Thomas* (Freiburg 1924) je najprej odgovoril kritiku J. Stufferju, dve leti kasneje, 1926, pa je objavil razpravo *Der Begriff der Caritas beim Lombarden u. d. hl. Thomas*. S prispevkom *De motione divina animadversiones* je odgovoril kritiku R. Petroneju (*Divus Thomas commentarium...* Piacenza 1925, 297). Objavljal je tudi v reviji *Ephemerides theol. lovanienses*, in sicer članek *Gratia operans et cooperans iuxta S. Thomam* (1928) ter oceno o knjigi Marina Sola *De motione divina* (1931). Svoje poglede je zaokrožil v razpravi *Providentia divina et peccatum*, ki jo je objavil prav tam 1933 in 1935. - Kot filozof in teolog je bil Ž. jasen in precizen, oster logik, ki je tudi pri nasprotnikih odkrival logične hibe in jih dosledno zavračal. Izjemno je bilo njegovo poznavanje del Tomaža Akvinskega in drugih teologov o istih vprašanjih, zato je žel priznanje tudi pri kritikih (npr. R. Petrone, o.c., ali pri J. Didingerju v *Philosophisches Jahrbuch* 1911, 336). Njegova znanstvena dela so imela mednar. odmev. - Na polit. polju je bil v predvojni dobi pristaš dr. A. Gregorčiča in se kot »starin« ni

v vsem strinjal z »mladini«, vedno pa je nastopal odkrito in pošteno in dosegal iskreno spoštovanje tudi pri drugače mislečih. - V narodnem pogledu je bil vselej zaveden Slovenec, znal pa je poiskati stike tudi z It. in imel med njimi iskrene prijatelje.

Prim.: Rojstna in krstna knjiga župnije Ajdovščina 1863; Žigon F., SBL IV, 970-71 z liter.; J. Lesar, VBV 1916, 84-85; S 1936, št. 117, str. 3, ponatis v Izseljenski vestnik - Rafael 1936, št. 90, 60; Folium ecl. Gorit. 1936, 134.

Kralj

ZIGON Joško, kult. delavec, r. 27. dec. 1900 v Zagracju pri Komnu, u. 17. okt. 1981 v Vrtojbi. Končal je šest razr. ljud. š. na Gorjanskem. Kot dijak je obiskoval 1914/15 slov. drž. gimn. v Gor. V letih 1916/18 je hodil na škof. klas. gimn. v Zavod sv. Stanislava v Šentvidu nad Lj. Jan. 1918 so ga rekrutirali v avstro-ogrsko vojsko. Na južnotirolskem bojišču se je boril šest mesecev in bil ranjen. Po vojni je bil tajnik občine Gorjansko (1. apr. 1919-31. mar. 1922). Nato je obiskoval Drž. trgov. akad. v Lj. od 1922 do 1926. Od 1. jul. 1926 do 15. sept. 1947 je služboval kot knjigovodja v Katol. knjigarni v Gor. Med drugim je bil upravitelj v tovarni orgel Cecilija od 1930 do 1934 v Gor. V Centralni posojilnici v Gor. je bil rav. od 19. apr. 1935 do 30. maja 1938, da bi pospešil likvidacijo. - Med II. svet. vojno je pomagal pri pošiljanju življenjskih potrebščin internirancem. Zlasti je to zahtevalo veliko dela v letih 1944/45, ko se je število internirancev v Nemčiji silno povečalo zaradi neprestanih deportacij. 1942 in kasneje je sodeloval v NOB in pomagal z materialom za partiz. tehniko: s papirjem, pisalnimi stroji, razmnoževalnimi stroji, kemičnim črnilom, fotografskim materialom, ponarejenimi štampiljkami idr. 15. sept. 1943 je bil obtožen sodelovanja z inž. Rustjo in zaslisan na partiz. sodišču v Rihemberku. Med vojno je sodeloval s F. Bevkom, Bednarikom, Rustjo, Kacinom, Ščekom, Kemperletom, Feiglom, Beblerjem, Juvančičem, Abramom, Rutarjem, Resarjem, Stanikom Vukom in drugimi. - 1. dec. 1947 je nastopil službo pri okraj. trgov. podjetju Okrajni magazin s sedežem v Sempetru kot računovodja. Bil je referent za denarne zavode in zavarovalnice pri Okrož. odb. v Gor., tajnik pri iniciativnem odb. za združništvo na Goriškem in tajnik Osrednjega gospodar. urada goriškega okraja. Bil je preds. upravnega odb. pri Rdečem

križu in preds. upravnega odb. Kmetijske zadruge v Gor. Upokojil se je 1968. - V prostem času se je ukvarjal s študijem družboslovja. Imel je stike s prof. Bogom Grafenauerjem (dal mu je podatke za tolminski kmečki upor 1635). Ukvarjal se je tudi s pisanjem o družboslovju. Večina del je v rokopisu. Najpomembnejše delo *Svoboda in socializem* je izdal v samozaložbi 1945. Zbiral je primor. tisk in ga podaril novogor. knjižnici. - Bil je član Planinskega društva Gor. in Nova Gor., soustanovitelj in blagajnik Kluba starih goriških študentov. Bil je Človek - Delavec - Mislec. Ljubil je Boga - Domovino - Revno Človeštvo in vse stvarstvo. - Njegova bibliografija obsega: *Svoboda in socializem*, Gor. 1945, samozal.; *Libertà e socialismo*, Gor. 1945; *Taborski gospod* (Nekaj veselih in žalostnih zgodb s Krasa), v KolGMD 1972 in 1973 (objavljeno pod psevd. Janez Kraševce); *Zrakoplovi na Soški fronti*, TT 25. avg. 1966.

Prim.: Njegova zapuščina in njegov sin Janko Žigon; Mar. Breclj, J.Ž. je zbiral slov. primor. tisk, PDK 15. nov. 1981 s sl.; V Vrtojbi je umrl J.Ž., NL 19. nov. 1981.

Gor. Mar.

ZITKO Alojzij, duhovnik in izseljenski delavec, r. 21. jun. 1905 v Gor., živi v Oaklandu, Kalifornija, ZDA. Oče Jakob, drž. uradnik, mati Marija Klopčič, brata Stanislav in Vladimir (gl. čl.). Ker se je družina 1915 preselila v Lj., je dovršil tu klas. gimn. 1924 in bogoslovje 1924-29. Posvečen je bil 20. jun. 1928. Službe: škof. tajnik in škof. kaplan v Lj. 1929-35, kpl. v Šenčurju pri Kranju 1935-41, žpk v Trziču do nem. zasedbe apr. 1941, spiritual v Baragovem semenišču v Lj., kjer je bila škof. gimn. 1943-45. Maja 1945 je odšel v Avstrijo in bil do 1949 kpl. v Lienzu in Oberlienzu. 1949 se je preselil v ZDA v Kalifornijo in bil kpl. v Santa Rosa in v Oaklandu do 1963, žpk v Rodeo (Kalif.) 1963-70, kpl. v Oaklandu 1970-84, ko je stopil v pokoj. Povsod je delal tudi v prosveti, v Kaliforniji je skrbel še za slov. izseljence.

Prim.: Osební podatki (20. jan. 1991); Letopis Cerkve na Slov. 1985, 524.

Jem.

ZITKO Salvator, zgodovinar, družbeno-kulturni delavec, urednik in publicist, r. 24. dec. 1942 v Metliki v Beli krajini, živi v Kopru. Oče Karol, primorski emigrant iz Postojne, se je v Metliko preselil med obema vojnama in se

tam zaposlil na občinski upravi, mati Marija Jesenko iz Lj., gospodinja. Ob koncu 2. svet. vojne so zavezniki, pred umikajočimi se nem. in protipartiz. enotami Žitkove, kakor tudi številne druge domačine evakuirali v Zadar, kjer so ostali do osvoboditve, ko se je družina ponovno vrnila v Belo krajino; najprej v Gradac, nato v Črnomelj. Tu je S. obiskoval osn. š. in nižjo gimn. Po preselitvi v Koper 1957 je šolanje nadaljeval na koprski gimn. in se po maturi 1961 vpisal na Filoz. fak. U v Lj. - oddelek za zgod. in umetn. zgod. Kot štipendist koprške občine se je po diplomi jun. 1966 vrnil v Koper in se najprej za krajši čas zaposlil v tedanjem Mestnem arhivu, kasneje pa kot prof. zgod. in estetske vzgoje na Slov. gimn. Že v teh letih se je začel ukvarjati z raziskavami lokalne zgod. in objavljati krajše članke in razprave v revialnem tisku. Bil je tudi član uredn. odbora revije *Obala*. 1976 je prevzel mesto ravn. v Pokraj. muzeju Koper in obenem pričel s sistematičnim raziskovalnim delom s področja zgod. Istre in Primorske. S strok. prispevki ali kot vodja uredn. odborov je sodeloval pri pripravi zbornikov za krajevno zgod., npr.: *Slovenska Istra v boju za svobodo* (1976), *Dekani v preteklosti in danes* (1979), *Marezige 1921-1981* (1981), *Napredna mladina Slovenske Istre 1919-1947* (1985), *Slovensko morje in Zaledje* (1977-1984), itd. V soavtorstvu z Janezom Kramarjem je pripravil katalog *Hranilnice in posojilnice v Slovenski Istri* (1985). Soavtor je besedila fotografskega albuma *Od Kopra do Pirana* (1986), kakor tudi soavtor besedila turističnega vodnika *Koper* (1988). 1989 je sodeloval pri pripravi *Prispevkov k zgodovini Kopra* (vzporedni naslov: *Contributi per la storia di Capodistria*), ki so izšli skupaj z razstavnim katalogom *Izkopavanje na vrtu kapucinskega samostana - Gli scavi nel convento dei Cappuccini* v obširni publikaciji v dveh delih z naslovom *Koper med Rimom in Benetkami - Capodistria tra Roma e Venezia*. Ob 500-letnici fresk v Hrastovljah je pod njegovim uredništvom izšel zbornik *Kraški rob in Bržanija* (1990). Sodeloval je tudi pri pripravi in izdaji 1. št. domoznanskega zbornika *Annales - Anali Koprškega primorja in bližnjih pokrajin* (*Annali del Litorale capodistriano e delle regioni vicine*), ki je izšel v jeseni 1991. V tisku ima publikacijo *Društveni prapori na Tržaškem in v Istri pred I. svet.*

vojno (soavtor Boris Kuret). Vključen je v raziskovalni projekt »Kultura na narodnostno mešanem ozemlju Slovenske Istre« s tematiko O Kraškem robu kot mejnem ozemlju med Beneško republiko in Habsburško monarhijo in s tematiko o koprskem enciklopedistu G. R. Carliju. Od 1989 je preds. novoustanovljenega Zgodovinskega društva za Južno Primorsko.

Prim.: Osebni podatki; Katalogi Dom. oddelka koprške knjižnice.

ViK

ŽITKO Stanislav, kulturni delavec, r. 19. okt. 1896 v Trstu, u. 2. jan. 1970 v Lj. Oče Jakob, drž. uradnik, mati Marija Klopčič, brata Alojzij in Vladimir (gl. čl.). Dovršil je klas. gimn. v Gorici (matura 15. maja 1915), pravo je študiral na Dunaju in v Zagrebu, kjer je doktoriral 28. okt. 1920. Služboval je kot pravnik pri okraj. glavarstvu v Krškem (1920), pri pravnem odd. ravnateljstva Južne železnice v Lj. (1921), sodnik v Brežicah (1922) in v Lj. (1923), v letih 1924-32 koncipient in po odvetniškem izpitu 1927 sodelavec v pisarni dr. M. Natlačena. Od 1932 do 1945 je bil samostojen odvetnik v Lj. Maja 1945 je odšel preko Koroške v It., bil preds. taboriščnega odbora v slov. begunskem taborišču Servigliano. Ker je manjkalo v Trstu na slov. šolah prof., je Ž. prišel sem in postal prof. angl. na Slov. nižji sred. šoli (zdaj I. Cankarja) (od 15. jan. 1947 - 30. sept. 1947 in 1948-53) in na Industr. strok. šoli (zdaj Fr. Erjavca v Rojanu) (1947/48, 1953/55). Po prihodu It. v Trst ni bil več nastavljen, ker ni imel it. državljanstva, zato se je vrnil v Lj. - Ž. se je kot kadet in oficir udeležil prve svet. vojne (1915-18) in bojev za sev. mejo pod gen. Maistrom (1918-19). 1927 je postal preds. Orlovske organizacije in jo vodil do razpusta 5. dec. 1929. Tedaj so gradili Stadion za Bežigradom v Lj. Ž. je bil odbornik raznih verskih, kult., gospodar. in mladinskih organizacij in ustanov. V Trstu se je popolnoma umaknil v zasebno življenje.

Prim.: Arh. na Šol. skrbništvu v Trstu; Izv. Trst 1947-55; Fr. Pernišek, *Zgod. slov. Orla, Buenos Aires* 1989, pass.; podatki kanonika Mel. Goloba 28. nov. 1990 o smrti.

Jem.

ŽITKO Vladimir, strokovni pisatelj in prof., r. 15. jun. 1903 v Gorici, u. 13. okt. 1954 v Lj. Oče Jakob, drž. uradnik, mati Marija Klopčič, brata Alojzij in Stanislav (gl. čl.). Dovršil je real.

gimn. v Lj. (matura 6. jul. 1921) in U v Lj. (kemija, matem. in fizika, 1926). Najprej je bil asistent na U (1926-27), potem je poučeval na II. drž. real. gimn. v Lj. (1927-32), zaradi polit. preganjanja v Šabcu (1932-33), Zaječarju, Sisku in Osijeku (1934-35), na III. moški real. gimn. v Lj. (od konca 1935 do maja 1945), ko je odšel preko Koroške in Italije v Trst. V Trstu je bil pod anglo-amer. upravo STO prvi okrožni inšpektor slov. sred. šol (1945-46), rav. Slov. nižje sred. šole (zdaj I. Cankarja) (okt. 1946 - dec. 1949), prof. prirodopisa in matem. na učit. A.M. Slomšek (1949-54). - Ž. je bil velik strokovnjak v kemiji in o tem pričajo tudi njegovi učbeniki: *Kemija za višje srednje šole*, Lj. 1938; *Mineralogija in kemija s tehnologijo za 4. razr. meščanskih šol vseh treh smeri*, Lj. 1939 (soavtor R. Klemen); *Kemija in mineralogija za sred. šole*, Trst 1948; *Kemija za nižje strok. šole in tečaje*, Trst 1950. O vprašanjih iz kemije, fizike in astronomije je predaval na Radiu Trst A, o tem je pisal v trž. dijaški list *Literarne vaje*, kjer je imel v letniku 1953/54 znanstveni kotiček s praktičnimi zaključki in nasveti. O podobnih vprašanjih je napisal anonimno brošuro *Stori to!* (Lj. 1929). Kot prof. je predaval nazorno in praktično ter navajal učence k samostojnemu raziskovanju. Kot človek je bil zaveden Slovenec, dober in družaben.

Prim.: Arhiv na šolskem skrbništvu Trst; Izv-Trst 1947-54; Ing. V. Schart, Prof. VI. Z., LitV VI/1954-55, 9-10 s sl.; (M. Jevnikar), VI. Z., Izv-Trst 1955, 21 s sl.; Slovensko šolstvo na Goriškem in Tržaškem 1945-1985, Trst 1986, 141, 144, 277, 286; SBL IV, 975.

Jem.

ZIVIC Marijan, duhovnik in kulturni delavec, r. 6. avg. 1919 pri Sv. Ivanu v Trstu. Oče Janez, kamnosek, mati Marija Sahar, perica. Sole: osn. in učiteljišče v Trstu; licej v koprskem malem semenišču, bogoslovje v Gorici. V duhovnika je bil posvečen v Trstu 30. maja 1942. Službe: od 1. avg. 1942 do jul. 1944 župnik v Sočergi v Istri in v Movražu. Maja 1944 je moral bežati in dobri ljudje so ga pripeljali na kmečkem vozu v Koper, od koder je prišel v Trst. Umaknil se je v Furlanijo, nato pa v škofijo Como ob švicarski meji nad jezerom, kjer se je pridno posvetil dušnopastirskemu delu. Nekaj časa je bil tudi v begunskem taborišču Riccione. Jun. 1945 se je vrnil v Trst, od koder je hodil na Repentabor za pomoč. Od 15. okt.

1946 do 21. jul. 1948 je bil za duhovnega pomočnika na Opčinah. Od 28. jul. 1948 pa je župnik v Bazovici. Nekaj let (1969) je bil dekan openskega dekanata in od 25. dec. 1967 je častni kanonik tržaškega stolnega kapitlja. Vsa leta do upokojitve je bil katehet na raznih osn. šolah v Trstu in na deželi. - Skrb za mladino je gonilna sila vsega njegovega dela. Z msgr. J. Prešernom sta 1948 ustanovila podporno društvo Slokad, ki je civilno priznано. Ta je organiziral kolonije za otroke, in sicer v Kanalski dolini (v Žabnicah in Naborjetu), v Campolungu, Rigolatu (tri leta), v Enni di Torrebelvicino (Vicenza), v Paularu, Lamosanu, Tambrah in od 1965 v Dragi pri Trstu, v hiši, kjer je bila svoj čas nastavljena zavezniška policija. Hišo bi Slokad rad kupil, ker služi raznim ustanovam, tudi italijanskim. - Na Pesku, za katerega skrbi tudi Ž. in ki je včasih spadal pod župnijo sv. Tomaža na Gročani, je zgradil novo cerkev po načrtu Vilka Čekute. Cerkev je bila potrebna, ker so po razmejitvi Gročana, Pesek, Draga in Botač ostali brez cerkve. Cerkev na Pesku je posvečena Mariji Brezmadežni in jo je 1954 posvetil tržaški škof Anton Santin. Poslikal jo je Tone Kralj. Sedaj je Pesek župnija, ker so sedež župnije prenesli iz starodavnega sedeža nad Gročano in Vrhpoljem, ki je sedaj v Sji in je sedaj cerkev že vsa porušena. - Kakor je prenovil cerkev v Sočergi, tako je poskrbel za prenavo cerkva, ki so v bazoviški župniji: Gropada in Padriče, prenovljeni po načrtu Atilija Kralja, in Bazovica sama, v kateri so postavili oltar proti ljudstvu, tudi po načrtu Atilija Kralja. Lani so v župnij. cerkvi izdelali nova barvna okna, delo Edija Žerjala, in dobili nov zvon. - Ž. se ni omejil samo na delo v cerkvi ali za cerkev. Leta 1950 je zgradil dvorano, ki so jo 1990 prenovili. Tu je bila pred leti tudi kinodvorana. Kdo bi naštel vse prireditve in nastope, ki jih je Ž. organiziral v tej dvorani? A to ni bilo dovolj. Kot častilec škofa Antona Martina Slomška je 1964 odprl Slomškov dom z majhno dvoranico, kapelo, katehetsko sobo in sobo za goste. In tu se sedaj razvija in krepi v glavnem vse vzgojno, prosv. in tudi cerkv. delo neutrudljivega župnika.

Prim.: Osebni podatki; ŠkATrst; župnijska kronika; KatG 15. avg. 1989; Mašni jubilej v Bazovici, KatG 18. jun. 1992 s sl.

Škerl

ZIVIC Stanko, duhovnik, redovnik salezijanske družbe, profesor, r. 6. apr. 1920 na Gradišču pri Vipavi, živi v Trstu. Oče Franc, mlinar in žagar ter posestnik, mati Marija Cej. Osn. š. je obiskoval v Ložah pri Vipavi in v Alojzijevišču v Gorici. Sred. šolo je obiskoval na Gimnaziji in liceju Vittorio Emanuele III. v Gorici ter na Studentato filosofico salesiano v kraju Mave (Brescia). Univerzitetne študije je dokončal v Padovi z doktorsko disertacijo o redovnici uršulinki in pesnici Elizabeti Kremžar. Mašniško posvečenje je prejel 29. jun. 1948 v Monte Ortone pri Padovi. - Do svojega prihoda v Trst 1978 je bil vedno prof. literarnih ved na sred. šolah salezijanske družbe: 1941-1944 v Pordenonu, 1948-1949 v Este (Padova); od 1950 do 1963 zopet v Pordenonu kot prof. višje sred. šole, 1964-1965 v Cison di Valmarino (Treviso) in 1966-1977 v Mogliano Veneto, kjer je bil nekaj let tudi ravn. šole. - Leta 1978 je prišel v Trst v salezijansko župnijo sv. Janeza Bosca na Istrski ulici. Tu je nasledil g. Antonu Resenu kot spovednik in župnij. pomočnik za slov. vernike. 15. jan. 1981 je prevzel isto službo tudi v župniji sv. Vincenca v Trstu. To svojo službo opravlja skrbno, kakor je skrbno opravljal svojo profesorsko službo.

Prim.: Osební podatki; Letopis Cerkve na Slov. 1985, 494.

Škerl

ZIVIC Valentin Matija, inženir-politehnik, podjetnik, izumitelj, aktiven v narodnostnem in polit. življenju primor. Slovencev, r. 12. febr. 1828 v Skopem na Krasu, u. 19. jun. 1917 v Trstu. Izhaja iz stare svobodnjaške in vseskozi narodnostno zavedne družine, oče Josip (1797-1879), kmet, mati Ana Orel (1808-1870), starša osmim otrokom, Valentin prvorojenec. Politehniko je študiral na Dunaju, kjer se je 1848 udeležil marčne revolucije, bil je tudi član akademske legije, po obnovi polit. režima se je moral začasno zateči domov, nato se je vrnil na Dunaj in 1850 končal študij politehnike. V letih 1851-55 je služboval kot tehnični risar in načrtovalec v industriji na Dunaju, v Bolzanu in Gradcu. 1855 se je vrnil domov; ker ni mogel dobiti državne službe, se je preživil s samostojnim načrtovanjem ter izvajanjem tehničnih del, posebej še stavb, cest, vodnjakov in napa-lišč. Svojo dejavnost je širil po Krasu in na-pослед prenesel v Trst, kjer je sprva sodeloval

z gradbenikoma očetom in sinom Righetti. 1859 je opravil inž. izpit in si pridobil pravico do opravljanja samostojnih inž. del v Primorju. Odslej pa vse do smrti je stalno živel v Trstu. Ze zgodaj je naletel na it. ekonomsko konkurenco, ki jo je spremljal narodnostno-polit. šovinizem. Ker je zavzel do teh pojavov borbeno stališče, je moral ob pomanjkanju gradbeniških del v mestu prevzemati zemljemerska dela v širši okolici, tako je izvajal parcelne izmere v Podgradu v slov. Istri, pri čemer si je nakopal težave zaradi dosledne uporabe slov., kljub temu pa mu je cesarska pisarna 1872 poverila trasiranje projekta za ozkotirno železnico Trst-Ajdovščina. Nadaljeval je z zemljemerskim delom na Goriškem in Tržaškem, začasno se je zaposlil v tržaški plinarni, ki je bila v lasti franc. delničarske družbe. Sodeloval je pri preurejanju vodovoda v Krminu in se zavzemal za vodno preskrbo Trsta po modernih načelih in iz kraških podtalnih virov. Uveljavil se je tudi kot cenilec odškodnin pri gradnji železnice Reka-Zagreb in požarne škode (gledališče v Splitu 1891, Krf). - 1873 je ustanovil skupaj z inž. Morathom ter F. Schnablom podjetje Živic in drugi (Shivitz & Comp.) s sedežem v Trstu, Zonta 5, s trgovino s tehničnimi predmeti in podjetje za načrtovanje ter gradnjo tovarn, mlinov, vodovodov itn. Največji podvig tega podjetja je bila gradnja prvega vodovoda v Cetinju v letih 1890-91. Po smrti žene Katarine 1898 je tedaj že 70-letni Ž. podjetniško dejavnost pre-pustil zvestemu partnerju Schoeffmannu. Ob inženirsko-podjetniški je razvil tudi obsežno izumiteljsko dejavnost in je avtor 11 avstr. patentov: odprto ognjišče za koks (prijava 1868), vodna turbina (1870), kalorifer (1871), črpalka za vino (1878), stroj za drobljenje premoga (1888), razprševalec žvepla (1892), ustnik za škropilnico za trto (1892), ročna škropilnica proti peronospori (1892, Ž-čev komercialno najuspešnejši patent), plug za težko dostopne terene (1903), ventil za izravnavanje pritiskov (1903). S temi patenti sodi Ž. med najuspešnejše slov. izumitelje pred prvo svet. vojno. - Posebnega pomena je Ž-čevo inovacijsko delo na področju letalstva. Ko so napredni kovači Bavčarji izdelovali in preskušali v Lokavcu pri Ajdovščini v letih 1866-69 prvo pri nas znano letalo, je Ž. gradil v istem kraju vodno žago. Prav verjetno je to spodbudilo njegovo letalsko delo, v za-

četku predvsem teoretska razmišljanja in modelne poskuse. Do 1893 pa si je že izdelal lasten koncept leteče naprave: opustil je misel na aerostatične naprave (balone in zrakoplove), pa tudi na aerodinamične naprave s poševno vleko nosilnih ploskev skozi zrak, in se navduševal za naprave, ki bi se lahko dvigale in spuščale navpično, lahko pa bi tudi lebdele v zraku. V ta namen je izoblikoval zamisel za nekakšen helikopter, ki pa naj bi imel rotorje na vodoravnih oseh (1). 1893 je videl v glasilu avstr. inž. in arhit. projekt za takšno napravo, delo dr. Jirija (Georga) Wellnerja, univ. prof. v Brnu in enega takratnih vodilnih teoretikov letalstva v Avstro-Ogrski. Zaradi podobnosti svoje zamisli z Wellnerjevim načrtom je nadaljeval z delom na tem projektu tudi potem, ko ga je sam avtor opustil. Posvetil se je predvsem načrtovanju rotorja in se pri tem toliko oddaljil od Wellnerjevih predvidevanj, da se je rešil epigonstva. Konec 1909 je zamisel za svoj »letalnik« predstavil na predavanju v slov. Trgovskem izobraževalnem društvu v Trstu, kjer je demonstriral tudi delovanje modela in tako navdušil občinstvo, da se je ogrelo za podporo delniškemu društvu za razvoj in izdelovanje takšnih naprav ter njihovo izrabo v javnem prometu. To je bila nedvomno prva delniška družba te vrste na svetu. 1911 je s 600 kronami financirala industrijski poskus z Žčevim rotorjem, temu poskusu pa naj bi sledila izdelava pravega letalnika. Poskus v tovarni Metlikovic pri sv. Andreju v Trstu je sicer potrdil vzgonsko delovanje rotorja, vendar pa je bilo do izdelave leteče naprave na tej osnovi še daleč (kljub mnogim poskusom v svetu to še do danes ni uspelo). Tako se je delniška družba, ki ji je predsednikoval dr. Gustav Gregorin, sredi 1911 osula. Neuspeh je doživel tudi s poskusom patentne zaščite letalnika, ki tako ni postal njegov dvanajsti patentno zaščiteni izum. Vsemu navkljub je Ž. v najskromnejših razmerah nadaljeval poskuse z modeli, vendar sta mu vojna in visoka starost onemogočili pomembnejše napredovanje. Ž. je o svojem letalskem delu objavil tudi več člankov: E 25. jun. 1911 in 16. jul. 1914, *Vijesnik - glasilo združenja civilnih tehnikov kraljevine Hrvaške in Slavonije* 1914 ter v brošuri *Navigazione aerea qual mezzo di trasporto*, Trst 8. sept. 1911, ki jo je izdal v samozaložbi. S svojim naivnim poskušanjem,

da bi s tehnologijo iz srede 19. stol. razrešil probleme helikopterskega letenja, ki jih je privedla v fazo uporabne izrabe šele letalska tehnika sredi 20. stol., je Ž. požel tudi nemalo kritike naprednejših sodobnikov, sedaj pa gleda slov. letalska zgod. v njem starostjo svojega pionirskega obdobja. - Kot borec za narodnostne pravice in ekonomski obstoj Slov. v Trstu je Ž. sodeloval z najvidnejšimi slov. osebnostmi iz tedanjega trž. polit. življenja: Ivanom Dolinarjem, Gustavom Gregorinom, Ivanom Nabergojem, Stefanom Nadliškom idr. 1884 je bil izvoljen za odbornika V. volilnega okraja trž. okolice (Opčine, Trebče, Padriče, Bazovica) in se v mestnem svetu z »redko neustrašenostjo« boril za slov. šolstvo in narodnostne pravice. 1886 je bil ponovno izvoljen, a volitve so bile razveljavljene, polit. spletke pa so preprečile Žčevo ponovno izvolitev. Sodeloval je pri ustanavljanju in delovanju slov. čitalnic v Rojanu in drugod, trž. Sokola, Delavskega podpornega društva, polit. društva Edinost z istoimenskim glasilom, Kmetijske družbe za Trst in okolico ter Tržaške posojilnice in hranilnice, ki ji je postal 1891 prvi rav. Ž. se je zavedal pomembnosti ekonomskega dejavnika za enakovredno delovanje in obstoj Slov. v Trstu, ta motiv je bil tudi glavno gonilo njegove inovativne in še posebej letalske dejavnosti.

Prim.: Oglasi in zapisi o poslovno-inž. dejavnosti v Soči 1872, 1873, E v letih 1880-93; o letalski dejavnosti E od 1909 do 1914, pa tudi SN 8. febr. 1910 in S 26. jun. 1911; o izvolitvi za trž. odb. E 1884-86; biografski posmrtni zapis E 24. jun. 1917; obširen prikaz Žčevega življenja in dela: S. Sitar, M.Ž., *Življenje in tehnika* 1982, št. 10 (str. 8-17), 11 (8-19), 12 (12-23); 1983, št. 3 (12-22); feljton istega avtorja *Tudi Slovenci so hoteli leteti*, *Dnevnik nov.-dec.* 1983, in nadaljevanka *Dvanajst patentov inž. Živica, Galeb* 1983-84, št. 1-5; pomembno mesto pa je Ž. odmerjeno tudi v knjigi S. Sitar, *Slovenci in letalstvo* 1, Lj. 1985 (posebej str. 103-14 in 403-05); SBL IV, 979-80.

SAS

ZIŽA Peter, zdravnik, r. 15. febr. 1919 v Postojni, u. 22. mar. 1983 v Lj. Oče Pero, advokat, (po narodnosti Hrvat), mati Marija Lavrenčič, gospodinja. Po osn. š. v Lj. je maturiral na gimn. v Lj. (1937), nato se vpisal na Medic. fak. v Lj., kjer je opravil prvi rigoroz. V š.l. 1940/41 je študiral v Bgdu, v š.l. 1942/43 pa v Zgbu. Zaradi odhoda v partizane je prekinil študij. Po vojni je kot vojni štipendist nadaljeval študij v Zgbu

(promocija 1947). Stažiral je v vojni bolnišnici v Lj., nato delal v vojaški saniteti v Kranju in Postojni. Specializiral je nevrologijo in psihiatrijo 1950-54 v Lj., specialistični izpit pa je opravil v Bgdu. Do 1956 je delal kot nevropsihiater v vojni bolnišnici, ko je bil s činom majorja demobiliziran. Zaposlil se je na nevrološki kliniki v Lj., bil izvoljen za asistenta (1959), sept. 1962 pa habilit. za docenta. 1966 pa je bil izvoljen za rednega docenta za nevrologijo. Predaval je nevrologijo študentom psihologije na Filoz. fak. v Lj. ter študentom na PA predmet Nevrologija za defektologe. Delal je v nevrofiziološkem laboratoriju in bil kasneje po 1968 šef nevroloških ambulant na Polikliniki v Lj. Bil je tudi konziliarni nevrolog na Pediatrični kliniki v Lj. ter utemeljil nevrološki oddelek na tej kliniki. - Štiri leta je delal kot šef nevropsihiatrične službe libijskega socialnega zavarovanja v Tripoliju. - Upokojen je bil 1972. Po upokojitvi je delal v Lj. v bolnišnici dr. Petra Deržaja kot nevrolog. - Med študijem je bil član levičarskega Studentskega kluba in v letih 1938-39 tajnik takratnega Društva medicincev. Bil je član SKOJa in aktivist OF od 1941 do 1943. Po prihodu v partizane je bil pomočnik upravnika bolnišnice Kanižarica, nato eno leto sanitetni referent Oficirske šole GŠ NOV in POSD, zadnje mesece vojne je bil sanitetni referent Gubčevce brigade. - 1958 je bil na študijskem izpopolnjevanju v Franciji (Nancy, Pariz). 1962 se je strok. izpopolnjeval na Dunaju. Sodeloval je na kongresih jsl. nevropsihiatrov v Novem Sadu (1953), Sarajevu (1960), Ohridu (1962) in Novem Sadu (1964), udeležil se je tudi kongresa nevropsihiatrov v Londonu 1960. Napisal je več strok. člankov (ZdrV, Med. Razgl, Proteus). Izdal je tudi učbenik *Izbrana poglavja iz splošne nevrologije* (1964) ter več poljudnih člankov.

Prim.: Krstni list žup. ur. Postojna; Poročilo sestre dr. Brede Mally; SBL IV, 980-81 in tam navedena liter.

A. Pr.

ZIZMOND Franc, kapelnik, glasbeni pedagog, r. 4. jan. 1918 v Sentjoštu pri Novem mestu, u. 31. okt. 1987 v Šempetru pri Gor. Oče Franc z Vogrskega, mati Marija Marvin prav od tam; ob 2-ovem rojstvu je družina živela v begunstvu. Osn. š. je obiskoval na Vogrskem, izučil se je za krojača. Prvi glasbeni pouk mu je dal Ro-

man Silič (gl. čl.), igral je različne instrumente. Za Ž-ovo glasbeno izobrazbo pa je pomembno sodelovanje v orkestru XI. armadnega zbora it. vojske v Vidmu, ko je služil redni vojaški rok. Od začetka 1944 je bil v partizanih, delal je v partiz. tiskarnah (tehnikah). Po vojni se je udeležil pevovodskega tečaja pri Francetu Maroltu (1945), v domačem kraju je vodil godbo, pev. zbor in plesni orkester. 1950 je vodil glasb. š. v Ajdovščini, dve leti nato pa je pričel službovati v tovarni cementa in azbestcementsa v Anhovem, kjer je do 1977 vodil godbo tamkajšnjega delavskoprosv. društva »Svoboda«. V tem času je tudi organiziral pihalne godbe na Goriškem. Od 1979 do smrti je vodil godbo na pihala iz Tolmina.

Prim.: GorLtk 4-5/1977-1978, 83-102; Arhiv ZKO Nova Gor.

BoIS

ZIZMOND KOFOL Milojka, roj. **SIMČIČ**, kulturna delavka, publicistka, pisateljica, r. 24. apr. 1948 v Renčah pri Novi Gor., kjer živi z družino. Oče Serafin Simčič, zidar, mati Olga Rusjan, gospodinja. Osn. š. v Renčah, gimn. v Novi Gor. 1986 se je vpisala na lj. Filoz. fak., kjer študira it. in etnologijo. Študira tudi na Duhovni univerzi v Lj. Z liter. delovanjem je pričela 1977, ko je bila izbrana na 5. republ. srečanju literatov začetnikov v Gradišču v Slov. Goricah. Istega leta je pričela objavljati v liter. revijah in nastopati na liter. srečanjih. Tako je nastopila na Pedag. akad. v Lj., v Murski Soboti, Medvodah, Tolminu, Novi Gor.; objavljala je v liter. reviji Mentor, Mladih potih, PrimSreč, dolenski reviji Samorastniška beseda, v časopisu PrimN, v tovarniškem časopisu Gostola itd. Od 1980 do 1983 je kot zunanja sodelavka pripravila za Radio Koper več liter. oddaj s kultur. področja. Sodelovala je na Radiu Sja v oddaji Vroče-hladno na temo iz mladinske problematike. V tem času, vključno 1984, je bila zaposlena v komercialni tovarne Gostol, obenem pa obiskovala Filmsko šolo v Lj. Od 1983 piše rad. igre, ki sta jih oddajala Radio Koper in Radio Trst A. Rad. igra *Koža in raze* je bila napisana kot diplomatska predstava za AGRFT in tam tudi predvajana. Na natečajih za rad. igre Radia Koper je prejela več nagrad. Radio Trst A je realiziral poleg rad. igre *Koža in raze* (1984) igre *Nočni gost* in *Besedovanje besed* v rež. M. Sosiča (1985) ter *Moški za omaro* (1991)

v rež. J. Babiča. Za črtico *Kaštelsko jutro* je 1984 prejela prvo nagrado pri reviji Naši razgledi, 1985 pa drugo nagrado revije Mladika za prozo *Bernardova odločitev*. Pisala je tudi za oder, tako dramo *Odmiki* za PDG, dramo *Posebna vzgoja Nine Strmičnik* za natečaj mrbske Drame. - Prvo zbirko novel *Polovica ženske* je objavila 1990 pri Zal. Lipa v Kopru. Knjiga je vzbudila zanimanje pri bralcih in pri kritiki. Posebno pozornost ji je odmeril vseslov. tisk. 1991 je prejela nagrado za filmsko zgodbo pri podjetju Viba film v Lj. Svoje liter. sodelovanje je razširila tudi na reviji Jana in Dialogi. Revija Sodobnost je objavila 1991 novelo *Justin*, Zbornik gor. liter. kluba pa *Hišico iz kock*. Prozo je predstavila na nastopih v raznih primor. krajih, sodelovala v Društvu slov. pisateljev v podporo četverici, njen prispevek je objavljen v knjigi *Pisatelji za demokracijo*. V časopisu PrimN je odprla rubriko s kratkimi esaji iz vsakdanjega življenja; za trž. radijsko postajo je napisala niz trinajstih novel z naslovom *Ženska v ospredju*. Za isto postajo piše kritike novoizdanih knjig za rubriko Kulturni dogodki. Dec. 1991 je izšla pri Zal. Fontana v Kopru zbirka novel *Levitve*. Uvodno besedo je napisal Marjan Tomšič. 1992 je dokončala roman *Pajkovke in boginje*; nastopila je na Premskem srečanju Primor. književnikov, napisala podlistek za revijo 7D. Na pisateljico liter. ustvarjanje so močno vplivala liter. dela it. pisatelja Alberta Moravie, čeprav je vse prilagojeno njenemu pogledu na svet. Verjame, da se bo literarni trend prevesil na področje izpovedi. O njenem delu je napisala poglobljeno študijo Vera Pejović. Kritiki in ocenjevalci uvrščajo njeno prozo med nekonformistično pisanje o ženskem pogledu na svet. Priznavajo ji sugestivnost, iskrenost, poglobljeno obravnavanje občutljivih tem. V njenem pisanju je znati potrebo po analizi in psihološki osvetlitvi problema ženske, matere, ustvarjalke. Značilen je jezik, ki je meditativno poetičen monolog, njeno pisanje pa označujejo kot psihološko prozo. V pripravi za tisk ima dve zbirki novel in zbirko mladinskih zgodb.

Prim.: Osebni podatki.

nsf

ZLEBNIK Leon, pedagog, psiholog, filozof in prevajalec, r. 29. jan. 1918 v Materiji. Oče Ernest, orožnik, mati Josipina Štrucelj. Po štu-

diju na klas. gimn. v Sentvidu nad Lj. (1929-37) se je vpisal na filoz. in pedag. na FF v Lj. Promoviral je (1941) z disertacijo *Emocionalna struktura eudajmonije* (1941 delno objavljena, 13 str.). Sept. 1941 je pristopil k OF, 1942-43 interniran v Gonarsu. Po osvoboditvi se je zaposlil pri Propagandni komisiji IOOF in na Ministrstvu za zdravstvo v Lj. (v knjižnici oddelka za zdravstveno vzgojo). Z letom 1946 se je posvetil pedagoškemu delu: 1946-48 na gimn. na Jesenicah, 1948-54 na lj. učiteljsišču; 1952-53 inšpektor za srednješol. pouk filoz. in psihol. v Lj.; od 1954 predavatelj pedag. predmetov na VPŠ v Lj., do 1973 tudi predstojnik oddelka za skupne predmete; med 1963-65 predavatelj pedag. in njene zgod. na Pedag. akad. v Mrbu; 1972 zunanji sodelavec Visoke industr. šole na Reki; 1975 izredni, z l. 1978 redni prof. na Visoki šoli za organizacijo dela v Kranju. V okviru pedagoških inštitucij je do upokojitve (1988) opravljal različne funkcije. V dvoletju 1956-57 član ured. bgd. revije *Savremena škola*, med 1965-67 pa mednar. glasila *L' école des parents* (Pariz), hkrati podpreds. združenja *La fédération internationale pour l'éducation des parents et des éducateurs* v Parizu. - Obsežno Z-ovo strok. delo je spremljala bogata publicistična dejavnost. Objavil je več knjižnih del: *Ljudje med seboj I* (1955), *II* (1956), *III* (1957); *Izbrani teksti pedagoških klasikov* (1956); *Ljubzenska čustva in odnosi* (1957); *Priročnik za sporno vzgojo in pouk v osn. šoli* (1960); *Psihologija otroka in mladostnika I* (1960), *II* (1963), *I-III* (1969); *Vajino skupno življenje* (1961) (soavtor); *Da bi se bolje razumeli* (1963); *Obča zgodovina pedagogike I-II* (1964); *Izbrana poglavja iz pedagogike* (1964); *Vajino ljubzensko zorenje* (1966); *Družba in socialistična morala, učbenik za 7. razr.* (1977). V zbornikih je objavil: *Otrok med sedmim in štirinajstim letom* (v Predavanja na Centralni ljudski univerzi, 1953); *Problemi iz področja psihologije v zvezi z mladino na strok. šolah* (v Zbornik pedagoških člankov, 1953); za knjižne izdaje je prispeval naslednja poglavja: *Naloge in družbena prizadevanja na področju spolne vzgoje* (Načrtovanje družine in spolna vzgoja, 1961); *Estetska vzgoja* (Izbrana poglavja iz pedagogike, 1964); *Estetska vzgoja* (Za družino in dom, 1968); kot skripta *Pedagoška psihologija* (Kranj, 1982) in kot zapiski predavanj *Uvod v pedagoško antropolo-*

sijo dela z zgodovino pedagogike (Kranj, 1983). Z-ova bibliografija obsega vrsto strok. člankov in razprav, mdr.: *Klemučev pogled na Vebrovo knjigo* (DS 1940); *Psihološka struktura sodobne mladine* (Dejanje 1940); *ocena Tovarišije E. Kocbeka* (NS 1951); *O nekaterih vprašanih estetske vzgoje v šoli* (SodP 1955); *O nesprejemljivi kritiki naše pedagoške znanosti* (SodP 1958); *Problematika spolne vzgoje* (SodP 1961); *Estetska vzgoja kot splošno načelo našega pouka* (SodP 1962); *Nekaj predmetnih estetsko-vzgojnih vidikov pri pouku* (SodP 1963); *Družbeni vplivi in vzgojni problemi* (SodP 1965); *Moralno zorenje v puberteti* (SodP 1969); *Otrokova domišljija* (Otrok in družina 1959); *Mednarodna zveza šol za starše in vzgojitelje* (Otrok in družina 1964); *Delo za starše v Parizu, Položaj in naloge pedagogike* (NRazgl 1965); *Zdravstvena vzgojenost - sestavina zrele osebnosti?* (PČZ 1965); *Spomini in izpovedi - ob knjigi J. Vidmar, Obrazi* (Sd 1980); *Sodobne smeri v pedagogiki na Zahodu* (Organizacija in kadri, 1982); *O nalogah estetske vzgoje v prihodnosti* (Organizacija in kadri, 1984). Članki so izšli še v SocM, Sodob. potih in v tujem tisku: *L'éducation des parents en Slovénie* (L'école des parents, Pariz 1964); *Le collectif et sa valeur éducative* (Journées d'études, Bruxelles 1965); *Sistem društvenih vrednosti kao faktor odgoja* (Pedagogija, Bgd 1965); *Diskusija o specifičnostima pedagogije samoupravnog socialist. društva* (Pedagogija, Bgd 1970). Njegovi so tudi nekateri prevodi iz ruščine in srbohrv. v slov.: Leonid Ivanovič Timofeev, *Socialistični realizem*, SKZ 1964; Josif Mihajlovič Lemin, *Zunanja politika ZDA v sedanjem obdobju*, CZ 1948; Boris Aleksandrovič Keller, *Ljudje, ki spreminjajo naravo rastlinstva*, CZ 1948; Boris Zihlerl, *Članki in razprave*, CZ 1949.

Prim.: Ko je ko u Jsli, Bgd 1970; Moder, SLNP; SBL IV, 984-85 in tam navedena liter.

B.Lu.

ZNIDARČIČ Andrej, narodni buditelj, publicist, r. 2. dec. 1835 na Gradišču nad Prvačino, u. 31. jul. 1913 v Sempetru pri Gor. Oče Anton, kmet, mati Marijana Francetič. Osn. š. je obiskoval v Renčah, gimn. v Gor. (1848-57). Prav tam je študiral bogoslovje (1857-61), posvečen je bil 23. sept. 1860. Novo mašo je bral na rodnom Gradišču 7. okt. 1860. Za to priložnost je slikar Josip Tominc poklonil gradiški cerkvi pet svojih cerkvenih podob. Leto dni zatem, ko je končal

četrti letnik bogoslovja, je postal kaplan na Srpenici. Med leti 1864-68 je bil kapl. v Kobaridu, sledilo je službovanje na tolminskih Ponikvah (1868-70), v desetletju 1871-80 je bil vikar na Banjšicah, od tod pa je prišel v Gradno v Brdih. 22. okt. 1908 je stopil v pokoj in se preselil v Sempeter pri Gor. - Ž. se je kot publicist uveljavljal že v letih bogoslovja. V Slovenskem glasniku se je 1859 (str. 155) zavzemal za počastitev sv. Cirila in Metoda, nato se je oglašal v N, med drugim je objavil prispevek *Slovenstvo na Goriškem* (N 15. in 29. avg. 1860, str. 259-60, 276). V svojih dopisih je pri uveljavljanju prvin slov. narodnega programa pokazal večjo radikalnost kot Andrej Marušič, ki je veljal v šestdesetih letih za vodilno slov. polit. osebnost na Gor. V slov. tisk (N, ZD, Domovina) je dopisoval tudi s Srpenice in zlasti iz Kobarida. V Srpenici je zasnoval zasilno š., tu pa se je tudi bolj podrobno seznanil s problemi Beneške Slovenije in Rezije. V ZD (1. apr. 1864, str. 79-80) je v dopisu Od rezijanske meje pisal, da se slov. duhovniki v videmski nadškofiji ne morejo izobraževati »v svojem narodnem jeziku«. Predlaga, da bi se slov. kraji videmske nadškofije priključili goriški. Spomladi 1864 je prišel v Kobarid, kjer je našel veliko podporo pri dekanu Andreju Jekšetu in županu Izidorju Pagliaruzziju. Njegovo publicistično delo je dobilo poseben zalet, ko je pričel izhajati v Čl časnik Slovenec (1865-67). Ž. je opozarjal slov. bralce na narodnostne razmere v Beneški Sloveniji in se ponovno zavzemal, da se tamkajšnji Slovenci priključijo h goriškim, »kteri bodo serčno radi cerkveno (in politično) zvezo z Vami sklenili« (Slovenec, št. 1, 3. jan. 1866). Izkušnje iz vojne leta 1866, ko je zaradi poraza Avstrije prišla Beneška Slovenija v It., so ž. prepričale, da se mora habsburška monarhija urediti na federalističen način in da se morajo slov. dežele zediniti v upravno celoto (zedinjena Slovenija). Svoj pogled na to temeljno vprašanje slov. polit. tistih let je pojasnil v obširnem članku *Slovenski klubuk* (Domovina 1867, št. 31-32, 34-36, 37-41, 44, 46-47, 50-52). 1867 je v časopisnem članku (Domovina 12. jul. 1867, št. 28) tudi pojasnil svoj predlog nove drž. meje med It. in Avstrijo. Slovence ob Nadiži seveda naj bi vključili v Avstrijo, It. pa naj bi zato dobila ustrezna ozemlja na Tirolskem. O plebiscitni odločitvi Beneških Slov. pa je na istem mestu

sodil: »Gorje njemu, ki bi se bil predrznil naspočno glasovati.« Ker je propagiral idejo zedinjene Slov., se je vključil tudi v taborsko gibanje in bil kot vikar na Ponikvah podpisan na plakatu, ki je vabil na šempaski tabor (18. okt. 1868). Podpisal ga je kot edini duhovnik. - Okoli 1870 se Ž. za kakih deset let odtegne javnemu polit. življenju in v tisku se le poredkoma oglasi. V skladu z novo osnovnošol. zakonodajo je postal na Tolminskem okrajni šol. nadzornik (1869-76). Objavil je sledeče šol. učbenike: *Ključ za poštevanje, razčrtavanje i metrično mero* (Gor. 1873), *Pojasnilo »Ključa«* (Gor. 1873), *Abecednica s podobami za čitanje i čtetje* (Clc 1873) in *Nauk o desetnih (decimalnih) razlomcih* (Lj. 1875; knjigo je podpisal kot Jakoslav Znidaršič). Ž-ev abecednik je sicer drobna knjžica, »pomembna je v metodičnem pogledu, ker je izvorno zgrajena in prirejena za bralni pouk po analit.-sintetični metodi« (I. Andoljšek v SBL IV, 993). - Učbenike je pripravil za tisk, ko je bil vikar na Banjšicah, najverjetneje je zaradi mlado- in staroslovenskih sporov, ki so bili takrat tudi na Gor. dovolj ostri, ostajal ob strani dogodkov, 29. okt. 1880 je nastopil mesto vikarja v Gradnem. Znova se je oprijel javnega dela in dosegel 1882 ustanovitev katoliškega narodnega in političnega društva Slovenski jez (ustanovni občni zbor je društvo imelo 30. apr. 1882). Društvo je bilo zelo aktivno in delovalo kot narodnoobrambno zaradi it. vplivov, ki so v Brda prihajali iz Furlanije. V gonji proti pesniku S. Gregorčiču je Ž. ostal na pesnikovi strani. 1885 je Ž-ovo društvo pripravilo veliko proslavo tisočletnice Metodove smrti. Nastopilo je zoper *Lego nazionale* in njeno dejavnost v zahodnih Brdih (protest zoper *Legino šolo* v Neblem 1903). 1887 je uredil in izdal *Glasi »Slovenskega jez«* (I, Gor. 1887), I. 1892 je izdal brošuro *Liturgični jeziki*. V času sloge, ki je vladala na Gor. do 1899, je bil na strani dr. Gregorčiča in Soče, po razkolu 1899 je ostal na dr. Gregorčičevi strani. - Ž. ima velik pomen za preprečevanje italianizacije Brd v zadnjih desetletjih 19. stol., prav tako za razvoj slov. društvenega življenja. Ž. je bil značilen predstavnik slov. duhovnikov, ki so zrasli in delovali v obmejnih predelih. Napisal je himno društva Slovenski jez (*Briška budnica*, uglasbil Hrabroslav Volarič). Klub starih gor. študentov mu je 26. sept. 1971 v Višnjeviku od-

kril spominsko ploščo. V Šempetru pri Gor. se po njem imenuje ulica. - Svoje prispevke je podpisoval s psevdonimom in kraticami: Jakoslav, Gradenski, A.Ž., A.F.Ž., A.F.-čič, -čič. Simonič (str. 608) omenja, da je Jakoslav Znidaršič objavil v Lj. 1883 v samozal. *Slovensko himno* v spomin na potovanje avstrijskega cesarja po slov. deželah v letih 1882 in 1883.

Prim.: SBL IV, 993-94 in tam navedena liter.; GorLtk 8/1981, 272; PrimN 10. febr. 1968.

B. Mar.

ZRIDARČIČ Ivan, šolnik, strokovni pisec, r. 30. dec. 1876 v Gor., u. 15. dec. 1960 v Lj. Oče Jožef, krojač, mati Terezija Gabrjevčič. V Gor. je obiskoval deško vadnico in realko, v letih 1894-1895 je obiskoval na Dunaju tehniško visoko š. (inženirski odd.). 1895 se je zaposlil v Gor. kot risar in fotograf na drž. kmetijsko-kemijemskem poskuševališču (Landwirtschaftliche chem. Versuchsstation). Tu je ostal do 1897. Po vojaščini (enoletni prostovoljec) je mar. 1899 postal aspirant, nato pa uslužbenec pri Južni železnici na Tirolskem, nato v Nabrežini. Kot železniški uslužbenec je opravil tudi telegrafsko prometni in transportni izpit. Zaradi širjenja ruske socialne literature in spora s šefom postaje v Nabrežini so ga sept. 1902 odpustili z odpravnino. To mu je 1902-03 omogočilo začetek študija na slikarski š. Heinr. Strehblowa na Dunaju, nato je prisoval mikroskopske preparate za madž. družbo Inspectorat royal pour le développement de l'industrie séricicole v Szegzardu. V letih 1904-07 je obiskoval umetno-obrtno š. v Pragi (Kunst-Gewerbeschule). Izpit za pouk prostoročnega risanja na nem. in čeških šolah je opravil v Pragi 1914, prof. izpit za geometrijsko in prostoročno risanje pa je zaradi vojnih in povojnih težav (založeni dokumenti v Pragi) opravil šele 1921 v Zgbu. 1908 je postal asistent za prostoročno risanje, 1910 pa suplent na višji realki v Gorici; učil je tudi na ženskem učiteljišču v Gor. Od okt. 1918 do 1948 je na TSS v Lj. učil prostoročno in geometrijsko risanje, opisno geometrijo, oblikoslovje in zgod. plastike. V š. I. 1950-51 je še honorarno učil na TSS. Odlikovan je bil z redom sv. Save IV. - Napisal je naslednje šol. učbenike: *Učbenik za pouk geometrijskega risanja na obrtnih šolah umetniške smeri* (1938, samozal.), *Strokoznanstvo za sobno slikarstvo* (1940), *Strokoznanstvo za pleskarje* (1940), *Strokoznan-*

stvo za napisno slikarstvo (1940), *Kotirna projekcija* (1949), ki je bila sprejeta tudi kot pomozni učbenik na Tehnični fak. *Elementarne planimetrijske in tehnične konstrukcije* (1950), *Strešne izvedbe* (1950) in *Linearna perspektiva* (1950, vse v Lj.). - V umetniško življenje na Kranjskem se po prvi svet. vojni ni vključil, čeprav je precej slikal, največ v olju. Številne, pretežno pokraj. slike, hranijo prijatelji in sorodniki. Ukvarjal se je tudi s fotografiranjem, predvsem gorske pokrajine (reprodukcije v knjigi F. Seidl: *Kamniške ali Savinjske Alpe*, II, 1908).

Prim.: SBL IV, 994 in tam navedena liter.; I. Sorli, *Moj roman*, Lj. 1940, 131.

Holz

ZNIDARŠIČ Alenka, por. **KRANJC**, sodni izvedenec za ekonomsko področje in znanstveni sodelavec, r. 14. febr. 1959 v Postojni, kjer tudi živi. Oče Janez, pravnik, mati Danica Lipušček, uslužbenka. Osn. š. in gimn. v Postojni, maturirala 1977. Dipl. na Ekonom. fak. v Lj. 1981. V naslednjih treh letih je opravila magistrski študij, 1990 doktorirala na isti fak. z disertacijo *Ocenjevanje in vrednotenje organizacij združenega dela v procesu združevanja v gospodarstvu*. Po diplomi je bila zaposlena do 1984 na SDK Podružnica Postojna, nato v DO LIV Postojna kot vodja prodaje, kasneje v DO Transavto Postojna. Od 1988 dalje je zaposlena na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fak. v Lj. kot znanstveni sodelavec. Od 1991 dalje je vzporedno zaposlena v dopolnilnem delavnem razmerju na Inštitutu za management v Lj. kot vodja centra za ekonom. analizo, vrednotenje podjetij in revizijo. 1991 je izšla njena knjiga *Kako kupiti podjetje*, *Gospodarski vestnik* (Gospodarska založba), Lj. Objavlja v *Reviji za kriminologijo*, *Reviji za razvojna vprašanja in podjetništvo*, *TiP*, *Ekonom. reviji* (članek: *Verjetnost kaznivih dejanj pri združevanju organizacij združenega dela*, 3/4, Lj. 1989, 283-93) ter drugih. Sodeluje na raznih seminarjih in simpozijih.

Prim.: Osební podatki (pismo z dne 12. febr. 1992); PrimN 19. apr. 1991 s sl.; Kdo je kdo za Slovence, Lj. 1991, 307.

Sirk

ZNIDARŠIČ Bogumil, strojni inženir - projektant, r. 13. jul. 1884 v Ilir. Bistrici, u. 27. okt. 1925 v Santiagu de Chile. Oče Jakob, gimn. prof.

in publicist, mati Zofija Ličan, brat Ciril (gl. čl.). Študiral je tehniko v Pragi in tam 1906 sodeloval v glasilu *kluba slov. tehnikov Slov. tehnik* ter bil proti koncu istega l. med ustanovitelji organizacije *Svobodna misel* in istoimenske revije. 1908 se je izselil v Argentino z J. Benigarjem. Tam je bil nad 15 let zaposlen pri gradnji argent. dr. železnic. Nato se je odpovedal drž. službi in odpotoval v Čile, kjer je postal lastnik nekega otoka in kamnoloma.

Prim.: SBL IV, 995 in tam navedena liter.; KMD 1936, 90-91.

E.D.

V naslednjih letih do prve svet. vojne so se Ž. pridružili še drugi slov. izobraženci (Fr. Krašovec, inž. G. Brinšek z družino, inž. Ciril Jekovec). Skupaj z njimi je Ž. ustanovil prvo slov. organizacijo v Juž. Amer., odsek Slovenija pri Jsl. Narodni odbrani. Prva leta je deloval pri ministrstvu za javna dela kot projektant in nadzornik velikih jezov, pozneje je prešel k arg. drž. železnicam in projektiral nove trase v sev. provincah. Zapustil je službo in skupaj z družabnikom kupil otok ob čilski obali, kjer je nameraval odpreti kamnolom, toda je nenadoma umrl na poti tja. Bil je izrazit asket, nekadilec, proti alkoholu, neporočen in vsestransko angažiran. V rkp. odd. NUK v Lj. je njegov rkp. predavanja o Potovanju v Rusijo 1907. Ir. Mislej je pripravila v Lj. razstavo, kjer je prikazala inž. Ž., o razstavi pa bo izšel tudi zbornik z izpopolnjeno biografijo.

Ir. Mislej

ZNIDARŠIČ Ciril, projektant - gradbeni inženir, strokovni pisatelj, r. 3. avg. 1882 v Ilir. Bistrici, u. 2. nov. 1938 v Lj.; Bogumilov brat (gl. čl.) iz prvega Jakobovega zakona. 1901 je maturiral na gimn. v Sarajevu, 1906 diplomiral na gradbenem oddelku TVŠ v Gradcu. Služboval je najprej v Lj. pri Kranjskem dež. zboru (do 1909), nato v Zadru pri melioracijskem uradu za Dalmacijo (do 1918) in kot šef oblastnega hidrotehniškega oddelka v Splitu (do 1925), zatem izred. in 1938 red. prof. na Tehn. fak. v Lj. (za predmet vodne zgradbe). Postal je predstojnik Inšt. za vodne zgradbe na fak. in veliko pripomogel 1937 k ustanovitvi Vodogradbenega laboratorija. Pri tem delu in študiju si je pridobil bogate in dragocene izkušnje v stroki; zbiral je podatke, temeljito razglabljal o gradb. problemih in jih reševal, tako da je dosegel ne-

šteto izvirnih, zelo koristnih rezultatov. »Njegovo poznavanje stroke je bilo na svetovnem nivoju, njegovi izsledki tudi praktično izvedljivi, zamisli o bodoči vodni ureditvi (vodna oskrba, regulacije, izraba vodnih sil) velikopotezni in še danes aktualni« (S. Lapajne, SBL IV, 994). Rezultate znanstvenega raziskovanja je posredoval študentom pri svojem pedagoškem delu. Prirejal je in vodil predavanja (po 20 ur na teden) in vaje. Snov predmeta vodne zgradbe, ki jo je predaval, zaobjema danes 8 samostojnih predmetov (hidrologija, hidravlika, izraba vodnih sil, prometna, sanitarna in gospodarska hidrotehnika, fundiranje, geomehanika). Ukvarjal se je s problematiko vodnih tokov, Alijevjevo teorijo vodnega udara, problematiko nadp pritiskov ob zapiranju zasunkov, z obdelavo lupin za rezervoarje in samonosne cevovode, teorijo nosilcev na elastični podlagi ter mehaniko. O navedeni snovi je veliko napisal, a tega ni uredil za objavo. Pri obravnavi strok. snovi je odlično znal razčlenjevati probleme tudi z matematičnega vidika (npr. pregledi zgrajenih dolinskih pregrad). Med pomembnejše študije, ki jih je želel objaviti, a jih ni, spadajo: Tahimetrični logaritar mar visoke natančnosti, U-nomogram za določitev tlačnih izgub vodovodnega omrežja, Nova metoda kotiranega profila za potek gladin v naravnem koritu, Določitev optimalnega razmerja med velikostjo zbirne ploskve (padavin) in akumulacijsko zmogljivostjo rezervoarja, Nestacionarno gibanje vode v vodostanih, Varnost dolinskih pregrad itd. Nekaj objavljenih člankov najdemo v raznih listih, npr. Dalmacija (Split, 1923: *Melioracije; Opskrba pitkom vodom*), Tehnika in gospodarstvo (1935: *Vodna preskrba Krasa; Program javnih del na področju hidrotehnike*), Slovenec (1938, št. 15: *Študij hidrotehnike na gradb. odd. naše tehn. fak.*).

Prim.: SBL IV, 994-95 in tam navedena liter.

E.D.

ZNIDARŠIČ Jakob, šolnik in publicist, r. 2. jul. 1847 na Kalu pri Košani, u. 3. okt. 1903 v Sarajevu. Oče Gašper, krojač, mati Katarina Vovk. Osn. š. je obiskoval na Premu, v Lj. nem. normalko in klas. gimn. (matura 1868). Na dunajski U je študiral matem. in fiziko (1868-71). Bil je najprej suplent na gimn. v Sremskih Karlovcih (1871-73), nato na realki v Osijeku (1875-77). Po usposobljenostnem izpitu na Du-

naju (1878) je učil na gimn. v Gradcu (1879-82), 1882 je postal prof. na Veliki gimn. v Sarajevu, kjer je učil do smrti. - V študentovskih letih in nekaj še pozneje je dopisoval v SN; poročal je v nekaterih stalnih rubrikah (Z Notranjskega, S Prema, Iz Ilir. Bistrice, Iz Kotjanov itd.) o krajevnih dogodkih in razmerah. 1880 je izdal knjigo *Oko in vid*. Strok. članke je objavil v LZ (1881, 1883), prav tam tudi poezijo (1882), v SN (1879-80, 1896) je pisal tudi prozne sestavke, objavil je tudi knjižna poročila (npr. sarajevska revija *Nada* - 1901-03, sarajevski *Školski vjesnik* 1901, 1903, *dunajski Jug* 1901). V ocenah slov. literature je bil dokaj konservativen, vendar naklonjen slov. moderni. Slovel je kot rodoljub (njegov nagovor ob slov.-hrv. obisku Prage 1885 je vzbudil pozornost oblasti in je zaradi tega imel težave). Delal je v javnem življenju Sarajeva (podpreds. hrv. pev. društva Trebević, soustanovitelj društva Slovensko omizje, ki se je sestajalo v gostilni Slov. Vidmarja, itd.). Iz prvega zakona je imel sina Cirila (gl. čl.) in Bogumila (gl. čl.).

Prim.: SBL IV, 995 in tam navedena liter.

Ured.

ZNIDARŠIČ Marička (Marija), pesnica, r. 16. nov. 1914 v Starem trgu pri Ložu bajtarju in tesarju Janezu (padel komaj 25-leten v Karpatih v vojni 1914) ter Mariji Avsec, u. 31. avg. 1986 v Lj., pokopana v Starem trgu. Po osn. š. (6 razr.) je obiskovala 3 razr. mešč. š. na Rakeku. 1940 je na posredovanje I. Čampa in B. Magajna prišla v Lj. in delala v knjigovoznici Jsl. tiskarne. Po okupaciji 1941 se je vrnila v Stari trg in tam po svojih močeh - bila je bolna na srcu - pomagala pri osvobodilnem boju in okusila it. ječo v Trstu. Po vojni je živela v Lj., opravila časn. tečaj in bila od 1946 časnikarka pri LdP in od 1948 pri DEN. 1952 se je zaradi boleznih morala vrniti domov k materi. 1956 je bila invalid. upokojena. Od 1960 je živela v Lj. in delno doma. - Njeno življenje označujejo prirojena telesna šibkost, bolehnost, neizpolnjena želja po šolanju, velika navezanost na dom in domače kraje. Pesmi je pisala že pred prvim odhodom od doma. Prva njena zbirka *Pesmi izpod Snežnika* je izšla 1950. V njej so zbrane predvsem medvojnne pesmi; osrednji del je posvečen rodni Notranjski, Snežniku, Loški dolini in Cerknškemu jezeru. V naslednji

zbirki *Človek in zemlja* iz 1953 je ob motivih minevanja in smrti poudarjena ljubezen do zemlje. Z risbami jo je opremil rojak L. Penko. Svoj notranji svet je najbolje razkrila v zbirki *Nalomljena veja* (1957). Za njeno 50-letnico 1965 je izšla knjiga *Ugasla luč* s spremno besedo Lina Legiša, izpopolnjen izbor iz prejšnjih zbirk z nekaterimi novejšimi pesmimi o ljubezenski bolečini in življenjski bolečini in bivanjski tesnobi, ki se vse bolj preveša v utrujeno odpoved, s pogostimi motivi smrti. Priložnostno so 1975 izdali izbor vojnih in pokrajinskih motivov *Ko prihaja dan* s spremno besedo Erne Muser. - Na splošno se njena poetika izraža v usmirjeno vezani besedi v mejah tradic. impresionizma in povojnega realsocializma z elementi slov. ljudskega izročila. »V najboljših tekstih je upodobila s tradicionalnimi, vendar privlačnimi podobami domoljubje, ljubezen in odpoved, kakor jih je doživljala v rojstni vasi ali v hrepenenju po njej« (A. Slodnjak). »V slov. književnost se je uvrstila predvsem z zbirko *Nalomljena veja*, kjer je najgloblje segla v skrivnost resnične pozicije in spregovorila res od srca« (J. Moder). Svoje pesmi je objavljala v Vigredi, MR, NŽ, NO, NS, Borih, Razgl.; otroške po vojni največ v Cicibanu in Pionirju. Pisala je tudi prozo: *Njeni trije sinovi* (SPor 1946), *Luč pod Snežnikom* (Tov 1947), *Materin poročni prstan* (MR 1947/8). Pri srcu ji je bila zlasti Notranjska: *Skupina štiridesetih* (NŽ 1946, 103/04), *Spomini iz poslednjih borb v Loški dolini* (DEn 1949, št. 18), *V dolini pod Snežnikom* (SIK 1960). Izbrala je in uredila zbirko izseljenskega pesnika J. Tomšiča *Pognale so na tujih tleh* (1968). Pisala je tudi o slov. književnikih: o K. Destovniku-Kajuhu (Iskra 1946/47, št. 3/4), O. Zupančiču (DEn 1948, št. 4), Fr. Bevku (SPor 1950, št. 221), B. Magajni (NŽ 1963, 134/35), T. Seliškarju (Delo 1969, št. 235).

Prim.: SBL IV, 996/97; B. Paternu, Slov. književnost 1945-65 I, 97/98; V. Smolej, Zssl VII, 1971; Slov. književnost, 1982; LCZ, Slov. književnost, 413; Slodnjak, Zssl II, 459; MSE III, 763; J. Moder, Delo 1986, št. 210 s. sl.; Ko je ko v Jsl. 1205.

Har.

ZNIDARŠIČ Vencelj (Venče), lesni strokovnjak, borec za pravice Slovencev, tigrovec, borec NOBJ, r. 25. maja 1893 na Kalcu, u. 1. jan. 1979 v sežanski bolnišnici. Oče Janez, mati Uršula Kaluža. Ž. je bil velik narodnjak kot oče, ki

se je še kot trg. vajenec v Trstu boril za narod. pravice; imel je gostilno in trgovino v Matenji vasi in 4 sinove in hčer vzgojil v dobre Slovence. Ž. je po osn. š. v domači vasi v Idriji napravil 6 razr. realke. Vojna je prekinila študij, bil je 1914 mobiliziran v avstrij. vojsko in prebil 4 leta na raznih bojiščih. Kasneje po begu od doma v Jslo je napravil še srednjo trg. šolo v Lj. Po vrnitvi domov ob koncu vojne sta z bratom Stankom takoj nov. 1918 pohitela v Lj., da se pridružita borcem za sev. mejo. Dr. Slavko Fornazarič iz Renč, vodja pisarne za zasedena slov. ozemlja v Lj., ju je poslal na Primor. zbirat dokumentacijo o kulturi, gospodarstvu, politiki, etničnem stanju, naseljenosti Slov. na Primor. kot argumente za mednar. konfer. v Parizu. Zagotovila sta si sodelavce v vseh središčih Primor., npr. v Tolminu zdravnika Serjuna, v Kobaridu gostil. Miklavliča (Podselsjana), v Idriji prof. Kenda in Pirca, v Razdrtem gostil. Lipčeta Kavčiča, v Knežaku Alojza Valenčiča (ustreljen v Bazovici), v Podgradu notarja Toma Šorlija itd. - v Trstu dr. Josipa Wilfana in dr. Vratoviča. Zbrane dokumente sta sproti nosila čez mejo po skrivnih poteh s tihotapci, ki o zadevi niso nič vedeli, v pisarno v Lj., manj pomembne na Rakek obmej. komis. Bravničarju, ki jih je oddajal Fornazaričevi pisarni. Med potovanji sta v nekaj mesecih zbrala 500 podpisov po Primor. pri znancih, kult., polit., gospodar. osebnostih, županih, PD, slov. inštitucijah itd. za »Spomenico o zahtevah primor. Slov. in Hrvatov«. Dr. Fornazarič ju je s Spomenico napolnil v Beograd k regentu Aleksandru. V pogovoru sta ugotovila, da je regent dobro seznanjen o zadevah na Primor. Dejal jima je, da velesile nasprotujejo našim upravičenim zahtevam. - Dr. Fornazarič je pripravil tisoče letakov v it. jeziku, ki sta jih prinašala čez mejo Ž. in njegov brat Stanko, s sodelavci so jih ponoči natrosili po vseh vaseh, kjer je bila it. vojska. Vznemirjenje med vojaki je bilo učinkovito. It. so krivice kljub aretacijam zaman iskali. Ko se je pomirilo, so trošenje spet ponovili. Večalo se je razburjenje med it. vojaki in prebivalstvom. 1919 so nemire povzročale faš. skvadre z napadi na Slov., na slov. organizacije, zavode, PD, požigi društvenih sedežev, požig Narodnega doma v Trstu, Pulju, Gorici. - Ž. je mnoge vodil čez mejo v Jslo. Mladina na Pivškem se je po-

noči zbrala v velikem številu v Prestranku 1922, nato 1925 ter sklenila, da oborožijo skupine po vaseh, da bi pregnali napadalne faš. Ž. je bil nasproten nasilju. Organizirali so napad na carinaro v Prestranku, da pridejo do sredstev. Napad so izvršili 3. apr. 1926. Bila sta ubita Jože Molk iz Planine in Lojze Vilhar iz Postojne. Mnogo je bilo zaprtih in več obsojenih, Stanko Žnidaršič je zbežal v Jslo. Ž. in brat Milan sta imela v Matenji vasi žago za hlode in prodajo lesa, Milan še gostilno, kjer so se stalno zadrževali vojaki. Ostala sta sama: Stanko je padel v Trbovljah, Vladimir je umrl za trebušnim legarjem v Srbiji, kjer se je kot jsl. prostovoljec boril v srbski vojski. - Ž. je veliko prispeval, ko so slov. organizacije v Trstu organizirale lačne slov. otroke za preživljanje poletnih počitnic na kmetih. V svojem okolišu je pridobival kmete, da so sprejeli in hranili otroke, ki so se polni zdravja vračali ob koncu poletja domov v Trst in prinesli s seboj razno hrano. - Zaradi pogostih napadov na faš. je bil tudi Ž. pred aretacijo. Ko so 1929 primor. Slov. enotno in masovno bojkotirali faš. volitve, je Ž. ušel aretaciji v Jslo. Žena je dobila zaposlitev v Šmihelu pri Mozirju, Ž. je postal župan v Mozirju. K njemu v Šmihel, kjer je z ženo stanoval v šoli, so se zatekali tigrovci Tone Černač, Danilo Zelen, Just Godnič in drugi, ko jih je iskala policija po tiralici it. policije. Ž. in Černač sta bila sovaščana in Černač se je vselej na pohodu na Primor., kamor je s tovariši nosil liter., vračal k prijatelju v Šmihel. Da bi ga ščitil pred policijo, sta ga Ž. in žena imenovala nečaka Draga Žerjala, on njiju pa stric, oz. teta. 1930 je it. polic. poslala tiralico s točnim popisom za Černačem. Polic. ga je iskala po vsej Sji. Orožniški poveljnik je prišel k Ž. s tiralico, rekoč: »Vaš nečak je po opisu it. policije enak Antonu Černaču, ki ga moramo aretirati.« Ž. je orožniku dejal, da je njegov nečak lahko podoben komu, toda on je Drago Žerjal, bratrančev sin. Po novih zapletih je Černač pobegnil v Pariz. Poslal je razglednice, da je polic. ugotovila, da ga v Sji ni. Ž. je pred it. faš. polic. med vojno pobegnil v Novo mesto in se zaposlil pri Papirlesu. Zasedoval ga je komisar ChiuZZi (Kavčič s Sušaka). Ko ga je končno srečal, ga je vprašal, od kod je. Ž. je trdil, da je iz Šmihela, ChiuZZi pa, da je iz Postojne. Dejal mu je, da bi bil v zaporu,

če bi ga bil pred letom našel. ChiuZZi je zaradi propadanja faš. prenehal s lovom na antifaš. in pustil Ž. pri miru. - Po vojni je bil zaposlen v Pivki pri Javorju, po upokojitvi je vneto sodeloval s Francem Gorkičem pri postavljanju spominskih obeležij zaslužnim Slov. v Novi Gor. in po Gorkičevi smrti je bil preds. Kluba starih gor. študentov. Ž. je zadnja leta preživel v Domu upokojencev v Novi Gorici.

Prim.: Ž-ovi zapisi in pričevanja; T. Rutar, Venče Žnidaršič - petinosemdesetletnik, PDK 2. jun. 1978; Isti, Venče Žnidaršič - 85-letnik, PrimN 16. jun. 1978; Klub starih gor. študentov, Umrl je Venček Žnidaršič, PrimN 5. jan. 1979; T. Rutar, Ob smrti Venčeta Žnidaršiča. Življenje, zapisano boju za svobodo, PDK 3. febr. 1979.

Rut

ZNIDERŠIČ Anton, čebelar, podjetnik, trgovec in publicist, r. 13. mar. 1874 »pri Košomatovih« v Ilirski Bistrici, u. 22. dec. 1947 v Lj. kot žrtev prometne nesreče. Pokopan je v Trnovem pri Ilir. Bistrici v družinski grobnici, ki jo je projektiral arhitekt Plečnik. Oče Anton iz ugledne družine, posestnik, mlinar, žagar, mati Frančiška Domladiš; oba Bistričana. Po osn. š. v domačem kraju ga je oče poslal k stricu v Kočevje, kjer je opravil štiri razr. gimn. Zaradi nenadne očtove smrti je moral šolanje prekiniti in se vrniti domov, kjer je prevzel precej zadolženo posestvo. S pridnostjo se je kmalu izkopal iz dolgov. Največji sloves si je pridobil kot čebelar. Čebelarско znanje in izkušnje je jemal od očeta in sosedu, takratnega bistriškega župana Aleksandra Ličana, pri katerem si je našel tudi življenjsko družico. Uredil si je vzoren čebeljak in se ves posvetil skrivnostim čebel. V roke mu je prišla tudi knjiga it. čebelarja Albertija Z opisom »Albertijevega panja«. Začel je tudi sam uporabljati ta panj, ga znatno predelal in pozneje stalno izpopolnjeval in tako izumil nov tip panja, t.i. AŽ panj ali Alberti-Žnidaršičev panj. »Uvedel je še več novosti in postal eden največjih proizvajalcev medu, voska in kranjskih čebeljih matic v avstroogrski monarhiji« (I. Ogrrelec). Udeleževal se je številnih čebelarskih razstav in prireditev. Svoje izkušnje in znanje je radodarno prenašal na druge, posebno mlajše čebelarje. - Njegov čebeljak in čebelarski vrt sta postala prava čebelarska visoka šola. Tu je vodil mnoge čebelarske tečaje in sestanke s teoretično in praktično vsebino. Čebele je pre-

važal po vsej Notranjski, v Dalmacijo in Fur-lanijo. - 1979 je sekcija za tehnologijo in stan-darde IX. kongresa Jsle čebelarjev v Osijeku razglasila kot standarde SFRJ štiri izvirne tipe panjev s premičnim satjem, med njimi tudi AŽ panj, ki se je udomačil zlasti v Sji. Za AŽ panj ter za izredno kvaliteto svojih proizvodov je Z. prejel okoli 20 plaket in odlikovanj. Če-belarstvo mu je prinašalo lepe dohodke, razen tega je imel tudi žago in mlin. Denar od vsega skupaj je 1899 (skupaj s prijateljem Valenčičem iz Trnovega) vložil v moderno tovarno testenin »Pekatete«, kar je pomenilo Prva kranjska to-varna testenin. 1909 je ustanovil Kranjsko če-belarstvo zadrugo s sedežem v Ilir. Bistrici, bil je preds. Gasilskega društva ter dve mandatni dobi bistriški župan. - Po prvi svet. vojni so faš. Ž. kot zavednega Slov. večkrat zaprli in ovirali njegovo gospodarsko dejavnost. Njegov-a tovarna v it. državnem okviru ni mogla več uspevati, zato je prodal vse premoženje in se 1930 z družino preselil v Lj. Tu ga je kmalu prizadela še druga nesreča - ženina smrt. Oba udarca sta ga hudo prizadela, toda z veliko voljo si je opomogel in si v novem kraju pridobil širok krog prijateljev, zlasti čebelarjev. Postal je preds. Slov. čebelarskega društva, na Viču je s prijateljem Dolničarjem odprl manj-šo tovarno testenin, ki jo je po osvoboditvi prevzelo podjetje Žito-Ljubljana, (ki tu izdeluje Pekatete še danes), v Mrbu pa je s hčerko Emo ustanovil tovarno čokolade Mirim. - Po zadnji vojni je bil preds. Čebelarske zadruge za Sjo (do smrti). - Ž. je mnogo pisal. Njegove članke najdemo v skoraj vseh letnikih Slovenskega če-belarja (SC). Napisal je knjigo *Naš panj* (Lj. 1925), v kateri je opisal svoj izum. V skrajšani obliki je le-ta izšla tudi v shrv. (*Naša košnica*, 1932) in nemšč. (*Bienenzucht*, 1931). Pisal je tudi pesmi in črtice, v katerih je prikazal kraje on-stran Snežnika, ljudi in običaje, razmišljanja in način življenja na prelomu stol. (*Spomini in zapiski*, ki jih je 1990 postumno v samozal. iz-dal njegov vnuk dr. Ivan Ogorelec). - Dolgo-letno delo v gospodarstvu, kjer je vladalo svo-bodno tržišče in je bil boj za obstanek neizpro-sen, ga je privedlo tudi do preučevanja odno-sov med proizvodnjo, prodajo in potrošnikom. V Lj. je izdajal (1932-34) časopis z naslovom *Detajlist*, namenjen predvsem trgovcem na drob-no. Izhajal je iz spoznanja, da morata kvaliteta

in izbor izdelkov ter trgovina služiti predvsem potrošniku. V člankih, ki jih je objavil v tem listu, je poudarjal pomen raziskovanja tržišča. Zavzemal se je za kvalitetno reklamo, propa-giral je privlačno urejene izložbe, ki naj bi jih urejali šolani aranžerji. Spodbujal je strokov-nost in prijazno obnašanje trgovcev in prodajal-cev. Tesno povezano z gospodarsko dejavnostjo je bilo njegovo proučevanje finančnega poslova-nja, posebno knjigovodstva. O teh problemih je napisal knjigo *Reforme knjigovodstva in pi-sarniške opreme* (1932), v kateri opisuje takratne knjigovodske reforme. Knjiga je pred zadnjo vojno služila kot učbenik na sred. ekonom. šoli v Lj.

Prim.: U.R., Ob krsti našega predsednika, SC 1948, 27-28 s sl.; T.V., Ilirska Bistrica, Spomenik čebelarju Znidarščiču, Delo 21. apr. 1972; A. Zni-darščič, Spomini in zapiski, Lj. 1990; T. Šajn, Dragocen dokument bistriške preteklosti (Spo-mini in zapiski Antona Znidarščiča-Košomato-vega), PrimN 22. maja 1990; SBL IV, 998.

VIK

ZNIDERSIČ Branko, strokovnjak za ceste, r. 22. jan. 1911 v Matenji vasi pri Postojni, živi v Lj. Oče Milan, računovodja, mati Amalija Skušek. V Lj. je maturiral na realki 1928 in na Tehn. fak. diplomiral 1936 za gradbenega inž., 1944 pa promoviral za doktorja tehn. znanosti z diser-tacijo *Izoblikovanje cestnih krivin* (izvleček obj. v Zbor. Prirodosl. društva 1946). Vmes je na-pravil 1940 v Bgdu izpit za pooblaščenega inž. gradb. stroke in na U v Lj. dopolnil izpit za univ. asistenta. Prvo službo je nastopil 1. febr. 1937 na banski upravi (odd. za ceste), 1. sept. istega leta je bil imenovan za asistenta na In-štit. za ceste in železnice na Tehn. fak. (FAGG-Fak. za arhit., gradb. in geodezijo), 1946 za do-centa, 1952 za izred. prof., 1959 za red. prof. za predmet ceste, 1981 je bil upok. Na FAGG je bil 1958-59 in 1965-69 dekan, 1959-61 prodekan, 1965-67 zastopnik fak. v univ. svetu, 1971-75 pred-stojnik odd. za gradb. in geodezijo FAGG, 1961-81 Prometnotehniškega inštit. (ga soust. 1961 z R. Jenkom in V. Zemljičem), 1975-81 Promet-nega odseka. - Aktivno se je udeležil številnih kongresov in simpozijev: Düsseldorf 1952, Bled 1957, Budva 1966, Mostar 1969, Lj. 1970, Porto-rož 1975, Arandjelovac 1978, Opatija 1982 itd. Študijsko je obiskal tudi številne evrop. države, strok. stike pa je navezal v Bratislavi, Budim-pešti, Brnu in Trstu (1969). - Kot eden največ-

jih cestnih strokovnjakov je bil predstavnik v več republ. in zveznih organih, npr. v strok. svetu za promet pri Izvr. svetu SRS, v zvezni upravi za ceste, v skupnosti za ceste SRS, v republ. komiteju za promet in zveze, v zvezni komisiji za dolgoročni program prometa, v zveznem svetu za varnost prometa, v zvezni komisiji za sestavo predpisov za projektiranje cest idr. 1974 ga je IS SAO Vojvodine imenoval v matično komisijo za ustanovitev gradbene fak. v Subotici. - Prav tako je bil aktiven v strok. združenjih: 1954-59 je bil preds. cestne sekcije pri Zvezi društev. gradb. inž. in tehnikov, 1959-61 podpreds. Zveze društev promet. inž. in tehnikov SRS, 1970-75 preds. republ. in član zvezne komisije za tehnično regulativo pri Društvu za ceste SRS in Zvezi društev za ceste Jsle, za Skupnost cestnih podjetij SRS je 1966-67 sodeloval pri redakciji slovarja tehn. izrazov iz cestne stroke, istočasno je po naročilu Jsl. gradjevinkega centra v Bgdu sestavil Tehniške propise za projektovanje puteva. Sodeloval je tudi pri Tehniški encikl. Leksikografskega zavoda v Zgbu. - »Z. je pomemben idejni snovalec, odgovorni projektant, svetovalec, recenzent in revident, tehnični prevzemnik gotovih objektov pri novogradnjah ali rekonstrukcijah cest skoraj po vsej Jsli, pa tudi sestavljalce zveznih predpisov o projektiranju cest. Težišče njegovega dela je v študiju sodobnih prehodnih krivin za prometne komunikacije (ceste, železnice) v obliki klotoida« (SBL IV, 999). Njegovo ime je povezano s skoraj vsemi novimi ali prenovljenimi cestami v povojni Sji: projekt ceste Kamnik-Trzin, 1955; idejni osnutki izvenivojskih priključkov na avtomob. cesti Lj.-Zgb, 1956; idejni in glavni projekt rekonstrukcije ceste Metlika-Črnomelj, Bovec-Predel, Črnomelj-Vinica (vse tri skupno z R. Jenkom in V. Zemljičem); glavni projekt avtoceste Šentilj-Nova Gorica, odsek Celje-Vransko, priključne ceste Arja vas na cesti Lj.-Celje, rekonstrukcije ceste Rimske Toplice-Jurklošter, idejna študija povezave Sje z Avstrijo z avtocesto skozi predor pod Karavankami (1973-74). Bil je v tehn. komisijah, ki so prevzemale: avtocesto Vrhnika-Postojna, Postojna-Razdrto, Hoče-Hudinja; komisije za spremljanje in revizijo tehn. dokumentacije hitre ceste v Mrbu, avtoceste Hoče-Šentilj, lj. obvoznic, avtoceste Lj.-Zgb, mednar. mejnega prehoda Šentilj idr. - Njegove najvaž-

nejše strok. knjige so: *Prelazne krivine na putevima i železnicama* (Bgd 1946); *Priručnik za iskolčavanje prelaznih krivina u obliku klotoida* (Lj. 1947, Bgd 1966, 1972, 1978 z naslovom *Priručnik za obeležavanje prelaznica oblika klotoida pravouglim koordinatama*); *Priručnik za polarno iskolčavanje prelaznih krivina u obliku klotoida* (Bgd 1949, 1968, 1972, 1978 pod nasl. *Priručnik za obeležavanje prelaznica oblika klotoida polarnim koordinatama*); *Priručnik za iskolčavanje kružnih lukova* (Bgd 1953 in še pet izd.); *Zakoličevanje prem in krivin* (Lj. 1958). O vprašanju splošnega značaja glede projektiranja cest je razpravljal v knjigah: *Tirni razmiki* (Bgd 1947); *Ceste* (Lj. 1961); *Sodobno projektiranje avtomobilskih cest* (1966); *Oblikovanje prostora avtocest* (1970, z več soavtorji); *Zlebljenje kolovoza* (Bgd 1977); *Die Hauptstrassenrichtungen in Jugoslawien und ihre Verbindungen mit dem europäischen Strassennetz* (Trst 1977). O vprašanih v zvezi s predpisi o grajenju in vzdrževanju cest je napisal: *Priročnik za cestarje in cestne nadzornike* (1953, skupaj z L. Gržino in R. Jenkom); *Tehnični predpisi za projektiranje avtocest pri nas in po svetu* (1968, z V. Zemljičem); *Začasne smernice za projektiranje avtocest* (1968, z R. Jenkom in V. Zemljičem). - Poleg tega je napisal nad dvajset znanstvenih razprav za strokovne revije o posameznih problemih v zvezi s cestami in več poljudnoznanstvenih člankov.

Prim.: ULjBB I, 257-58; II, 317-18; III, 517-18 z biografijo in bibliografijo; Sv. Lapajne, SBL IV, 998-1000 in tam navedena liter.; slika: Delo 1981, št. 17.

Ured.

ZNIDERSIČ Fran, pisatelj in učitelj, r. 2. apr. 1866 v Stari vasi pri Krškem, u. 18. sept. 1929 v Gorici, pokopan v Mirnu. Oče Janez, posestnik, mati Ana Cizel. Osn. šola Videm, meščan. Krško, klas. gimn. Mrb. (1880-82), Celje (1883-84) in Zgb (1885-87). V Zgbu je študiral klas. jezike in arheol. na Filoz. fak. Dipl. je v Gradcu 1891 (?). Zaposlitve: po dveh letih učiteljevanja je zapustil Zgb in prišel v Gor. za suplenta na realko (1893). Med leti 1898-1901 je učil lat. in gršč., 1901 je postal prof. Med 1910-11 je bil ravn. (ustanovljen slov. razr. v okviru nem. gimn.; samostojna slov. gimn. 1913; več o tem gl. Luč, Trst, 1929, 96-103). 1911 je bil imenovan za ravn. na žen. učiteljišču. Čeprav je bil re-

zervni podpolkovnik, v 1. svet. vojni ni bil mobiliziran. 1915 (soška fronta) se je odselil v Krško. 1916 je odšel v Brno na drž. namestništvo, kjer je organiziral in nadzoroval slov. in it. osn. in sred. šole ter zaposlovalne tečaje za begunce na Moravskem. 1917 se je vrnil v Gor., kjer je bil nadzornik slov. šol, med 1921-23 pa ravn. realke v Idriji (tej je pripadal tudi 3. razr. slov. gimn.; več o tem gl. E 1923, št. 167). Upokojen je bil 1923 v Gor. - Delo: pomemben je kot avtor krajših črtic v nem. (gl. mdr. Die Drau 1889, št. 17), pesnitev (Lovec 1923-24), šaljivih zgodb iz lovskega življenja (E 1924, 1927-28; Lovec 1922-29; KolGMD 1925; Čuk na pal'ci 1924, št. 34 in 1925, št. 24), krajših esejev (npr. *Pisma z Moravskega*, S 1916, št. 282), polemičnih razprav (E 1927, št. 35; gl. F. Bevk E 1927, št. 44, 109 - Jber. d. Gymn. Görz 1903; gl. S. Škrabec, CFr 1903, ov. št. 8 sl.; M. Ternovec, Sn 1902-03, 359-60, 392-93), avtobiografskih spominov (KGM 1921; E 1926, št. 81; 1927, št. 170, 172, 181-82; 1928, št. 197) in biografskih spominov (A. Rojc, E 1927, št. 62-63; F. Selak, KolGMD 1925; H. Zorn, E 1926, št. 224), intervjujev z znanimi osebami (V. Vodopivec, E 1928, št. 40), zgod. člankov (E 1927, št. 200, 212-14, 218; 1927, št. 226, 238, 268; 1925, št. 234; 1927, št. 142, neredno) in člankov o lovstvu (Lovec 1923, 1927; E 1928, št. 13, 82). Omembe vredna je tudi njegova liter. obdelava ljudskega pripovednega lika o Laskarju (najprej v časopisu Čuk na pal'ci, 1925, 5-18; potem še *Divji in nedeljski lovci*, komedija v štirih dejanjih s petjem, Narodna knjigarna, Gor. 1926; gl. tudi GorLtk 1975/II, Dan. Zega, Laskarjev motiv v ljudskem pripovedništvu na Gori, str. 166). Začel je pisati roman z naslovom *Tratarjev študent* (odlomek E 1926, št. 307). Knjižno je objavil v Gor. še igro *Za tretjo goro*, 1920 (oce. na: J. Pahor, Učit. list 1920, št. 19; V. Bele, Gor. straža 1920, št. 45). - Psev.: Fr. S-i, i, Fr. Starovaški, Fr. Z-č.

Prim.: SBL IV, 1000: roj. matice Videm (DAS); m. matice Gor.; Gabršček II; Lovec 1929, 441-42 s sl.; NL (Gor.) 1929, št. 26; C. Medeot, *Studenti giuliani e trentini nell'Atene morava* (Kroměříž), Gor. 1971; A. Šavli, *Zbornik za historiju školstva i prosvjete* (Zgb) 1973, 115-16. - Slika: KolGMD 1929, 44.

Mal

ZORŽ Bogdan, psiholog, r. 27. febr. 1948 v kraju Tabor nad Dornberkom, kjer tudi živi. Oče Bogdan, kmet, mati Marija Berce. Osn. š. je

obiskoval v Dornberku, gimn. v Novi Gor., maturiral 1966. Vpisal se je nato na oddelek za psihol. Filoz. fak. v Lj. in dipl. 1971. Zaposlil se je na Centru za socialno delo v Novi Gor., vmes je na obč. Nova Gor. od 1974 do 1975 delal kot vodja kadrovske službe, nato se je ponovno zaposlil na omenjenem Centru. 1979 je postal tajnik SIS socialnega varstva in socialnega skrbstva obč. Nova Gor., 1982 je na istem delovnem mestu prešel v skupno strok. službo na novogor. obč. 1983 je bil imenovan za prisilnega upravitelja Doma upokojencev na Gradišču nad Prvačino in tu ostal do 1985. Do 1987 je delal kot vodja kadrovske službe na Gostolu v Novi Gor., nato se je vrnil na Center za socialno delo v istem mestu in 1991 postal njegov direktor. - Kot psiholog se ukvarja v glavnem z vzgojnim svetovanjem, mladinskim prestopništvom in obrobniimi psihološkimi pojavi v družbi. To problematiko je poglobljajl še podiplomsko, zanima pa ga tudi Gestalt-psihologija. Svoja strok. spoznanja širi s predavanji in članki, v času službovanja v Gostolu pa si je pridobil ur. izkušnje pri tamkajšnjem tovarniškem glasilu; v tem časniku je objavljajl članke s področja psihologije dela, pa tudi humoreske in koserije z aktualnim socialnim poudarkom. Med pomembnejše razprave in članke štejemo: *Socialno skrbstvo* (Občina Nova Gorica 1947-1977, Nova Gor. 1977, 31-34); *Agresivnost kot življenjski slog* (Pedopsihiatrija 1988, št. 8, 57-67); *Enakost, narcizem in družbena kriza* (PrimSreč 1989, št. 89-90, 7-10); *Hlapec Jernej in njegova pravica* (PrimSreč 1989, št. 97, 418-20); *Od narcizma do nacionalizma* (PrimSreč 1989, št. 101, 795-99); *Človek in njegove vrednote* (PrimSreč 1990, št. 108-109, 361-64); *Sla po oblasti* (PrimSreč 1990, št. 113, 765-70); *Samouresničenje ali samoprevara* (PrimSreč 1991, št. 117-18, 270-73); *Vdor v zasebnost* (NRazgl 22. mar. 1991); *Obrambne točke pred stresi - duševne stiske vojakov v JLA* (Delo 8. junija 1991); *Sociala, zakon, etika* (NRazgl 22. mar. in 5. jun. 1992); *Satanizem v današnji družbeni stvarnosti* (V somraku duhovnih avantur. Zbornik predavanj s teološkega tečaja o aktualnih temah za študente in izobražence, Lj. 1992, 127-34). Za revijo Tretji dan je pripravil serijo prispevkov na temo komunikacije med spolom. Poleg naštetega sodeluje v reviji Educa in v Večeru, bil je član ur. PrimSreč. - Že vrsto let je aktiven na družbenem

in kult. področju v domači vasi in širše, saj je bil od 1978-82 preds. KS Dornberk, načeloval je tamkajšnjemu prosv. društvu Bojan in je član predsedstva ZKO v Novi Gor. - Soustanovitelj je občasnega krajevnega glasila *Razglas*, uredil je priložnostni brošuri ob 30- in 40-letnici domačega gasilskega društva. Na Martinovo 1989 je v Kulturnem domu v Dornberku kot moderator vodil prvo okroglo mizo novonastajajočih opozicijskih strank koalicije Demos na Goriškem.

Prim.: Osebni podatki; Družina 1. in 8. dec. 1991.

M.V.

ZORŽ Jožef, duhovnik, prosvetni delavec, r. 19. okt. 1915 v Dornberku, živi v Štandrežu pri Gor. Oče Jožef, kmet in vinogradnik, mati Antonija Rijavec. Osn. š. v Dornberku, gimn. v Gor. v Malem semenišču, tudi bogoslovje v Gor. in bil posvečen 11. jun. 1938 (škof Margotti). Najprej je bil kaplan v Komnu, kjer ima župnija štiri velike podružnice; tu je vodil cerkv. pev. zbor. 5. jun. 1941 je postal župn. uprav. v Mirniku (Mernico), že 21. jul. istega leta pa župnik. V začetku je imel težave s polit. oblastjo, ki se ni strinjala, da bi bilo pastirsko delo v vseh treh cerkvah še naprej v slov. Med vojno je tam marsikomu rešil življenje, po vojni pa se je trudil, da bi se v tej vasi nadaljevalo slov. bogoslužje in petje. Obnovil je cerkvi v Mirniku in Skriljevem, ki sta bili poškodovani med vojno, in si prizadeval, da bi ostala slov. šola. Cerkvi je obnovil tudi v Mavinjah in Sseljanu, ko je postal tam žpk 26. jul. 1952. Dne 1. maja 1960 je postal župnik in dekan v Štandrežu pri Gor. Takoj je začel prva obnovitvena dela v cerkvi, 1963 pa je povabil slikarja Toneta Kralja, da je cerkev umetniško poslikal. - Ko je Ž. tako uredil cerkev, je začel misliti na župnij. prosvetni dom. Nekaj stavbnega zemljišča je dala štandreška cerkev, okrog tisoč m² pa gor. občina. Dom je bil zgrajen v letu dni in 18. jul. 1965 so ga slovesno odprli. Dom se je sprva imenoval po sv. Andreju, nato po A. Gregorčiču. Leta 1968 je Ž. ob Domu na desni strani uredil moderno športno igrišče za športne, telovadne igre in tekme. V Domu deluje PD F.B. Sedej z dramskim odsekom, z mlad. športnim odsekom, s skavti, glasb. šolo idr. Leta 1965 je dobil Ž. častni naslov »monsinjor«, od 1970 je častni kanonik gor.

stolnega kapitlja. Duhovni asistent je PD A.B. Sedej od 1965, v letu 1988 je bil tudi odb., istočasno je duhovni asistent domačih skavtov. Od 1968 do 1989 (razen 1981) je bil član razsodišča ZSKP. Pel je v MPZ Štandrež. Od 1965 do 1968 je zreziral naslednje igre: Pogodba, Zgubljena stava, Ozdravljeni mož, Pobljšan žena, Zaklad, Divji in nedeljski lovci, Damoklejev meč, Snubač v pasti, Kordula, Kje je meja, Zamorec in Linhartova Županova Micka. - Sodeloval je pri urejanju *Štandreškega zvona*, brošure *Dvajset let župnijskega doma A. Gregorčič, 1965-1985*, bil je v izdajateljskem odboru knjige *Osnovna šola »Fran Erjavce« v Štandrežu*, ki so jo izdali 1980 ob poimenovanju šole po pisatelju Franu Erjavcu; bil je v pripravljalnem odboru, ki je izdal brošuro *Ob stoletnici štandreške čitalnice, 1869-1969*, Gor. 1969. Občasno je poročal o verskem in prosv. življenju v Štandrežu v Katol. glasu, za KolGMD pa je napisal tri daljša poročila: *Stoletnica Čitalnice v Štandrežu (1970)*, *Desetletnica župnijskega doma v Štandrežu (1975)*, *20 let župnijskega doma A. Gregorčič v Štandrežu (1985)*.

Prim.: Osebni podatki; ŠAGor; v KatG pa: J. Ž. - srebrnomašnik, 6. jun. 1963; Dekan J. Ž. - petdesetletnik, 28. okt. 1965; Letošnji zlatomašniki, 9. jun. 1988; in še: 23. jun. in 22. sept. 1960, 20. jun. 1963, 21. apr. 1988. Letopis Cerkev na Slov. 1985, 489.

Mučič

ZUN Anton, pravnik in sociolog, r. 19. febr. 1917 v Lovranu, u. 8. jan. 1978 v Kranju. Oče Lovro, carinik, mati Josipina Stiglič. Realno gimn. je obiskoval v Lj. in na Sušaku, po maturi 1935 se je vpisal na Prav. fak. v Lj. in 1940 diplomiral, 1941 doktoriral. Med vojno je bil odvetn. pripravnik na Reki, po vojni je bil od 1945 prof. na sred. ekonom. š. v Lj., od 1951 sodnik okraj. sodišča v Radovljici (od 1955 tudi preds.), od 1959 okrož. sodišča v Lj., od 1960 svetnik pri GO SZDL Sje. Od 1962 je bil docent, od 1965 izred. in od 1973 redni prof. za občo sociologijo na Filoz. fak. v Lj., kjer je bil tudi prodekan in prorektor. - 1963 se je strok. izpopolnjeval v Gramscijevem inštitutu v Rimu, 1966 na Dunaju. - Z referati se je udeležil strok. srečanj in simpozijev doma in po svetu. Izdal je okrog 40 člankov o teoriji države in pravu, npr.: *Država v socializmu - »država« v komunizmu*, NRazgl 1961; *O nekaterih problemih sodobne države*, Pravnik 1961; *Nekaj misli o predmetu*

teoretične in empirične raziskave sociologije prava, Anthropos 1970; *Marksizam i sociologija prava*, Sociologija, Bgd 1972. V knjigah je izdal učbenike in priročnike, npr.: *Pravo* (1951; teorija o državi in pravu, ustavno pravo FLRJ); *Temelji družbene in drž. ureditve FLRJ* (1960); *Država* (1963, 1965, o funkciji, tipu in obliki države); *Družbena ureditev SFRJ I-II* (1965-66, 1967); *Struktura in značilnosti jsl. družbe* (1975). Uredil je učbenik *Sociologija* (1962, 1964) in slov. izdaje it. marksistov P. Togliattija: *Italijanska pot v socializem* (1969), *Marksistično pojmovanje politične partije delav. razreda* (1975) in *Izbrano delo* (1976, Z. je k vsem napisal uvod) ter A. Gramscija *Izbrana dela* (1974, Z. soprev. in avtor uvoda). - 1978 je bil odlikovan z redom zaslug za narod s srebr. žarko.

Prim.: Buttolo, SBL IV, 1014-15 in tam navedena liter.

Ured.

ZUPANČIČ Matej, arheolog, r. 28. febr. 1943 v Lj., živi v Kopru. Oče Marko, arhitekt, mati Pavla Dečman, gospodinja. Šolal se je v Lj.: osn. š. po letu 1949, matura 1961; najprej študij fizike, nato arheologije na Filoz. fak. (1969-75), vmes je bil zaposlen kot laborant v lj. Univ. kliničnem centru. Od 1975 dalje je kustos za arheol. v Pokraj. muzeju v Kopru, na katerega delovnem področju (občina Koper, del občine Sežana) deluje, posega pa tudi čez administrativne muzejske meje, v Istro in v slov. zamejstvo. Občutenju arheol. na slov. obali in v njenem zaledju, v slov. Istri je pripomogel s kar pogostim oglašanjem v časopisih in revijah (PrimN, PDK, La Voce del Popolo, Borgolauro, NL, PrimSreč, PV), bodisi z obvestili o novih najdbah in zapisih o odmevnejših arheol. doseganjih, pa tudi polemično zastavljenih razmišljanjih. V ta sklop Ževega delovanja sodijo tudi prikazi arheol. preteklosti posameznih delov slov. Istre, kot npr. Ospa (PV 1983/6, 352-56, Dekanov (Dekani, 1979) ali Brega s kraškim robom (*Kraški rob in Bržanija*, 1990, 19-26, z arheol. karto jam in arheol. najdišč). Za Lekikon des Mittelalters, Bd. 5/4, München-Zürich 1990, 702, je napisal arheol. del gesla o Istri, v Arheol. vestniku (ArhV 37, 1986, 399-404) pa objavil nove istrske epigrafske najdbe, skupaj s S. Petrujevo pa v Izdanja Hrvatskog arheol. društva (11/2, 1989, 119-26) bronasti kipec Merkurja iz Tinjana. - Ž. največ deluje v samem

Kopru. Na več mestih je že raziskoval njegovo obzidje in mestno jedro: stolp na Titovem trgu (Varstvo spomenikov 24, 1982, 200-202), renesančno obzidje v Ul. JLA (Arheol. pregled 1985, 188-89), na koprski tržnici (1989), ob stolnici, v Kolarski ul. (1989) in v cerkvi sv. Klare (1989). Prim. še prispevek k zgod. Kopra *Inter utrumque tuta* (v: Koper med Rimom in Benetkami, 1989, 15-20). Doslej je najbolj ob več podobnih poizkusih iz drugih okolij uspel razširiti arheol. dejavnost čez mejo na območje slov. manjšine v It. Tu deluje s priborjenim soglasjem tržaškega spomeniškovarstvenega nadzorstva skupaj s slov. zamejsko arheol. ekipo (S. Flego, L. Rupel), ki ji je tudi sam v nemajhni meri pomagal na noge. Žev zamejski projekt sloni predvsem na teoretičnem delu in topografiji. S slednjo razrešuje predvsem tiste topografske probleme, ki jim it. arheologija, predvsem zaradi jezikovne neukosti, ni kos. Posrečeno je v ta zamejski arheol. načrt Z. vpletel mladinske raziskovalne tabore Slov. raziskovalnega inštituta (SLORI), Odseka za zgod. pri Narodni in študijski knjižnici in Društva mladih raziskovalcev iz Trsta. Ž. je bil mentor arheol. skupine MRT v Dolini (1984), na Repentabru (1990), v Kanalski dolini (1986), v Sovodnjah (1985) in Devinu (1987). V vseh objavah rezultatov taborov je Ž. tudi soavtor arheol. prispevkov. O Kanalski dolini pa je še dodatno poročal skupaj z L. Rupel v GorLtk 15/16, 1989, 215-18 (*Topografska zapažanja v Kanalski dolini*). V zamejski sveženj Ževega dela sodijo še raziskave v Boljuncu (*Arheološka slika Boljunca pri Trstu*, GorLtk 12-14, 1985-87; it. inačica v Borgolauro 9/14, Milje 1988, 45-85, soavtorja S. Flego in L. Rupel; *Najdba rimskih novcev v Boljuncu*, ArhV 38, 1987, 407-12) in topografija obale miljskega polotoka (Kronika, letnik 37, 1989, št. 1-2, 16-20). - S podvodno arheol. pa se je poizkusil v Ankaranu (skupaj z N. Logar. Varstvo spomenikov 23, 1981, 299 in 24, 1982, 165). Ž. je sodeloval na velikih izkopavanjih Ajdovskega gradca nad Vranjem pri Sevnici (*Prazgodovinske najdbe na področju stavb*, Katalogi in monografije 12, 1975, 95-98), rimske utrdbe Ad Pirum na Hrušici in v Predloki. Tehnična znanja večje izrablja za interdisciplinarno presojanje arheol. tvarine (npr. raziskava žrnelj - *Prazgodovinske in rimske žrnelje v zahodni Sloveniji*, Geološki zbornik 7, 1987, 23-24 in

8, 1987, 105-10, soavtor A. Horvat), izoblikoval pa si je tudi samosvoj odnos do arheol. in njene pojavnosti v prostoru, ki mu omogoča izbiro problemov in iskanje tudi v nearheol. virih (npr. zgodnjesrednjeveško najdišče Vižinale ob Idriji - Visinale dell'Iudrio, un sito altomedievale in Friuli, Civiltà Padana 1, Modena 1989, 91-102; Vižinale ob Idriji: sledi Staroslovanov, Novi Matajur 31. avg. 1989).

Prim.: Osebni podatki in vsa naštetá liter. Svd.

ZVAB Adalbert - Adi, slikar samouk, r. 2. maja 1950 v Lj. primorskim staršem. Oče Stanislav, mati Leopolda Gomizelj. Mladost je preživel v Dutovljah na Krasu, kjer je obiskoval obvezno šolo. Šolanje je nadaljeval v letih 1967 do 1971 v Lj. na Gradb. tehn. šoli. Najprej se je zaposlil kot pripravnik v gradbenem podjetju Slovenijaceste. Vojaščino je služil od 1973 do 1975. Od 1979 je zaposlen v podjetju IMP Lj., kjer je najprej opravljal različna dela na področju tehnično oblikovalnih risb v propagandni službi. Nazadnje je pri istem podjetju honorarno zaposlen v oddelku za zastopstva kot obdelovalec projektov - oblikovalec. - Prvi poskusi slikarstva z oljnatimi barvami segajo v osn. in sred. šolo. Intenzivneje se je začel posvečati slikarstvu po vrnitvi iz vojske 1975. Med leti 1977-79 je obiskoval ob raznih službah večerne likovne tečaje, predvsem tečaje risanja na ALU. Področje njegove likovnosti je predvsem risba, ki je v večini primerov vezana na krajino in vedute kraško obalnega področja. Vidna je predvsem njegova navezanost na kraje, iz katerih izhaja, rad pa ima tudi upodabljanje marin. - Priljubljena tehnika mu je tudi akvarel oz. mešana tehnika risbe in akvarela. Uporablja pa tudi tehniko sintetičnih barv. Poleg številnih kolektivnih razstav v Sji in zamejstvu je Ž. samostojno razstavljal v Lipici 1978 z dvema razstavama v hotelih Maestoso in Club; razstavo je ponovil leto kasneje in 1984. L. 1982 je samostojno razstavljal v Portorožu. Na povabilo tamkajšnjega likovnega kritika je 1987 prikazal svoja dela v Berlinu v galeriji Buch und Kunst. 1989 je imel samostojno razstavo v repenski Kraški hiši. Leto kasneje pa v Peterlinovi dvorani v Trstu. - Velikokrat je sodeloval na kulturnih sročanjih gradbenih delavcev Sje in na najrazličnejših ex temporih in slikarskih kolonijah. Med njimi

trikrat na ex temporu v Piranu, dvakrat na ex temporu v Lj., kjer je 1983 za »Podobe stare Ljubljane« prejel prvo nagrado.

Prim.: Poročila o razstavah; arhiv RAITrsta; osebni podatki; lastni arhiv.

jc

ZVAB Drago, diplomatski in konzularni predstavnik SFRJ, r. 21. mar. 1927 v Bujnarcih, obč. Ozalj (R. Hrvaška), u. 23. apr. 1988 v Ankaranu, pokopan v Kopru. Oče Vinko, železničarski uslužbenec, po rodu iz Krepelj na Krasu, mati Marija Grahor, po rodu iz Vrhovelj. Po izselitvi v Jsl. 1919 je družina živela v Novem mestu, Bujnarcih in Metliki. Ž. je pet razr. osn. š. obiskoval v Metliki (1934-39), tri razr. gimn. v Karlovcu (1939-41) in četrti razr. gimn. v Novem mestu. Zaradi sodelovanja v demonstracijah proti okupatorju je bil 12. dec. 1942 aretiran, zaprt in izključen iz gimn. z izgubo pravice vpisa v katerokoli šolo na območju tedanje Ljubljanske pokrajine. Od dec. 1942 je organizirano delal za NOB kot kurir na območju Metlike, sept. 1943 pa je s 16. letom vstopil v NOV kot član Komande mesta Metlika in bil nato od dec. 1943 do konca vojne v Belokranjskem odredu. Vmes je bil zajet in v mesecih april-julij 1944 zaprt v karlovških zaporih. Med vojno je končal oficirsko šolo GŠ NOV in POS v Črmošnjicah in v Metliki. V letih 1945-51 je služboval v obmejnih enotah JA od Tolmina do Zaječara in vmes v letih 1949-50 končal v Sarajevu Pehotno oficirsko šolo. V letih 1951-56 je bil sekretar Vojnega odposlanstva JLA v Rimu, v letih 1956-65 je služboval v Bgdu v raznih resorjih generalštaba in zapustil JLA s činom rezervnega polkovnika. V letih 1963-64 je končal šolanje na Višji vojaški akademiji v Bgdu. V letih 1965-66 je služboval v sekretariatu za zunanje zadeve SFRJ in na šoli tujih jezikov v Bgdu končal štiri semestre ital. in angl. jezika, opravil več strok. izpitolov iz kadrovsko-organizacijskega področja, mednar. prava in konzularnih zadev. V letih 1967-68 je opravljal dolžnosti sekretarja jsl. delegacije v It. za postavitev spomenika NOB padlim in umrlim jsl. državljanom v Barletti, v letih 1969-73 je bil konzul Generalnega konzulata SFRJ v Trstu, v letih 1974-76 pa direktor kadrovskega in splošnega sektorja trikotažne tovarne BETI v Metliki. V letih 1976-80 je opravljal dolžnost sekretarja komisije za mednar. odnose pri re-

publ. odboru ZZB NOV Sje. - Prejel je več vojnih in mirnodobskih odlikovanj. V Jsl: Red zaslug za narod 3. stopnje (1946), Red za hrabrost (1946), Medaljo za vojaške zasluge (1953), Red za vojne zasluge 3. stopnje (1957), Red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem (1971); v It.: Red »Commendatore della Presidenza della Repubblica« (1971), Garibaldinska zvezda VZIP-ANPI; v Bolgariji: Bolgarska medalja (1946), ki jo je ob resoluciji IB vrnil. Prejel je tudi več priznanj krajevnih skupnosti občine Koper ter Spomenico Belokranjskega odreda in šolstva NOB in POS. Po upokojitvi 1974 zaradi zdravstvenih razlogov se je z družino nastanil v Ankaranu, kjer je bil aktiven v družbeno-polit. organizacijah, predvsem v Zvezi borcev in kot delegat v občinski skupščini Koper.

Prim.: Podatki žene Verice Žvab (10. jan. 1992); članek J. Korena v Pdk 1. maja 1988.

Koren

ZVAB Lovro, kulturnozgodovinski publicist, r. 9. avg. 1852 v Dutovljah, u. 31. avg. 1888 tam. Oče Mihael, kmet, mati Marjana Vrabec, gospodinja. Gimn. je obiskoval v Gor. (1864), prestopil na realko (1868), jo nadaljeval v Trstu, vendar ni prišel do konca. 1871-72 je odslužil enoletni voj. rok, nato je bil praktikant pri davčnem uradu v Trstu in opravil izpit iz višjega računstva. 1876 se je hotel udeležiti vojne med Srbijo in Turčijo, odšel v Šabac, da bi vstopil v srbsko vojsko, ker ni uspel, se je odpravil v Lj. Tu ga je Francišek Levec priporočil Ferd. Mahru, da ga je sprejel v svoj trg. učni zavod za učitelja zemlj., slov., nem. in shr. 1881 je bolan zapustil Lj. in se zdravil v domačem kraju. Okt. 1882 se je naselil v Trstu in se preživljal kot zasebni učitelj jezikov. Po smrti Vikt. Dolenc (gl. čl.) je v začetku 1888 prevzel uredništvo E, vendar ga je bolezen prisilila, da je odstopil. - Ž. je bil zaveden narodnjak, nadarjen za jezike. Nanj sta vplivala K. Lavrič v Gor. in Fr. Levstik v Lj. Kupoval je redke knjige in si ustvaril lepo knjižnico. Članke je pisal v LZ o I. Ž. Popoviču (1881), Alasiu da Sommaripa (1883), P. Trubarju (1884), o knjižnih redkostih (1883), o slov. rkp. zdravilski knjigi iz 1799 (1886), o Zbogargjih (1887); v Sn o slovan. društvu v Trstu (1886), o slikah slov. pisateljev (ibid.); v Kres o J. Mandelcu (1886). Dopisoval je v tedanje slov. časnike, zlasti je poročal o srbsko-turških bojih (Soča 1876), več uvodnikov in

člankov v E (1884-88). Precej negativno je ocenil Jovana Vesela Koseskega (SN 1880, št. 91-93, psevd. Slavomil). Stalno vrednost imajo bibl. prispevki o redkih slov. knjigah, starih tržaških tiskih (LZ 1883-84, 1886-87). Objavil je ljudsko povest *Topolovo rebro* (Kres 1882). - V Trstu je bil duša slov. narod. življenja. Po njegovi za-slugi so ustanovili podruž. CMD (ministr. odlok 27. febr. 1886, št. 3267, ki je 15. okt. 1888 odprlo šestrazred. deško ljud. šolo s pravico javnosti pri Sv. Jakobu v Trstu. - Psevd.: L.Ž., L.Žv., Ž, ž-b.

Prim.: SBL IV, 1047-48 in tam navedena liter.; Koledar CMD 1915, pass.

Jem.

ZVAB Vladimir, medvojni aktivist OF in partizan, r. 12. mar. 1910 v Skopem, u. spomladi 1945. Oče Henrik, mati Katarina Cej. Osn. š. je obiskoval v Skopem, dva razr. realke v Idriji, izredno je dokončal sred. šolo, po maturi pa je študiral ekonomijo na tržaški U. 1939 je doktoriral kot ekonomist. Študiral je tudi slavistiko v Rimu in diplomiral 1942. Do 1930 je priložnostno delal, po končanem šolanju pa se je zaposlil v bančni službi v Trstu. Kot študent se je vključil v Tomazičevo komun. gibanje, 1941 pa v partiz. gibanje. Zaradi aktivnega dela so ga jan. 1943 aretirali in zaprli v tržaške zapore. Po kapitulaciji It. je odšel k partiz. Kot polit. delavec je bil član okrož. odb. OF za Kras, nato tajnik okrož. NOO za Kras, ob ustanovitvi Podružnice Denarnega zavoda Slov. za Primor. (1. jul. 1944) pa je postal namestnik preds. in tajnik te ustanove in opravljal knjigovodske in blagajniške naloge. Sedež zavoda je bil v Lepenjah pri Šempasu. - Dne 7. jan. 1945 so ga ujeli nem. vojaki, ga mučili in zaprli v gor. zapore. Njegova usoda ni znana. Nekatera poročila govore, da so ga nem. vojaki ustrelili na gor. gradu, nekatera pa, da so ga odgnali v nem. koncent. taborišče Buchenwald, od koder se ni več vrnil. Njegovo partiz. ime je bilo Nikolaj.

Prim.: Podatki župn. ur. Skopo; Padli borci in žrtve faš. nasilja iz Skopega, Skopo, 24. jul. 1960; Lojze Kersnič, Denarni zavod podružnica za Slovensko Primorje, Borec, 1969, št. 5; Jože Strukelj, Moji spomini na Denarni zavod Slov. pri podružnici za Slovensko Primorje, Borec, prav tam; S. Plahuta, Srednjeprimorsko okrožje, Nova Gor. 1975; PDK 1980, št. 59 in 60.

Plah.

ZVANUT Franc, zdravnik, r. 1. okt. 1912 v Lj., u. 12. apr. 1966 v Hustonu (ZDA), pokop. v Lj. Oče Franc, poštni uslužbenec iz Lozic pri Podnanosu, mati Terezija Rovan iz Planine pri Rakeku. Osn. š. je obiskoval v Lj., 1932 je maturiral na klas. gimn. v Lj. Medicino je študiral v Lj. in Zgbu, kjer je promoviral (29. apr. 1938). Po stažu in vojaški obveznosti se je specializiral iz kirurgije na kirurškem oddelku Splošne bolnišnice v Lj. in opravil specialistični izpit (1944). Nato je bil interniran v Dachauu. 1945 je prevzel kirurški oddelek v Vipavi in ga vodil do 1948, ko se je vrnil na kliniko v Lj. 1949 je bil izvoljen za asistenta te klinike in 1965 za docenta za kirurgijo na Medic. fak. U v Lj. - Takoj po vrnitvi iz Vipave, kjer je organiziral prvi kirurški oddelek na osvobojenem Primorskem, je prevzel vodstvo nezgodnega oddelka in ga vodil vrsto let. Kot štipendist se je izpopolnjeval v Angliji in Avstriji. Bil je prvi slov. kirurg, ki se je posvetil poškodbam in postavil prvi slov. kirurški oddelek za poškodbe. Uvedel je metodo operativnega zdravljenja zlomov goleni z vijakom in metodo zlomov hrbtenice in cevastih kosti s ploščicami in vijaki. Predaval ni samo na Medic. fak., ampak tudi na višjih šolah za medicinske sestre in rentgenske tehnike, kakor tudi na mnogih tečajih za prvo pomoč. Napisal je več poljudnih člankov in bil z Janezom Milčinskim soavtor publikacije *Poškodbe v elektrogospodarstvu in prva pomoč*, 1955, 3. izd. 1970, prevod v shrv. (Bgd 1963).

Prim.: SBL IV, 1048-49 in tam navedena liter.

A. Pr.

ZVANUT Matija, trgovec, kulturni delavec, r. 12. febr. 1832 na Lozicah (pri Gaucovih), u. 5. avg. 1881 v Trstu po kratki prsni bolezni. Oče Anton, kmet, mati Marjana Rupnik, gospodinja. Gimn. je končal v Gorici, kjer je bil 1852 v 8. r. Severjev štipendist. Po družinskem izročilu naj bi nameraval študirati pravo na Dunaju, toda nevarnost vpoklica v vojsko 1859 naj bi mu bila to preprečila. Pred vojaško suknjo naj bi se bil rešil z zaposlitvijo pri svaku Andreju Danevu na Opčinah, ki je bil vojni dobavitelj. Ker mu je bilo takrat že 27 let, se to ne zdi verjeten razlog za opustitev nadaljnega študija. Kasneje se je zaposlil v Trstu pri lesni industriji Schiffmann & Lautmann, kjer je bil ob smrti prokurist. Bil je tudi družabnik pri tvrdki Milesich & Pipan. Kot družabnik pri banki Slovenija je imel veliko gospodarsko izgubo. Dne 17. sept. 1866 se je poročil z Marijo Kogovšek iz Lj. in imel z njo več otrok, katerih večina je umrla v rani mladosti. V letih 1861-62 se je spoprijateljil s Franom Levstikom, s katerim si je dopisoval do smrti (7 pisem v NUK). V Trstu je tudi nabiral naročnike za Levstikovega Pavliho, sodeloval pa je pri tržaškem Juriju s pušo. Bil je član mnogih slov. društev, več let pa je bil preds. rojanske čitalnice. Podpiral je slov. slovnstvo in liter. zavode ter Delavsko podporno društvo.

Prim.: Matične knjige Šembid (Podnanos) in Sv. Anton v Trstu; Izvestja gor. gimn.; E 10. avg. 1881; LZ 1916, 372-74.

Samo Pahor

DODATEK

V Dodatku so gesla - imena, ki so v PSBL izpadla iz nepoznanja, premalo podatkov, mlajši se tedaj še niso dovolj uveljavili. Že v Uvodu v prvi snopič je bil zato napovedan Dodatek, ki ga sedaj objavljamo.

Dodatek je navadno v samostojnem zvezku, če je obsežnejši. Pri PSBL pa je ostalo od Z in Ž samo 129 gesel, kar je premalo za samostojen snopič, za Dodatek pa se je nabralo nad 650 gesel, preveč za dva snopiča. Zato smo v 18. snopiču združili Z in Ž z A in nekaj B iz Dodatka, da bo šlo ostalo v zadnja dva snopiča.

**ŽE OPISANIH GESEL NE DOPOLNJUJEMO, KER SE
PRI ŽIVIH LJUDEH PODATKI STALNO SPREMINJAJO.**

A

ABRAM Janez, redovnik, r. 26. jan. 1897 v Slavini, u. 16. dec. 1938 v Varni pri Brixenu. Oče Franc, kmet, mati Helena Figar. H kapucinom je vstopil 30. dec. 1916 in dobil ime Venceslav (slovesne zaobljube 13. apr. 1921). Najprej je študiral v Orientalškem institutu v Palermu; v noviciat je vstopil na Bavarskem, kjer je tudi končal študij filoz. Teol. je končal v Rimu, mašniško posvečenje je prejel 29. jan. 1923. Po posvečenju je ostal še v Rimu, kjer je nadaljeval študije. 1925 so ga poslali v Sofijo v Bolgariji, kjer je ostal do 1932. V Bolgariji je misijonaril in urejal list *Istina*. 1932 so ga poklicali v Rim za podtajnika za misijone pri generalni kuriji kapucinskega reda. Ko je bil v Rimu, mu je papeška kongregacija za svete obrede poslala v pregled slov. izdajo rimskega obrednika, ki so ga potrdili 23. nov. 1932. To je sam povedal v Slavini. Še leta 1932 se je vrnil v svojo redovniško provinco v Brixen (Bressanone). Tu je uspešno deloval kot dušni pastir v krajih Vipiteno, Chiusa, Silandro. V dijaškem semenišču v Varni pri Brixenu je prevzel prof. službo. Še mladega pa ga je po kratki bolezni pobrala smrt. Pokopan je v Varni. Bil je zelo priljubljen duhovnik.

Prim.: žup. arhiv v Slavini; provinc. vodstvo kapucinov v Palermu in Brixenu ter vrhovno kap. vodstvo v Rimu.

Skerl

ABRAM Luka (z redovniškim imenom Leon), redovnik misijonar, r. v župniji Slavina (v vasi Selce) 28. avg. 1863, u. 7. apr. 1931 v Carigradu. Oče je bil Bartolomej, mati Marija Zorman. Kot mlad fant je prišel v Trst k teti Ivani Zorman in ji pomagal v sirotišnici. Ker je kazal veliko veselje za duhovniški stan, ga je teta poslala h kapucinom. Ti so ga leta 1884 poslali v Plovdiv v Bolgarijo, kjer je dovršil gimnazijo. Bogoslovje in noviciat za kapucinski red je opravil v Budnji pri Smirni (danes Izmir) v Turčiji. Tu je prejel mašniško posvečenje 1892. V Budnji je ostal 6 let in je skrbno opravljal misijonarjevo delo. Od tu so ga predstojniki poslali na grški otok Syra, kjer je ostal 16 mesecev. 1897 je bil premeščen k Svetemu Štefanu v Carigrad, kjer je

prevzel službo magistra novicev in jo opravljal 12 let. Leta 1909 je skušal zaradi bolezni prevzeti kakšno drugo službo, a je šlo le s težavo. - Bil je izredno delaven mož, skrben dušni pastir in priljubljen pomočnik in svetovalec.

Prim.: žup. arhiv v Slavini; arhiv vrhovnega vodstva kapucinov v Rimu; Janez Zabukovec, Slavina, Lj. 1910, 294.

Skerl

ABRAMIČ Jernej, kajakaš, r. 17. dec. 1964 v Postojni, živi v Solkanu. Oče Avgust, delavec v kovinski industriji, mati Marija Fornazarič, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Solkanu, v Novi Gor. pa poklicno š. elektro stroke (šolanje končal 1983). Športno disciplino kajak enosed (slalom in spust) na divjih vodah je pričel trenirati 1978 pri kajakaškem klubu Soške elektrarne. Bil je večkrat slov. republ. in jsl. drž. prvak v kajaku enosedu tako v slalomu kot v spustu. 1992 je postal prvi slov. drž. prvak v kajaku enosedu (spust). Njegovi največji uspehi so bili tretje mesto v moštveni vožnji (kajak enosed, slalom) na svet. prvenstvu v Augsburgu (1985), drugo mesto med posamezniki in drugo mesto v moštveni vožnji (kajak enosed, slalom) na svet. prvenstvu v Bourg St. Maurice (Francija, 1987), tretje mesto med posamezniki in prvo mesto v moštveni vožnji (kajak enosed, slalom) na svet. prvenstvu na reki Savage (Maryland, ZDA, 1989). Na svet. prvenstvu 1991 v Tacnu pri Lj. je dosegel 10. mesto v vožnji posameznikov. Prvo obdobje svojega športnega delovanja je posvečal slalomski vožnji, kasneje je prešel na spust in delal tudi kot trener mlajših kajakašev. Udeležil se je številnih tekem v različnih evrop. državah ter v ZDA, tekmoval je tudi v tekmah za kajakaški svet. pokal.

Prim.: Osebn. podatki; Divja voda 1988/89, Lj. 1989, pass.; Kdo je kdo za Slovence, Lj. 1991.

B. Mar.

ABRŠČEK Emil, režiser in dramaturg, r. 27. sept. 1950 v Dobravi pri Slovenjem Gradcu, živi v Novi Gorici. Oče Alojz, tesar, mati Marija Andrejca, gospodinja. Osn. š. do 4. razr. v Šmiklav-

žu (pri Slovenjem Gradcu), nato v Sl. Gradcu, gimn. v Velenju, 1973 absolvirala AGRFT v Lj. (smer gled. radijska režija) z diplomsko predstavo: *Janez Žmavc: Podstrešje*. Od 1973 v PDG, programski vodja Goriških srečanj malih odrov, vodja Mlad. odra PDG, zamisel koncepta in izvedba Srečanja gledališč Alpe Jadran od 1984-87 in dalje. Od 1973-79 6 režij v PDG, med drugim: Eksperimentalna predstava: F. Bevk: V kaveri, dve uspešni mladinski predstavi: Ostržek in Sapramiška. V tem času je režiral v Tuzli in št.G. 1980 je prevzel umetniško vodstvo festivala v Novi Gor. in ga vodil do 1991. V okviru PDG je petnajst let vodil Mlad. oder in z mladimi gledališkimi ljubitelji pripravil 24 premier. Nekatero med njimi: Milčinski: *Butalci* (lutkovna predstava), Ula Lana Luntberg: *Ničla* (obe predstavi na zaključnih republ. prireditvah), V. Pečjak: *Drejšček in trije marsovčki*, E. Abršček: *Pasje življenje Hamleta* (po motivih Shakespeara), Eva Janikovsky: *Le po kom se je vrgel ta otrok* (muzikal), E. Abršček: *V državi št. 203 se pleše sto stvari* (kabaret). Vseskozi sodelovanje z amaterskimi skupinami: Katol. prosveta v Gor. (1974); Dramska skupina Osek (1978-79); Dramska skupina Štandrež (od 1979 dalje); Dramska družina Nova čitalnica Nova Gor. (1980-82 predstava *Vojna v tretjem nadstropju* najboljša ljubiteljska predstava v letu 1981 - udeležba na Borštnikovem srečanju); Dramska skupina Sovodnje (občasno); Dramska skupina Bilje (od 1984 dalje). Pripravil je vrsto avtorskih recitalov, največ na novogor. gimn. in Liceju P. Trubarja v Gor. (veliko na Gradnikovo poezijo). Nagrade: BN (skupinska) Podstrešje 1973; PN za študente 1973.

Prim.: Osebni podatki (pismo 25. maja 1992); Kdo je kdo za Slovence, Lj. 1991, 5; Pdk 21. jan. 1992; PdS - 20 let dramske dejavnosti, Štandrež 1985, 5, 14, 16; PrimSreč 1990, št. 111, 579; 1991, št. 123, 607; ob posameznih premierah kritike v dnevnem časopisju, največ v PrimN; nekaj priložnostnih intervjujev v Avstriji, na Madžarskem in v It. (ob festivalu Alpe Jadran); pogovor v oddaji na Goriškem valu po Radiu Trst A 15. jan. 1992.

Sirk

ACCURTI Josip, prirodoslovec, r. 11. avg. 1824 v Senju, u. 11. sept. 1907 v Trstu (Sv. Ivan, Vr-dela). Osn. š. je končal v rodnem kraju, sred. š. je obiskoval v Karlovcu in Benetkah. Čeravno so ga zanimalo prirodoslovne vede, glasba in

likovna umetnost, se je na željo matere odločil za duhovniški poklic. Obiskoval je semenišče v Senju, na Dunaju pa je opravil poseben tečaj iz naravoslovnih ved. V š. l. 1849/1850 je bil pomožni prof. za risanje in lepopisje na gimn. v Senju, naslednje leto je postal suplent, 1852 suplent na gimn. na Reki, 1856 pa prof. gimn. v Kopru. Od 1865 je živel v Trstu, kjer je do 1876 na drž. gimn. predaval prirodoslovne predmete; nazadnje je do upokojitve (1886) učil na Trg. akad. Med službovanjem v Kopru se je lotil raziskovanja alg in v izvestjih kopr-ske gimn. (1858) objavil spis *Cenno sulle Alghe di Capodistria*. Med službovanjem v Trstu je veliko prevajal in pripravljaval mikroskopske preparate. Vsa njegova zapuščina je ostala v tržaškem mestnem prirodoslovnem muzeju.

Prim.: HBL 1, 9-10.

Ured.

ADAM Frane, sociolog, r. 23. nov. 1948 v Pivki, živi v Lj. Na lj. U je študiral filozofijo in primerjalno književnost (diploma 1974), promoviral na zgb. U (1981). Med 1984-87 je s presledki študiral in predaval na U v Kostanzu in Bielefeldu. Skupaj z Veljkom Rusom je napisal *Moč in nemoč samoupravljanja* (Lj. 1986, shr. prevod v Zgbu 1989). Služboval je kot raziskovalec na Inštitutu za sociologijo v Lj. Objavil je serijo člankov in razprav, v slov. jeziku je prevajal sociološko liter. V letih študija je bil aktiven v študentskem gibanju.

Prim.: Kdo je kdo v Sloveniji. Lj. 1991, 5.

Ured.

AGNELETTO Branko, odvetnik, politik, r. 25. mar. 1920 v Trstu, kjer živi. Oče Josip, odvetnik in politik (PSBL I, 8-9), mati Ivanka Zidar, gospodinja. V slov. je mogel opraviti le 1. r. osn. š. CMD pri Sv. Jakobu, ostalo šolanje v it. Matura 1939 na klas. lic. F. Petrarca. Pravo je študiral v Milanu in 1943 končal v Pizi z dipl. nalogo iz pomorskega prava. Kot pripravnik je 1947 stopil v očetovo pisarno, po odv. izpitu 1949 ostal v njej kot družabnik in jo po očetovi smrti 1960 prevzel ter vodil do upokojitve konec 1991. Posvečal se je civilnemu in dosegel pomembne uspehe v zemljiškopravnem pravu. Dve leti je bil preds. društva Pravniki. - A. se je že kot dijak vključil v mlad. narodno gibanje, ki so ga vodili Zorko Ščuka (PSBL III, 522) idr. izobraženci v Trstu. Na ščukovo pobudo se je osno-

val tajni komite za polit. akcijo, ki ga je vodil Milan Starc (PSBL III, 451) in so bili v njem še A., Viktor Sosič (PSBL III, 411), Branko Lovrečič in Bernard Šemerl. Z delom je prenehal že konec 1939, vendar njegov obstoj ni bil nikoli razkrit. A. je služil vojaški rok od jan. do jun. 1940 v šoli za častnike v kraju Bra v Piemontu, nato kot podporočnik v Pivki, kjer so ga 9. sept. 1940 aretirali v okviru široke polic. akcije, ki je privedla do II. trž. procesa. V koronejskih zaporih je bil do 18. febr. 1941, ko so ga izpustili po izreku polic. opomina. Ko so maja 1942 in kasneje pripravili v Trstu 21 štud. pod obtožbo vohunstva, je A. sedel v koronejskih zaporih še od jun. do avg. 1942, vendar so mu dokazali le »žalitev it. čustev člana GUF« in »iredentizem«. Že pred vojno je bil v Sji v prijateljskih stikih z mlado liber. inteligenco iz kroga OJNS, po okupaciji Jsl se pa se je povezal z JVvD (slov. četniki). V Trstu se je seznanil s časnikarjem Jožetom (Jojom) Golcem, ki je vodil trž. postojanko Vauhnik-Aničevega obveščevalnega omrežja za zah. zaveznike, in začel z njim sodelovati jeseni 1942, zlasti pa po it. kapitulaciji. Tako je zanj fotografiral del »Gotske linije«. Golec se je mislil sredi 1944 umakniti iz Trsta in mu predati posle, vendar je A. poletni odšel na teren, ker ni imel varnih lažnih dokumentov, sept.-okt. 1944 pa so Nemci razbili tudi trž. del obvešč. omrežja. A. je bil poročnik v Soškem, pozneje v Notranjskem odredu JVvD, nakar se je odpravil proti Svici in se ustavil v Milanu, kjer je dočkal konec vojne in ostal do sept. 1947, ko se je vrnil v Trst. Vmes je bil na kratkih obiskih v Trstu in Gor. ter vzdrževal stike z očetom, Andrejem Uršičem (PSBL IV, 128-30) in drugimi, ki so snovali SDZ. Od ustanovitve SDZ v Trstu 21. dec. 1947 je bil A. v širšem odboru in tajnik za občino Trst, organizacijsko delo pa so prva leta v glavnem vodili A., Ferdo Klembas (za katerega se je izkazalo, da dela za jsl. policijo) in Izak Macuka. Dne 14. apr. 1952 je govoril na veliki skupni manifestaciji pred spomenikom bazoviških junakov. Po očetovi smrti je bil na 10. občnem zboru SDZ 18. dec. 1960 izvoljen za preds., potrjen pa na 11. (22. jul. 1962), 12. (31. mar. 1968) in 13. občnem zboru (14. jun. 1970). Sodeloval je pri snovanju Skupne slov. liste za trž. občinske volitve 1962, kar je privedlo do ustanovitve SSk, sprva kot

koalicije SDZ, SKS, SKSZ in SNS, v kateri je v odboru zastopal svojo skupino. S polit. razvojem pa ni bil zadovoljen in je že dec. 1963 ponudil odstop s preds. mesta SDZ, 28. jul. 1964 pa se je umaknil iz odbora SSk. Pozneje je prišlo še do zelo hudega spora v zvezi z razlastitvami za naftovod v Dolini, o čemer je svoje stališče predstavil v brošuri *Pomoč razlaščenecem v Dolini in ozadja krize Slovenske skupnosti* (Trst 1969). SDZ je 31. maja 1968 izstopila iz SSk, 31. okt. 1968 pa začela izdajati novo serijo Dem. (do 1972), ki sta jo dejansko urejala Boris Sancin (PSBL III, 281-83) in A. Kljub polemikam je SDZ sodelovala s SSk še pri upravnih volitvah 1970 in 1972, potem pa je umolknila in A. se je umaknil iz politike. Kot preds. SDZ je 3. dec. 1970 podpisal znano pismo slov. predstavnikom it. min. preds. E. Colombu o problemu manjšinske zaščite. Občasno je pisal v Dem., zlasti v novo serijo, ki je objavila več njegovih govorov in poročil, ter v Klic Triglava (London). Na pobudo škotske prostozidarske lože je bil soustanovitelj izključno jsl. lože za STO Libertas, ki je delala 1948-51, nato pa ostal član pokrite lože v It.

Prim.: Osebni podatki; razni letniki Dem.; Drž. arhiv v Rimu (ACS, CPC, b. 23, f. Agneletto Giuseppe Branko); Kdo je dr. Branko Agneletto?, PDK 5. jun. 1949, 1 in odgovor v Dem. 8. jun. 1949; Dem. 28. okt. 1960, 2 s sl.; Dr. Branko Agneletto - predsednik SDZ, Dem. 20. dec. 1960, 3; Nadja Maganja, Trieste 1945-1949, Nascita del movimento politico autonomo sloveno, Trst 1980, pass.; Aleš Breclj, I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952, Trst 1983, pass.; Enc Sje I, 18 (Janko Jeri).

ij

AIREY Terence Sydney, angl. general, poveljnik angloamer. vojaških sil in Zavezniške vojaške uprave - ZVU angloamer. cone Svobodnega tržaškega ozemlja - STO, r. 9. jul. 1900 v Holbrooku, Suffolk, u. 26. mar. 1983 v Frittonu pri Norwichu, Norfolk (Vel. Britanija). Kot kadet je obiskoval znano angl. vojaško akad. v Sandhurstu in dovršil generalštabno š. Bil je štabni častnik v Sudanu in nato v Egiptu. Po izbruhu 2. svet. vojne se je 1941 mudil v Abesiniji, potem se je vrnil v Kairo in postal najprej odgovoren za posebne operacije, nato pa načelnik vojaške obveščevalne službe pri tamkajšnjem vrhovnem stanu brit. sil. 1943 se je s činom brigadnega generala udeležil zadnjih vojaških

operacij proti silam osi v Tuniziji, operacij ob zavezniškem izkrcanju na Siciliji in operacij ob zasedbi Juž. It. Jun. 1944 je postal generalmajor in služboval kot pomožni poveljnik pri glavnem štabu generala Harolda G. Alexandra. V tem svojstvu se je z amer. generalom Lymanom L. Lemnitzerjem odpravil mar. 1945 v Švico na tajne razgovore z generalom SS Karlom Wolffom v okviru pogajanj za predajo nem. sil v It. Pogovori tedaj niso obrodili sadov, povzročili pa so pri voditeljih SZ precej negotovanja, saj je do omenjenega srečanja prišlo brez njihove vednosti. - Po vojni je A. služboval kot poveljnik glavnega štaba pri vrhovnem poveljstvu zavezniških sil v osrednjem Sredozemlju. Ko je 15. sept. 1947 stopila v veljavo mirovna pogodba z It., ki je mdr. določala nastanek tamponske državnice med It. in Jslu, tj. STO, je postal poveljnik tistega njenega dela, cone A, ki je bil pod angloamer. vojaško upravo. Ostali del STO je zaobjemala cona B in je bil pod upravo jsl. vojske. Po sporazumu med vpletenimi stranmi naj bi do imenovanja guvernerja nove države angloamer. čete ostale v coni A, jsl. pa v coni B. Ozračje je bilo na vsem področju napeto, in to tudi zaradi namere jsl. voj. oblasti, da pošljejo v Trst 2 tisoč mož, ki naj bi bili soudeleženi pri zagotavljanju javnega reda. A. je tedaj zagrozil z oboroženim posegom svojih sil in jsl. vojska ni uresničila svoje namere. Kmalu je postalo jasno, da zaradi nasprotij med Vzhodom in Zahodom ne bo prišlo do uresničitve STO. Zah. zavezniki so bili prepričani, da si bo Jsla, ki so jo imeli za najzvestejšega zaveznika SZ, priključila celotno STO, kakor hitro bodo angloamer. čete zapustile cono A. Zato se v Washingtonu in Londonu že proti koncu 1947 niso navduševali nad imenovanjem guvernerja. Trst in cona A STO naj bi zaradi lege tik ob železni zavesi postala trdnjava zah. demokracij in ovira komunističnemu ekspanzionizmu v It. A. je bil zvest izvrševalec te politike, in to tudi potem, ko so se razmere po nekaj mesecih temeljito spremenile zaradi resolucije informbiroja. - Že od vsega začetka je bil A. skeptičen nad življenjskostjo STO. Ko so vlade ZDA, Vel. Britanije in Francije 20. mar. 1948, torej tik pred odločilnimi aprilskimi volitvami v It., predlagale v t.i. tristranski noti, naj se celotno trž. ozemlje vrne rimskim oblastem, je še bolj

poudarjal nezmožnost samostojnega življenja STO. V znanih trimesečnih poročilih, ki jih je pošiljal VS OZN ves čas, ko je načeloval ZVU, je vztrajno ponavljal, da je STO neločljivo povezano z It. in da se trž. vprašanje lahko najboljše reši, če se čimprej uresniči tristranska nota. Le v zadnjem, desetem poročilu, ki je bilo sestavljeno na začetku 1951, tik pred njegovim odhodom iz Trsta, je opaziti neko spremembo: STO se mora vrniti It., vendar naj do te rešitve pride s sporazumom »med neposredno prizadetima stranema«. Iz vseh teh poročil je tudi razvidno, kako je ZVU pod A-jevim vodstvom vedno bolj navezovala cono A k It., zlasti v gosp. in uprav. pogledu. Cona A STO je bila npr. vključena v Marshallov plan, vendar prek It. Seveda je vsak ukrep v tem smislu izzval ustrezen protiukrep v coni B, ki se je vedno bolj vključevala v Sjo in Hrv., in kjer je bil že uveden totalitaren režim. - Trimesečna poročila kažejo tudi na odnos najvišjih funkcionarjev ZVU do slov. narodnostne skupnosti. Ti so se zavedali, da so Slov. v coni A diskriminirani v primerjavi z it. večino. Niso pa hoteli odločneje posegati v obrambo manjšine, čeprav so bili nekateri bistveni ukrepi (šolstvo, radio itd.) sprejeti že 1945, da bi ne »odpirali starih ran« in da bi ne izzivali it. večine, ki je bila zelo občutljiva do vsakega koraka v korist Slov. Zelo verjetno je A-jevo zadržanje do teh vprašanj pogojeval njegov pogled na trž. stvarnost. Zanj sta v coni A obstajala dva tabora: vrednotam zah. demokracij naklonjene zmerne it. polit. sile in na nasprotnem bregu komunisti s svojimi organizacijami, katere je podpirala večina trž. Slov. S temi it. silami, ki so zahtevale takojšnjo aneksijo celotnega STO It., je A. imel privilegirane odnose. Pri ZVU so seveda vedeli za nastanek med 1947 slov. demokr. polit. skupin, vendar so ugotavljali, da so številčno šibke. Odkrito jih niso podpirali. - V Jslu je A. videval predvsem predstražo komunističnega sveta, proti kateremu se je treba brezkompromisno boriti. Ko je bila 28. jun. 1948 z resolucijo kominforma izključena iz skupnosti socialist. držav in tako prisiljena, da se približa Zahodu, ni povsem dojel razsežnosti tega dogodka. Trst ni bil več ob železni zavesi in tudi Jsla ni bila več Stalinova postojanka, od koder bi se širila komunistična nevarnost v sosednje države, toda A. je do nje,

kot izhaja iz nekaterih dokumentov, več mesecev po resoluciji še vedno gojil »divje sovražstvo«. Resolucija informburoja je povzročila izredno hud razkol v komunističnih vrstah. Velika večina trž. komunistov, tudi slov., se je izrekla za Stalina, Titovi pristaši so ostali odločno v manjšini. Jslo je za kominformista čez noč postala »leglo nacionalizma in fašizma« in zaradi napačno tolmačenega načela o prolet. internacionalizmu se je precej Slov. odreklo svoji narodnostni identiteti. Razdor na levici je povzročil pri it. aneksionističnih strankah in pri ZVU veliko zadovoljstvo. Ni naključno, da je A. po tem razkolu sklenil sept. 1948 razpisati prve povojne upravne volitve v coni A STO za pomlad 1949. Med pripravami na volitve ni bila ZVU nepristranska, saj si je njen vrh želel močne uveljavitve it. aneksionističnih strank, tako da bi bila opravičena polit. usmeritev, ki je izhajala iz tristranske note. Tudi zaradi tega so volitve postale nekakšen plebiscit glede vrnitve Trsta in njegovega ozemlja It. ZVU je tudi podelila volil. pravico osebam, ki so bile dne 15. sept. 1947 it. državljani in ki so od 31. dec. 1948 dopolnile 21. leto starosti ter imele stalno bivališče v coni A. To je bilo proti določilom mirovne pogodbe z It. in tako so lahko volili tisoči beguncev iz Jsli odstopljenih krajev. Po ostrimi volil. kampanji so bile volitve 12. jun. 1949 v trž. obč., 19. jun. 1949 pa v okoliških obč. Rezultati so bili za it. aneksionistične stranke zelo ugodni, saj so prejele 62% glasov. Plebiscit za It. je dobro uspel. - Toda angloamer. diplomacija je že vodila novo politiko do Jsle, ker so v Londonu in Washingtonu spoznali, da je spor med Stalinom in Titom nepremostljiv. Jslo. preds. so začeli nuditi pomoč, da bi se obdržal na oblasti. Ob hkratnem zaostrovanju hladne vojne, ki se je ponekod, npr. na Koreji, spreminila v hud oborožen spopad, je trž. vprašanje izgubilo svoj pomen v medblokovski konfrontaciji. Zah. zavezniki so korak za korakom opuščali politiko, ki je navdihnila tristransko noto, in začeli razmišljati, kako pripraviti pogoje za kompromis med It. in Jslo glede STO. Tem spremembam se je morala prilagajati ZVU z A. na čelu. Toda ta je, kot že rečeno, počasi spreminjal prejšnja stališča, kar je motilo njegove nadrejene. Po drugi strani pa so it. nacionalisti kmalu spoznali, da Angloamer. ne vztrajajo več za vsako ceno pri tri-

stranski noti in da se nagibajo h kompromisni rešitvi trž. vprašanja. Poleg tega je ZVU sprejela nekaj manjših ukrepov v prid Slov., kar je povzročilo precej hrupa. Slov. gledališče je lahko nastopalo v trž. Avditoriju, nadzor nad slov. radijskimi oddajami ni bil več tako strog in sam A. je bil baje pripravljen izročiti Slov. sredstva za izgradnjo kulturnega doma v mestnem središču. Načrt naj bi se ne bil uresničil zaradi odločnega posredovanja it. vlade pri ZVU. Novo zadržanje zah. zaveznikov je vznemirjalo predstavnike it. aneksionističnih strank v Trstu in rimsko vlado. Oboji so vztrajali pri zahtevi, naj tristranska nota ostane v polni veljavi. V tem okviru je rektor trž. U Angelo Cammarato ob odprtju akad. leta 1949/50 postavil terzo o neprekinjeni it. suverenosti nad STO. Po njegovem mnenju se to sploh ni ustanovilo, ker ni bil imenovan guverner. Cammaratova izvajanja niso postala samo predmet razprav na področju mednar. prava, ampak so zadobila globlji polit. pomen. It. uradni krogi v Rimu in Trstu so jih osvojili in začeli od ZVU zahtevati več besede pri upravljanju cone A, npr. v sodstvu. It. vlada je na tem področju na svojo pest imenovala nekaj visokih uradnikov. Proti koncu 1950 je celo Gino Palutan, ki ga je ZVU 1948 postavila za preds. cone A, postal prefekt it. republike. ZVU je v teh dejanjih videla poskus, da bi jo postopno podredili Rimu. Na enostranske it. ukrepe je začela odgovarjati s potezami, ki bi javno pokazale njeno oblast v coni A STO: izdelki s Trž. so morali npr. imeti natisnjen napis »made in Trieste«, ladje, ki so bile registrirane v Trstu, so morale izobešati trž. zastavo, izobešanje it. zastave na javnih zgradbah pa se je omejevalo itd. V tem nekoliko pregretem ozračju je brit. obrambno min. sklenilo mar. 1951 odpoklicati A. in ga zamenjati z generalmajorjem Thomasonom J. Wintertonom (PSBL IV, 310). A-jev odhod je bil deloma posledica ne vedno lahkih odnosov med brit. in amer. vojaškimi vrhovi v Trstu, po drugi strani pa so s tem korakom Angloamer. dali razumeti, da bodo vztrajali pri novih prijemih glede reševanja trž. vprašanja in da se bodo v coni A vedli bolj nepristransko v odnosu do It. in Slov. Generalmajor Winterton se je strogo držal novih smernic, ki so prihajale iz Londona in Washingtona, in kmalu izzval odpor v krogih it. aneksionističnih strank.

A. je zapustil trž. ozemlje 16. mar. 1951. Ob slovesu je ponovno izjavil, da se mora STO »vrniti matični domovini«, vendar je tudi opozoril na neposredna pogajanja med It. in Jsl. Trž. župan Gianni Bartoli (PSBL I, 41-42) se mu je zahvalil in mu obljubil častno meščanstvo, ko bo Trst vrnjen It. - A. se je iz Trsta odpravil v Pariz, kjer je prevzel mesto pomožnega štabnega poveljnika za obveščevalno službo pri vrhovnem glavnem stanu zaveznških sil v Evropi, ki ga je vodil general Dwight D. Eisenhower. Nato je 1952-54 poveljeval brit. obo-roženim silam v Hong-Kongu. 1954 se je umaknil iz aktivne vojaške službe. - Bil je nosilec visokih odlikovanj. 1943 je prejel častni naslov Commander of the British Empire - CBE, 1944 je postal Companion of the Order of the Bath - CB, 1951, tik pred odpoklicem, so mu zaradi zaslug pri upravljanju Trsta in pri njegovi povojni obnovi podelili viteški naslov Knight Commander of the Order of St. Michael and St. George - KCMG. Bil je še član amer. Legion of Merit in franc. Légion d'Honneur ter tudi odlikovan s franc. Croix de Guerre.

Prim.: Demokr. 9., 16. mar. in 6. apr. 1951; CorrTs 13.-17. mar. 1951; GiorTs 13.-17. mar. 1951; PDK 13.-16. mar. 1951; B.C. Novak, Trieste 1941-1954. La lotta politica, etnica e ideologica, Milano 1973, pass.; N. Maganja, Trieste 1945-1949. Nascita del movimento politico autonomo sloveno, Trst 1980, pass.; D. De Castro, La questione di Trieste. L'azione politica e diplomatica italiana dal 1943 al 1954, I, II, Trieste 1981, pass.; A. Breccelj, I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952, Trst 1983, pass.; Lieut-gen Sir Terence Airey, Administration of postwar Trieste, The Times, London, 29. mar. 1983 (nekrolog); E' morto il gen. Airey, Picc. 30. mar. 1983; Zapisek po smrti britanskega generala. Major-general sir Terence S. Airey in njegova tržaška tri leta in pol, PDK 3. apr. 1983; J. Pirjevec, Tržaški voz. O zgodovinskih dogodkih in političnem razvoju v letih 1945-1980, Trst 1985, 18-35; G. Valdevit, La questione di Trieste 1941-1954. Politica internazionale e contesto locale, Milano 1986, pass.

ab

ALBERTIS Giovanni de, zdravnik, r. v Kopru okr. 1410, živel do okr. 1488. Verjetno izvira iz zelo stare koprskje družine Bertijev, ki se tu omenjajo že v 12. stol. (notar Francesco de Berto). 1431 je na padovanski U nasledil Giovannija Veronesa kot rector artis. Kmalu nato so ga zaprli, in čeprav so ga izpustili na zahtevo beneškega sveta štiridesetorice, tega ugled-

nega položaja ni več zasedel. Nato naj bi bil več let od 1471 občinski zdravnik v Kopru. Spisal je pomembno razpravo o kugi *De praeservatione corporum a pestilentia et de causis pestilentiae et modis ejus*, tiskano na Dunaju; obravnaval je klinično sliko in vzroke te bolezni.

Prim.: P. Stancovich, Biografia degli uomini distinti dell'Istria, 1828; Enc Sje 1, 41.

D. D.

ALBREHT Ivan, duhovnik in prosvetni delavec, r. 6. jun. 1945 v Doleh nad Idrijo (župnija Zavratac). Oče Franc, kmet, umorjen od partizanov verjetno v Teharjah jun. 1945, mati Rozalija Pišljari, gospodinja. Osn. š. je začel v Doleh in nadaljeval v Zireh. Gimn. je študiral v Srednji verski šoli v Vipavi, kjer je tudi maturiral. 1970 je bil na Sveti Gori posvečen v duhovnika. Teološko fak. je končal 1971. Po novi maši je bil po nekaj mesecev kaplan v Kopru, Lokvi pri Divači, Postojni in Tolminu. 1971-76 je bil prefekt v Malem semenišču v Vipavi. Od 1976-79 župnik v Lokavcu pri Ajdovščini; od 1979 župnik v Ajdovščini. Istočasno je od 1971 študiral v Lj. pedagogiko in sociologijo. Ves čas do 1991 je na Srednji verski šoli v Vipavi predaval psihologijo, sociologijo, telesno kulturo in družbeno ureditev. Od 1991 na škof. gimn. v Vipavi predava sociologijo in verouk. 1975-79 član Sveta za semen. pri Jsl. škof. konferenci. 1974-86 član slov. Medškofij. katehetskega sveta. 1982-91 v odb. Mohorjeve družbe v Celju, nekaj časa tudi v tajništvu MD. Od 1988 član Škofij. pastoralnega sveta v Kopru. - V reviji Cerkev v sedanjem svetu je objavil naslednje važnejše članke: *Misijoni in Slovenija 2* (1968); *Duhovniško delo za poklice 7* (1973); *Mala in velika semenišča 7* (1973); *Posvetovanje v različnih do-bah človekovega življenja 5-6* (1977); *»Bogati časi«* v življenju župnije 5-6 (1980); *Pred začetkom katehetskega leta 7-8* (1982); *Priprava na birmo v župniji 3-4* (1983); *Delo v skupinah pri verouku 3-4* (1984); *Večna mladost vere 3-4* (1987); *Pedagoška (ne)upravičenost preverjanja znanja in ocenjevanja 1-2* (1988); *Razpotja pastorale v sedanjem času 3-4* (1989); *Na mrtvi straži 1-2* (1991). S članki sodeluje v časopisih Božje okolje, Ognjišče, Tretji dan. Eden je od avtorjev katehetskih priročnikov *Kateheze za starše A, B, C* (izdal: Škofijski ordinariat Koper 1988, 1990, 1992), ki so prvi obširen katehetski poskus izdaje priročnikov za delo s starši veroučencev

po drugi svet. vojni v Sji. Skupaj z župnijo Šturje izdaja že dvanajsto leto župnij. glasilo - štirinajstdnevnik *Oznanilo*, kjer stalno sodeluje s članki. Za pedagoško delo na Srednji verski šoli v Vipavi je napisal interne učbenike *Psihologija*, *Sociologija*, *Temelji marksizma*, ki so v času komunističnega režima zelo odstopali od marksističnih pedagoških principov in so upoštevali le znanstvena dognanja, brez ideoloških dodatkov.

Prim.: Letopis Cerkve na Slovenskem 1978, 1985, 1991; osebni podatki.

Jok

AMATI Carlo in sinovi, družina it. trž. tiskarjev, ki je v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stol. tiskala več slov. tiskov, tako *Živenje Josipa Godine-Verdelskega* (1879), delo istega avtorja *Čitanka*, namenjena za pouk, znanje in kratak čas posebno bolj mladim Slovencem in Slovenkam (1882), pastirska lista Jurija Dobrile (1881) in Janeza Krstnika Flappa (1885), dva letnika *Jurijevega koledarja* (za 1885 in 1886), brošurico Matije Sile *Sveti Jožef v Ricmanjih* (1890), med ostalim pa tudi periodiko: *Edinost* (1894-98), *Juri s pušo* (1884-86), *Slovenski delavec* (1884-85).

Prim.: Simonič, pass.; Berčič, Tiskarstvo na Slovenskem, 186.

Brj.

AMBROZET Erminij, glasbeni vzgojitelj, r. 24. avg. 1933 v Trstu, u. 8. maja 1976 na avtocesti Zagreb-Lj. v prometni nesreči, ki jo je povzročil nemški avtomobilist s prehitovanjem. Oče Erminij, mizar, mati Zofija Bajec, šivilja. A. je začel svoje glasb. izobraževanje zelo zgodaj. Že v prvem razr. osn. š. je začel študirati harmoniko, z osmim letom je začel s klavirjem, študiral je privatno. Z desetim letom je bil sprejet na konservatorij Tartini v Trstu in študiral klavir od 1943 do 1949, ko je končal z X. letnikom. S 16. letom je odšel v Lj., napravil sprejemni izpit in bil sprejet v 2. letnik glasb. š. Diplomiral je 1957 na Akad. za glasbo (AG) pri prof. Janku Ravniku. - Že od 1955 do 1958 je poučeval na glasb. š. v Šiški (Lj.), danes glasb. š. F. Šturma. V letih 1953-54 je bil korepetitor na baletni š. v Lj. Od 1958 do 1976 je poučeval na GlasbM v Trstu. Med študijem v Lj. je o počitnicah snemal s klavirjem na Radiu Koper in Trst. V vseh letih študija je nastopal zelo pogosto: na mednar. festivalih mladine v Lj., na tekmovanju Glasb. akad. v Zgbu 1954; v

koncertni dvorani v Mrbu 1956; z lj. Filharmonijo 1955; v okviru Glasb. akad. je sodeloval pri nastopih v Lj., Zgbu, Celju in drugod; 1957 je imel z baritonistom Janezom Trillerjem diplomski koncert v Filharmoniji v Lj.; v Trstu je nastopil dvakrat z orkestrom GlasbM. - A. je bil eden glavnih ustanoviteljev Glasb. šole v Nabrežini, ki se je razvila v dobro šolo, ki častno predstavlja slov. skupnost na raznih nastopih. Glavna A-ova skrb je bila vzgojiti čimveč mladih pianistov in pedagogov. Mnenje ravn. G. Demšarja: »V času svojega pedagoškega udejstvovanja kot klavirski pedagog je bil Ambrozet v šoli Glasbene Matice tedaj najboljša učna moč za klavir. Vzgojil je vrsto odličnih pianistov. Rad je sodeloval s svojimi kolegi in pomagal s svojimi strokovnimi izkustvi.«

Prim.: Arhiv GlasbM Trst; Spominu tragično preminulih prof. Ambrozeta in Lasičeve, PDK 11. maja 1976 s sl.; E. Ambrozet in Jožica Lasič por. Cefarin izgubila življenje pri hudi prometni nesreči, PDK 11. maja 1976; Letno poročilo GlasbM v Trstu 1975-76, 2-3 s sl.

M. Pah.

AMBROŽ Oton, časnikar, zunanjepolitični raziskovalec-analist, publicist, r. 3. sept. 1905 v gradu Kromberku pri Gorici, živi v Trstu. Oče Gabriel, poljedelski strokovnjak, pred prvo svet. vojno upravljal posestvo Carla Coronini-Cronberg, po vojni v Jslj okraj. kmet. referent, mati Jelka Petz, Hrvatica, ki je dočakala 103 leta. Osn. š. v Kromberku, v Gor. pa pripravljalni razr. v nemšč. Kot primor. begunci so morali 1915 na materin dom v Osijeku (Slavonija). Tam je obiskoval tudi real. gimn., maturiral pa 1924 v Zgbu. Že zgodaj se je uveljavil kot poklicni časnikar. Polit. je bil liberalno-demokratsko usmerjen. Pravo je študiral ob delu, najprej na U v Lj., potem v Zgbu, kjer je doktoriral 1935. Do 1938 je nadaljeval na Filoz. fak. zgb. U študij it., angl. in rušč., medtem ko je nem. in franc. že prej dobro obvladal. - Kmalu po maturi je postal poročevalec za slov. liberalne dnevnike, obenem pa slov. poročevalec za zgb. Novosti in bgd. Vreme. V Lj. je bil nekaj let ured. mesečnika Manjinski Presbiro Jsl. Matice. V njem se je ukvarjal s slov. narodno manjšino v It. in Avstr., hrv. v Istri in na Gradiščanskem ter makedonsko v Grčiji. 1929/30 je opravil šolo za rezervne artiler. oficirje v Osijeku. - 1935 ga je lj. Jutro poslalo

v Zgb kot svojega poročevalca. Tam je sodeloval tudi pri znani anglofilski reviji Nova Evropa. 1939 je bil dopisnik Jutra iz Pariza, 1940 iz Rima. Pred izbruhom vojne se je vrnil v Zgb, kjer je zaradi znanja tujih jezikov med vojno delal v podjetjih, ki so se ukvarjala z zunanjo trgovino, tudi z uvozno-izvozno družbo Frana Šumija v Lj. Po vojni se je vrnil v Lj. in delal v drž. podjetju Slovenija les. - 1950 se je preselil v Trst, kjer je delal več let v zavezniškem tiskovnem uradu AIS, po odhodu zaveznikov pa še eno leto v enakem uradu Generalnega vladnega komisarja. Vse do odhoda iz Trsta je pisal tudi za govornjene sporede slov. radij. postaje, poročal pa za dnevnike Die Presse in Neue Oesterreichische Zeitung na Dunaju in Tagespost v Gradcu. Imenovan je bil za polit. raziskovalca-analista Ruskega in Vzhodnoevrop. Inštituta Indiana University v ZDA. - 1959 je emigriral z družino v New York, kjer je kot časnikar delal pri Free Europe Committee in postal pomožni ured. mesečnika East Europe. Kot raziskovalec se je ukvarjal s primerjalnim študijem komunist. režimov, zlasti s sporom med SZ in LR Kitajsko ter sploh s problemi v azijsko-pacifiškem prostoru, med vietnamsko vojno pa še posebno z Indokino. Ob službi je nadaljeval študije na Columbia University, in to na Ruskem inštitutu in Inštitutu Harriman (ustanovi bivšega dolgoletnega amer. ambasadorja v Moskvi), na Inštitutu za Vzhodno Azijo in na Inštitutu za mednar. spremembe, ki ga je tedaj vodil znani kremlinolog Zbigniew Brzezinski. V četrstoletnem delovanju v New Yorku, središču svetovnega časnikarstva, si je tako pridobil globalni pogled na dogajanje v širnem svetu, ki se v mnogem razlikuje od evrocetričnega pogleda. Stalno je prispeval poročila časnikarskim agencijam, ki so jih tako posredovale po vsem svetu. V New Yorku je priložnostno sodeloval pri publikacijah, ki so obravnavale povojne probleme Srednje in Vzhodne Evrope. Bil je član raznih odborov ACEN-a (Assembly of Captive European Nations), kjer je redno predaval, med drugim na seminarju v Medellinu (Kolumbija, J.A.), na Šoli svobode Liberalne internacionale na Queens Univ. v Kingstonu (Kanada) idr. Član je raznih mednar. znanstvenih ustanov in društev. - 1972 je objavil glavno delo o svojih študijih v dveh zvezkih pod naslovom *Realignment of World Power. The*

Russo-Chinese Shism under the Impact of Mao Tse-tung's Last Revolution (Preusmeritev svetovnih sil. Rusko-kitajski razkol pod vplivom zadnje Mao Tse-tungove revolucije), založil Robert Speller & Sons, New York 1972, 773 str., 1200 beležk, podrobni indeks, bibliografija v sedmih jezikih. Studija je imela svetovni odmev, saj je nakazovala razvoj, ki so ga kasnejši dogodki potrdili. - 1973 so A. pri Free Europe Committee upokojili, a je še dolga leta nadaljeval svoje delo pri mesečniku East Europe in sodeloval pri časnikarskih agencijah in revijah, kar dela še zdaj. 1986 se je zaradi družinskih razlogov vrnil v Trst. - Že konec naslednjega leta je izšla njegova druga knjiga *Peking's Strategic Deterrence to Soviet Imperialism. A New Perspective on Global Strategic War and Peace* (Pekinško strateško svarilo sovjetskemu imperializmu. Novi vidiki globalne strategije vojne in mira), založba Pika Print Ltd., London 1987, 250 str., z obširnimi beležkami, bibliografijo in indeksom ter uvodom dr. Ljuba Sirca. V knjigi je analiziral drugo protisovjetsko fronto, nastalo v Aziji in Pacifiku, ki naj za vedno prepreči, da bi katera koli velesila sama prevladala nad Azijo in svetom. Tudi o tej knjigi so bile objavljene zelo pozitivne ocene v mnogih revijah in časopisih. Kitajski admiral Ma Xinchun pa je ob obisku amer. mornarice na Kitajskem izjavil, da Kitajska in Amerika »delita skupno skrb, da nobena država ne bo prevladovala v Aziji ali v svetu«. - Kot ljubitelj narave in gornik je veliko hodil po slov. in it. Alpah. V New Yorku je nadaljeval s planinskim delovanjem kot voditelj New York Hiking Cluba. Pisal je v mesečnik Trail Walker in pripravil rkp. 300 str. antologije o planinstvu v metropolitanskem perimetru New Yorka. - A. je član številnih mednar. organizacij. - Njegov sin Aleksander in njegova žena Clara Geronim iz Gorice sta priznana zdravnika v Washingtonu D.C.

Prim.: Osebni podatki; bio- bibliografija v leksikonih: The International Authors and Writers Who's Who, Cambridge 1977, 8. izd., str. 19; Men of Achievement, International Biographical Center, Cambridge 1977, str. 16 s sl.; Contemporary Authors, Vol. 41-44, Detroit 1974, str. 21; Edward Gobetz, Slovenian Heritage, Vol. I, Willoughby Hills, Ohio 1980, 605 s sl. in naslovom knjige Realignment.; O.A., Vojna in mir, Celovski zvon 1987, 35-38, 93.

AMBROZIČ Franc, zdravnik, r. 18. sept. 1895 v Slavini pri Prestranku, u. 11. avg. 1981 v Postojni. Oče Jože, kmet, mati Ana Križaj. Osn. š. končal v Slavini (1907), maturiral na gimn. v škofovih zavodih v Šentvidu nad Lj. (1915). Med prvo svet. vojno je bil vojak v 17. pešpolku od 15. nov. 1915 do razsula avstroogr. monarhije. Obiskoval je oficirsko šolo, vendar je postal častnik šele zadnje mesece vojne, ker je bil polit. osumljen. Vojak je bil na rumunski in it. fronti. Po koncu prve svet. vojne je bil prostovoljec na Koroškem (Sv. Jakob v Rožu in v Podkloštru). Na medicino se je vpisal v Zgbu 1919, študij je nadaljeval 1921 na Dunaju, kjer je bil promoviran za doktorja vsega zdravilstva (20. maja 1924). Do 1926 je delal kot zdravnik v civilni bolnišnici v Trstu, 1927 kot zdravnik v Šempetru na Krasu (Pivka), nato je bil od 1. jan. 1928 zdravnik v bolnišnici v Postojni, od 1936 dalje kot primarij. Takrat so v postojnski bolnišnici operirali slepiče, želodce, reponirali izpahnjene sklepe in imobilizirali poškodbe udov. Od osvoboditve dalje je bil ravn. te bolnišnice. - Med drugo svet. vojno je bil konfiniran od nov. 1941. Nato je bil zaprt v Coroneu (Trst) in v Postojni, ker je bil osumljen sodelovanja s partiz. Sodeloval je z organi IX. in VII. korpusa in zdravil ranjene partizane v postojnski bolnišnici in na terenu. - Po osvoboditvi (1. jun. 1945) je postal preds. izvršnega odb. Tržaškega okrožja. Aktivno je delal tudi pri Rdečem križu. V zborniku Ljudje in kraji ob Pivki je objavil skice iz zgod. zdravstva na Primorskem. Prejel je več odlikovanj.

Prim.: Sporočilo sina Acija Ambroziča (13. maja 1991); Gradivo o slov. partiz. saniteti, Lj. 1979, str. 94.

A. Pr.

ANDLOVIC Jože, zdravnik, kirurg, alpinist, r. 12. nov. 1923 v Lj., živi v Šempetru pri Gor. Oče Jože, lesni trgovec, mati Ana Švigelj, šivilja in računovodja v očetovem podjetju. Osn. š. v Lj., prav tam tudi gimn. Ker so ga it. oblasti prvi dan mature (21. jun. 1942) aretirale in nato poslale v Gonars in Treviso, je maturiral jan. 1943. Na Medic. fak. U v Lj. se je vpisal febr. 1943. Nato je bil domobranec in partizan in po vojni nadaljeval študij medicine in diplomiral febr. 1953. Po stažu v Lj. je delal od 1955 do 1959 v Mostu na Soči kot splošni zdravnik, za tem je šel v službo na kirurški

oddelek bolnišnice v Šempetru pri Gor. Specialitični izpit za kirurga je opravil 1963 v Lj. Upokojen je bil 1980. - Že pred drugo vojno se je ukvarjal s planinstvom. Postal je alpinist in član Gorske reševalne službe ter udeleženc slov. odprav v tuja gorstva in zlasti na Himalajo. O tem je pisal v člankih doma (PV) in v tujini. Bil je med ustanovitelji šole za himalajske sodnike v Nepal. - Prejel je naslednja odlikovanja: srebrni in 3 zlate častne znake PZS, srebrni zlati častni znak PZJ, častni znak GRS, Bloudkovo in Ziherlovo plaketo ter plaketo TTKS Nova Gor., red dela z zlatim vencem in red zaslug za narod s srebrnimi žarki.

Prim.: Osebni podatki; PrimSreč 136/1992, 514-19.

A. Pr.

ANTONIČ Herman, električar - bančni uslužbenec, pevovodja in organist, r. 2. jun. 1949 v Sesljanu, živi v Štivanu. Oče Franc, zidar, mati Marija Semolič, gospodinja, oba iz Brestovice. V glasbeni svet ga je 10-letnega uvedel devinski žpk. Ivan Kretič. Z obiskovanjem raznih tečajev in osebnim študijem se je izobraževal bodisi na področju instrumentalne kakor tudi zborovske glasbe. K orglam je prvič javno sedel 1963, od tedaj je glavni organist v devinski župniji. Zadnjih 15 let redno orgla v Devinu in ob velikih praznikih tudi v Štivanu. Od leta 1972, ko je sprejel povabilo devinskih deklet, vodi »Dekliški zbor Devins«. Med 1974-76 je vodil c. pev. z. v Zgoniku, v letih 1979-84 me. pev. z. »Lipa« iz Bazovice, med 1972-74 je igral bas-kitaro v ansamblu narodnozabavne glasbe Iga Radoviča iz Nabrežine. Kot pevec in korepetitor je od ustanovitve 1966 član m. pev. z. »Fantje izpod Grmade«. - Priredil je več pesmi za žen. zbor, še zlasti božičnih in Marijinih. Hranijo jih v arhivih c. pev. z. v Devinu in »Dekliškega z. Devins«. Od 1989 je preds. »Zadruga Grmada-Devins«, ki so jo devinski zbori ustanovili, da bi lahko postali lastniki obnovljenega sedeža v središču vasi. Zadruga s svojimi kult. prireditvami dopolnjuje delo pev. zborov in skrbi za poživitev slov. kulturno-prosv. dejavnosti v Devinu in okolici.

Prim.: Osebni podatki; brošura ob 20-letnici Dekliškega zbora Devins, Štivan, 31. maja 1992, str. 2; Zgibanka »Slovesnost ob odprtju sedeža Fantov izpod Grmade in Dekliškega zbora Devins«, 13. nov. 1988; V prireditvi domačih zborov iz Devina in Štivanja - Koncert božičnih pesmi

v štivanski cerkvi, PDK 7. jan. 1986; Koncerti božičnih pesmi že prava in lepa tradicija, NL 17. jan. 1991.

M. Tavčar

APPOLONIO B., trž. it. tiskar, ki je leta 1878 tiskal Antonu Klodiču, vitezu Sabladoskemu, prvo izdajo igre s petjem *Materin blagoslov*.

Prim.: Simonič 208; Berčič, Tiskarstvo na Slovenskem, 186.

Brj.

ARČON David, mesar, tigrovec, borec NOVJ, r. 20. avg. 1904 pri Arčonih (Renče), u. 10. febr. 1985 v Renčah. Oče Oskar, zidar, mati Angela Mozetič. Po vrnitvi iz begunstva se je pri očetu učil zidarstva, 1921 se zaposlil kot mesarski pomočnik v konzumni zadrugi v Renčah, nato po vrnitvi od vojakov 1925 vodil lastno mesnico. A. je že 16-leten sodeloval v pev. zboru, dramskem odseku 1920 obnovljenega PD Svoboda v Renčah. Med faš. požigom prostorov PD, knjižnice, klavirja, arhiva, opreme spomladi 1922 je prvi iz ognja reševal knjige in delovodnike hranilnice, nato bil med pobudniki ustanovitve TD, ki je bilo zelo aktivno in privlačno za mladino. A. je s sodelavci nabavil telovadno orodje, pripeljal bradljo iz Oseka, jo kot gospodar TD ohranil, ob koncu vojne 1945 pa odkopal iz zemlje, ko je bila narobe do polovice zasuta, in jo izročil TD Partizan. A. je kot odličen telovadec uvajal novosti v TD, ki je nastopalo v raznih krajih na telov. tekmah. 1924 je bil pri vojakih v Turinu soustanovitelj društva Slovenski rokodelci, zato je bil kazensko z oboroženim spremstvom premeščen v Corleone na Sicilijo. A. je s svojo telovadbo tako navdušil poveljnika polka v Corleone, da ga je namesto na manovre dal v pisarno, kjer je iztaknil premestitveno spremnico: »Si trasferisce il soldato Arcon Davide per motivi di idee panslavistiche.« Po vrnitvi domov 18. okt. 1925 je bil kot poverjenik Gor. Matice v stiku s pisateljem Fr. Bevkom, Dam. Feiglom, s tajn. polit. društva Edinost Alb. Rejcem in tajn. ZPD Z. Jelinčičem ter s svojim kolesljem vozil za več vasi spod. Vipavske dol. knjige Gor. Matice, Luči, Biblioteke, zlasti pa abecednike Prve korake, ki so jih dobivali šolarčki omenjenega področja. Po faš. razdejanju kult. doma v Gor. v začetku nov. 1926 je vozil iz Gor. in razdelil s sodelavci mnogo knjig v Renčah in drugih vaseh, nato z nastopom tajnega kanala Bohinj-Baška grapa-Gor. tudi izvode raz-

nih revij in časopisov iz Sje (Dom in svet, Zvon, Jutro itd.). A. je skrivaj pripeljal iz Gor. pisalni stroj, da so ga rešili pred faš., ga skrivali v Renčah pri St. Fornazariču. Tigrovci so v rokavicah tipkali letake, anonimna pisma (npr. Virg. Gaidi, ur. Giornale d'Italia med obiski Prim.). A. je bil že z letom 1927 zelo aktiven v ileg. organ. TIGR: razdeljeval je s sodelavci slov. in it. ileg. protifaš. tisk celicam, ki jih je ustanovil v Renčah, Biljah, Bukovici, Volčji Dragi, Vogrskem, Prvačini, Gradišču, Oševliku, Ozeljanu, Šempasu in drugod, ga nosil in izročal kurirju na poti med Železnimi vrati in Komno za Tržaško. Istemu kurirju je izročil tudi zajeten paket letakov za bojkotiranje faš. volitev 24. mar. 1929. Letake je delil tudi po vaseh Vip. dol. in z daljnogledom nadziral volišče v Renčah. Po faš. prepovedi PD, MD, TD 1927 je zavzeto, na pobudo Z. Jelinčiča, organiziral množične polit. izlete članov PD na Trstelj, Erzelj, Štjak, Kucelj, Čaven, Fajtji hrib, v Trnovski gozd, kjer so zborovali. Preskrbel je Alb. Rejcu, ko ga je faš. polic. vztrajno iskala, v Renčah varno bivališče (dec. 1928). A. je bil med množičnimi aretacijami spomladi 1930 aretiran 12. mar. 1930, hudo pretepen, a po 3 dneh izpuščen, spet zaprt v Gor. 26. apr. 1930, do nezavesti pretepen in po 7 dneh izpuščen. Nov. 1933 aretiran in pogojno obsojen na 5 mes. zapora, čez mesec pozvan pred komisijo za konfinacijo ter obsojen na konfin. na domu. V Gor. je poleg drugih sodeloval z Alb. Valentiničičem, nameščencem v Narodni knjigarni. - A. je od začetka NOG sodeloval v OF. Faš. so mu naprtili vse, kar se je dogajalo v Renčah. Večja skupina faš. ga je 3. maja 1942 s koli pretepała na hodniku njegove hiše, in ko se je izrinil na cesto, ga je faš. oficir s kovinsko kroglo na koncu jermena udaril v tilnik, da se je zgrudil. Okrvavljenega so odpeljali in se je 2 meseca zdravil v ambulanti gor. zapora. Z njim so bili internirani v Nataresco (Teramo) Milo Vižintin, Fr. Premrl iz Podnanosa, St. Fornazarič, Evg. Kante. A. je po kapitul. It. klal v mesnici za NOV živino, ki so mu jo vozili iz vipav. vasi, in vozil kože v Scalettarijevo strojarno v Miren, na povratku pa usnje in podplate za IX. korpus. Od Scalettarija je NOV dobila 64 q usnja. Od Scalettarija so ob zasedbi Gor. partiz. odpeljali še 1200 kož, ki jih je A. izročil. A. je bil 1. nov. 1944 mobiliziran v

NOV. Po bitki na Štjaku so ga Nem. ujeli in mučili v Koprivi in Trstu ter internirali v Haid pri Linzu. Ko ga je zavez. vojska 5. maja 1945 osvobodila, je tehtal še 52 kg. Do avg. 1945 je služil v JNA, po vrnitvi v Renče je z denarjem in hrano podpiral NOO med ZVU, ko je delal v svoji mesnici.

Prim.: Potrdila zapora v Gor. o aretacijah Arčona, njegov življenjepis in njegovo pripovedovanje o TIGR; T. Rutar, V Renčah je umrl prizadevni protifašist in narodni borec ter prosvetar David Arčon, PDK 9. mar. 1985; Isti, Veliko ileg. literature je prenašal iz Gor. na deželo tigrovec David Arčon, PDK 22. avg. 1984; Isti, 80 let Davida Arčona, PrimN 7. sept. 1984.

Rut

ARHAR Justin, šolnik in narodnoprosvetni delavec, r. 17. apr. 1883 v Št. Rupertu na Dolenjskem, u. 20. apr. 1916 v Trstu. Po 4. razr. gimn. je v Lj. nadaljeval s študijem na učiteljskišči in diplomiral z odliko 1903. Že istega leta je prišel na Ciril-Methodovo šolo k Sv. Jakobu v Trstu, toda tržaška gosposka ga ni hotela potrditi. Pozneje je razčistil svoj položaj, toda na CM šoli je učil samo to leto. Naslednje leto je odšel na c. kr. pripravnico za sred. šole v Trstu. 1908 je začasno učil na vzporednici CM šole na Acquedottu v Trstu. - Bil je soustanovitelj in odbornik Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu. V šentjakovski tržaški Čitalnici je prirejal pedagoška predavanja za starše, sodeloval z Dramat. društvom in s šolskimi zavodi, ki jih je ustanovila Trgovsko-obrtna zadruga; poučeval je na dvorazredni Trgov. šoli, v večernih trgov. tečajih in v obrtno-nadaljevalni šoli.

Prim.: UT 1916, št. 9 in 10; KCD 1917; SBL I, 14; L. Debeljak-Turk, Sv. Jakob, 61, 93.

Mal

ARKO Stanko, veterinar, r. 14. nov. 1892 v Postojni, u. 13. apr. 1977 v Lj. Oče Franc, gostilničar, mati Katarina Šemrou. 1914 je končal visoko veterinarsko š. na Dunaju. Udeležil se je prve svet. vojne in po njenem zaključku je postal Maistrov borec. Služboval je v Lj., na Rakeku, Prevaljah, v Čabru in Novem Sadu. Po drugi svet. vojni je delal v Bgd (pomočnik direktorja zavoda za proizvodnjo cepiv in zdravil), bil je okraj. veterinar v Postojni, prišel nato na Kmetij. ministrstvo vlade repub. Sje in nato na Veterinarski znanstveni zavod v Lj. Posebej se je posvečal kinologiji in reji kunccev.

Bil je ur. časopisa Živinorejec in objavil več strok. člankov. V knjižni obliki je objavil *Reja kunccev* (Lj. 1952), *Živinozdravniški nasveti* (Lj. 1953), *Kunčnica* (Lj. 1957), *Pes moj prijatelj* (Koper 1971) in skupaj s Francem Ločniškarjem *Reja perutnine* (Lj. 1967).

Prim.: Enc. Sje, 1, 120; Podatki žup. urada Postojna.

Ured.

ASQUINI Girolamo, arheolog, zgodovinar, r. v Vidmu l. 1762, u. v Parmi l. 1837. Oče grof Fabio Asquini, agronom, mati Elena Radetti. Honorarni prof. arheologije in keltskega jezika na univ. v Parmi, zaslužen za krajevno zgodovino Furlanije, Tridentinskega in ozemlja Verone. Po Očenašu in 230 besedah, ki jih je 1818 prejel iz Rezijske od »plevana« Buttola (gl. čl.), je presodil: »la Lingua dei nostri Resiani è propriamente slava, o sia illirica«. Ko pa je 1822 pokazal rkp. slovarček ruskemu knezu A.S. Menjšikovu, je le-ta deklariral isti jezik za »ruski, se pravi staroslovanski«. V neki objavi 1834 omenja izdelovanje korb-košev ok. Mužca in v dol. Rezijske. Več A-jevih neobj. rkp. hranijo knjižnice v Parmi, Veroni in Vidmu. Iz zapuščine je 1887 izšlo pismo grofu M. della Torre o beneškoslov. postnem pridigarju Antonu Podrecca (*Un quaresimalista slavo*. Giornale di Udine, 2. mar. 1887, št. 52) (gl. PSBL III, 33).

Prim.: G. Perusini-M. Matičetov, *Un dizionario e due paternoster resiani inediti*. Ricerche slavistiche 4, 1956, 76-87; nekaj informacij je dal prof. G.P. Gri iz Vidma.

Mtv

AVBELJ Jožica, gledališka igralka, r. 15. nov. 1951 v Postojni; živi v Lj. Oče Stefan, uslužbenec, mati Jožefa Urbas, uslužbenka. Osn. in sred. š. je obiskovala v Lj. Diplomirala na AGRFT v Lj. in se 1975 zaposlila v MGL. Odlike njenega igralskega sloga so predvsem »krhkost, ranljivost in hlastna prerazdraženost« (A. Berger) in je izrazita predstavnica mladega igralskega rodu na Slov. Prvič javno nastopi v igri Popilija Ferkever z gledališko skupino Šubičeve gimn. v Lj. V študijskih letih je sodelovala z gledališčem Glej (npr. v uprizoritvi igre B. Štiha Spomenik G). Poleg gledaliških vlog omenimo številne filmske vloge (npr. v Pavlovičevem filmu Let mrtve ptice). Nastopa tudi v televizijskih dramah (npr. Tretje življenje) in radijskih igrah. Sodeluje pri snemanju otroških

kaset. Vidnejše igralske vloge: Bogomila (D. Smole, Krst pri Savici), Silvija (P. Marivaux, Dvojna preizkušnja ljubezni), Rosita (F. Garcia Lorca, Dona Rosita), Nina (Cankar, Kralj na Betajnovi), Lulu (F. Wedekind, Duh zemlje), Mati (F. Schiller, Spletke in ljubezen), Ismena (D. Smole, Antigona), Ofelija (Shakespeare, Hamlet), Spiker (S. J. Witkiewicz, Oni) itd.

Prim.: Enc. Sje 1, 134.

Mal

AŽMAN Fanica, por. **LEGIŠA**, nar. delavka, r. 15. jan. 1909 v Trstu, u. 10. sept. 1971 v Lj. Oče Franc, delavec žerjavovodja, mati Marija Gruden. V družini so se rodili 4 otroci. A. je obiskovala CM šolo in dvoletno slov. trg. šolo v Trstu. Ko ji je bilo 18 let, se je zaposlila v upravi Edinosti in skrbela za administracijo mlad. mesečnika Naš glas. Opravljala je tudi pomembno kurirsko delo med mlad. voditelji in polit. delavci. Pošiljali so jo po raznih opravkih, ki so bili v zadnjem času legal. delovanja še kar nevarni. Pomembno vlogo je ohranila tudi po ukinitvi Edinosti in zatrtju društev. Vzdrževala je stike med mladinci, ki so stopili med ilegalce, in izročala denar za prve akcije ter

pomagala zapornikom. Pred prvim trž. procesom je bila aretirana, a potem izpuščena in se je 1930 s ponarejenimi dokumenti izselila. V Lj. se je zaposlila v uredništvu Ženskega sveta (1930-33), potem v upravi Splošne bolnišnice (1933-37). Sodelovala je v emigrantskih društvih in bila vključena v vsakršno delo za Primor. Nudila je tudi pomoč raznim antifaš., ki so preko Lj. potovali v Pariz. 1932 je ob taki priložnosti pomagala L. Longu in M. Bernetič (prič. M. Bernetič). Od 1937 do 1941 je delala v zdravilišču Topolščica, od koder so jo 1941 ob nemški zasedbi izgnali v Bosno. Delala je v bolnišnici v Sarajevu in pomagala pri begu ranjenim partizanom. Ker so ji prišli na sled, so jo internirali v taborišče v Staro Gradiško, potem v Jasenovac. V tem času je bila dvakrat hudo bolna. 1945 se je vrnila v Topolščico, potem je delala v zdravilišču na Golniku. Poročila se je z dr. Viktorjem Legišo, ki je bil iz polit. razlogov sojen in nekaj let zaprt.

Prim.: Pisno pričevanje sestre Marije; bp (A. Rejcc), Fanici Ažmanovi v spomin, PDK 22. sept. 1971; Sardoč; M. Kacin Wohinz, Prvi antifašizem v Evropi.

ldt

B

BAJC Drago (do 1984 tudi Karel in Carlo), fizik, r. 28. nov. 1935 v Trstu, živi v Trstu in Mariboru. Oče Karlo je bil delavec, mati Zora Terčon, gospodinja, brat Marijan (gl. čl.). Osn., niž. sred. šolo in klas. licej je obiskoval v Trstu, U v Madridu (1955-57) in Trstu, kjer je v ak. l. 1962/63 diplomiral iz fizike. Podiplomski študij z doktoratom (1982) iz mehanskih ved pa je opravil v Lj. Tam je bil 1985 izvoljen za docenta za področje mehanika. Učil je matem. in fiz. na tržaških sred. šolah, učiteljišču, klas. in znanst. liceju Fr. Prešerna. Eno leto (1967) je kot research assistant preživel v ZDA (Fort Collins, Colorado). Od 1968 dalje je kakih pet let sodeloval pri tržaškem Geofizikalnem observatoriju kot raziskovalec, udeležil se je več oceanografskih odprav v Jadranskem in Sredo-

zemske morju (Kreta, Rodos). Eno leto (1982/83) je učil na Zavodu združenega sveta v Devinu. Tri leta (1983-86) je honorarno predaval na U v Lj. Od 1987 pa je redno zaposlen na Pedag. fak. U v Mrbu, kjer predava Fiziko 1 in Matematično fiziko. - Njegovi članki iz splošne mehanike, mehanike tekočin in oceanografije so izšli v American Journal of Physics, Bollettino di Geofisica Teorica ed Applicata, Rivista Italiana di Geofisica in v Obzorniku za matem. in fiz. Več desetih poljudnih člankov z matem. in fizikalno vsebino je izšlo v mladinski reviji Presek. V sodelovanju z dr. T. Pisanskim je napisal knjigo *Najnujnejše o grafih* (DMFA SRS 1985). V Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 4 (Slov. matica 1979) je prispeval daljšo razpravo *Ivan Žiga Popovič* -

predhodnik oceanografije. S poljudnoznanstvenimi novicami je dalj časa sodeloval pri Mladiki. Za slov. tržaški radio je pripravil serijo poljudnih oddaj iz fizike. Njegov konjiček je šah. Kot šahist nastopa za društvo Polet. Več let je vodil šahovski krožek na osn. š. Bazoviški junaki in dalj časa pisal šahovsko rubriko v Novem listu.

Prim.: Osebni podatki; poročila o delu v časop.

Ropet

BAJC Marijan, prevajalec, r. 8. sept. 1938 v Trstu, kjer tudi živi. Oče Karel, zidar, mati Zora Terčon, gospodinja, brat Drago (gl. čl.). Slov. osn. š., gimn. in klas. licej F. Prešerna v Trstu (matura 1957), diplomiral iz družbenih ved na Pravni fak. tržaške U (1966). Usposobljenostna izpita za poučevanje slovenščine (1966) ter pravnih in gospodar. ved (1972). Od 1958 do 1974 občasno s krajšimi ali daljšimi presledki honorarno in pogodbeno napovedoval na RAITrst A, kjer je tudi sicer sodeloval zlasti kot član RO od 1956 dalje (nad 1300 nastopov). Od 1966 do 1976 je poučeval na slov. sred. šolah na Tržaškem slov., zgod., zemlj. in lat. (Opčine, Dolina, Sv. Ivan, Sv. Jakob in Prosek), šplošno izobrazbo in držav. vzgojo na strok. šoli J. Stefan v Trstu ter pravo in ekonomijo na Trg. teh. zavodu Ž. Zoisa v Trstu. 1970 je poučeval slovenščino deželne nameščence. Prevajalec pri Tiskovnem uradu dežele F-Jk kot zunanji sodelavec od 1971, v notranjem staležu od 1976 v vodstveni kvalifikaciji pravno-upravne specializacije. Prevajal je zlasti Uradni vestnik in Kronicke Avtonomne dežele F-Jk ter razne publikacije iz it. v slov. in obratno. Od 1967 je vpisan kot publicist v Časnikarsko zbornico. Občasno sodeluje v slov. periodičnem tisku. - V dijaških letih je aktivno deloval v Slov. dijaški zvezi, kasneje v SKK. Večkrat je kandidiral na listi SSK pri raznih volitvah. Polit. je delal pri SLG. Deloval je tudi v SSŠ in DSI. Ustanovni član je zadruga Naš dom. Sour. prvih 6 zbornikov predavanj s študijskih dni »Draga«. Od 1983 dalje nadzornik v HPO in vpisan v seznam nadzornikov pri Deželni zvezi hranilnic in posojilnic. - V slov. je prevedel naslednje knjige: Scalzo: *Osnove politične ekonomije* (1980 - 551 strani); Ardolfi: *Pravo. Splošni pojmi in javno pravo* (1981 - 406 strani); Ardolfi: *Javne finance* (1990 - 389 strani); *Ustava italijanske republike*

(1983) ter razne publikacije o šolskem in poklicnem usmerjanju (*Informacije o šolah, Spoznavaj samega sebe, Začnem delati, Planet »Izbira«*).

Prim.: Osebni podatki; 20 RO; PDK 6. dec. 1980, 31. jan. 1985 in 13. dec. 1990; KatG 4. dec. 1980 in 15. okt. 1981; NL 11. dec. 1980 in 24. jul. 1986; Delo (Lj.) 1. febr. 1985.

Ropet

BAJEC s. Darinka (krstno ime Marija-Vislava), likovna oblikovalka, r. 28. maja 1924 v Skriljah, župnija Kamnje na Vipavskem. Oče Ivan, kmet, mati Ana Krtelj, gospodinja, sestra Pavla (gl. čl.). Osn. š. (1931-36) v Skriljah, na Blanci, v Sevnici in St. Jakobu v Slov. goricah. Gimn. v Mariboru 1936, končala v Lj. 1944. Nato v šoli za umetno obrt (1948-52), potem v Beogradu, kjer je 1956 diplomirala na Akademiji za uporabno umetnost - za keramiko. 1957 je postala redni član Društva uporabnih umetnikov. Razstavljala je v sklopu Društva v Beogradu in Novem Sadu. Bila je na študijskem spopolnjevanju v Stuttgartu 1957-58, v Parizu 1959-60, pozneje še v Švici in v Holandiji. Delala je v Mestnem muzeju v Lj. kot restavratorka, 1961 je postala član Društva likovnih oblikovalcev, v Psihiatrični bolnišnici v Begunjah je vpeljala dva nova oddelka za delavno terapijo (keramika in mozaik). Kot član Društva je imela razstave v Ženevi, Faenzi, Istambulu, Indiji, Rusiji in Kanadi, samostojne razstave pa v Parizu, Kranju, na Bledu in v Radovljici. 1973 je postala član Akademije Tommaso Campanella. V Faenzi je dobila zlato plaketo (1968), od 1967 do 1972 pa osem diplom v It. Poleg keramike je izdelovala mozaike po načrtih prof. Vurnika. Njeni so izdelki na cerkv. pročeljih v Cerkljah in na Brezjah. Izdelala je mozaike za nagrobne spomenike na Zalah, v Repnjah, Radovljici, Begunjah, svetogorsko Marijo pa v kapelici v Malovšah pri Črničah. Za stolnico v Lj. je napravila jaslice iz keramike. Kot šolski pripomoček pri verouku je izdelala modele za jaslice. Za škof. kapelo v Kopru je napravila Križev pot v reliefu iz žgane glin 1962. Živi z rodno sestro redovnico s. Pavlo v Skriljah, kjer še vedno izdeluje predmete iz keramike, žgane glin in tudi mozaike.

Prim.: Zupn. arhiv Kamnje; osebni podatki; Rojs-Zorec, Šolske sestre sv. Frančiška.

Jok

BAJEC Ivan, duhovnik, misijonar, r. 16. maja 1949 na Malem Polju v župniji Col, škofija Koper. Oče Anton, kmet, mati Marija Mikuž, brat Pavel (gl. čl.). Osn. š. je obiskoval na Colu (od 1.-5. razr.) in v Črnem Vrhu (od 6.-8. razr.), v letih 1956-64. Po osn. š. je šel v Srednjo versko šolo (Škof. gimn.) v Vipavo, kjer je maturiral 1968. Po maturi je odslužil vojaščino (18 mesecev), nato pa vstopil v Bogoslovno semenišče v Lj. in se vpisal na Teol. fak. Posvečen je bil 29. jun. 1974 v Kopru, novo mašo je imel na Colu 30. jun. 1974, po končanem petem letniku teologije. Po novi maši je opravljal službo nedeljskega kaplana v Črnem Vrhu in končal študij teologije. V začetku leta 1976 je bil imenovan za rednega kaplana v Renče, jeseni istega leta pa je odšel za misijonarja v Afriko, na Slonokoščeno obalo, kjer deluje še zdaj: Mission Catholique Meadji, B.P. 1130 SOUBRE, Côte D'Ivoire, Afrika.

Prim.: Osebni podatki; Letopis Cerkve na Slovenskem 1991, 230, 266, 286, 472.

T. P.

BAJEC Pavel, duhovnik, misijonar, r. 15. jan. 1951 na Malem Polju v župniji Col, škofija Koper. Oče Anton, kmet, mati Marija Mikuž, brat Ivan (gl. čl.). Osn. š. je obiskoval na Colu v letih 1957-65. Po osn. š. je šel v Srednjo versko šolo (Škof. gimn.) v Vipavo, kjer je maturiral 1970. Po maturi je odslužil vojaščino (18 mesecev), nato pa vstopil v Bogoslovno semenišče v Lj. in se vpisal na Teol. fak. Posvečen je bil 29. jun. 1976 v Kopru, novo mašo je imel na Colu 4. jul. 1976, po končanem petem letniku teologije. Po novi maši je opravljal službo nedeljskega kaplana v Tolminu in končal študij teologije. 1977 je bil imenovan za rednega kaplana v Kobarid, jeseni naslednjega leta pa je odšel za bratom Ivanom za misijonarja v Afriko, na Slonokoščeno obalo, kjer deluje še zdaj: Mission Catholique Meadji, B.P. 1130 SOUBRE, Côte D'Ivoire, Afrika. V letih 1981-84 je bil bolan in se je zdravil v domovini.

Prim.: Osebni podatki; Letopis Cerkve na Slovenskem 1991, 230, 266, 287, 472.

T. P.

BAJEC s. Pavla (krstno ime Darinka-Vida), likovna oblikovalka, r. 23. maja 1921 v Skriljah, župnija Kamnje na Vipavskem. Oče Ivan, kmet, mati Ana Krtelj, gospodinja, sestra Darinka (gl. čl.). Osn. š. v Skriljah (1927-34), nato na Blanci,

v Sevnici in št. Jakobu v Slov. goricah. Gimn. v Mariboru (1934-38), nato učiteljšče v Mariboru pri Solskih sestrah. Maturirala 1934. Redovnica od 1943 dalje. Učila je v Marijanišču (Lj.) do 1945, nato v Repnjah (3 mesece). Vzeli so jim šolo in so morale kmetovati. 1948 je v Lj. privatno študirala violino in klavir na sred. glasb. š. (1948-56). Nato je učila violino v št. Vidu (1956-58). Dobila je ultimat: ali redovnica ali učiteljica. Ostala je redovnica in študirala slikarstvo v Zagrebu (1960-64) skupaj s tremi redovnicami. Potem se je vrnila v Skrilje k bolni materi. Tu se je ukvarjala z otroki in jih učila modeliranja. Izdelali so jaslice za cerkev v Dobravljah. Učila je 12 otrok flavto in so nastopali po raznih cerkvah in violino, da so delali izpit na Glasb. šoli. Restavrirala je Križev pot v Skriljah, slikala tihožitja, otroške portrete, delala kopije mojstrov: Murilla, Raffaella, Leonarda da Vinci. Izdelala je božji grob za Kamno Gorico in Kranjsko Goro, delala načrte za mašne plašče, risala božične in velikonočne vizitke, ilustrirala knjigo (ciklostil) *Sončna pesem sv. Frančiška* (s. Balbina Tomažič). Živi v Skriljah z rodno sestro redovnico s. Darinko in poučuje glasbo otroke.

Prim.: Zupn. arhiv Kamnje; osebni podatki.

Jok

BAJIČ (BAYITCH) Stojan Albert, pravnik, r. 18. nov. 1901 v Postojni kot Stojan Albert Gerstenmayer, u. 19. jan. 1974 v Miamiju (ZDA). Oče Franc Gerstenmayer, davčni nadzornik, mati Julijana Bevk. Oče je 1919 spremenil priimek v Bajič in z njim ga je spremenil tudi sin. Osn. š. 2 leti v roj. kraju, nato v Lj. Matura 1920 na 1. drž. (klas.) gimn. v Lj. Pravo štud. na U v Lj., doktorat 9. jun. 1925. Od 1926 v sodni praksi v Lj. in od 1930 v Kamniku, od 1931 sodnik okraj. sod. v Metliki, 1932-41 okrož. sod. v Lj. 1931-32 se kot štipendist Turnerjeve ust. izpopolnjeval na U v Leipzigu. 10. jul. 1935 se je poročil z Milevo Pečenko. Na pravni fak. U v Lj. je z zim. sem. postal priv. doc. (nastopno predavanje 5. nov.: *Osnovni problemi delovnega prava*), 1. okt. 1941 izr. prof., 12. jun. 1943 pa red. prof. za državljansko (civilno) pravo in mednar. zasebno pravo. Čeprav je bil habilitiran za ta dva civilnopravna predmeta in ju je tudi predaval, je bilo glavno težišče njegovega delovanja na delovnem pravu, ki ga je

šele B. uvedel na fak. 1933 je bil izvedenec jsl. vlade na mednar. konferenci za delovno pravo, 1939-40 pa ataše na Mednar. uradu za delo v Zenevi (Švica). 1944 se je iz Lj. umaknil v Švico v Zenevo, kjer se mu je pridružila tudi žena. 1947 se je naselil v ZDA, na U v Chicagu je 1951 ponovno dosegel doktorat prava, 1952 dobil državljanstvo ZDA in tedaj postal na Pravni fak. U v Miamiu prof. prava in bibliotekar za tuje pravne knjige. Kot gostujoči prof. (visiting prof.) je predaval tudi v Čilu, na Kubi in v Mehiki. 1967 je bil upokojen, vendar je predaval do smrti. V Lj. je napisal in izdal knjige: *Izvršba na prejemke zasebnih nameščencev* (1929); *Nameščensko pravo* (1930); *Delavsko in nameščensko pravo* (1933); *Zaščita delavskih in nameščenskih zaupnikov* (1934); *Delovno pravo, splošni del* (1936); *Osnovi radnog prava, opšti deo* (Bgd 1937); *Delovnopравни zbornik* (1940). Članke s področja delovnega prava je objavljaval v revijah SP, ZZR, Misel in delo, Pravosudje, Radnička zaščita, Organizator. Strok. predavanja je imel v društvu Pravniki in na radiu Lj. Okrog 750 predavanj s področja socialne politike in javnega prava je imel v prosv., sokol. in drugih kult. društvih. - V ZDA je pri U v Chicagu izdal knjigo *Conflict of Law in United States* (1955); pri U v Miamiu pa naslednje knjige: *Guide to Interamerican Legal Studies* (1957); *Interamerican Law of Fisheries* (1957); *Aircraft Mortgages in the Americas* (1960); *Latin America: a Bibliographical Guide* (1961); *Latin America and the Caribbean: a Bibliographical Guide* (1967); *Conflict of Laws: Mexico and the United States* (1968, soavtor). 35 člankov in bibliografij je objavil v revijah: University of Miami Law Review, American Journal of Comparative Law, Buletin del Instituto de Derecho Comparado de Mexico, Lawyer of the Americas. Članstvo v združenjih: American Association for Comparative Law, American Society of International Law, Foreign Law Comittee.

Prim.: Personalna mapa Pravne fak. U v Lj.; Kate Wallach (Louisiana State University); In Memory of Stojan Albert Bayitch (tipkopis); oboje hrani Arhivsko-muzejska služba U v Lj.; Sezname predavanj U v Lj. 1935/36-1943/44.

Ry

BAJT Ivan, kulturnoprosvetni delavec, r. 26. jan. 1865 na Ponikvah (Šentviška planota), u. 5. febr. 1909 v Gor. Oče Matija, krojač, mati Gertruda Vogrič. Od 1877 je živel v Gor., kjer se

je izučil za krojača, obenem ga je njegov brat učitelj Ignacij naučil orgljanja. Delal je kot pe-
vovodja in orglar v stolni cerkvi, bil pa je tudi
preds. Krojaške zadruge (ustanovljena 1899).
Polit. se je opredeljeval za katol. tabor in bil
odgovorni ur. PrimL.

Prim.: Gorica 6. febr. 1909, 11; PrimL 11. febr. 1909.

B. Mar.

BALOH Miha, gledališki in filmski igralec, svobodni umetnik, r. 21. maja 1928 na Jesenicah, živi večinoma na Bledu. Oče Lovro, veleposesnik in lesni trgovec, mati Marija Ravninar, gostilničarka. Osn. š. v Dravljah pri Lj., gimn. v Kranju, med vojno prekinil šolanje, bil član OF, nato konfiniran. Po vojski končal partiz. gimn., absolviral na AGRFT v Lj. Začel je nastopati na Jesenicah 1947/48, nato v Drami v Mrbu, v sezonah 1953/54 do 1959/60 v SSG v Trstu, v sezoni 1960/61 član Drame SNG v Lj., nato svobodni umetnik. Od 1977 do 1987 je nastopal v Drami SNG v Lj. Igral je tudi v Eksperimentalnem gled. in Odru 57. - Odigral je veliko pomembnih vlog, kot temperament., dosleden in prepričljiv igralec se je vživel v vloge ter dosegel gledališki uspeh predvsem v modernih komornih dramah. Vloge: Leone (Volpone), Don Alvaro, Davorin (Miklova Zala), Piet van Dorn (Mladost pred sodiščem), Marko Barič (Begović, Brez tretjega), Adam (Kvadratura kroga), Medvedenko (Čehov, Utva), Giovanin (Primorske zdrahe), Peter (Cankar, Pohujšanje v dolini Šentflorjanski), Pjatjorkin (Gorki, Vasa Železnova), Pietruccio (Shakespeare, Ukročena trmoglavka), Umberto (De Filippo, Filumena Marturano), Vanek (R. Pregarc, Sagra), Jean (Salacrow, Zgodba za smeh), Kastelkin sin (Kastelka), Razkolnikov (Dostojevski-Dardi, Zločin in kazni), Malič (Javoršek, Veselje do življenja), Boltizar (Tavčar, Pekel je vendar pekeli), Ludvik (Tavčar, Prihodnjo nedeljo), menažer Rudy (Tavčar, Necky, zlati deček), Smole (Kreft, Po brezkončni poti), Čang-Ling (Krog s kredo), Gowan Stevens (W. Faulkner, Requiem za vlačugo), Sempronij (Shakespeare, Timon Atenski), Don Alvaro de Granada (Držić, Boter Andrash), Semjon Semjonovič Dvopičje (Gorki, Letoviščarji), Villebrequin (Molière, Sganarel ali Namišljeni rogonosec), Bernardin (Shakespeare, Milo za drago), Tasil (Smole, Krst pri Savici), Profesor dr. Johanson (Hochhreth, Zdravnice), Sveti Pe-

ter (Kraigher, Umetnikova trilogija), Ciril (Kohout, Marija se bori z angeli), Filostrat (Shakespeare, Sen kresne noči) idr. - Kot filmski igralec je debutiral v filmu *Veselica* rež. J. Babiča v vlogi kurirja Aleša in prejel zanjo 1961 v Pulju zlato areno za najboljšo moško vlogo. Igral je v slov., jsl., koprodukcijskih in tujih filmih. Snemal je doma in v tujini od Pariza, Lugana, Milana do Moskve, uveljavil se je kot antijunak jsl. novega vala, v vlogah problematičnih ljubimcev. Nastopal je tudi v več TV nadaljevanjih. Med filmi velja omeniti: *Signali nad mestom* (Z. Mitrović, 1963); *Ples v dežju* (B. Hladnik, 1961); *Dva* (A. Petrović, 1961); *Vojna se nadaljuje* (L. Savona); *Senca slave* (V. Bjenjaš); *Fra Diavolo* (L. Savona); *Rana jesen* (T. Janić, 1962); *Operacija Tizian* (R. Novaković); *Nevesinjska puška* (Z. Mitrović, 1963); *Jeseni bom prosta* (A. Rathony); *Winnetou III, Svitanje* (N. Tanhofer, 1964); *Med jastrebi, Preverjeno - min ni, Po isti poti se ne vračaj, Amandus* (F. Štiglic, 1966); *Grajski biki* (J. Pogačnik, 1967); *Jerry Cotton, Maškarada* (B. Hladnik, 1971); *Nevidni bataljon* (J. Kavčič, 1967); *Lov na jelene* (F. Hadžić, 1972); *Rdeča zemlja* (T. Janković, 1975) idr. Od 1953 do 1960 je nastopal na Radiu Trst A kot igralec v kult. in dram. oddajah. Vloge: Casio (Shakespeare, Romeo in Julija), Le Bert (Rostand, Cyrano de Bergerac), Capulet (Shakespeare, Romeo in Julija), Dudley (Schiller, Marija Stuart), Karel (Sheridan, Šola za obrekovanje). Med rad. režije sodita Sofoklova *Antigona* in Puškinov *Kammiti gost*.

Prim.: Osebni podatki; SGL I, 38; Enc Sje I, 181; J. Peterlin, Slov. trž. gled. 1945-1975, M(Trst) 1990; Filmska Enc., Zgb 1986; Sl. igre in scenariji III, Filmski scenariji, Slov. gled. in film. muzej, Lj. 1990; Mojca Kranjc, Drama SNG Lj.; Arhiv Radia Trst A.

nsf

BANNES (Bonnes, Bones, Bonež, Boneš), duhovnik, pridigar, r. 26. dec. 1755 v Kobaridu, podatki o smrti niso znani. Oče Jožef, mati Marina Belin. Teologijo je študiral najprej dve leti v Lj. (Moralka, zgod. Cerkve, hermenevtika, patrologija), nato tri leta v Gor. (dogmatika, kanonsko pravo, pastoralka). 23. dec. 1775 je dosegel prvo tonzuro, 18. jan. 1778 pa diakonat. Služboval je najprej tri leta v Volčah kot duhovniški pomočnik, nato je bil prav tam tri leta za kaplana. Pet mesecev je bil tudi nad-

škof. aktuar. 5. okt. 1784 je postal prvi »cesarski župnik« v Tolminu. Dotlej je bil namreč Tolmin sedež čedajskega arhidiakonata, njegovo oblast je avg. 1782 ukinil cesar Jožef II. B. si je kot tolminski župnik močno prizadeval, da bi uredil cerkvene razmere v župniji in tolminski dekaniji. Skrbel je za tolmin. in druge cerkve v dekaniji, ki jo je upravljal. Pričel je tudi pisati župnijsko kroniko. V Tolminu je B. doživel francosko revolucijo in prvi prihod francoske vojske v Posočje. Takrat se je zlasti kot pridigar vključil v propagandno delo zoper Francoze. V tisku je objavil tri govore, ki jih je imel v Tolminu oz. Dovcu; gotovo sta bila dva prebrana v slov. jeziku. Govori so bili objavljeni v nemščini, in sicer kot prvi *Rede Krainerisch vorgetragen am 30. März 1794 in der landesfürstlichen Pfarr Tolmein Bei Gelegenheit des dreytägigen öffentlichen Gebeths für die glückliche Eröffnung des dritten Feldzuges gegen die Neufranken* (Gor. 1794). Ta govor je podpisal kot tolminski župnik in dekan ter član konzistorija goriško-gradiščanskega ordinariata. Drugi B-ov natisnjeni govor je nastal takrat, ko so Francozi po prvi okupaciji zapustili Posočje. Izšel je kot *Christlich patriotische Freude Über die am 24. ten May 1797. erfolgte Befreyung des Vaterlandes aus der feindlichen Bothmässigkeit am Pfingstmondtag zu Tollmein bei Gelegenheit des öffentlichen Dankgebethes in krainerischer Sprache vorgetragen* (Gor. 1797). Tretji natisnjeni govor: *Anrede an das neuorganisirte k.k. Hungarische Leichter Infanterie Bataillon Num 9 bei Gelegenheit der Fahneweihe gehalten in Flitsch am 5 ten. August 1798*. Vsi ti tiskani govori so zanimiva podoba razmer, ki so sledila francoski revoluciji. Zlasti v govoru iz 1797 je B. opozarjal na dejstvo, da so tudi v Posočju nekateri pričakovali, da bo francoska okupacija prinesla izboljšanje socialnega vpravljanja v duhu francoske revolucije. - B. je bil nasprotnik Francozov, poudarjal je avstrijski patriotizem. 7. dec. 1803 je bil B. izvoljen za župnika in dekana v Vipavi. Ob izvolitvi je bil zelo ugodno ocenjen, posebej pa je bilo poudarjeno, da obvlada latinski, nemški, italijanski in slovenski (kranjski) jezik. O B-ovem delovanju v Vipavi je malo podatkov. 1. nov. 1804 je vpišan v vipavski rojstni knjigi zadnjič kot krstitelj (kasneje so se podpisovali le duh. pomočniki in kaplani); 1. avg. 1809 se omenja

prvič novi vipavski župnik in dekan Mihael Kobau. Podatki o smrti niso ugotovljeni. - B-ov sodobnik, sorojak in soimenjak je bil Mihael Bonnes (Bonež). Rojen je bil v Kobaridu okr. 1720, teološke študije je opravil na Dunaju in postal duhovnik 1745. Tri leta je služboval kot pomočnik v Volčah, nato je bil deset let duhovnik v Tolminu in bil med 1766-1799 župnik v Volčah. Mihael B. je bil kancler čedadjskega arhidjakona Jožefa Marije Marona (1753-1763).

Prim.: G. Valentinelli, Bibliografia del Friuli. Venezia 1861, 337; S. Rutar, Zgod. Tolminskega, Gor. 1882, 165, 167, 179; C.L. Bozzi, Gorizia nell'età napoleonica, Gorizia 1929, 113-14; Glasilo, Tolminski verski list 9/1982, št. 2 in 13/1988, št. 4; NadškAGor.; Gradivo, ki so ga v pismih poslali Franc Rupnik iz Kobarida (23. marca in 4. maja 1992), Franc Kralj s Slapa pri Vipavi (29. apr. 1992) in Nadškof. arhiv iz Lj. (14. apr. 1992).

B. Mar.

BARAZZUTTI Alfonso, duhovnik, r. 9. mar. 1931 v Gouvieux-u (Seine et Oise, Francija). Oče Valentin, delavec iz Forgarije v Furlaniji, mati Elisa Coletti. Bogoslovje študiral v Vidmu, posvečen 1959. Med osemnajstletnim službovanjem v Reziiji (tja prišel iz Mužca-Moggio 1967, odšel v Susans 1984) je zelo skrbno urejal župnijsko glasilo *All'ombra del Canin* in odprl vrata vanj tudi rezijanščini: v verskih (molitvice ipd., v prozi in verzih) in posvetnih besedilih (pravljice, pesmice - ljudske in umetne). 1976 je v glavo lista vrnil nekdanje rezijansko ime, ki je bilo tam že 1936-39 (takrat na prvem mestu in ne kot podnaslov, v obliki *Ta pud Chianinouno sinzo*; 1976 *Pod Tjanynowo Sinco*, danes *Pod Canynowo Sinco*). Vpeljal je - kot priložnostno rubriko - kulturno stran: La pagina della cultura, I fatti della cultura, Cultura di casa nostra, Cultura resiana ipd. Za sodelovanje je znal pridobiti tako domačine (G. Barbarino, D. Clemente, G. Clemente Tomasig, A. Di Lenardo, sestri D. in M. Di Lenardo, A. Longhino Arkötow, A. Madotto, L. Paletti, Silvana Paletti, G. Rotta, R. Quaglia pa še kdo) kakor pisce od zunaj (M. Matičev, P. Merku, A. Moretti, E. Mozetič dr.). Precej redno je spremljal knjižne in revijalne objave o Reziiji, poročal (ali dal poročati) o ploščah in kasetah z rezijansko pesmijo, »cittiro«, zvonovi, o nastopih folklorne skupine, pevskega zbora »Monte Canin« (temu je bil nekakšen boter), o osojskem ansamblu »Tožna èsen / I figli delle tenebre« (na čelu

s kantavtorjem Rinom Chinesejem), o rezijanskih umetniških dosežkih (rezbar in slikarka v Bili, komponist v Parizu), o odprtju kulturnega doma, o znanstvenih posvetovanjih v Reziiji (1979 ob 50-letnici smrti J. Baudouina de Courtenaya, leto za tem o pisavi rezijanščine). Tudi objavo zgodovinskih prispevkov v listu je podpiral, in ko so se našli nestrpnosti, ki so napadli npr. članek C. Di Lenarda *Storia e resistenza in Val Resia*, jih je prepričljivo zavrnil: *Punti fermi* (1979/3, 259). Sicer je že pred tem sledil načelom mons. Alda Morettija (vidnega odpornika iz vrst furlanskega klera): *La scienza non ha confini* (1975, n. spec., 134). Ob jubileju župnijskega lista je v svojem uvodniku 1928-1978 *«Cinquant'anni a servizio della Storia, della Cultura e della Fede»* (1979/4, 261) priporočal: pišite zgodovino, ljubite kulturo, bodite trdni v veri. Sprožil je tudi nastanek komentirane rezijanske bibliografije 1927-1979, ki je pred knjižnim izidom (Videm 1981) najprej izšla v nadaljevanjih na straneh rez. župnijskega lista. V le-tem je rezijanski »plevan« Barazzutti ves čas - med drugim v uvodniku *Prima il resiano poi lo sloveno* (1980/1, 275) - zagovarjal stališča, s katerimi se lahko strinjamo ali razhajamo, vendar moramo priznati, da je avtor pisal odkrito, po svoji vesti. Deset let po prihodu v Reziijo se je nekako že štel za domačina in se zaskrbljeno vpraševal: »Ma scomparirà allora la nostra lingua e con la lingua la nostra cultura?« (1976/3-4, 159: Ampak ali bo takrat naš jezik izginil in z jezikom naša kultura?). Med župnijskimi izdajami, ki jim je bil B. pobudnik in ur., velja omeniti ponatis B. de Courtenayevih Materialov III 1913 (Christjanske uzhilo) z rezijanskimi pridigami 1845-1850, ki jim je bil tokrat dodan prevod v it. (G. Clemente Tomasig).

Prim.: 1928-1978. *All'ombra del Canin / Pod tjanynowo sinco. Cinquant'anni di vita resiana attraverso le pagine del bollettino parrocchiale. Ediz. fuori commercio a cura della Pieve di S. Maria Assunta, Resia 1981.* (fotopomanjšano v 3 knjigah, 318 + 306 + 328 str., 4°; A. Barazzutti je podpisan v predstavitvi na začetku 1. knjige in na koncu 3. knjige.

Mtv

BARBALIC Fran, hrvaški zgodovinar, učitelj, šolski nadzornik, r. 30. jan. 1878 v Baški na Krku, u. 26. jul. 1952 v Zgbu. Kot učitelj je služboval v Istri, bil šolski nadzornik v Pulju (1913-

18), potem do 1929 učitelj na Sušaku (tu je bil tudi član Narodnega vijeća), nakar je prešel v Jugoslovansko akademijo v Zgb. Najpomembnejše B-ovo delo je knjiga *Pučke škole u Istri* (Pula 1918). V njem podaja izčrpen pregled istrskega šolstva. Reško šolsko vprašanje je obdelal v posebni publikaciji *Jugosloveni i školsko pitanje na Rijeci* (Sušak 1922). Zanimala so ga tudi vprašanja kult., polit. in verskega delovanja hrv. in slov. manjšine v It. med obema vojnama. Tako je izdal delo *Vjerska sloboda Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Gorici* (Zgb 1931). Skupaj z Ivetom Mihovilovićem je sestavil delo *Proscription du slovène et du croate des écoles et des églises sous la domination italienne (1918-1943)*. Vse življenje je izredno vestno zbiral podatke o parlamentarnih volitvah v Istri in v Trstu. Dela ni v celoti objavil, temveč le izseke, tako: *Prvi parlamentarni izbori u Istri 1848*. - Sodeloval pa je še v listih: Hrvatska škola (Pazin), Narodna prosvjeta (Pula), Hrvatski učitelj (Zgb), Istra (Zgb), Narodne novine (Zgb), Danica, Krčki kalendar, DZ (Buenos Aires). Med deli, ki so izšla v knjigi, so še: *Peroj, srbsko selo u Istri* (Zgb 1935). Med važnejšimi članki pa: *O poučavanju analfabeta i Poljodelska produžna škola* (Narodna prosvjeta 1906, 1911), *Hrvatski i slovenski jezik u crkvama Istre* (Istra 1938), *Jovan Miletić, osnovatelj srbske škole u Trstu i Bratovščina hrvatskih ljudi u Istri* (Narodne novine 1933, 1934), *The Jugoslavs of Italy* (The Slavonic Review, London 1936), *Borbe Slovenaca za carevinsko vijeće u Beču 1907 i 1911* (DZ 1940).

Prim.: E.S. (= Emil Štampar), B.F., HE II, 220 z bibl.; *L.Č.* (= Lavo Čermelj), F.B., PDK 1952, 189; *S.Pa.* (= Stjepan Pavičić), B.F., EJ I, 365 z bibl.

Brj.

BARBARINO Gilberto, policijski uradnik, r. 14. okt. 1936 v Chiamannace na Korziki, živi v Vidmu. Oče Anton »Pani«, mati Judita Siega, vsi iz Bile v Reziji. Začel pesniti pozimi 1973/74 ob pogledu na prve sinkove korake, ki so ga spomnili od doma znanih verzov »Pleši, pleši, črni kus!« V prvem navdihu je zložil balado *Črni kus*, ki je njegova najboljša pesnitev (do leta 1984, potlej nimamo podatkov). V rezijansko poezijo so s tem prvič prišle kitice, oktave (vsaj glede števila verzov, če ne po metru), z dvovrstičnim pripevom (»zborom«) za vsako.

Gre za pravo antologijsko besedilo, ki je bilo že nekajkrat objavljeno in prevedeno (v knjižno slovenščino in italijanščino). Te ravni ni več dosegel; kasnejši pesniški poskusi so ali razvlečeni (*Zagata 1913, Rekje za noga zeca*) ali konvencionalni (*Daleč pogani*). V pesmi *Rezija* (Petris, 9) primerja avtor svojo dolino z mladenco, ki leži v travi, rožnato oblečena, z zelenim trakom v lasih, naokoli pa jo varujejo Kanin in drugi vrhovi. Mikavna razširitev metaforike, znane iz rezijanskih ljudskih pesmi, vendar deluje prisiljeno in oblikovno ni izčiščena. Avtorju, ki rad zahaja v hribe, je blizu pravljичni živalski svet. Nabral je tudi nekaj ljudskih pesmic, anekdot, uganko in prgišče pregovorov (*Tö ke učijo naši ti stari*), kar menda ni bilo še objavljeno. V Vidmu je tajnik rezijanskega kulturnega krožka (Circolo culturale resiano »Ta rožina dolynax: šteje ok. 300 članov, prireja družabna srečanja, folklorne nastope, predavanja ipd.).

Prim.: (A. Barazzutti), Rinasce la passione per il resiano. All'ombra del Canin 1974/3-4, 85, 88 (4 teksti, v priredbi Marice Di Lenardo); *M. Matičetov, Pesem iz Rezije*. Dan, 4. jun. 1974, 24-25; *Isti, Poesia d'autore nel dialetto sloveno della Resia*. La battana 18/63-64, Fiume, mar. 1982, 119-121; *B. Petris Autori resiani*. Udine 1984, 5-25.

Mtv

BARESI (BARICH) Silvano, arhitekt, r. 18. maja 1884 v Podgradu, u. 1. febr. 1958 v Gradežu. Oče Alojz, mati Tereza Požar. V mladosti se je poskušil v slikarstvu, v katerem ga je poučeval G. Cossar. Arhitekturo je študiral na dunajski Politehniki, v stavbnem ustvarjanju pa je delal pod vplivom M. Fabianija. Izhajal je iz secesije, vendar se je kasneje oddaljil od prvotnih racionalno poudarjenih izhodišč in je v svoja dela začel vnašati novobaročne dekorativne prvine, kot so npr. girlande in grozdi. Med zgodnje stavbe sodi osn. š. v Kapucinski ul. v Gor. (1908), palača Villani na Korzu Italia (1926), v istem mestu pa že kaže vpliv historističnega dekorativizma, podobno okrasje je uporabil tudi pri obnovi c. na Placuti. B-jeva najbolj znana arhitektonska stvaritev je bazilika na Sveti Gori, zgrajena na ruševinah stare gotsko-renesancne bazilike, ki je bila uničena med prvo svet. vojno. Gradnja sedanjega svetogorskega svetišča je potekala od 1924-28, mogočna stavba pa je zasnovana kot triladijska bazilika s prečno ladjo

v sprednjem delu. Cerkev se v arhitektonski zasnovi zgleduje po starodavni baziliki, a z opaznimi novobaročnimi dodatki, zlasti v oblikovanju arhitektonsko razčlenjenega pročelja in kamnoseško bogatih kapitelov na delilnih slopih med glavno in stranskima ladjama.

Prim.: Anagrafski urad občine Gorica; Cossar, Storia, 430; M. Perc, Svetogorske šmarnice, Lj. 1967, 75 (II. izdaja Lj. 1967, 81); S. Tavano, Gorizia. Storia e arte, Udine 1981, 176-77, 254, 310, 313, 318; P. Krajnik, Marijina hiša, Lj. - Sveta Gora 1989, 97; Sveta Gora 1539-1989, Gor. 1990, 43; Dizionario biografico friulano, Udine 1992, 46.

M.V.

BARETTO Maks (Benedikt, Jožef), pevovodja in organist, r. 17. febr. 1879 na Vrdeli (Sv. Ivan) pri Trstu, tam tudi u. 17. maja 1947. Oče Anton, zidar, mati Tončka Godina, gospodinja, občasno tudi perica. Osn. in strok. š. je dovršil v Trstu. Bil je naravno nadarjen za glasbo in petje, razvil se je kot samouk. Zahajal je v tamkajšnji Narodni in Marijin dom in poslušal domače veljake: Suban, Udoviči, Negode, Trobec, Žerjani idr., duhovnike: trije bratje Sila, Božo Milanovič, Anton Čok, Virgil Šček idr. Cenili so ga tudi tržaški narodnjaki okrog Edinosti, rad je zahajal v trž. Narodni dom in ustanove v njem (Glasbena matica idr.). Imel je veliko prijateljev, saj je izhajal iz družine, ki je imela obilo sorodstva. Zanimal se je za razvoj kršč. in slov. narodnega življenja pri Sv. Ivanu in v okolici. Pravijo, da je osebno po domovih zbiral in preizkušal najboljše pevke in pevce, da je imel čim popolnejši cerkveni pevski zbor. Slovel je kot nadarjen, vesten in natančen pevovodja (predvsem v intonaciji). Od konca prve svetovne vojne, zlasti pa med faš. (1918 (1929) - 1943) so od blizu in daleč prosili za njegovo pomoč in jo vedno dobili. - Zaposlen je bil pri telef. družbi TELVE (danes SIP), kjer je služboval nad 50 let. Na velikem slavlju, ki so mu ga priredili svetoivan. Slov. ob 50-letnici orglarskega in pevov. delovanja, je prejel v dar od domače Marijine družbe tudi zlato uro. Prireditelj je bila v starem Marijinem domu v ul. delle Cave, kpl. Peter Šorli pa je povabil tudi predstavnike tržaških demokratov (dr. J. Abram, dr. J. Agneletto, dr. Peter Udovič), organizacijo slavja pa je vodila dolgoletna preds. Marijine družbe Marija Lenardon, roj. Udovič. Kolegi in prebivalci Sv. Ivana so mu priredili tudi slavje ob 30-letnici službovanja pri TELVE.

Slavljenju je nazdravil tudi ravn. TELVE in bodoči trž. župan Gianni Bartoli. - Med drugo svet. vojno in nekaj časa po njej je vodil pev. zборе na Kontovelu, v Lonjerju in še kje. Za velike cerkv. praznike je prosil za pomoč še druge nadarjene glasbenike. Dolga leta je ob njegovemu dirigiranju v cerkvi orglala prof. Marica Zupančič, ki je potem mnogo let uspešno vodila svetoivanski cerkv. pev. zbor. B. je bil urejen in požrtvovalen cerkv. in narodni delavec, zaveden Slov., občutljiv za vse oblike slov. kulture in tradicij. Na grobu pri Sv. Ani je imel poleg not, izklesanih v kamnu, tudi napis iz priljubljene pesmi Gozdič je že zelen.

Prim.: Zpk. arhiv pri Sv. Ivanu (Trst); pripovedovali: prof. Marica Zupančič, Al. Udovič, Just Lavrenčič, članice Mar. družbe pri Sv. Ivanu.

M. Udovič

BARTL Ivan, slikar, r. 8. mar. 1765 v Trbižu, u. v Zgornjem Beljaku (Obervillach) 21. nov. 1830. Sin slikarja Matije Bartla, ki mu je dal prvi slikarski pouk. Potem je študiral slikarstvo v Gradcu pri I.V. Kauperzu (1781-83) in na Dunaju (1783-85), nakar se je vrnil v Trbiž in delal pri očetu (1785-98). Leta 1798 se je preselil v Zgornji Beljak, tam odprl slikarsko delavnico in ostal do smrti. V letih 1790-95 je prepotoval vso Koroško, Tirolsko, Salzburg, Kranjsko in Primorsko, a v Trst je večkrat še pozneje odhajal. - Slikal je v glavnem oltarne slike (npr. za Millstatt 1826), pokrajine (zlasti motive s koroškega podeželja) in portrete po naročilu, a pečal se je tudi s pozlatarstvom in polihromacijo vaških cerkva.

Prim.: Oesterreichische National-Encyklopädie VI, Wien 1837, 356; C. Wurzbach, Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich I, Wien 1856, 170-71; XXII, Wien 1870, 473; P.v. Radics, LMS 1880, 1-58; J. Kleinmayr: Zgod. slov. slovstva, Celovec 1881, 220-21; V. Steska: Slovenska umetnost I. Slikarstvo, Prevalje 1927, 277.

Lc.

BASTIAN Mate, narodni buditelj hrvaških Istranov, politik, publicist, r. 5. sept. 1828 v Jugibaštijani pri Kastvu, u. 25. nov. 1885 v Trstu. Osn. š. je obiskoval pri Sv. Mateju, gimn. na Reki in v Zgbu, bogoslovje pa v Gor. in Trstu (1848-52). Začel je kot kaplan v Umagu in Crnem vrhu (1852-56), potem je služboval kot katehet na šolah sester usmiljenk v Trstu, na it. gimn. in na pomorski š. V mladih letih se

je oprijel idej ilirskega gibanja in hrv. narodnega preroda, kasneje je bil pristaš Strossmayerjevega jugoslovanstva. V sedemdesetih letih je skupaj s tržaško-koprskim škofom Jurijem Dobrilom in Dinkom Vitezićem vodil narodno gibanje Hrvatov Istre in kvarnerskih otokov. Uresničil je Dobrilovo zamisel o potrebi lista za Istro in Kvarner in tako je začel v Trstu izdajati *Našo slogo* (1870). Pri tem pomembnem listu je ostal do smrti eden od ur. in sodelavcev. Proti koncu življenja se je nagibal k bolj radikalnemu pravaškemu gibanju, ki je tudi na tleh Istre zamenjalo zmerno Strossmayerjevo smer. Poleg politične žurnalistike je posebno pozornost posvečal tudi književnosti. Objavljal je rodoljubno poezijo, v veliki meri anonimno. Rodoljubno noto imajo tudi njegove dramske stvaritve.

Z bratom Ivanom sta bila dvojčka. Njuna življenjska pot je bila v mladosti skupna. Ivan B. je bil posvečen 1853 in je pričel službovati v Bujah ter nato postal 1856 katehet v Trstu, kjer je u. 11. mar. 1886. V javnem življenju ni bil tako aktiven kot brat, uveljavljal pa se je kot cerkveni slikar. B-ova je upodobitev Franine in Jurine, protagonistov rubrike v *Naši slogi*; nekaj B-ovih slik je bilo na razstavi o Julijski krajini v Bgdu (1930). V literaturi se priimek bratov B. pogosto navaja napačno kot Baštijan.

Prim.: V. Spinčić, *Crtice iz hrvatske književne kulture Istre*, Zgb 1926, 86-89; P. Strčić v *Dometi* 1/1968, št. 2-3, str. 122-23; *Isti v Istarski mozaik* 5/1967, 353-65; *Isti*, prav tam 6/1968, 210-34; *Isti v Jadranski zbornik* 7/1969, 509-30; *Isti v Pazinski memorijal* 1, 1971, 17-37; M. Strčić v *Histria historica* IV, 2, 1981, 7-65; *Ista*, *Istarska beseda i pobuna* 1-2, Pula 1984-1985; *Ista v Fluminensia* 2/1989, 2-3/1990, 44-52; *HBL* 1, 510-11.

Hozjan

BASIN Danilo, javni delavec, r. 15. apr. 1943 v Solkanu, živi v Novi Gor. Oče Mihael, mizar, mati Pavlina Komel, gospodinja. Osn. š. v Solkanu, gimn. v Novi Gor. (matura 1963). Na l.j. U je študiral pravo (diplomiral 1969). Služboval je kot pravnik pri podjetju PTT v Novi Gor. in v tovarni avtoelektrike Iskra v Šempetru pri Gor., v letih 1982-84 je bil preds. obč. sindikalnega sveta v Novi Gor. Nato je bil dva mandata (1984-86, 1986-90) preds. skupščine občine Nova Gor. 1991 je postal direktor podjetja za mednar. trgovino Primex (Rožna dolina). V

letih 1986-90 je deloval kot delegat v zboru združenega dela slov. skupščine, 1990 je bil izvoljen za poslanca skupščine slov. države (zbor združenega dela). V času, ko je bil B. novogoriški župan, je ta občina podpisala prvo listino o sodelovanju z občino Gor. (župan A. Scarano) in navezala tesnejše stike z občino Clc (razstava novogoriške občine v Clc 1985), dokončana je bila sabotinska cesta (1985), namakalni sistem v spodnji Vipavski dolini, pričela se je izgradnja tako imenovanih osimskih cest in urejena protipoplavna zaščita mesta Nova Gor. B. je sodeloval kot član komisije za osimske sporazume pri Izvršnem svetu skupščine SRS in bil član mešane komisije za izvajanje videmskega sporazuma.

Prim.: Osební podatki; PDK 1. febr. 1984; *Dnevnik* 20. dec. 1985; PDK 9. sept. 1987.

B. Mar.

BATAGELJ Franc (BATAGELIJ Radoslav Radoslavovič), r. 12. jan. 1893 v Šturjah (danes del Ajdovščine), u. 30. nov. 1942 pri Kapustinu (Kavkaz). Oče Francišek, mizar, mati Jožefa Bratina, šivilja. Bil je panslovansko vzgojen. Ob začetku prve svet. vojne je bil vpoklican v avstro-ogrsko armado, odšel je na vzhodno fronto, kjer so ga Rusi ujeli. Sledila so ujetniška taborišča v Ukrajini in sred. Aziji ter končno v bližini Taškenta. Ko je zvedel, da v taboriščih agitirajo za vstop v dobrovoljske odrede, ki so se oblikovali v Odesi, da bi se borili na solunski fronti za združitev jsl. narodov v skupno državo, se je prijavil v srbski dobrovoljski odred, v katerem je končal oficirsko šolo. V dobrovoljske vrste je istega leta vstopil tudi njegov brat Anton (gl. PSBL I, 45, s katerim se je srečal v Odesi v I. srbski dobrovoljski diviziji. V Dobrovoljskem korpusu je B. ostal do 1917, ko je korpus pod vplivom febr. revolucije začel razpadati, saj so v njem začeli nastajati vojni komiteji in se je krepilo disidentsko gibanje. Jan. 1918 je B. vstopil v Rdečo armado, medtem ko je brat Anton odšel na solunsko fronto. B. se je v vrstah rdečearmejcev najprej boril v Ukrajini, v Kijevu, v Jekaterinoslavu ter v Harkovu. V poletju je bil njegov internacionalni odred poslan proti češkim kontrarevolucionarjem v Samari (danes Kujbišev). Konec 1918 je bil poslan na zakavkaško fronto, kjer se je bojeval do začetka 1920. Že v začetku 1919 je postal član operativnega oddelka zakavkaške

fronte in preds. vojaškega sodišča te fronte. Poleti 1919 je postal član komunistične partije, mar. 1920 član Kolegija revolucionarnega vojnega sodišča fronte, ki je bil najvišji pravni organ vojske. Te dolžnosti je opravljal v Zakavkazju in kasneje na turkeštanski fronti do 1926, ko se je končala državljanska vojna tudi v srednji Aziji. Bil je demobiliziran. - Zaradi faš. okupacije Slov. Primor. se ni mogel vrniti v rodne kraje, pa tudi oblast v SHS ni bila nakhonjena komunistom, zato se je odločil in ostal v SZ, kjer je osnoval tudi družino (žena Irina Mihajlova, hči Milena). Po demobilizaciji se je zaradi šibkega zdravja odločil ostati v Odesi. Tu je služboval v gospodarskih in družbenih ustanovah. 1940 je postal žrtev Stalinovih čistk, čeravno ni bil zaprt, pa je bil izoliran in brezposeln. Po nem. napadu na SZ (jun. 1941) je kot prostovoljec vstopil v sovjetsko armado, dobil čin kapetana in postal načelnik štaba strelskega bataljona. Poleti 1942 je bil na ukrajinski fronti težko ranjen ter po okrepanju poslan v Tbilisi na tečaj za komandante. Po tečaju je odšel v mesto Mahačkala ob Kaspijskem jezeru, od koder je bil konec sept. poslan na zakavkaško fronto, kjer je 30. nov. 1942 padel v bojih pri Kapustinu. A.K. Užinski, ki je bil z B-ovim bratom Antonom do konca 2. svet. vojne v nem. taboriščih, je 1966 po dolgotrajnem iskanju našel B. pokopanega v skupinski grobnici v vasi Kapustino.

Prim.: Ivan Očak, Jugoslavenski oktobarci. Likovi i sudbine, Zgb 1979, 139-45; Ernest Turk, Dobrovoljci proti Avstro-Ogrski, Lj. 1978, 68-71; Jugoslovani v oktobru, Lj. 1969, 195.

Svp.

BATAGELJ Vladimir, matematik, r. 14. jun. 1948 v Idriji, živi v Lj. Na lj. U je študiral matem. (1973 diplomiral), 1985 je postal magister in 1986 doktor matematičnih znanosti. Na lj. U je postal docent za diskretno in računalniško matematiko, posebno pozornost je namenjal teoriji grafov in analizi računalniških podatkov. Poleg člankov v slov. in drugih strok. publikacijah je kot avtor ali soavtor objavil: *Rešene naloge iz matematike z republiških tekmovanj* (skupaj s Tomažem Pisanskim; 1-2, Lj. 1973, 1976); *Matematika in logika* (skupaj z Izidorjem Hafnerjem; Lj. 1984); *Z računalnikom v matematiko* (Lj. 1987); *Enajsta šola računalništva* (več avtorjev; Lj. 1988); *Diskretne strukture-naloge*

(Lj. 1984); *DS: logika in množice: naloge* (skupaj s Sandijem Klavžarjem; Lj. 1989); *DS 1: Logika in množice: naloge* (Lj. 1991); *DS 2: Algebra in teorija grafov: naloge* (s Sandijem Klavžarjem; Lj. 1992); *Ferdinand in logo. LCS/LOGOS: pregled ukazov* (Lj. 1991); *Uvod v računalništvo* (več avtorjev; Lj. 1983) in *TEX: povabilo v TEX, LATEX, BIBTEX, PICTEX* (skupaj z Bojanom Golijem; Lj. 1990).

Prim.: Kdo je kdo za Slovence, Lj. 1991, 15.

Ured.

BATIČ Angel, duhovnik, vzgojitelj, pesnik, r. 1. sept. 1929 v Ajdovščini (župnija Šturje), u. 10. avg. 1986 v Lj. (pokopan v Lokavcu). Oče Franc, mati Jožefa Česnik. Niž. gimn. je obiskoval v Ajdovščini, višjo z maturo (1952) pa v Sempetru pri Gor. Teol. fak. je študiral v Lj., mašniško posvečenje prejel v lj. stolnici 29. jun. 1958. Bil je župnik v Temnici na Krasu (1958-1960), prefekt v Malem semenišču v Vipavi (1960-1963), župnik na šentviški Gori (1963-1965), kaplan v Tolminu (1965-1971) in župnik v Štomažu na Vipavskem (1971-1985). - Že v gimn. je začel pesniti, kasneje je nekaj subtilnih lirskih pesmi objavil v Brazdi, tipkopisnem glasilu slov. bogoslovcev. Sodeloval je s krajšimi sestavki in prevodi v Družini, Cerkvi v sedanjem svetu, NM. Veliko časa in energije je posvetil zasvojenim z alkoholom. Bil je med ustanovitelji in najbolj dejavnimi člani nekaterih klubov zdravljenih alkoholikov (Ajdovščina, Nova Gor.). V Malem semenišču v Vipavi kakor tudi na župnijah, kjer je služboval, je sistematično poglobljajal kulturo slov. besede, širil bralne navade in mladim ljudem vcepljal ljubezen do knjige. Zadnje leto pred smrtjo, ko se je zdravil v Lj., je sodeloval kot korektor pri nekaterih izdajah ur. Družine. Pred smrtjo je svojo veliko zbirko otroške in mladinske liter. podaril otroški bolnišnici v Lj.

Prim.: Družina 1. okt. 1972, str. 19.

Klemenčič

BATTELLI Ettore, javni delavec, r. 1. maja 1923 v Bassano del Grappa, u. 26. jun. 1982 v Kopru. Oče Stanislao, drž. uradnik, mati Natalia Carnesecchi, učiteljica. B-jeva družina se je večkrat selila, tako je B. končal klas. licej v Pulju (1942). Nato se je začasno zaposlil v ladjedelnici in študiral pravo v Trstu. 1944 je postal član komun. partije in odšel v partiz. ilegalo (oko-

lica Rovinja). Odtod je šel na ilegalno delo na Reko, kjer je bil aretiran in nato obsojen na smrt. V trž. koronejskih zaporih je dočakal osvoboditev in se nato v Pulju ukvarjal s časnikarstvom (že med vojno je dopisoval v partiz. list *Il nostro giornale*). Iz Pulja je odšel na Reko, kjer je bil odg. ur. it. programa. Nato je tri leta delal v it. ured. radia Bgd (1947-50), ko se je naselil v Kopru na tamkajšnji radijski postaji, kjer je vodil ured. za zunanjo politiko it. oddaj (16 let je vodil zunanjepolit. tedenske komentarje), bil odg. ur. v ured. poročil in pomočnik dir. celotnega programa v it. Delal je tudi kot predstavnik it. manjšine v organih SRS in v uniji It. za Istro in Reko. Prevedel je več polit. spisov v it. jezik (ustava SFRJ, Kardeljevi spisi itd.). 1979 je prejel nagrado Moše Pijadeja kot najvišje priznanje časnikarjem v jsl. državi.

Prim.: Enc. Sje 1, 206; podatki B-jeve soproge.

Zd. F.

BATTELLI Roberto, časnikar, politik, r. 19. okt. 1954 v Pulju, živi v Bertokih pri Kopru. Oče Ettore, časnikar (gl. čl.), mati Maria Neglia. Od 1950 je živel v Kopru, kjer je obiskoval it. osn. š. in gimn. Na lj. U je študiral primerjalno književnost in filoz.; 1975 je študij opustil in se zaposlil kot časnikar na TV Koper-Capodistria (ur. poročil). 1989 je zapustil to delovno mesto in postal koprski dopisnik dnevnika *La Voce del Popolo*. 1990 je kandidiral kot predstavnik it. manjšine na parlamentarnih volitvah republ. Sje in bil izvoljen v družbeno-polit. zboru. Postal je član več parlamentarnih komisij (preds. komisije za narodnosti).

Prim.: Osebni podatki; Slovenski almanah 1992, 59.

Zd. F.

BATTISTI Alfredo, videmski nadškof, r. 17. jan. 1925 v Masi di Montagnana (Padova). Osn. š. je obiskoval v roj. kraju, gimn. v malem semenišču v Thienah, filozof. in bogosl. študije je opravil v padovanskem velikem semenišču. Posvečen v duhovnika 20. sept. 1947 v Padovi. Odšel na podiplomski študij v Rim in 1951 dosegel doktorat iz cerkv. prava na Lateranski U. Leta 1953 je postal kancler škof. ordinariata v Padovi, 1964 imenovan za dekana stoln. kapitlja, 1966 za generalnega vikarja padovanskega škofa. Dne 13. dec. 1972 ga je papež Pavel VI. izbral za

videmskega nadškofa. V škofa je bil posvečen 25. febr. 1973 v videmski stolnici in takoj nastopil službo nadpastirja obširne nadškofije. - Ze na začetku škof. službe se je pokazalo, da si je B. globoko prisvojil nauk o Cerkv. 2. Vatik. koncila in da ga odlikuje posebna soc. občutljivost. Odtod njegova izrazita pozornost za raznoliko kulturno in narodnostno stvarnost videmske krajevne Cerkve ter za vprašanja soc. pravičnosti. Po silovitem potresu 1976, ki je materialno in duhovno hudo prizadel Furlanijo, se je videmska Cerkev pod vodstvom nadškofa B. z veliko zavzetostjo vključila v popotresno obnovo. Sredi te dejavnosti je B. na škofij. zborovanju jun. 1977 dejal: »Materialna obnova dobro napreduje, a nas čaka še bolj obvezujoča in zahtevna naloga, to je, delo za duhovno in moralno prenovo furlanskega ljudstva.« Ta skrb je od tedaj postala glavna nota in vodilo B-jeve nadpastirske službe. - Leta 1983 je B. sklical škof. sinodo, ki je trajala pet let. Sklenila se je na Binkošti 1988. Med temami sta bili oz. sta prisotni tudi kultura in politika. V tem sklopu se poudarja potreba, da se ščitita in pospešujeta jezik in kultura narodnostnih skupnosti, ki so prisotne v videmski Cerkv. to je Furlanov, Slovencev in Nemcev. Slovenski beneški duhovniki so že od vsega začetka našli v škofu B. veljavnega in občutljivega sogovornika pri obravnavanju njihovih vprašanj. Zaradi takšnega dialoga so vstopala vprašanja slov. beneškega življa v zavest celotne videmske škofije. Tako je na vseškofij. duhovniškem zborovanju B. jasno povedal, da je treba priznati slov. skupnosti v videm. škofiji vse pravice, ki ji pritičejo. Leta 1976 je s posebnim odlokom priznal pravico do uporabe slov. jezika pri bogoslužju v krajih, kjer živijo slov. verniki. Liturgično besedilo naj črpajo iz knjig, ki so odobrene za slov. škofije. V istem odloku daje tudi hvaležno priznanje slov. beneškim duhovnikom za velikodušno delovanje v prid slov. življu, pri katerem se združujeta in izkazujeta tako ljubezen in zvestoba do slov. govoric in kulture kakor iskrena lojalnost in upoštevanje državne zakonodaje. 10. jan. 1977 se je B. hotel udeležiti v Čedadu »Dan-a emigranta«. Prisotne je pozdravil v slov. beneškem narečju. Tedaj je tudi posebej poudaril pravico in dolžnost, da se primerno zaščiti kultura, ki je lastna slov. življu v videm. škofiji. Cerkev in država

morata to kulturo priznavati in jo pospeševati. Takšno vzdušje in takšna skrb sta spodbudila tudi cerkv. zborovanje, ki ga je nadškof B. vodil v Čedadu 9. mar. 1991 na zanimivo temo: »Slovenci in Furlani v Furlaniji: soočenje dveh narodov pri vprašanju inkulturacije verskega oznanjevanja«. Nad vse spominjanja vredna je zasluga nadškofa B., da se je mogla prisotnost slov. življa v videmski Cerkvi pokazati pred vsem svetom ob slovesnem bogoslužju, ki je sklenilo obisk sv. očeta Janeza Pavla II. v nedeljo 3. maja 1992 na videmskem stadionu, kjer je sv. oče pozdravil vernike tudi v slov. beneškem narečju in kjer sta slov. bogoslužna beseda in pesem zadobila dostojno mesto.

Prim.: Videmski nadškof, arhiv; P. Stranj, La comunità sommersa, Trieste 1992, 209-10; PDK 12. jan. 1977; KatG 14. jan. 1977; N. Pertot, Naše bogastvo, Jutri, Trst 1985, 248; Dom v več številkah; TKol od 1973 dalje.

Qualizza

BAVCON Jože, botanik, r. 23. jan. 1962 v Lj., živi prav tam. Oče Jože, delavec, mati Marija Bevk, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Cerknem, gimn. v Idriji (matura 1980). V letih 1981-86 je študiral na Biotehniški fak. (odd. za biologijo) Lj. U (diplomiral 1986). Zaposlil se je na Inštitutu za biologijo Lj. U. 1981 je postal magister na U. v Zgbu. Deloval je na področju rastlinske citogenetike, zlasti z ugotavljanjem kromosomskih poškodb pri smrekah zaradi onesnaženega okolja. Objavil je več strok. člankov v IdrR in Proteusu, večkrat je predaval (zlasti o rastlinstvu cerkljansko-idrijskega območja) in bil mentor na mladinskih raziskovalnih taborih. Sodeloval je pri pripravi krajinskega parka ob gornjem toku Idrijce.

Prim.: Osebni podatki.

Les.

BAVČAR Evgen Angel, filozof, pisatelj, fotograf, kulturnik, r. 2. okt. 1946 v Lokavcu, živi in dela v Parizu. Oče Franc, kotlar, mati Avgusta Schlegel (iz plemiške rodbine Schlegel iz Ajdovščine), gospodinja, sestra Marija in nečakinja Veronika, ki večkrat nastopa na B-jevih fotografijah. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju do 10. leta starosti, ko je zaradi nesreče izgubil levo oko in polagoma popolnoma izgubil vid. Dve leti se je zdravil na očesni kliniki v Lj. 1963 je končal šolanje na Inštitutu za slepe v Lj. Od 1963 do 1967 je študiral na gimn. v Novi Gor., kjer

je tudi maturiral. Nato se je vpisal na Filoz. fak. v Lj. in diplomiral iz filozof. in zgod. 1972 je prišel v Pariz in se vpisal na Sorbono (filoz. in estetika). Nov. 1973 je dosegel magisterij iz estetike, 23. jun. 1976 pa z odliko doktorat iz filoz. in estetike. Istega leta je začel raziskovalno delo na CNRS (Centre national de la recherche scientifique), za katerega dela še danes, in nadaljeval študije za pridobitev državnega doktorata (na temo *Art et société dans les esthétiques françaises contemporaines*). Za CNRS je opravil raziskavo *Bloch, Lukacs, Adorne et Benjamin face à l'expressionnisme allemand*, 1983 je to delo razširil s posebnim ozirom na Benjamina in Adorna *L'expressionnisme musical*. V okviru manifestacij Mois de la photo je bil nov. 1988 izbran za uradnega fotografa meseca. Avg. 1992 je bil docent Poletne akademije na Visoki šoli za likovno umetnost v Berlinu. - B-jevo raziskovalno delo je zelo široko in raznolično. Filoz. in estet. razpravam se pridružuje literar. in kulturnozgod. ter leposlovni sestavki, v zadnjem času pa se intenzivno posveča fotografiji in njenim estetskim možnostim. Kot fotograf gotovo tudi v svetovnem merilu predstavlja izrazito redkost, če že ne izjemo. B. je tudi glasbeno izobražen in igra harmoniko. - Zelo obširen je seznam B-jevih publikacij v raznih franc., nem. in slov. strok. revijah in drugih časnikih in časopisih, npr.: študija o delu H. Lefebvra *La conscience mystifiée*; *Ivan Cankar et la réalité sociale de Vienne* (Revue d'esthétique 1984); prevod *Les souvenirs viennois de J. Vidmar* (Revue d'esthétique 1984); prispevek k delu M. Gibsona *Les horizons du possible* (1984); *Poétique de l'histoire par Benjamin dans ses Thèses sur la philosophie de l'histoire* (v Recherches poétiques, Ed. du CNRS, Pariz 1985); pogovor s pisateljem Hervéjem Guibertom o problematiki slepih (L'Autre Journal, febr. 1986); prevedel v franc. film o Plečniku in P-ove citate na istoim. razstavi v Centru G. Pompidou (marec 1986); čl. o Plečniku (v švic. reviji L'Oeil, maj 1986); pogovor s pisateljem M. Kundero o češki liter. v Masařikovem času (Delo, maj 1986); pogovor o srednjeevrop. kulturi in njenih odmevih v Franciji (Nova revija, maj 1986); uv. tekst za program predstave Des aveugles (po romanu H. Guiberta) v Théâtre de la Tempête v Vincennes (sept. 1986); prispevek za skupinsko delo Benjamin et Paris (Ed. du Cerf,

Pariz 1986); sociološka predstavitev študentskih dogodkov v Parizu (Nedeljski dnevnik, dec. 1986); *Ecrire slovène à Trieste* (Cahiers pour un temps, Centre G. Pompidou, marec 1987); *La présence slovène en Carinthie* (Austriaca, Cahiers d'information sur l'Autriche, št. 24, jun. 1987); predstavitev slov. pesnikov Daneta Zajca in Branka Novaka (La nouvelle alternative, št. 6, jun. 1987); pogovor s Florjanom Lipušem o njegovi knjigi *L'élève Tjaž* (La quinzaine littéraire, št. 490, 16./31. jul.); čl. o Vilenici in srednjeevrop. liter. nagradi in čl. o posvetu Regard de Ljubljana v okviru srečanj o Srednji Evropi na Institut d'histoire du temps présent (oba v La nouvelle alternative, št. 8, dec. 1987); čl. o razstavi Z. Mušiča v C. G. Pompidou (Art presse, febr. 1988); *Vivre sans voir* (Lettre internationale, št. 31, mar. 1988); čl. o Alamutu V. Bartola (La quinzaine littéraire, št. 513, 15./31. jul. 1988); čl. o Petru Handkeju (La quinzaine littéraire, jun. 1989); *A la recherche de la lumière* (v nem. reviji La chambre obscure, 1989); predgovor za slov. izd. Handkejeve knjige *Pisatelj popoldan* (1989); *La peinture les yeux fermés* (Lettre internationale, dec. 1989, nem. izd.); *Boris Pahor, pisatelj slovenskega Trsta. Nekaj misli o njegovem delu in življenju* (Korenine št. 28, nov. 1990). L. 1992 je izšel pri zal. Seuil v Parizu B-jev prvenec *Le voyeur absolu* (osem biogr. črtic in B-jeve fotografije). Čl. *Berlin in veter* (Lettre internationale, št. 18, sept. 1992, nem. izd.; celotna št. opremljena z B-jevimi fotografijami o Berlinu). - B. se z referati (ki so nato večkrat objavljeni) redno udeležuje kolokvijev, seminarjev, kongresov npr.: 9. svet. kongres o estetiki (Dubrovnik 1980); kol. o H. Lefebvru (Pariz, febr. 1983), o Benjaminu (S.G. Pompidou, Pariz, apr. 1983), o Marxu (Pariz, 1983); kol. Les sens interdits (z referatom *L'identité de l'artiste handicapé et la création in Les sens impossibles*, Lyon, dec. 1983); 10. kongres o estetiki (ref. *L'énigme de l'oeuvre d'art*, avg. 1984); kolokvij Vienne (C.G. Pompidou, oktober 1984); kolokvij o Blochu (Collège international de philosophie, Pariz, november 1984); kol. Bloch-Lukacs (Goethe Institut, Pariz, mar. 1985); debata La problématique de l'imagination (Musée de l'Homme, Pariz, apr. 1985); kol. v org. Ministrstva za kulturo (z ref. *Les sens impossibles*, Pariz, okt. 1985); kol. Trieste (C.G. Pompidou, Pariz, jan. 1986); pred. o delu M. Kun-

dere (Franc. kult. center, Lj., maj 1986); kol. La cécité et la littérature, Th. de la Tempête, Vincennes, nov. 1986); pred. Filozofija in šolska institucija v Franciji (Univ. v Lj., apr. 1988); pred. o slov. liter. v okviru srednjeevrop. prostora (Trst, maj 1988); pred. o fotografiji (Pariz, mar. 1989, Ecole des arts décoratifs, Strasbourg, maj 1989); pred. o estetiki fotografije pri W. Benjaminu in R. Barthesu (Univ. v Lj., 1989); pred. *La fotografia e il problema dell'immagine* (Scuola d'arte, Gorica, dec. 1989). - B. redno sodeluje pri fr. radijskih in včasih tudi telev. oddajah. Na rad. progr. France Culture npr.: *Slovénie entre Vienne et Trieste* (26. febr. 1985); o J. Plečniku (apr. 1986); o Jesenskem festivalu (sept. 1986); *La Slovénie* (v oddaji Les voix du silence Antoina Spire, 4. okt. 1986); o filmu *Le regard ébloui* (v oddaji Agora Gillesa Lapougea, 1987); ciklus *La description des tableaux* (febr. 1989); ciklusa o vetru in o dišavah (maj 1989); ciklus *La peinture les yeux fermés* (avg. 1989); sod. pri odd. Le bon plaisir P. Handkeja (nov. 1989); ob predstavitvi svoje knjige *Le voyeur absolu* sodeloval na telev. progr. Antenne 2 v oddaji B. Pivota Bouillon de culture (1992). Pripravil več oddaj za Radio Koper (v slov. in it. npr. o kol. Trieste v C.G. Pompidou, 1986, o slov. liter., 1988), za Radio Trst A (1986, maj 1988), za telev. odd. Alpe Jadran (1986). - B. je aktiven tudi kot organizator kult. srečanj v Parizu, npr. pobudnik in koordinator slov. prisotnosti (ki je uradni prireditelji niso načrtovali) na razstavi Trouver Trieste (Pariz 1986); več o slov. liter. v Plečnikovem času (C.G. Pompidou, Pariz, 9. apr. 1986); večer s pesnikom A. Pregarcem in M. Kravosom ter slikarjem E. Vecchietom (It. kult. center, Pariz 1988); dva liter. večera o slov. koroški književnosti (Avstrijski inštitut, Pariz, 30. in 31. maja 1988); večer, posvečen Jožetu Javoršku (Jsl. kulturni center, Pariz 1988). - 1989 je B. predložil pariškima založbama Cerf in La Table ronde načrt za izdajanje slov. leposl. del v franc. V C.G. Pompidou je 21. maja 1990 pripravil dan o slov. književnosti (v okviru La revue parlée). B. je od 1986 član DSLU in stalni sodclavec Vilenice. - Zelo bogata je B-jeva fotografska dejavnost. Fotografirati je začel že v mladih letih, zadnje čase pa z velikim uspehom razstavlja po Evropi. Nekaj B-jevih razstav: *Carre noir sur vos nuits blanches* (Club de jazz Le Sunset, Pariz, apr. 1987); *Narcisse sans mi-*

roir (Galerie Finnegan's, Strasbourg, jun. 1989); E. Bavčar. Fotografije (Gal. R. Debenjaka, Kanal, nov. 1989); Photographies (Francoski kult. center, Lj., mar. 1990); Innen und Aussen (naročilo in razstava fotografij, Ruine der Künste, Berlin, apr. 1990); Innen und Aussen (Akademie der Künste, Berlin, jul.-avg. 1990); E. Bavčar le photographe aveugle (Photoforum Pasquart, Bienne, sept. 1990); Photo Folie, Zürich, sept. 1990); Les images d'ailleurs (FNAC Forum, Pariz, jul.-sept. 1990); E. Bavčar le photographe aveugle (École municipale des Beaux-Arts, Boulogne-sur-Mer, dec. 1990); Licht ohne Schatten (Museum für Fotografie, Braunschweig, febr. 1991); Photographies (École municipale des Beaux-Arts, Châtellerauld, mar. 1991); Fotografias de E. Bavčar (Almediterranea '92, Escuela de artes aplicadas y oficios artisticos, Almería, Španija, apr. 1991); Photographies (Galerie espace St. Cyprien, Toulouse, apr. 1991); razstava fotografij (Ankara, Turčija, sept.-okt. 1992). - O B. so bili posneti filmi in reportaže: *Narcis brez ogledala* (RTV Lj., 1987); *Le regard ébloui* (real. Jacques Duchamps, FR3, La 7; predv. mar. 1988 in maja 1990); reportaža Holandske televizije (nov. 1989); reportaža Paris Cable (predv. mar. 1990); reportaža FR3 Toulouse (predv. nov. 1990); film za Canal Santé (real. Stéphane Leblanc, predv. mar. 1991); dokument, film v real. Ralfa Zellerja Nemčija 1992); dokument, film v real. Petra Junga (Avstrija, 1992).

Prim.: Osebni podatki; katalogi in spravljene fotografije razstav; slov. in svetovno časopisje o njegovem delu (celotni pregled vseh časopisov, revij idr. v arhivu PSBL); Fr. Bole, Evgen Bavčar, intervju, Ognjišče 1992, št. 11, z več slikami.

V-č

BAVČAR Igor, politik, založnik, urednik, publicist, r. 28. nov. 1955 v Postojni, živi v Lj. Oče Slavko, častnik, mati Iva Krivec. Oče izhaja iz Sela na Vipavskem, kjer se čuti doma tudi B., ki je bratranec znanega kultur. delavca Evgena Bavčarja (gl. čl.). Po osn. š. in enem letu gimn. je odšel na sred. kadetsko š. (za miličnike-policiiste) v Tacen pri Lj. (1971-75), po 9 mesecih službe pri milici se je vpisal na FSPN U v Lj, kjer je zaključil študij kot dipl. politolog. 1983 je prejel Prešernovo nagrado za študente. Med 1981-84 je bil na Republ. konferenci ZSMS, nato je bil nekaj časa brez zaposlitve, pozneje pa je postal svetovalec podpreds. RK SZDL, nakar

je 1987 odšel iz te službe in ustanovil podjetje ADA Graf d.o. Med 1975-79 je bil ur. študentskega časopisa Tribuna, v obdobju 1980-84 pa glavni in odgovorni ur. založbe Krt, ki jo je bil sam ustanovil in je izdala 24 knjig; največjega odmeva in priznanja so bili deležni trije zvezki zapiskov Janeza Trdine. Pri Krtu je izšla tudi njegova knjiga z naslovom *Kapital in delo v SFRJ* (1985), v kateri se je B. kritično spopadel z nekaterimi Kardeljevimi pogledi na ekonomsko usmeritev, soavtorja sta bila Bojan Korsika in Srečko Kirn. V tistem času je bil tudi 2 leti ur. Časopisa za kritiko znanosti in je vanj napisal več strok. člankov. Sicer pa je s članki sodeloval tudi v *Economic Review* (London) in v *Acrofrontière* (ZDA). Skupaj z J. Janšo je uredil Staneta Kavčiča knjigo *Dnevnik in sponini* (Lj. 1988; izšla kot št. 109-112 Časopisa za kritiko znanosti). Med 1983-87 se je izpopolnjeval na raznih seminarjih polit. ekonomije v Brightonu in Sheffieldu. - 1988 je postal najbolj znan kot ustanovitelj in voditelj Odbora za varstvo človekovih pravic, ta pa je imel levji delež pri zavzemanju za razkritje montiranega polit.-vojaškega procesa proti četverici Janša-Borštner-Tasić-Zavrl in za končno osvoboditev te skupine. B. je bil tudi preds. Odbora za ustavo, ki so ga sestavljali pisatelji in kulturniki. 16. maja 1990 je postal minister za notranje zadeve v prvi demokratično izvoljeni slov. vladi pod vodstvom Lojzeta Peterleta (v začetku še z nazivom republiški sekretar). V tem svojstvu je v dneh in tednih na začetku poletja 1991 kot član vladne koordinacije organiziral, vodil in usmerjal policijske sile, ki so sodelovale s Teritorialno obrambo v boju za ohranitev slov. neodvisnosti. Za te zasluge je jun. 1992 prejel prvo in najvišje odličje nove slov. države Častni znak Svobode (poleg B. so ga hkrati prejeli še J. Janša, D. Rupel, L. Peterle in J. Drnovšek). Kot notranji minister Sje je uradno obiskal svoje ministrske kolege v Nemčiji, Avstriji, Madžarski in It. Po razhodu, ki je razdelil Slovensko demokratično zvezo na tretjem kongresu 18. okt. 1991, je odšel z D. Ruplom in postal preds. Demokratske stranke. Ko je Peterletova vlada dobila »konstruktivno nezaupnico«, ga je Drnovšek obdržal v vladi in parlament ga je znova potrdil. B. je posodobil in preuredil slov. policijo. Ljubiteljsko se bavi z entomologijo in je vnet ribič. Mnogo se o

njem piše, časopisne ankete pa ga umeščajo v vrh slov. politikov. Bil je med voditelji »slov. pomladi«.

Prim.: Osební podatki; Kdo je kdo za Slovence, Lj. 1991; J. Janša, Premiki, Lj. 1992, pass.

Pšč.

BAVČER Jani, grafični oblikovalec, r. 10. nov. 1948 v Solkanu. Oče Janko, uslužbenec, mati Marija Boltar, uslužbenka. Osn. š. opravil v Novi Gor., sred. š. za oblikovanje v Lj., kjer je diplomiral 1968. Med 1971 in 1974 je dokončal študij vizualnih komunikacij in scenografije na Akad. lepih umetnosti v Rimu. Takoj po diplomí se je zaposlil v takratnem Studiu marketing-Delo v Lj., kjer je bil več let vodilni oblikovalec in kreativni direktor. Ko se je 1990 Studio marketing ločil od CGP Dela in postal privatno podjetje Studio marketing d.d., je B. postal direktor Design centra in eden glavnih lastnikov podjetja. V vseh teh letih je opravil mnogo študijskih potovanj v Veliko Britanijo, Nizozemsko, Dansko, Norveško, Nemčijo, Avstrijo, Italijo, Francijo, Madžarsko, Izrael, ZDA, Japonsko. B. je član Art Directors Cluba iz Lj., Društva oblikovalcev Sje, IAA (Internat. Advertising Assoc.), ICOGRADA (Internat. Council of Graphic Design Assoc.), ICSID (Internat. Council of Industr. Design). Ukvarja se s klasičnimi nalogami grafičnega oblikovanja in si še posebej prizadeva za reševanje kompleksnih nalog systemskega oblikovanja vizualnih komunikacij. Za to delo je skupaj s sodelavci prejel najvišja priznanja. Od 1988 je izredni predavatelj načrtovanja vizualnih komunikacij na Oddelku za oblikovanje na Akad. za lik. umetnost U v Lj. Sodeloval je na vseh razstavah Vizualne komunikacije - delo meseca (1976-1978, 1980), na ZGRAF (1978, 1982, 1984, 1988, 1991); na BIO (1979, 1981, 1984, 1986, 1989, 1992); na razstavah v tujini: 100 Yu plakatov (Zagreb 1979, ZRN 1980, Bolgarija 1981, Kuba 1982); Slov. lik. umetnost 1945-1978 v Lj. (1979); 30 let DOS-vizualne komunikacije v Lj. (1982); Plakati natečaja MEBLO v Nagoyi na Japonskem (1989); Pomeni in oblike znakov in izdelkov v Lj. (1985), Novi Gor. (1986) in Mariboru (1986); München (1979); Cleveland (1980); Varšava (1981); Lahti (1981); Colorado (1981). - Važnejša dela: 1. Plakati: Lj. banka (1975, 1976), Mesec knjig (1977), Jazz festival (1978, 1979), Čuvajmo dom, delovno mesto in okolje pred požarom (1978), Stil (1983),

Stol (1984) idr.; 2. Celostne podobe tržnih komunikacij: Zastava 101 (1976), Rad imam mleko (1978), Mura (1979), Muralisti (1979), Fructal (1980-84), Slovenija moja dežela (1984), Gallus idr.; 3. Celostne grafične podobe: Sodaso (1977), Fructal (1980), Paloma (1984), Aero, Radenska, Nova banka, LHB idr. - Pomembnejše nagrade: nagrada Prešernovega sklada (1988); najboljši jsl. plakat (1976); častna nagrada BIO 8 (1977), BIO 9 (1981), BIO 10 (1984); specialno priznanje strok. žirije za dosedanje delo na I. festivalu tržnega komuniciranja Portorož 84 in vrsta najvišjih nagrad na vseh dosedanjih festivalih tržnega komuniciranja v Portorožu; vrsta nagrad Zlati MM.

Prim.: Osební podatki; Sinteza 1977, 38-40, 96-100 in 1979, 45-46, 56-58; Mladina 1977, 27, 20; S. Bernik, Slov. arhitektura, urbanizem, oblikovanje in fotografija 1945-1978, Lj. 1979; S. Hribovšek, Novi dizajn - Volim mleko, Mladost 25. maja 1981; Modern publicity 1980, London 1981; Media marketing 1982, 9; S. Bernik, Podobe in pismenke v vlogi znakov - deset znakov Janija Bavčerja, Publikacija ob razst. 26. nov. 1985; P. Globokar, Yougo to the market, Creation Paris 1990, 55, 38.

Vh

BAŽATO Marjan, fotograf, r. 31. jan. 1955 na Jesenicah, živi in dela kot samostojni kulturni delavec v lastnem ateljeju in galeriji v Šempetru pri Novi Gor. Oče Stanko, mati Marija Fikfak. Osn. š. je obiskoval v Gornjem Cerovem in na Dobrovem v Brdih. Po osn. š. se je preselil v Vrtojbo in 1974 v Šempeter. Obiskoval je poklicno šolo v Novi Gor. in se usposobil za avtomehanika. Po 1984 je nekaj časa opravljal samostojni obrtniški poklic, vendar se je kmalu povsem posvetil fotografiji, s katero se je ljubiteljsko ukvarjal od rane mladosti. 1983 se je včlanil v Fotokinoklub Nova Gor., pričel z razstavno fotografijo in dobil naziv fotoamater drugega razreda. Izpopolnjeval se je v znani novogor. fotografski šoli ob mojstrih fotografije Milenku Peganu in Rafaelu Podobniku. Prve samostojne razstave je imel po Primor., od 1986 pa se je začel udeleževati mnogih skupinskih razstav po Sji, Jslu in tujini ter naglo dosegal vidne uspehe in najvišja priznanja. 1987 je prejel naziv fotoamater prvega razreda. Republ. komite za kulturo SR Sje mu je 1988 podelil status samostojnega kult. delavca. 1989 ga je Fotozveza Sje razglasila za najuspešnejšega razstavljalca za leto 1989 v Sji in tretjega v Jslu,

Fotozveza Jsle mu je priznala naslov kandidat mojster fotografije, 1991 pa je pridobil status mednar. mojstra fotografije. Uveljavil se je kot animator kult. življenja na Primor. in 1992 v Zakojci na Cerkljanskem organiziral kvalitetno slikarsko kolonijo. - Kot ljubitelj fotografije je prepotoval domala vse evrop. države, pa tudi Indijo, Nepal in Tajsko. Svojih del ni samo razstavljal, ampak veliko tudi objavljaval v slov. in tujem tisku. Opremil je vrsto raznih katalogov, prospektov, koledarjev in drugih publikacij. Sodeloval je v monografijah oz. enciklopedijah. 1992 je po petletnih pripravah izdal samostojno fotomonografijo *Trenutki v Goriških Brdih* (176 str., od tega 130 barvnih fotografij); s študijami (M. Breclja, A. Bassina, J. Bogataja). - B. se je doslej ukvarjal pretežno z barvno fotografijo in obravnaval številne teme. Posebej so ga privlačili problemi ženskega portreta in akta v sodobni fotografiji, letalski posnetki oz. pogledi s ptičje perspektive, pustni karnevali od Benetk do Ptuja, pejjsaži ter nasplošno kraji in ljudje kot motivika osebnega izražanja. Odlikovalo ga je presenetljivo hitro fotografsko zorenje. - Do pomladi 1992 je imel že 26 samostojnih razstav, sodeloval je na 152 domačih in mednar. skupinskih razstavah ter prejel skupno kar 78 nagrad in priznanj. V razdobju 1983-91 je samostojno razstavljal (ponekod večkrat) v Kobaridu, Novi Gor., Breginju, Tolminu, Kanalu, Solkanu, dvorcu Zemono, Idriji, Lj., Ajdovščini, Celju, Mrbu, Gor., Zrenjaninu, Bački Topoli, Dresdenu in v lastni Gal. Bažato. Pogosto je nastopal na skupinskih razstavah v Sji (Radovljica, Jesenice, Nova Gor., Mrb., Radomlje, Celje), po Jsli (Zrenjanin, Reka, Sarajevo, Novi Sad, Zenica, Zgb, Loznica, Bačka Topola, Smederevo, Borovo, Valjevo, Osijek, Apatin, Bgd, Varaždin, Doboj, Čačak, Omoljica, Rovinj), v zamejstvu (Trst, Gor.) ter v številnih evrop. in izvenevrop. državah (Romunija, Belgija, It., Francija, Velika Britanija, Španija, Singapur, Malezija, Taipch, Macau, Hong Kong, ZDA). Najvažnejše nagrade in priznanja: 1987 - Novi Sad (2. nagrada za kolekcijo), Bačka Topola (1. nagrada), Smederevo (2. nagrada za kolekcijo); 1988 - Great Lynn, ZDA (častna nagrada FIAP), Reka (2. nagrada za kolekcijo), Borovo (2. nagrada za kolekcijo), Nova Gor. (1. nagrada za kolekcijo, republ. razstava), Zenica (1. nagrada), Novi Sad (prva nagrada za kolekcijo), Osijek

(1. nagrada), Apatin (1. nagrada za kolekcijo), Omoljica (1. nagrada), Aradac (2. nagrada za kolekcijo), Mrb. (3. nagrada za kolekcijo, mednar. razstava), Radomlje (1. nagrada), Borovo (1. nagrada za kolekcijo); 1989 - Nova Gor. (1. nagrada za kolekcijo), Zgb (1. nagrada za kolekcijo), Omoljica (1. nagrada), Radovljica (1. nagrada), Asti, It. (velika nagrada mesta Asti); 1990 - Sarajevo (2. nagrada za kolekcijo, republ. razstava), Omoljica (1. nagrada), Rovinj (2. nagrada), San Sebastian (Častna nagrada FIAP); 1991 - Leper, Belgija (zlata medalja), Bristol (častna nagrada), Zrenjanin (1. nagrada za kolekcijo), Celje (2. nagrada za kolekcijo, FIAP, mednar. razstava).

Prim.: Osební podatki; M. Bažato, *Trenutki v Goriških Brdih*, Nova Gor., 1992.

Kvčč

BECCIA Oskar, grafični obrtnik, r. 22. febr. 1922 na Vrhu (Sovodnje ob Soči), živi v Ronkah. Oče Mario, delavec v ladjedelnici, mati Valeria Gril. Osn. š. v Ronkah, sred. in učiteljsišče v Gor. Po diplomí je bil več let vzgojitelj v Dijaškem domu S. Gregorčič v Gor. Bil je tudi član slov. komisije pri Javnem kulturnem središču v Ronkah in odbornik društva Jadro. Prvo osebno razstavo je imel 1976 v Ronkah v gal. »La Quercia«, nato je še 15 krat sodeloval v skupnih razstavah v zamejstvu in po It. (zadnjič v skup. razstavi slov. umetnikov z Laškega v občinski knjižnici v Ronkah konec marca 1992). - Sedaj se v Trstu ukvarja z profesionalno grafiko in globokim tiskom, z oblikovanjem, offsetnim tiskom za velika podjetja, komercialno tiskovino, s plakati in z majhno založbo, sitotiskom (nalepke), publicitarna grafika in umetniške tiskovine. Oblikuje in interpretira grafiko po naročilu in je opremil platnice raznih revij in glasil predvsem za slov. ustanove in društva na Goriškem.

Prim.: Osební podatki; *Catalogo degli artisti*, I volumen, UNEDI 1979; PDK 6. jun. 1976; 28. jan. 1979; 12. apr. 1992; NL 26. mar. 1992; KatG 2. apr. 1992; članki v *Picc.* in *MessV.*

Mučič

BEDENČIČ Anton, duhovnik in vzgojitelj, r. 21. jan. 1946 v Lj. Oče Anton, železniški delavec, mati Alojzija Boltežar, delavka, nato uradnica. Ko je imel 3 leta, je oče pri nesreči na delu izgubil obe nogi, vendar se ni ustrašil življenja, kar je močno vplivalo na družino. Mladost je

preživel v lj. četrti Moste-Kodeljevo. Osn. š. v Zeleni jami, nižja gimn., po reformi pa zadnji razredi osemletke na moščanski gimn. 1960 se je vpisal na salezijansko gimn., ki pa je iz polit. razlogov ni bilo v Slov., zato je študiral v Križevcih pri Zgbu in na Reki. Matura 1965 na drž. gimn. v Križevcih. Pri vojakih v Plevljah v Črni Gori. V salezijansko družbo (slov. inšpektorat sv. Cirila in Metoda) je stopil 15. avg. 1962, večne zaobljube 15. avg. 1970. Na TF v Lj. se je vpisal 1968, v duh. posvečen 29. jun. 1973 v lj. stolnici. Že v času teol. študija se je ukvarjal z mladino na Rakovniku in v Rudniku, kjer je dobil prvo službo kot kaplan. Nato se je eno leto izpopolnjeval v praktičnem vzgojnem delu v ukrajinskem zavodu v Rimu. Poletji 1974 je že bil duhovni vodja na trž. skavtskih taborih, sept. 1974 pa je nastopil v trž. škofiji. Prvi dve leti je bil zadolžen za versko delo z mladino in je živel v Marijanišču na Opčinah. Prirejal je verska srečanja, vodil mlad. verske skupine in postal asistent že obstoječe študentske skupine, ki je dec. 1975 in jun. 1976 izdala svoje glasilo v revijalni obliki. Kot navdušen planinec in alpinist je uvažal v gorsko naravo mlajše in starejše. Takoj se je zelo krepko vključil v skavtsko gibanje in bil dejanski, od 1977 pa uradni duh. vodja Slov. trž. skavtinj, po združitvi fantovske in dekliške organizacije STS pa ga je škof 14. apr. 1984 imenoval za duh. vodjo trž. dela SZSO. Kot tak je bil dejaven v vodstvu, na srečanjih in sestankih, s sodelavci je ustanovil skupine na Repentabru, vodil verska srečanja ipd. Vsako leto od 1974 do 1992 je bil duh. vodja na enem ali več trž. poletnih skavtskih taborih. S 1. dec. 1976 je postal žpk upravitelj (kot žpk bi moral imeti it. državljanstvo) na Repentabru. Začel je z obnovo na verskem, kult. in gosp. področju. V pastoralnem delu je dal poseben poudarek skrbi za mlade (letni tedni zbranosti za strežnike in drugo mladino, od 1981 vsakoletni novoletni bohinjski dnevi za trž. srednješolce in študente). Na kult. področju je poživil žpk skupnost, saj je ustanovil in vodil otr. in mlad. pev. zbor Zvonček ter ženski, nato meš. zbor Repentabor. Z mlad. zborom je večkrat nastopil med slov. izseljenci po Evropi. V letu 1983 je začel z gradbeno obnovo Repentabra. Povsem so bili obnovljeni cerkev, župnišče, srenjska hiša in obzidje. Žpk prostore so ob 40-letnici

smrti 9. mar. 1986 poimenovali po priljubljenem žpku E. Westru (PSBL IV, 305), ki so mu 11. okt. 1992 odkrili še kip. Ponovno je oživil starodavni romarski shod na Repentabru na Veliki šmaren. B. je bil tudi prof. na trž. slov. šolah: filoz. je poučeval kot suplent na klas. liceju F. Prešerna 1976-77, od 1977-78 do 1991-92 pa je bil prof. verouka na trg. zavodu Ž. Zoisa. V M(Trst) in skavtskem Jamboru je objavljval duh. misli, dopise tudi v KatG. Jeseni 1992 je odšel na enoletno štud. izpopolnjevanje v Rim.

Prim.: Osebni podatki; arh. SZSO; šolska izveščja; intervju v Glasilu slov. verskega občestva Trst, dec. 1975, 19-21; Letopis Cerkve na Slovenskem 1985, Lj. 1985, 354; B(oris) S(imoneta), Svečano ob 10-letnici delovanja repentabskega župnika Bedenciča, PDK 17. dec. 1986; Jože Zadravec, Sto sanj ljudi, sto temnih lis, Družina 23. mar. 1992 s sl.; Repentabski župnik gre v Rim na izpopolnjevanje, PDK 1. sept. 1992 s sl.

ij

BEKEŠ Andrej, matematik in japonolog, r. 4. jul. 1949 v Celju, živi v Lj. in Tokiu. Oče Boris, pravnik, mati Sonja Močnik, diplomirala na trgov. akad., brat Peter (gl. čl.). Osn. š. v Celju in Trbovljah, gimn. je obiskoval v Kopru in jo 1966 dokončal v Idriji. 1970 je na Fak. za naravoslovje in tehnologijo U v Lj. diplomiral iz tehnične matematike, zatem pa postal asistent za matem. na Elektrotehn. fak. 1972 je kot štipendist japonske vlade odšel na študij na Japonsko; vpisal je podiplomski študij matem. ter 1975 na U v Osaki magistriral z nalogo o eliptičnih parcialnih diferencialnih enačbah. Ob tem je diplomiral iz japonskega jezika. Drugačnost tega jezika od indoevropskih je pritegnila njegovo nadaljnje zanimanje, tako da je vpisal še 3. stopnjo iz japonščine ter 1981 na U za tuje jezike v Osaki magistriral z nalogo *Tema v japonščini in slovenščini*. 1976 je prišel v Jslo zaradi služenja vojaškega roka. Po nadaljevanju študija je 1986 na elitni U v Tsukubi pri Tokiu doktoriral z disertacijo *Tekst in sintaksa - eksperimentalni študij kohezije v japonščini*. S to in podobnimi raziskavami je prišel do kombiniranja matem. metod analize informacij in lingvističnih metod, kar ga je pripeljalo na področje komunikacij ter teoretskega proučevanja lingvističnih problemov. Konec 1986 se je zaposlil v oddelku za raziskave in razvoj računalniške firme Iskra-Delta v Lj., pri čemer je sodeloval tudi z inštitutom Jožef Šte-

fan. Po letu in pol je prešel na Fak. za družbene vede kot docent za teorijo komunikacij. Sedaj kot gostujoči prof. na U v Tsukubi predava primerjalno indoevropsko in japonsko slovnico. Sodeluje pri raziskovalnem projektu *Ekstrakcija informacije iz besedila*. V 70. letih je objavljajal potpisne in podobne članke o Japonski in drugih vzhodnoazijskih deželah v slov. revijah. Znanstvene članke piše v glavnem v japonščini za japonske strok. publikacije. V Lj. vodi tudi tečaje japonščine ter nastopa ob raznih priložnostih kot svetovalec za japonske zadeve. Odločilno je podprl ustanovitev društva slov.-japon. prijateljstva v Lj., načrtuje pa tudi ustanovitev podobnega društva na Japonskem. - B. je tudi osrednja osebnost pri ustanavljanju slov. Centra za proučevanje Azije, ki bo zbiral informacije ter skrbel za izobraževanje in raziskave v zvezi z območjem južne in vzhodne Azije. Ob tem je hkrati tudi pobudnik za povezovanje vseh japonistov v sred. in juž. Evropi.

Prim.: Ustni vir Peter Bekeš; Rudi Videtič, Daljna Japonska od blizu (Pogovor Naših razgledov), NRazgl, št. 14, 25. jul. 1980; Vitko Kogoj, Dr. Andrej Bekeš - japonolog in matematik, PrimN 27. jan. 1987; Bojazen izvira iz nepoznavanja, PrimSreč 1987, št. 71-72, str. 204-07; Alenka Vilfan, Japonska postaja manj oddaljena, Dnevnik 2. sept. 1992.

Mrakar

BEKEŠ Peter, pravnik in politik, r. 12. avg. 1946 v Celju, živi v Lj. Oče Boris, pravnik, mati Sonja Močnik, diplomirala na trgov. akad., brat Andrej (gl. čl.). Osn. š. v Celju in Trbovljah, kjer je obiskoval tudi tri razr. gimn. 1964 se je družina preselila na slovensko obalo, tako da je 4. razr. gimn. in maturo opravil v Kopru. V družini je bilo živo vzdušje primor. emigrantov - mati je bila doma z Grahovega ob Bači, družina se je 1930 preselila v Jslo. Diplomiral na Pravni fak. v Lj. 1970, kasneje je na isti fak. vpisal še študij 3. stopnje. Zatem je delal kot sodni pripravnik na okroš. sodišču v Kopru ter na vrhovnem sodišču v Lj. ter opravil pravosodni izpit. Že pred diplomom je bil profesionalni član predsedstva RK ZSMS, kjer je bil tudi preds. komisije za vzgojo in izobraževanje. 1972-74 je bil svetovalec in šef kabineta preds. Ustavnega sodišča SRS. 1974 je postal član predsedstva rep. konference SZDL, naslednje leto pa tudi član izvrš. odbora predsedstva, zadolžen za področje družbenopolit. sistema. 1980-82 je bil namestnik republ. sekretarja za

pravosodje, občo upravo in proračun, nato pa skoraj dve leti svetovalec Predsedstva SRS za področje družbenopolit. sistema. Jeseni 1984 je prešel v Marksistični center CK ZKS, kjer je bil dve leti najprej sekretar, nato pa predstojnik, do 1989, ko je bil izvoljen na zadnjem kongresu ZK za člana CK in člana predsedstva, postal pa je tudi eden od izvrš. sekretarjev predsedstva CK. Na prvih večstrankarskih volitvah apr. 1990 je kandidiral na listi ZKS-SDP ter bil v 5. južnoprimor. volilni enoti neposredno izvoljen za poslanca v družbenopolit. zboru nove slov. skupščine. Aktivno sodeluje v raznih skupščinskih telesih - preds. je komisije za nadzor nad zakonitostjo dela Varnostnoinformativne službe in član drugih komisij in odborov. Dokler je bila SDP v strogi opoziciji, je bil tudi član ožjega jedra t.i. vlade v senci. Od 1990 je tudi višji predavatelj za predmet »nadsistem javne uprave« na Višji upravni šoli v Lj. V okviru dela v SZMS, SZDL in ZKS je opravljal tudi številne druge funkcije na občinski, republ. in v primeru mladinske organizacije tudi na jsl. ravni, s čimer je povezano tudi njegovo sodelovanje na nekaterih mednar. mladinskih kongresih. - Prejel je tudi nekatera priznanja in eno državno odlikovanje. Pri delu v omenjenih polit. organizacijah in državnih organih se je posvečal predvsem problemom ustavnega in skupščinskega sistema, mednar. odnosov in zunanje politike. Delal je tudi kot publicist in diskutant na številnih okroglih mizah. V zvezi s pluralizmom Kardeljevega tipa je napisal kratko analizo *Pluralizem samoupravnih interesov* (TiP 1977, št. 7-8), kot tudi serijo člankov z naslovom *Počasen napredek samoupravnih interesnih skupnosti* (Delo 25. maja - 1. jun. 1976). Znotraj Marksističnega centra je vodil ekipo mladih partij. intelektualcev, ki je s teoretičnimi analizami, a tudi z »generacijskim« pritiskom na staro partij. nomenklaturo privedla do pluralizacije same ZK, kar je končno olajšalo t.i. sestop z oblasti ter prehod v polit. pluralizem Sje.

Prim.: Osebni podatki; AS, gradivo Sekretariata za kadrovska vprašanja; Skupščina RS, dokumentacija; Angažiranje za demokracijo, Komunist 23. jun. 1989; Volitve bodo barometer demokracije, Dnevnik 10. jul. 1989; Si partija reže svojo vejo?, 7D 6. jul. 1989 (intervju s P. Bekešem); SDP - ideološki brezdomec?, Delo 10. jan. 1991.

Mrakar

BELIJA (BELIA) Pravdoje (Justus), gozdarski strokovnjak, r. 2. nov. 1853 v Malih Žabljah pri Ajdovščini, u. 15. jul. 1923 v Rabu na otoku Rabu. Obiskoval je Dežel. kmetij. š. v Gor. (1877/78) in diplomiral 1882 na Gospodar. gozdar. učilišču v Križevcih. Na Rab je prišel 1883 in bil od 1886-1920 gozdar. referent občine Rab. Takoj se je lotil pogozdovanja Raba in Paga. Mestni park je zasadil 1890. Poleg z gozdar. se je bavil tudi s floro. Sodeloval je z znanim hrv. strok. prof. Dragutinom Mircem, ki je z njegovo pomočjo napisal obsežno knjigo *Flora i fauna otoka Raba*. Od 1887 se omenja B. v bogati liter. o Rabu ne samo kot gozdar. strok., ampak tudi kot pomemben turistični delavec. Bil je stalni spremljevalec vseh potpiscev in tujcev, ki so pisali o Rabu, istočasno pa 1889 tolmač nem. jezika, ko so prišli prvi predstavniki z Dunaja, da bi se z občino Rab dogovorili o izgradnji turističnega Raba. 1909 je zgradil Penzion Belia in prvi uvedel tekočo vodo po sobah. Odlikoval se je kot družbeno polit. delavec in aktivno sodeloval v hrv. klubu na Rabu pri ohranjanju narodnega duha pod avstroogr. monarhijo, posebno pa pod it. okupacijo otoka od 1918-21. Leta 1913 je organiziral mestno glasbeno društvo in bil njegov prvi preds. - Po smrti so mu 1924 postavili spominsko ploščo v mestnem parku, 1974 pa doprnski kip.

Prim.: Podatki Vjekoslava Legata, Rab; Šumar. encik. I, 54.

Jem.

BELLOMI Lovrenc, škof, r. 3. jan. 1929 v Veroni. Oče Iginio, tramvajski uslužbenec, mati Marija Caliaro. Vse šole je opravil v Veroni: osn., sred. v Malem semenišču in bogoslovje. V mašnika je bil posvečen v Veroni 8. jul. 1951. Službe: od 1951 do 1953 je bil najprej župnij. kaplan v Peschieri del Garda, nato pa v župniji Brezmadežnega Srca v Veroni. Od 1953 do 1962 je bil škofov tajnik v Veroni, nato v Livornu in končno v Gorici, vedno pri škofu-nadškofu Andreju Pangraziju. Od 1962 do 1977 je imel v Veroni razne službe: ravn. zavoda »Don Mazza«, župnik v župniji Svete Trojice, škofij. asistent pri Rinascita cristiana in FUCI, veroučitelj na raznih drž. in nadrž. šolah, ravn. univerz. katol. središča in škofij. asistent A.C.I. Od 1971 do 1977 je bil istočasno tudi glavni duhovni asistent na katol. univ. Jezusovega Srca v Milanu. -

Za tržaškega škofa je bil imenovan 17. okt. 1977, v škofa je bil posvečen v Veroni 27. nov. 1977. Na njegovo željo so pri posvetitvi sodelovali tudi Slovenci iz Trsta: cerkveni pev. zbor iz Rojana je pri maši zapel dve pesmi: *O, kam, Gospod in Novo zapoved*. Pri darovanju sta nesla k škofu Ana Batagelj škedenjski kruh in Ottavio Pisani sodček vina. Vodstvo trž. škofije je prevzel v stolnici sv. Justa na praznik Brezmadežne 8. dec. 1977. - V Trstu je zavzeto začel z delom z željo, da bi trž. škofiji dal novega veselja in navdušenja za božjo stvar. Srečal se je takoj z že začrtanim zborovanjem »Trst - kristjan iz oči v oči«, ki ga je napovedal že apostolski administrator gor. nadškof Peter Cocolin 1. jul. 1977. S tem delom so začeli v jan. 1978 in ga slovesno zaključili 10. dec. 1978. Postavljenih je bilo deset komisij, med njimi je četrta obravnavala probleme slov. skupnosti. V glavnem so se katoličani zavzeli za to delo in zasnovali kar precej konkretnih in zadovoljivih sklepov in predlogov. O zborovanju je v jun. 1980 izšla posebna knjiga, ki obsega poročila o zasedanjih, sklepih in predlogih (*Trieste - cristiani a confronto*, str. 451). Kot slovesen zaključek zborovanja je bilo skupno romanje v Rim od 3. do 5. sept. 1979. Pri audienzi je papež tudi v sloven. rekel med drugim: »Pozdravljam vas posebej, s prisrčno željo, da bi bila vaša izvirna kulturna identiteta, vključena v obseg družbenega in cerkvenega življenja, za vas in za vse resničen prispevek duhovnega bogastva ter počelo vedno bolj plodonosne povezanosti v mislih in delih v Jezusa Kristusa.« Tega voščila se je škof Bellomi skušal vedno držati, predvsem kar zadeva Slovence. V njem smo našli prijatelja, ki pozna naš jezik, posebej pa še našo kulturo in našo zavzetost za božje. Vse to skuša poglobiti s stalnim poudarjanjem, da je potrebna nova evangelizacija, človekova rast, kateheza, zlasti za odrasle, in povezanost z vsemi elementi v dušnem pastirstvu. - Ni mogoče naštetih vseh njegovih govorov, konferenc in srečanj (tudi v Lj. in v Kopru), duhovnih obnov in duhovnih vaj v trž. škofiji in izven nje, časopisnih prispevkov. Vedno je pripravljen, da s svojo besedo pojasni božji nauk in razčleni moralne zahteve. Slovenci pri tem niso izvzeti. Njegova pastirska pisma in nagovori so objavljeni v škofij. uradnem listu (Bollettino della diocesi di Trieste), deloma tudi v

slov. jeziku. Nekaj njegovih poslanic je izšlo tudi v posebnih knjižicah, tako npr.: *Pastoralni načrt za duhovniške in redovniške poklice* (31. maja 1980); *Skofova pastoralna vizitacija: čemu in kako* (1. jan. 1981); *Družina in evarhistija* (2. febr. 1983); *Naša Cerkev v službi tržaškega mesta* (3. nov. 1983); *Sprava in ubožstvo, z družino, v Cerkvi, za človeka* (25. nov. 1984); *Kateheza odraslih: zanje in z njimi* (27. nov. 1985); *Cerkev in teritorij* (15. okt. 1986). Nekaj njegovih izbranih razprav, nagovorov in dokumentov, ki zadevajo predvsem probleme manjšin in sožitja, so izdali 1992 v it. izvorniku (Lorenzo Bellomi, *Confini e ponti*) in v slov. prevodu (*Meje in mostovi*). Knjigama je pripis pripravil Tomaž Simčič, izdalo pa ju je Založništvo trž. tiska v Trstu (ZTT). - Skof hoče, da so Slovenci - kakor že pri nadškofu Santinu - zastopani v raznih škofij, komisijah ali ustanovah (zbor svetovalcev, duhovniški in pastoralni svet, razne komisije, kakor so komisija za katehezo, cerkveno petje in glasbo, umetnost in liturgijo, ekumenizem itd.). Da bi bilo bolje poskrbljeno za Slovence v mestu, je 2. febr. 1981 ustanovil Slovensko pastoralno središče, ki ima svoj sedež v ul. Risorta 3. Kakor že nadškofa Santin in Cocolin je tudi on postavil za Slovence svojega vikarja, ki ima iste pravice kakor generalni vikar. Prvi je bil mons. dr. Lojze Škerl (1966-92), drugi žpk Franc Vončina (1992-). Med leti 1981 in 1984 je opravil prvo vizitacijo škofiji. Obiskal je vse župnije, se srečal z različnimi ljudmi, obiskal nekatera županstva in slov. šole. Od okt. 1986 do 1988 je bila druga vizitacija, ki pa je imela manjši obseg. Za jesen 1992 je napovedana že tretja vizitacija. V postnem času 1989 je bil v škofiji sv. misijon, najprej v it., nato v slov. jeziku (pri slov. misijonu je sodelovalo 25 misijonarjev, ki so bili vsi iz Sje). - Večkrat je bil pri zasedanju jsl. škofovske konference kot zastopnik it. škof. konference. Skofe je tudi prosil za slov. duhovnike, ki naj bi priskočili na pomoč Slovincem v trž. škofiji. V nekaj primerih je tudi uspel. Veliko skrb mu namreč povzroča pomanjkanje slov. duhovnikov. Kje in kako najti novih poklicev? Njegova druga skrb je, kako urediti plodno dobrodelnost, kako prepričati družine, da so te prve oznanjevalke božje resnice in dobrote. In tretja njegova skrb je seveda mladina. - Veliko

skrbi, težav, a tudi veselja mu je pripravil papežev obisk v Trstu v maju 1992.

Prim.: Osebni podatki; *Annuario* 1985, 28, 29 s sl.

Škerl

BELTRAM Vladislav, gozdarski strokovnjak, r. 5. nov. 1902 v Gor., u. 20. dec. 1986 v Lj. Študij gozdarstva je končal v Zgb (1929), nato je služboval kot gozdar na Braču, kjer je opravil pomembna pogodzovalna dela (uveljavljal je nove metode sajenja). Po drugi svet. vojni je nadaljeval s pogodzovalnim delom na Primorskem, pri tem je sodeloval tudi kasneje, ko je pri organih vlade slov. repub. vodil gojenje gozdov in pogodzovanje Krasa. Objavil je vrsto strok. člankov zlasti v *Gozdarskem vestniku*. Samostojno je objavil *Melioracije kraških zemljišč* (Lj. 1946), *Pogozdovanje Krasa ni problem* (Lj. 1946), *Apenje v gospodarstvu* (Lj. 1950) in *Gojimo topole!* (Lj. 1953).

Prim.: Enc. Sje 1, 225.

Ured.

BELTRAM Živa, politična delavka, r. 17. okt. 1921 v Lj., živi prav tam. Oče dr. Slavko Fornazarič, odvetnik, mati Marija Pertot, gospodinja. 1930 se je družina preselila v Jslo zaradi očetovega polit. preganjanja. Osn. š. je obiskovala v Ajdovščini in v Mrbu, realno gimn. v Mrbu, medicino (štiri semestre) je študirala v Bgdu in v Lj. Ob začetku vojne spomladi 1941 je družina zbežala iz Mrba, spomladi 1942 se je preselila v Bilje. B. je študij opustila. Sept. 1942 je bila v Biljah aretirana zaradi sodelovanja v OF. Zaprta je bila v več it. zaporih, nov. 1943 se je vrnila v Bilje in nadaljevala delo v OF. Bila je članica organizacij OF in KPS za gor. okrožje (referent za kulturo in prosveto in nato srednjeprimor. okrožje, od nov. 1944 do maja 1945 je bila sekretar srednjeprimor. okrožja). - Po vojni je delala v organih SIAU in KPS za goriško okrožje, apr. 1947 je bila z možem Julijem Beltramom (gl. čl.) premeščena v Koper. Tu je bila dejavna v oblastnih in polit. organih cone B STO (načelnica okrož. odd. za šolstvo). 1956 je bila premeščena v Lj., kjer je službovala kot direktor Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva (do 1965), bila pa je tudi članica organov ženske organizacije, izvršnega odb. SZDL za socialno-zdravstveno področje in za načrtovanje družine, poslanka v socialno-

zdravstvenem zboru skupščine Jsl. (1967-69), članica CK ZKS, delegatka v Mednar. federaciji za načrtovano starševstvo v Evropskem svetu IPPF. Napisala je več priložnostnih zgod. in problemskih člankov za revije in časnike ter uvode v nekatere knjige in brošure.

Prim.: S. Plahuta, Srednjeprimorsko okrožje, Nova Gor. 1981, pass.; Drž. arhiv Sje, Življenjepisi članov KPS (ZKS); Osebn. podatki; Enc. Sje I, 225.

Plah.

BENEDETIČ Jožko, duhovnik, semeniški spiritual, r. 27. mar. 1927 v Vipolžah v Goriških Brdih, biva v Lj. Oče Jožef, kolon-kmet, mati Gabrijela Prinčič, gospodinja. Osn. š. je opravil v domačem kraju. Sred. š. je začel v Malem semenišču v Gor., nadaljeval v semenišču v Vidmu (Castellerio), končal z maturo na Slov. gimn. v Gor. 1946. Bogoslovje je začel v Gor., nadaljeval in končal na Teol. fak. v Lj. V duhovnika je bil posvečen 29. jun. 1951 v Lj. Od 1952 do 1963 župnij. uprav. v Šmartnem v Brdih. Obnovil je cerkev s slikami Toneta Kralja, dvakrat pripravil ljudski misijon. Od 1963 do 1977 duhovni voditelj, spiritual v Malem semenišču v Vipavi (v času največjega razcveta in števila gojencev). Od 1977 do 1986 župnik v Solkanu (obnovil prezbitarij po načrtu arh. Franca Kvaternika). Od 1980 do 1986 dekan novogor. dekanije. Od 1986 spiritual v Bogoslovnem semenišču v Lj. 13. nov. 1986 papeški kaplan (tajni komornik). - Sodeloval je s skupino duhovnikov, ki so v povojnem času na Goriškem prvi začeli z veroukom srednješolcev in mladine. Vodil je škofij. komisijo za duhovne poklice v koprski škofiji, vodil duhovne vaje za dekleta in fante, ki jih je škof Janez Jenko prvi začel priporočati. Sodeloval je pri katehetskih tečajih za izpopolnjevanje katechetov na Mirenskem Gradu. Vodil je duhovne vaje za duhovnike v koprski, lj. in mrb. škofiji ter v Trstu. Član medškof. liturgičnega sveta. Pisal članke duhovne in pastoralne vsebine v reviji Cerkev v sedanjem svetu in v Božjem okolju.

Prim.: Osebn. podatki; Letopis Cerkve na Slovenskem, 1991, 266 in pass.

T. P.

BERCE Viktor, kulturni in verski delavec, r. 4. apr. 1909 v Dornberku, kjer živi. Oče Anton, kmet, mati Rozalija Budin, gospodinja. Osn. š. Dornberk 1916-20, gimn. I. in II. r. v Veržeju

1920-22, od III. do VIII. r. v Lj. 1922-28, matura 1928. Bogoslovje v Gor. 1928-32, posvečen v Gor. 19. jun. 1932. Kaplan v Postojni 1932-33, župnik Vodice v Čičariji 1933-36, Slivje 1936-50, Ilir. Bistrica 1950-76, Budanje 1976-86, od 1986 v poklju v Dornberku. 1941 je bil z drugimi duhovniki ilirskobistriške dekanije interniran v Vero no kot nezanesljiv. Že 1933 pa je moral iz Postojne na pritisk prefekta Tienga, ki je prisilil k odpovedi tudi nadškofa Sedeja in zahteval odstranitev škofa Fogarja iz Trsta. B. je že kot dijak učil petje in pozneje v vseh krajih službovanja učil in vodil cerkv. pev. zборе. Odlikoval se je kot dober in iskan pridigar, vodil je ljudske misijone po Primor. in tudi v lj. škofiji.

Prim.: Osebn. podatki; Letopis Cerkve na Slovenskem 1985.

Jok

BERDON Bogdan, odvetnik v Trstu, r. 20. sept. 1930 v Ricmanjah (obč. Dolina pri Trstu), živi v Trstu. Oče Štefan, kmet-pristaniščenik, mati Marija Ferluga. V zadnjem letu vojne, ko je bil še mladoletnik, ga je aretirala Collottijeva policija in je za las ušel Rižarni. Maturiral je 1950 na postojnski gimn. Istega leta se je vpisal na Pravno fak. v Lj., 1953 na Pravno fak. v Trstu, kjer je doktoriral 1957. V disertaciji *Materialni in formalni pojem kaznivega dejanja* je z uspehom zagovarjal formalno-materialno opredelitev kaznivega dejanja, ki je izhajala iz tedanje slov. in jsl. kazensko pravne izkušnje po prelomu s Kominformom. Disertacija je bila objavljena (Gl. Pannain, *La struttura del reato*, Ed. Vallardi 1958). - Objavil je vrsto člankov in razprav iz narodnostno pravnega področja. Posebej se je ukvarjal z vprašanjem raznarodovalnega razlaščenja slov. zemlje na Tržaškem. Pomembnejši njegovi spisi so: *Pravni in gospodarski vidiki razlaščenja*, Most 1965/1; *Pravni in gospodarski vidiki razlaščenja v luči zaščite slov. manjšine*, Most 1965/2. Leta 1965 je spisal študijo *Sull'illegittimità degli espropri a favore della SIOT tramite l'EPIT*. Na osnovi te študije so se razlaščenci pritožili in sodna oblast je ugotovila utemeljenost njihovih ugovorov (PDK 24. okt. 1965). - Objavil je tudi več razprav o splošnih vprašanjih slov. manjšine: *Naši življenjski interesi, naši miti, fraze in navlake*, Most 1966, št. 11; *O asimilaciji tržaških Slovencev*, Most 1967, str. 123-39; *Kdo dejansko predstavlja slov. manjšino*, Most 1967, str. 236

45. - Najvažnejši pa so njegovi posegi na področju manjšinskih pravic. Kot polit. zavzet odvetnik je branil številne slov. ustanove in organizacije. 1976 je zastopal zasebne stranke na procesu zoper nacifaš. zločine v Rižarni pri Sv. Soboti v Trstu. 1969 je dosegel vpis SPDT v FISI (Federazione It. Sport Invernali) kljub odporu Slov. nasprotnih krogov. Slednji so se dotlej uspešno upirali vpisu Slov. planinskega društva v It. smučarsko zvezo in tako preprečili slov. športnikom udeležbo na smučarskih tekmovanjih ter uživanje številnih ugodnosti. CONI (Comitato Olimpico Nazionale It.) v Rimu pa je razsodil v prid SPDT, ki je tako postalo polnopravni član FISI (PDK 19. febr. 1969). 1972 je s pravnim posegom onemogočil vojaškim oblastem prisilni odvzem slov. cerkve v Banih pri Trstu. 1972 je posegel v polemiko o drž. meji med It. in Jsl. - danes Slovenijo - s študijo *Dva pojma: meja in demarkacijska črta*. It. je zagovarjala svojo suverenost nad bivšo cono B in se temu stališču primerno obnašala. Obmolknila je šele, ko ji je bgd. zunanje ministrstvo odgovorilo z argumenti iz navedene študije (PDK 21. apr. - 16. maja 1974, Most 1974, št. 41-42, Picc. 7.-10., 17., 18. apr. - 16. maja 1974). - Najvztrajneje pa se je zavzemal za uradno priznanje jezikovnih pravic slov. narod. skupnosti v It. in za njihovo uporabljanje v odnosu z javnimi oblastmi. V Mostu 1972, št. 33-34 je objavil temeljito študijo *O uporabi slovenščine na sodišču*. - Njegovi kasnejši nastopi na Tržaškem in pred ustavnim sodiščem v Rimu v okviru prizadevanj za uveljavljanje jezikovnih pravic Slov. v It. spadajo v vsakdanjo kroniko osemdesetih let. Kot odv. prof. Sama Pahorja (gl. čl.) in drugih zamejskih Slov. je na številnih procesih uspešno zagovarjal enakopravnost slov. z it. v razmerju do drž. oblasti. Velikega pomena je razsodba ustavnega sodišča z dne 5. febr. 1992, št. 62, s katero je dosegel uvedbo slov. v civilni pravdni sistem. Pomemben je tudi proces zoper neofaš. skrajneže 14. maja 1990. To je bil prvi dvojezični postopek v povojni dobi v Deželi F.Jk. - Od 1980 vodi tedensko oddajo ob sredah Pogovor z odvetnikom na Radiu Opčine. V njej razpravlja o raznovrstnih polit. in pravnih vprašanjih slov. naroda v R Sji in v zamejstvu.

Prim.: Osebni podatki (20. okt. 1992); časopisna poročila.

BERGINC Ivan (p.d. Štrukelj), kmet, lovec in gorski vodnik, r. 20. apr. 1867 v Trenti na kmetiji Štrukelj Pri cerkvi. Oče Anton, kmet, mati Ana Strgulc, gospodinja. U. 24. maja 1926, najden umorjen v reki Soči 25. maja 1926. Njegova usoda spominja na usodo lovca v bajki o zlatorogu, saj je prvi preplezal Severno steno Triglava, a kot da je prišlo nadenj prekletstvo, je tragično končal v reki Soči. Komaj polnleten se je zaposlil pri lesnem podjetniku Zakotniku iz Lj., zanj je sekal les na Vršiču. Potrjen je bil za tri leta k vojakom, a služil je le dva meseca, ker mu je 1888 umrl oče in je postal edini hranilec družine. Čeprav je bil bolj majhne postave, je bil žilav in pogumen. Najbrž 1890 je prvi preplezal današnje Slovensko smer v Severni triglavski steni brez cepina in vrvi. To smer so trentarski divji lovci poznali kot koridor za prigon gamsov pred njihove puške pod Zelenim snegom. Za ta podvig je dosti pozneje zvedel dr. Henrik Tuma (gl. čl.), ki je tudi sam preizkusil to smer. - B. se je 26. jun. 1897 poročil z Marijo Kravanja iz Soče in imel z njo tri otroke. 25. avg. 1905 se mu je žena ubila pri sečnji trave v gorah, padla je v 77 m globok prepad. Gorski vodnik je postal bolj iz potrebe po dodatnem zaslužku, ker je imel kmetijo. Kugy (gl. čl.) ga ne omenja, vendar je verjetno vodil tudi njega. 1912 mu je zgorela hiša in družina je morala živeti v hlevu, dokler ni zgradil nove hiše. Njegov tragični konec še sedaj ni pojasnjen. - 22. sept. 1990, ob 100-letnici njegovega edinstvenega podviga, so mu na rojstni hiši Pri cerkvi slovesno odkrili spominsko ploščo.

Prim.: Matični urad Bovec; E. Lovšin, Gorski vodniki v Julijskih Alpah, Lj. 1961, pass.; J. Abram-Trentar, Moja Trenta, Gor. 1972; T. Wraber, Trenta, Zbirka vodnikov 61; T. Strojín, Prvi čez steno, Nova Gor. 1986, pass., s sl. str. 36; PN 1990, št. 75, 76.

Dolenc

BERLIČ Tončka, roj. RUTAR, kmetijski strokovnjak, r. 15. maja 1925 v Volarjih pri Tolminu, živi v Lj. Oče Anton, kmetovalec in mizar, mati Alojzija Jarc, gospodinja. Osn. š. v Volarjih (1931-37), učiteljske prav tam (1938-43), maturo pa je opravila na slov. učiteljsku v Gorici (1946). V odporniško gibanje se je vključila 1942, v jeseni 1943 je odšla v ilegalo; febr. 1944 so jo Nemci aretirali in odvedli v Nemčijo (taborišče Neumarkt pri Bambergu). Od tam

Jem.

je nov. 1944 pobegnila domov in odšla v partizane. 1948 se je vpisala na Agronomsko fak. v Lj. ter 1953 diplomirala za inženirja agronomije po zagovoru diplomske naloge *Ekološki pogoji za razvoj kmetijskih rastlin na Tolminskem*. 1969 je absolvirala Mednar. seminar o pospeševanju kmetijstva v Wageningenu (Holandija). V obdobju 1954 do 1966 je sodelovala v projektu Kmetijskega inštituta Sje na selekciji krompirja in razvoju metodike raziskovalnega dela v kmetijstvu. V tem času je objavila 24 razprav in študijskih prispevkov, med njimi so: *Demonstracijski poskusi z ozimno pšenico v Sloveniji* (1954); *Ekološki sortni poskusi v Sloveniji* (1959); *Proučevanje vrednosti mikrofosfa v primerjavi z drugimi P-gnojili* (1963); *Rezultati štiriletnih gnojilnih poskusov v vinogradih* (1964); *Ogledi sa različitim P i drugim džubrenjima u voćarstvu* (1964); *Folijarno džubrenje ozimnog žita sa karbamidom* (1965) itd. - Po letu 1966 se je začela intenzivneje baviti z vprašanji prenosa raziskovalnih dosežkov v prakso in z metodami pospeševanja kmetijstva ter napisala okoli 30 prispevkov in razprav, objavljenih v reviji *Sodobno kmetijstvo*, reviji *Dokumentacija za tehnologiju i tehniku u poljoprivredi* (Bgd), reviji *Agronomske informacije* (Zgb) ter v samostojnih publikacijah Kmetijskega inštituta Sje, in sicer: *Prispevek k razpravi o organizaciji pospeševalne službe v Sloveniji* (1969); *Pomen predavanj v pospeševalnem in izobraževalnem delu* (1971); *Koncept dolgoročnega razvoja kmetijstva in živilske industrije v Sloveniji* (1968-1990); *Zadaci službe za unapređenje poljoprivrede* (1972); *Organizacija i rad službe i postignuti rezultati na individualnom sektoru u Sloveniji* (1973); *Nekatere izkušnje pri snovanju proizvodnih skupnosti v kmetijstvu* (1973); *Zivinorejske proizvodne skupnosti* (1978); *Uredjenje položaja poljoprivrednice u Sloveniji* (1979); *Skupni hlevi - sodoben način združevanja v govedoreji* (1981). Od 1965 do 1979 je vsebinsko in tehnično urejala samostojne publikacije Kmetijskega inštituta Sje (skupine študije in raziskave, Navodila, prikazi in informacije). Sourejala je jsl. publikacije: *Dokumentacija za tehnologiju i tehniku u poljoprivredi* (Bgd), *Agrohemija* (Bgd) in *Mala poljoprivredna biblioteka* (Bgd). Bila je prvi ured. slov. TV oddaj za kmetijstvo (od 1958 dalje). Bila je član okrož. odb. antifaš. mladine Julijske Krajine za Go-

riško okrožje; sekretar Okrož. odb. in član Pokraj. odb. za Trst in Julijsko Krajino (1945-47), kasneje je bila član RK SZDL Sje, RK za družbeno aktivnost žensk, Okraj. Komiteja ZKS Lj. in UO Zveze kmetij. inž. in tehnikov. Vodila je Center za pospeševanje kmetijstva Kmetij. inštituta Sje in Zadrudne zveze Sje. Prejela je priznanja: OF slov. naroda (1978), Zadrudne zveze Sje (1976), Skupščine občine Tolmin (1977), Skupščine občine Idrija (1979), Jesenkovo priznanje Biotehniške fak. (1982) ter nagrado: Sklada Borisa Kidriča (1958).

Prim.: Osebni podatki (22. nov. 1983 in 1. sept. 1992); 85 let Kmetijskega inštituta Sje 1898-1983, str. 95, 124; Enc. Sje 1, 248; Arhiv Kmetij. inštituta Sje.

Adč.

BERNJAK (KALUTOV) Jožef, duhovnik, domači zdravnik, r. 1823 v pobožni in premožni družini Kalutovih, ki je že imela strica Jožefa duhovnika, in sicer v vasi Gnidovica pri Gor. Trbilju, u. 1907 v Gor. Trbilju, star 84 let. Po študijih v Vidmu je imel novo mašo 1851, potem je prišel za kaplana v Gor. Trbilj, kjer je ostal do smrti. Bil je dober dušni pastir, poleg tega pa tudi domači zdravnik samouk. Poznal je vse zdravilne rože in iz njih kahal zdravila za razne bolezni. Pravijo, da je znal ozdraviti vse bolezni, odpraviti krče, zravnati zvite ude; ljudje so mu pripisovali posebne moči. Kpl. B. je bil pravi samaritan, hodil je po hišah, pomagal ljudem in živalim, svetoval, tolažil. Bil je vesel človek, znal se je šaliti, pripovedovati smešne zgodbe, v cerkvi pa je znal biti tudi strog, če je bilo potrebno.

Prim.: E. Cencig, Zgodovina in življenje beneških vasi: Gorenj tarbi (3), Dom 1984, št. 1. Ured.

BERTOŠA Miroslav, zgodovinar, r. 17. maja 1938 v Bgdu, živi v Pulju. Oče Ivan, inž. agronomije, mati Zora Nikić, učiteljica. Osn. š. je začel obiskovati v Somboru, zaključil v Pulju, kamor se je 1947 preselil. Maturiral je na gimn. v Pulju (1957), iz zgodovine in književnosti je diplomiral na PA v Pulju, 1966 je iz zgod. diplomiral že na U v Zgbu. Prav tam je promoviral (1981) z delom *Gospodarske i etničke prilike u mletačkom dijelu Istre u doba kolonizacije (XVI. i XVII. st.)*. Obiskoval je mednarodne Zgodovinske tečaje v Benetkah (1981, 1984, 1987), tečaj iz zgod. demografije na visoki š.

socialnih ved v Parizu (1985, 1989). Od 1963 je predaval na PA v Pulju, 1969 je postal asistent v puljski delovni enoti Zavoda za povijesne i društvene znanosti JAZU na Reki. L. 1986 je postal znanstveni svetnik tega zavoda. Vzporedno je predaval na puljski PA, vodil podiplomski študij na U v Zadru in predaval o istrski zgod. na tečajih v beneški Fondazione Cini (1987). - Objavljati je začel v dijaških letih, s publicistiko se je ukvarjal tudi kot študent. Od 1963 se posveča predvsem zgodovini. Opravil je številne raziskave v slov., it., hrv. in franc. arhivih. Njegove raziskave so posvečene predvsem Istri od 16. do 18. stol. Poleg razprav je objavil sledeče knjige: *Proština 1921. Antifašistički pokret seljaka jugoistočne Istre* (Pula 1971), *Istarsko vrijeme prošlo* (Pula 1978), *Pisma i poruke istarskih rektora - Epistolae et communicationes rectorum histrianorum. Od 1607 do 1616* (Zagreb 1979), *Mletačka Istra u XVI. i XVII. stoljeću. 1. Kolonizacija: teme i problemi* (Pula 1985), *Mletačka Istra u XVI. i XVII. stoljeću. 2. Društvene strukture, populacija i gospodarstvo* (Pula 1986), *Etos i etnos zavičaja* (Pula-Rijeka 1985), *Jedna zemlja, jedan rat. Istra 1615-1618* (Pula 1986), *Zlikovci i prognanici: socijalno razbojništvo u Istri u XVII. i XVIII. stoljeću* (Pula 1989). - Za objavo je pripravil spomine Carla De Franceschija (1989). Opravil je nekaj redakcijskih nalog, prejel je več nagrad in je član hrv. in mednar. združenj zgodovinarjev. 1990 je postal član-sodelavec HAZU. Sodeloval je v ur. odboru vrste revij, med drugim je član izdajateljskega sveta kopskega zbornika *Annales*.

Prim.: HBL 1, 717-18; Pazinski memorijal 10/1980, 91-105 (bibliografija); Istra (Pulj) 24/1986, zv. 5 (prinaša članke o B., ki so jih napisali T. Raukar, D. Munić, G. Radossi, I. Goldstein, J. Miličević in N. Setić); Ljetopis JAZU za 1990, 94/1991, 483-91; EJ2 1 (sl. izdaja), 649.

Strčić

BEVČAR Marija, por. **BERNIK**, zdravnica s specializacijo v interni medicini, r. 25. mar. 1929 na Gorenjem Polju pri Anhovem, živi v Chicagu, ZDA. Oče Anton, kmet (u. 1971 v Buenos Airesu v Argentini), mati Angela Boltar. Osn. š. Gorenje Polje in Anhovo, it. gimn. v Gor., slov. gimn. v Gor. (1943-45), maturirala 1947 na slov. taboriščni gimn. v Senigallii in nato na Liceo Classico v Senigallii. Medic. fak. v Zaragozi v Španiji (1948-52) z doktoratom »Cum Laude«.

Podiplomski študij v Madridu (1952-54). 1954 je odšla v ZDA in opravila podiplomsko specializacijo v interni medicini: 1954 do 1955 na St. Joseph Hospital, Joliet, Illinois (staž), 1955 do 1956 Henrotin Hospital, Chicago, Ill., 1956 do 1958 Northwestern Memorial Hospital in Medic. fak. Northwestern Univ., Chicago - 1966 diplomirana specialistka za interno medicino. - Akademsko delo: od 1958 do danes Medic. fak. Northwestern Univ. Chicago; zdaj »Associate Professor« (izredna prof.) za interno medicino. Od 1964-80 direktor Tissue Culture and Renal Cell Biology Laboratory, Medic. fak. Northwestern Univ. in Northwestern Memorial Hospital, Chicago. Znanstveno raziskovanje v fibrinolizi in biologiji ledvičnih celic. - Medicinska praksa: od 1966 do danes specialistka za interno medicino, podspecializacija nefrologija, Northwestern Memorial Hospital, Chicago. Od 1976 do danes konzultantka za bolezni ledvic in hipertenzije, Northwestern Medical Faculty Foundation, Chicago. Od 1980-85 namestnica direktorja Life Extension Institute, Chicago. Od 1986 do danes specialistka za interno medicino, Health Evaluation Service, Northwestern Memorial Hospital, Chicago. - Članstvo v strok. organizacijah: Chicago Medical Society, Illinois Medical Society, American Medical Association, Central Society for Clinical Research, International Society of Thrombosis and Hemostasis, Council on Thrombosis and Hemostasis, American Heart Association, American Women's Association (preds. podružnice v Chicagu 1977-79, član raznih odborov), Medical Advisory Board, Kidney Foundation of Illinois (1977-82). - Publikacije: Med leti 1961 in 1981 je objavila sama ali s sodelavci številna dognanja svojih raziskav (*Research in fibrinolysis and inhibitors of proteinases; plasminogen activators/urokinase; proactivator/prourokinase*; idr.) v znanih znanstv. revijah, npr.: Journal of Laboratory Clinical Medicine, Journal of Clinical Investigation, British Journal of Haematology idr. Poleg teh znanstv. objav je predstavila svoje izsledke na kakih 20 znanstv. kongresih. Dvakrat je prikazala uspehe svojih raziskav tudi preko »Time lapse« kinematografske tehnike in dobila za to drugo nagrado na mednar. kongresu v Padovi (nov. 1969). - Poročila se je 6. avg. 1955 v Chicagu. Mož: dr. Jože Bernik, roj. v Puštalu pri Škofji Loki, odvetnik; upokojeni podpreds. in

mednar. pravnik farmacevtske družbe Abbott International Ltd. Zadnja leta se je vključil v slov. kult. in polit. življenje. Pri dnevniku Slovenec je soinvestitor - »in to kot poedinec iz Amerike. Moja vloga ni večja kot vseh ostalih investorjev« (Mladika, Trst 1992, 104). V Svetovnem slov. kongresu je podpreds. v glavnem odboru in član predsedstva, zadolžen za prekoceanske dežele. - Ko je B-jeva postala raziskovalka, so ji opremili moderen laboratorij »in sem raziskovala posebni encim "urokinase". Gojila sem človeške celice, ki so pridelovale ta encim. Odkrila sem "proencim" (predhodnika tega encima) - imenovan "prourokinase". Praktična aplikacija tega še ni izvedena, a dosednji rezultati kažejo, da bi to utegnilo biti efektno proti trombozi in celo proti širjenju raka. Ta "prourokinase" se še ne uporablja klinično, encim pa že. Ta encim razkroji krvne strdke pri pljučni emboliji, infarktu, trombozi itd. in je moja originalna iznajdba ter ga danes že uporabljajo več let v praktični medicini« (Zora Tavčar, Osem Slovencev za danes. Mladika, Trst, 1992, 100-05, razgovor z možem dr. Jožetom Bernikom, proti koncu tudi z ženo, zdravnico Marijo Bevčar Bernik).

Prim.: Osebni podatki (17. maja 1992); Zora Tavčar, Osem Slov. za danes, M(Trst) 1992, 100-05, na str. 103 slika z možem; Joseph Velikonja and Rado L. Lencek, Who's who of Slovene descent in the United states, Seattle - New York, Columbia Univ. and Univ. of Washington 1992, 8-9.

Jem.

BEVČAR (BEUCIAR) Nadja, slikarka, grafičarka, grafična oblikovalka, r. 22. febr. 1968 v Gor. Oče Jožef, mizar, doma iz Pevme, mati Silva Albina Princi, brat Silvan (gl. čl.). Osn. š. v Pevmi, slov. nižjo sred. š. (1979-82) in učiteljsiše v Gor., kjer je maturirala 1986. 1986-87 je opravila še 5. letnik učit. v Trstu in istočasno obiskovala tečaj za slikarstvo, ki ga je vodil trž. slik. N. Perizzi. 1987 je opravila sprejemni izpit za Akad. lepih umetnosti v Benetkah. Diplomirala je 1991 pri prof. Tiozzu z diplomsko nalogo v slikarstvu, ki nosi naslov *Beram, Hra-stovlje e l'iconografia macabra*. Od 1991 poučuje kot suplent na osn. in nižji sred. š. - Za slikarstvo se je začela zanimati na učiteljsišču, ko je sodelovala na slik. tekmovanjih v okviru raznih srečanj DOSP. Udeležila se je tudi nekaterih skupinskih razstav. V maju 1992 je v

gal. gor. Katol. knjigarne skupno z bratom Silvanom predstavila publiki grafično mapo, iz katere je razvidno, da se je B. »otresla utesnjujoče realnosti s postopnim procesom stiliziranja in abstrahiranja; zavrgla je tridimenzionalnost in sedaj išče v strogi ploskovitosti različne možne uresničitve... izogiba se preobloženosti, hkrati pa ne zanemarja izdelanosti« (L. Budal). Več let se že ukvarja z grafičnim oblikovanjem. Opremila je zgibanke, razne brošure (mdr. 30 let Zveze slov. katol. prosvete, Gor. 1989; Iz preteklosti v bodočnost, Kmečko obrtna hranilnica v Doberdobo, Gor. 1992; M. Filej, Nekje v gorah, Gor. 1989), izdelala plakate za gor. Kulturni dom, kostime za opereto Planinska roža skladatelja Radovana Gobca. O njej sta pisala L. Budal in J. Vetrici.

Prim.: Osebni podatki; zgibanke ob razst.: Mobile e/motivo, Venezia 1989; PDK 14. maja 1992; KatG 21. maja 1992; NL 28. maja 1992.

Vh

BEVČAR (BEUCIAR) Silvan, slikar, grafik, ilustrator, r. 3. jun. 1957 v Gor. Oče Jožef, mizar, doma iz Pevme, mati Silva Albina Princi, sestra Nadja (gl. čl.). Osn. š. je opravil v Pevmi, slov. nižjo sred. š. (1968-71) in slov. učiteljsiše v Gor., kjer je diplomiral 1975. Nato je obiskoval nekaj mesecev it. gor. dež. šolo za umetnost. V sredini 80. let pa se je izpopolnjeval v Nabrežini na tečaju za grafiko, ki ga je vodil slik. in grafik Mauro Tonet. Po končanem učiteljsišču se je začasno zaposlil v trž. grafičnem studiu Graficenter. Od 1977 do 1981 je služboval kot vzgojitelj v gor. Dijaškem domu, nato pa kot letni suplent na osn. š. Od 1982, ko je opravil habilitacijo, je zaposlen kot redni razredni uč. na gor. osn. š. V tem času je nekaj let poučeval na isti š. tudi likovno vzgojo. V šol. letih se je ukvarjal s karikaturo, vendar ni nikjer nič objavil. Razstavljal je začel 1976 v Dijaškem domu ob 30-letnici doma. Od takrat je sodeloval na mnogih skupinskih razstavah, doma (Gor. 1978, 1979, 1985, 1986, 1988; Opčine 1979; Ricmanje 1983, 1985, Kraški muzej 1987, Romans d'Isonzo 1987) in v Sji, še posebej v skupini z Vladimirjem Klanjščkom (PSBL II, 55-56) in Hijacintom Jusso (PSBL I, 604). Samostojno je razstavljal v Ronkah 1981 v gal. La Quercia. V maju 1992 je v gal. gor. Kat. knjigarne skupno s sestro Nadjo predstavil publiki grafično mapo. Kot ilustrator je sodeloval

pri zadnjih štev. revije Dan, pri JKol, pri raznih zgibankah, brošurah in publikacijah. Večkrat se je tudi spoprijel s problemi grafičnega oblikovanja. Opremil je zvezek ob dnevu varčevanja in izdelal grb za Hranilnico in posojilnico v Sovodnjah, plakat za SSS, oblikoval etikete raznim gor. vinogradnikom (Radikon, Primožič, Humar, Nanut). Več let je opremiljal odre v gor. Kulturnem domu in nekajkrat tudi v Katol. domu. Kot slik. je B. čustveno globoko vraščen v svoj ožji življenjski prostor, v Goriška Brda. Navdih za svoje motive črpa iz narave, razkriva njeno govorico in jo poetično preoblikuje v risbah in grafikah, ki jih odlikuje fina, napeta in izredno sproščena črta, ter v slikah, kjer prevladujejo hitri potegi s čopičem in kromatske igre, ki ne temeljijo zgolj na kontrastih, ampak tudi na postopnih prehodih in rahlih, zabrisanih tonih, kar dobro ponazarja vzdušje in čustveno podobo pokrajine. O njem so pisali L. Budal, F. Monai, J. Paljk, M. Renner, J. Vetrih.

Prim.: Osební podatki; katalogi in zloženke ob razstavah; IzvGor 1965-75, Gor. 1975; M. Breclj, Slovenci med Brdi in Jadranom, Celje 1983, 249; 40 let slov. Dijaškega doma Simon Gregorčič, Gor. 1986; PDK 14. maja 1992; KatG 21. maja 1992; NL 28. maja 1992.

Vh

BEVILACQUA Aleksander, glasbenik, r. 3. jul. 1934 v Bazovici, kjer je živel do 1961, nato do 1967 v Trstu, do 1971 v Gor., zdaj v Trstu. Oče Angel, poštni uslužbenec (gl. čl.), mati Frančiška Dariš, gospodinja. Po osn. š. v Bazovici in Niž. sred. šoli v Trstu (mala matura 1948) je v Lj. dovršil gimn. in 1968 diplomiral na AG iz klavirja in kompozicije. Službe: od 1957-62 in od 1971-83 prof. klavirja, teorije, harmonije, oblikoslovja in komorne igre na šoli GlasbM v Trstu, od 1977 tu načelnik klavir. oddelka, član uprav. odb. in umetn. sveta, od 1967-70 prof. v Gorici, od 1970-73 korepetitor in od 1973 do zdaj pianist v simfoničnem orkestru gledališča Verdi v Trstu; od 1962 do 1967 je bil svobodni umetnik in je nastopal v It., poldrugo leto s svojim Triom na Finskem, v Nemčiji. Uveljavil se je kot pianist, komponist in dirigent. - Pianist: Nastopil je na več sto koncertih kot pianist in tudi kot spremljevalec. Še kot študent je nastopal na glasbenoliter. večerih v Trstu in Lj. Zelo bogato je dolgoletno sodeloval z RAI Trst A, za katerega je dosti snemal kot solist in kot sprem-

ljevalec, snemal je tudi za RTV Lj. in Koper. 1960 je sodeloval kot pianist in vibrafonist na Festivalu dveh svetov v Spoletu in 1968 v Vidmu z Orchestra Sinfonica di Udine, 1971 je posnel ploščo LP v Turinu za Fonit Cetra z orkestrom Jazz Sebastian Bach. Večkrat je igral kot pianist solist s simfoničnim orkestrom RTV Lj. in dobil študentsko Prešernovo nagrado. V jul. 1969 je nastopil kot pianist-solist skupaj s takratnimi vodilnimi umetniki (A. Dermota, Mar. Lipovšek, Lad. Korošec, Nada Vidmarjeva) v Kostanjevici na Krki za 70-letnico akad. slikarja Bož. Jakca, preko 60 krat s komornim zborom gled. G. Verdi iz Trsta (Trst, Lj., Pulj, Reka, Videm, Portorož, Gor. itd.). - Komponist: scenska glasba: Prvo scensko glasbo je napisal za komedijo Jos. Tavčarja *Nicki zlati deček*. Do zdaj je napisal preko 90 scenskih glasb za SSG Trst, lj. Dramo, MGI Lj., PDG Nova Gor., za RAI Trst A, RTV Lj., R. Skopje, RO Trst itd. 1967 je na Festivalu jsl. gledališč Sterijino pozorje v Novem Sadu prejel nagrado za scensko glasbo k drami *Ne vedno kakor lastovke* F. Benedetiča. Pomembnost te nagrade je v dejstvu, da so takrat sploh prvič nagradili scensko glasbo, ker še ni bila predvidena v pravilniku. Spomladi 1976 je prejel drugič na Sterijinem pozorju nagrado Saveza kompozitorov Jsle za scensko glasbo k drami A. Leskovca *Dva bregova*. V jeseni istega leta je prejel Borštnikovo nagrado v Mrbu za isto dramo. Zelo uspele so scenske glasbe za otroške predstave: Rdeča kapica, Trnjulčica, Pepelka, Jurček, Plesoči osliček, Srce igraček, Vitez na obisku, Maks žvižgač, Ole-luk idr. 1968 je prejel tretjo nagrado na natečaju za izvorno božično pesem v organ. Zveze cerkv. pev. zborov v Gor., 1969 drugo nagrado in častno omembo na natečaju za zborovsko pesem ZSKP v Gor. Ob poimenovanju šole po pisatelju Jos. Ribičiču pri Sv. Jakobu v Trstu 1980 je prejel drugo in tretjo nagrado (prva ni bila podeljena) na natečaju za mladinske zborovske skladbe na besedila Jos. Ribičiča; razpisala ga je GlasbM. Za odprtje Kult. doma v Gor. 1981 je napisal in dirigiral glasb. kolaž *Krvava rihta* na besedilo F. Benedetiča. V letih 1963-64 je sodeloval kot avtor na festivalu lahke glasbe v Sandrigu (Vicenza). - Dirigent: Za prvi (1963) in drugi (1964) festival slov. popevke v organ. PD Barkovlje v Trstu je korigiral in aranžiral vse popevke, vadil pev-

ce in orkester Miramar ter dirigiral vse nastope v Avditoriju (snemal RAI Trst A in RTV Lj.). V apr. 1967 je aranžiral vse skladbe in vodil izvedbo s trž. ritmosimf. ork. v kino dvorani V. Veneto v Trstu 7 večerov z naslovom *Serata di una bella primavera*. Od 1970-77 je vodil veliki Jazz orkester amer. tipa (Big Band) Musicclub, sestavljen iz članov ork. gled. Verdi v Trstu, in dirigiral veliko koncertov v Politeama Rossetti, Avditoriju, na trž. univerzi idr. S tem ork. je B. izvajal samo svoje skladbe - osem od 3 do 5 stavčnih suit - in priredbe drugih skladb, napisal jih je ok. 80. Z njimi so nastopili najboljši trž. solisti in pevci, vse to je snemal RAI Trst in R. Koper. Z ork. Musicclub je 1976 snemal LP ploščo *Grado, seine Leute und sein Meer*. Sam je tudi napisal in naštu-diral s pevci vseh 16 priredb. Od 1979-83 je sodeloval kot komponist, pianist in improvizator v satiričnih kabareti na RAI Trst A *220 volt*, nato v kabaretu *Le balcon* in na več nastopih v Avditoriju v *Giordob Cardragi* in napisal za te kabarete preko 250 skladb in songov. Od 1970 sodeluje tudi kot komponist, pianist in aranžer pri nekaterih baletih, operah in skoraj vseh operetah v gled. Verdi v Trstu. 1973 je delal kot korepetitor pri opernih predstavah v Vicenzi, Roveretu, Trentu z Mariom Del Monacom v glavnih vlogah. 1982 je bil aranžer in vodja godalnega orkestra v filmu *C'era una volta in America* (režija Sergio Leone). V jeseni 1982 je nastopil kot pianist in aranžer na slavnostnem koncertu v Politeama Rossetti v Trstu za 50-letnico RAI, 1987 v Devinu ob odprtju steze R. M. Rilkeja. Od 1987 je dirigiral preko 30 koncertov svojih del in priredb z vokalno skupino zbora gled. Verdi in malim ork. istega gled. S tem gled. je gostoval v Lj., Zgbu, Bergamu, Beljaku, Clcu, Wiesbadenu, Messini, nešteto krat v Spoletu na Festivalu dveh svetov. - Napisal je tudi nekaj skladb za Trieste harp ensemble (kvartet harf), njegovo skladbo *Fantasia sud-americana* je ta ansambel izvajal v Trstu, Vidmu, Milanu, Celju, Novem mestu, Lj., Novi Gor. in v Londonu (1991). - V obeh javnih oddajah Mladi pevci v organizaciji RAI Trst A v letih 1988 in 1990 je spremljal na klavirju vse nastopajoče otroke. - B. se je lepo uveljavil v glasbenem svetu. O njegovi glasbi k Benedetičevi drami *Ne vedno kakor lastovke* je zapisal kritik J. Koren: »Mladi tržaški skladatelj Alek-

sander Vodopivec je napisal glasbo, ki se je stilno in melodično v ritmiki in čustvovanju lepo zlila z besedilom in ki tudi sama zase predstavlja mojstrovino« (PDK 5. mar. 1967). Prof. in skladatelj Pavle Merku pa je ob 2. Rahmaninovem klavirskem koncertu, v katerem je nastopil kot pianist B., poudaril, da »smo čutili pred sabo pristnega glasbenika« (NRazgl 10. febr. 1962). - V slovenskem svetu nastopa Bevilacqua kot Vodopivec.

Prim.: Osebni podatki (16. okt. 1992); vu (Vrabc Ubald), Po koncertu ork. lj. Akad., PDK 20. jan. 1962; Dorian Saracino, Due Rahmaninov. S.O.S. Trieste 20. jan. 1962; P. Mercù, Orkester lj. Akad. za glasbo v Trstu, NRazgl 10. febr. 1962; J. Koren, Ob krstni uprizoritvi Benedetičeve drame »Ne vedno kakor lastovke«, PDK 5. mar. 1967; Tržaški nagajenci Sterijinega pozorja, NL 22. maja 1969 skupin. sl.; U. Vrabc. Solistični koncert GM, Radio Trst A 23. jan. 1971; And. Inkret, Sterijine nagrade, Delo 26. apr. 1976; I. Silič, Četrti abon. konc. GM, PDK 24. dec. 1977 s sl.

Jem.

BEVILACQUA Angel (do poitalijančenja 1930 **VODOPIVEC**), glasbenik, r. 31. maja 1900 v Trstu, kjer je u. 14. dec. 1965. Oče Jožef, trgovec z branjarijo, mati Viktorija Škerjanc, gospodinja; sin Aleksander (gl. čl.). 1907 se je z družino preselil v Bazovico, 1961 se je vrnil v Trst. Bil je med prvimi učenci GlasbM v Trstu. Učil se je klavir in teoretične predmete pri prof. V. Soncu. Zaradi vojne in smrti staršev, ko je moral skrbeti za štiri manjše sestre, ni dokončal študija, učil pa se je sam in dobro obvladal pihala in tolkala. Okr. 1919 je vodil enega prvih tamburaških orkestrov na Tržaškem. V domači godbi na pihala je igral klarinet, začel pa je tudi orglati v Bazovici in po okoliških vaseh: Kozina, Klanec, Draga, Prešnica, kamor je hodil peš. Pod faš. režimom je moral prenehati s tambur. orkestrom, še dalje pa je orglat, igral klarinet za razne vaške praznike, na šol. prireditvah spremljal s klavirjem glasb. točke. V začetku 30 let je sestavil še številnejši tambur. orkester (23 članov) in zanj pisal in prirejal skladbe. - Po zadnji vojni je spet vodil tambur. orkester (40 članov) in z njim pozdravil poveljnika cone A STO gen. Wintertona, ko je prišel na uradni obisk v polic. kasarno v Bazovici. Za to priliko je priredil staro škotsko melodijo Auld langsyne za tambur. orkester in dobil la-skava priznanja prisotnih in prijetno presene-

čenega gen. samega. Za 50-letnico PD Lipa v Bazovici 1949 je priredil šest skladb za mlad. zbor s spremljavo tambur. orkestra in jih tudi sam dirigiral na slavnostnem koncertu. Po vojni je hodil tudi orglat v novo cerkev na Pesku in imel nekaj privatnih učencev za klavir.

Prim.: Podatki sina Aleksandra (23. okt. 1992).

Jem.

BEVILACQUA Darko, kipar, r. 21. jul. 1948 v Biljah, u. 1. nov. 1991 v Fornalisu (Cedad). Oče Karlo, mati Ivana Silič, gospodinja. V Gor. je obiskoval umetnostno š. (srečanje s slikarjem Giorgiom Celibertijem in kiparjem Dinom Basaldello). Delal je v ateljejih mnogih uglednih umetnikov. Veliko je potoval po Evropi (Grčija, Francija, Nemčija, Holandija), nazadnje je živel in deloval v Čedadu. Prvič je samostojno razstavljal l. 1965 v Modeni, nato pa je imel 1978 skoraj vsako leto po eno in več samostojnih razstav v It. (Videm, Palmanova, Cedad, Špeter Slovenov, Trst, Latisana, Pordeone, Legnano itd.), v evropskih državah (Ženeva, Dunaj itd.) ter tudi v Sji (samostojna razstava 1988 v Novi Gor.). Motivno je bil razpet med vzori grške, langobardske in bizantinske umetnosti ter najbolj sodobnimi kiparskimi tokovi. Oblikoval je izključno v glini. V letu smrti je prejel naročilo iz Japonske za pet reliefov in skulptur velikih dimenzij. V javnosti se je predstavljal pogostokrat le z imenom - Darko.

Prim.: Dizionario biografico friulano 1992, 65; Darko. Skulpture (razst. katalog), besedilo N. Nemec, Nova Gor. 1988.

Ured.

BEVK Samo, zgodovinar, r. 27. avg. 1956 v Lj., živi v Idriji. Oče Ivan, častnik in uslužbenec, mati Marija Ogrič, delavka. Osn. š. v Idriji, gimn. prav tam (matura 1975). Na lj. U je študiral zgod. in zgod. umetnosti (diplomiral 1980). 1979 se je zaposlil kot kustos-zgodovinar v Mestnem muzeju v Idriji (med 1980-87 je vodil odd. tega muzeja v Cerknem), nato postal 1987 nje-gov ravn. - V dijaških letih je bil aktiven šahist (član mladinske reprezentance Sje), deloval je v mladinskih organizacijah in v ekoloških gibanjih. Kot zgodovinar v idrijskem mestnem muzeju se je ukvarjal predvsem z novejšo zgod. in sodeloval pri pripravi stalnih in občasnih razstav. Članke in razprave zlasti o zgod. NOB

na Primorskem je objavil v IdrR, PrimSreč in drugod, pisal je tudi o problemih varovanja naravne in kult. dediščine (revija Ujma, Notranjski časopis itd.). Zasnoval in vodil je idrijske muzejske večere (od 1984), pobudil je idrijske Grajske večere (od 1992), aktivno je sodeloval pri počastitvi 500-letnice rudnika v Idriji, vodil obnovo idrijskega gradu (Gewerkenegg), nekaterih objektov idrijskega rudnika (Kamšt itd.) in znamenitih kanomeljskih in belčnih klavž. - B. ima posebne zasluge pri obnovi partiz. bolnišnice »Franja« (obnova končana 1980). Bil je član uredništva PrimSreč, odg. ur. IdrR in preds. izdajateljskega sveta Notranjskega časopisa. Večkrat je z referati nastopil na strok. srečanjih. Za delo na področju varovanja naravne in kult. dediščine je prejel nagrado občine Idrija (1985) in republ. priznanja za sodelovanje pri sanaciji bolnišnice »Franja«.

Prim.: Osebni podatki; časopisna poročila o delu.

Les.

BEZEK Vanda, roj. **DRIUSSO**, profesorica umetnostne zgod. in it. jezika, r. 9. avg. 1933 v Opatiji. Oče Josip, gostinski delavec, mati Slava Grbac, gospodinja. It. osn. š. in hrv. nižjo gimn. z malo maturo v Opatiji, višjo gimn. z veliko maturo (1952) na Reki. 1953 se je vpisala na Fil. fak. v Zgbu, smer zgod. umetnosti in it. jezik, kjer je 1958 diplomirala. Njena prva zaposlitev je bila v informativno-dokumentarnem sektorju na Radioteleviziji Zgb (1960-1964). Od 1964-72 je delala kot šef recepcije v Hotelskem podjetju Kvarner, oz. Liburnija v Opatiji, od 1972 pa je zaposlena v Pokraj. arhivu v Kopru kot arhivistka. Z družino živi v Kopru. - Od 1975-88 je sodelovala pri pripravi razstav in razstavnih katalogov Pokraj. arhiva Koper: Sprehod skozi čas (Koper 1975). Ilirska Bistrica skozi stoletja (Koper 1977); Piran v ohranjeni zapisani besedi (Koper 1977); Stari statuti Kopra, Izole in Pirana - Antichi statuti di Capodistria, Isola e Pirano (Koper 1988). - Bezкова je avtorica obsežnega strok. dela z naslovom: Analitični inventar fonda občine Izola 1775-1848, I. del (Koper 1977); 1848-1900, II. del (Koper 1979); 1901-1918, III. del (Koper 1980); 1919-1929, IV. del, 1. zv. (Koper 1984), in 1930-1940, IV. del, 2. zv. (Koper 1988). Za Pokraj. arhiv Koper je sodelovala pri izdaji vodnika Arhivski fondi in zbirke v arhivih in arhivskih oddelkih v Sji (Bgd 1984).

Od 1984-90 je evidentirala za Slovence pomembno arhiv. gradivo v tujini (Držav. arhiv v Rimu, Benetkah in Trstu). Sodeluje pri raziskovalnem projektu »Kultura na narodnostno mešanem ozemlju Slovenske Istre«. 1990 je dokončala raziskovalno nalogo »Arhivski viri o razvoju šolstva v Slovenski Istri od razpada Beneške republike do 1945, I. del, 1797-1918. Za uspešno delovanje na strok. področju je 1989 prejela priznanje Arhivskega društva Sje.

Prim.: Osebni podatki; Katalogi Pokraj. arhiva Koper.

VJK

BIČEK Franc, partizan, r. 5. mar. 1910 na Prapetnem Brdu, u. 9. jul. 1984 v Lj. Oče Andrej, mali kmet, mati Marijana Beguš, gospodinja. Osn. š. na Šentviški Gori, v Tolminu se je izučil za avtomehnika. 1929 se je družina preselila v Jslo in se ustalila v Banja Luki. Že naslednje leto, po očetovi smrti, se je odselil v Kranj in se zaposlil najprej pri gradbenem podjetju Slavec. Kasneje je pogosto menjal službe, tudi zaradi stikov z različnimi komun. revolucionarji. Kot mehanik in šofer je služboval še v drugih kranjskih podjetjih, v Šentvidu nad Lj., v Tržiču, Sodražici in 1940 kot šofer avtobusa pri podjetju Magister v Lj. 1941 je delal pri kamnolomu v Kokri, ob napadu na Jslo apr. pa se je prijavil kot prostovoljec. Spet je sledila zaposlitev v Kokri, kjer se je vendar je s svojo skupino prišel le do Metlike. prek Staneta Mrharja vključil v OF. 26. jul. 1941 je odšel v partiz., kjer je hitro zaslovel s svojimi drznimi akcijami proti Nemcem, predvsem v Poljanski dolini, na Jelovici ter v okolici Kranja. Dec. je postal komandir voda v Cankarjevem bataljonu. Najbolj se je izkazal v bitki v vasi Dražgoše od 9. do 11. jan. 1942, ko je branil položaj na levem krilu pri skali Jelenšca, ki je po njem preimenovana v Bičkovo skalo. Že čez nekaj dni je pri preboju iz obkolitve na Mošenjski planini padel njegov brat, narodni heroj, Henrik B. V Dražgošah je po umiku bataljona najbolj trpelo prebivalstvo vasi, saj so Nemci ustrelili 42 domačinov, ostale izgnali, vas pa zravnali z zemljo. Zatem je bil komandir različnih čet, pri čemer je zanimiva epizoda z njegovo Škofjeloško četo v 1. pol. avg. 1942, ko je z njo prešel it. mejo ter se več dni mudil na Šentviški planoti, torej v svojih domačih krajih. Sept. je imenovan za komandanta Gorenjskega odreda v se-

stavi 1. grupe odredov, kasneje ponovno imenovan na to funkcijo febr. 1943. Kot komandant odreda je vodil Jeseniško četo v napad na industr. objekte v Bistrici v Rožu. Jul. je bil poslan z Gorenjske v Lj. pokrajino, na razpolago Glavnemu štabu. Zaradi svojega temperamenta ter izredne aktivnosti je večkrat prišel v nesoglasje z različnimi partiz. organi. Ko so partiz. po kapitulaciji It. zaplenili precej tankov, je bil B. imenovan za komandanta tankovskega odreda ter z njim sodeloval v nekaterih bojih. Ob nemški ofenzivi je bil odred razpuščen, B. pa je bil dodeljen kot operativni častnik v 1. bataljon Tomšičeve brigade. Dec. 1943 je zbiral šoferje in avtomehnike v Črmošnjicah kot kader za bodočo tankovsko enoto, ki naj bi se izšolala v južni It. Zbrana skupina se je pozimi 1943 prebila čez Hrvaško in Bosno na Vis ter bila od tam prepeljana v It. B. je postal poveljnik tankovske šole v Gravini pri Bariju, nato še poveljnik avtomobilske šole. Kasneje se je v Bariju formiral 1. prometni bataljon in mar. 1945 še 1. slov. prometni avtobataljon, obema pa je načeloval B. Tedaj so ga poslali s kolono tovornjakov in vojnim materialom v Jslo. Po pravi odiseji - pot ga je iz Dalmacije vodila čez Črno Goro, Albanijo, Makedonijo in Srbijo do Bgda in nato v Bosno na fronto - je svojo pot konec apr. končal v Slavonskem Brodu. Po koncu vojne je ostal v JLA, v kateri je dosegel čin majorja. V vojski se ni dobro počutil, bil je tudi izključen iz partije. 1956 je stopil v pokoj, se nastanil v Škofji Loki, vendar se je že naslednje leto zaposlil pri podjetju Transturist kot šofer avtobusa. Dokončno je stopil v pokoj 1964. Kasneje je delal le še v odboru bivših partizanov Cankarjevega bataljona, znan pa je bil po svojih »zgodovinskih« urah, ko je šolarjem razlagal svoje videnje bitke v Dražgošah.

Prim.: Župnij. urad Šentviška Gora (15. sept. 1992); Arhiv Sje, ZKS, Zbirka biografij; D. Dolenc, Franc Biček - Bruno, Glas, št. 33, 13. jul. 1984; France Kavčič - Veljko, Francu Bičku v spomin, Loški razgledi 1984/31, str. 227-37; Ivan Jan, Cankarjev bataljon in dražgoška bitka, Lj. 1974, str. 28 sl.; Manojlo Babič - Miroslav Luštek, Tankisti prekomorci, Nova Gorica 1969, str. 21, 22.

Mlakar

BILAČ Borut, športnik-atlet, r. 14. apr. 1965 v Postojni, živi v Postojni in Lj. Oče Branko, gradbeni tehnik v p., mati Marija Grom, prof.

v p. Osn. š. in gimn. je obiskoval v Postojni, sedaj je absolvent Fak. za šport v Lj. B. je uveljavil slov. atletiko v skoku v daljavo, v katerem je dosegel vrsto odmevnih uspehov. Slov. rekorder je postal že 21. maja 1988 v Novi Gor. na mednar. mitingu s skokom 7,66m. V Lj. je 15. jun. 1990 prvič preskočil magično mejo skakalcev v daljavo 8,00m in v Cagliariju 5. jul. istega leta postavil sedanji slov. rekord 8,24m. Uveljavil se je tudi v nekdanji Jsli, kjer je v Splitu 1989 prvič postal pokalni prvak Jsle, 1990 pa je v Bgdu postavil nov rekord stadiona Crvene zvezde (8,22m) in zmagal tudi v teku na 100m pokala Jsle (10,55 sek.). Največji uspeh pa je dosegel z bronasto kolajno na EP 1990 v Splitu s skokom 8,09m. Pred njim sta na zmagovalnih stopnicah evrop. prvenstva stala le še dva Slovenca, Stanko Loriger 1958 in Nataša Urbančič 1974. B. je nastopil tudi na OI 1992 v Barceloni in v finalu z 8.00m osvojil deveto mesto. V nov. 1991 se je poročil z Britto Vörös, r. 4. dec. 1968 v Saalfeldu v Nemčiji, sedaj slov. rekorderko v skoku v višino v dvorani (1,91m, Genova 1992, četrto mesto na dvoranskem prvenstvu Evrope) in na prostem (1,94m, Bologna 1992) ter tudi finalistko OI v Barceloni iz slov. reprezentance.

Prim.: Podatki Marije Bilač, Postojna, 1992; Slovenski almanah '92; časopisna poročila.

B-n

BIRSA Josip, r. 18. nov. 1893 v Gor., u. 25. apr. 1957 v Trstu. Oče Peter, gostilničar, mati Karolina Križman. Osn. š. je obiskoval v Gor., gimn. prav tam (matura 1912). Študiral je matem. in filoz. na Dunaju, študij je nadaljeval med prvo svet. vojno v Švici (Lausanne, Zürich). Po vojni je doktoriral na U v Zgbu s tezo o logizmu (1922). Še preden je končal šolanje, je bil po povratku iz Švice suplent na gimn. v Kočevju. Potem je postal časnikar pri dnevniku Jsla (1922), stopil je v uredništvo SN in bil od 1925 pri J, tu je ostal do okt. 1929. Nato je v Lj. prevzel lj. podružnico jsl. agencije Avala. Dec. 1937 se je umaknil v zasebno življenje, sodeloval je še pri J. Po vojni je živel v Gor., kjer je delal pri Okrožnem NOO za Goriško. Sodeloval je pri zbiranju gradiva za mednar. mirovne konference. Nato je živel v Kopru, nazadnje je bil prof. na slov. strokovnih š. v Trstu. - V študentskih letih je sodeloval pri ur. NZ v Gor. (stiki z dr. H. Tumo in dr. A. Dermoto),

kasneje je kot časnikar pisal o političnih in kulturnih vprašanjih (zlasti glasbena kritika). 1927 je v zvezi z volitvami napisal brušuro *Dejanja govore*, po drugi svet. vojni je skupaj z Andrejem Budalom uredil *Trinkov zbornik* (1946). B. je bil tudi športni delavec (vodil je dolgo let ASK Primorje v Lj.). Pri agenciji Avala je 1931 uvedel radijsko oddajanje vesti. B-ov brat je bil odvetnik Karel Birsa (gl. čl.).

Prim.: Arhiv OZE NSKT; Podatki B-ove sestre Zore por. Mikluš; NL 2. maja 1957; Soča 4. maja 1957.

B. Mar.

BIRSA Viktor, tigrovec, r. 26. jun. 1907 v zaselku Birsu (Rihemberk), živi tam. Oče Vincenc, mati Jožefa Sever, kmetje. Osn. š. in 2-letno kmet. š. v Rihemberku. Sodeloval je v PD Ognjišče in pev. zboru pod vodstvom učit. Benka, v TIGR-u od 1926, v jeseni 1928 ustanovil in vodil 4 tajn. celice v Rihemberku, dobival liter. v Gor. pri Z. Jelinčiču, nato v Lipi, na kraških gmajnah od Mirka in Polda Kavčiča, na Proseku od Draga Rupla, Loj. Špangerja, Vlad. Štoka, se udeleževal nočnih sestankov na kraških gmajnah, v jeseni 1929 v Tomaju sestanka 20 udeležencev iz Trsta, Proseka, kraških vasi in obožene trojke iz Lj. B. je pošiljal po liter. v Lipo in na Prosek And. Severja in Loj. Besednjaka, njemu jo je prinašal D. Rupel in imel sestanke v njegovi hiši pri Birsih. B. je hranil eksploz. material, organiziral kresove, eksplozije ekrazita, spuščanje raket na hribih okoli Rihemberka za prvi maj, na predvečer sv. Cirila in Metoda in ob podobnih priložnostih. S člani 4 celic je ob 3. obletnici smrti bazoviških junakov 5. sept. 1933 izvedel 4 močne eksplozije in zažig 2 kresov na okoliških hribih Rihemberka. Mar. 1930 je organiziral nabavo 50 l bencina za požig šol v Branici, Škrbini, Zgoniku, Proseku, česar zaradi ovir niso izpeljali, ob ustrelitvi V. Gortana 17. okt. 1929 pa razdeljevanje Gortanovih slik in pisanje gesel po zidovih. Organiziral je več polit. izletov. Ohranjena je fotografija izleta 16 tigrovcev na Kuclju avg. 1933. Imel je več hišnih polic. preiskav in večkrat je bil priprt v Gor. Po poškodbi drevesca Arnalda Mussolinija v Rihemberku je bil aretiran, pretepen in pred poseb. faš. sodiščem v Rimu obsojen na 5 let zapora, zaprt v kaznil. Fossano in Civitavecchia. Po vrnitvi je bil doma v letih 1937-40 pod strogim

police nadzorstvom, že 10. jun. 1940 aretiran in interniran na otoku Ventotene. Tu se je srečeval s Sandrom Pertinijem, ki ga je kot preds. repub. okt. 1979 s 4 tovariši povabil na srečanje v Dubrovnik in ga odlikoval z redom »Comendatore«. Po kapit. It. se je 24. sept. 1943 vrnil domov in delal na terenu za OF do konca vojne. Na predvečer požiga Rihenberka je bil na Taboru pri Severjevih, ki so jim naslednjega dne Nem. hišo minirali. B. se je jutraj skrnil pred Nem. pod pod v svinjaku, kjer je prebil 3 dni in 3 noči. Tretjega dne se je zmuznil mimo faš. straž na Zavino. Živi upokojen na svoji kmetiji.

Prim.: Aula IV.; T. Rutar, Tigrovec Viktor Birska iz Branika Pertinijev sojetnik na Ventotenu, PDK.

Rut

BISAIL Zlatko, pionir raketnega pogona letalskih modelov, r. 13. mar. 1905 v Gorici, u. tam 26. febr. 1987. Oče Avrelj, trgovec iz Komna, mati Rozalija Kranc iz Gor. (žena Ildegarda Balzar). Slov. osn. š. v Gor., realka v Lj. in Idriji, kjer je maturiral 1922. Istega leta se je vpisal na dunajsko U, na fak. za strojništvo, kasneje za ladjedelništvo, kjer je študiral do 1930. Že sredi dvajsetih let se je začel ukvarjati tudi z letalsko in znanstveno fantastično publicistiko. V letih 1923-34, ker ni smel več domov zaradi faš., je na Dunaju delal v Mednar. manjšinski konferenci in hodil v Društvo za jadrarno letenje, kjer ga je Slov. Oto Papež navdušil za modelarstvo in sta nato skupaj izdelovala letalske modele in tudi drsno letalo, s katerim je prvič v Avstr. letel prav ta prijatelj. - Na Dunaju je 24. maja 1928 prvi na svetu uspešno preizkusil model raketnega letala RMF I. 19. jul. 1928 pa je prvi na svetu izstrelil v ozračje živi živalci (miši) z RMF III, ki sta prenesli polet. Med leti 1931-32 je zgradil velik samokrilni letéči model, ki bi ga moral poganjati turbinski reakcijski motor, za kar je pripravil tudi dokumentacijo za prijavo patenta. Zaradi pomanjkanja denarja pa je samo ugotovil, da je model uspešno letel tudi brez primernega pogona. - V nemšč. je napisal enega prvih učbenikov za letalsko modelarstvo - *Flugmodelle in Theorie und Praxis*, Wien 1931. To letalsko disciplino je uvajal po tečajih in šolah do upokojitve. - Od 1934 do druge svet. vojne je delal v Srbiji in prirejal tekmovanja in razstave po vsej Jsli. V

shrv. je napisal tri modelarske priročnike: *Modeli aeroplana i njihova izrada*, Novi Sad 1934 in 1935; *Leteči modeli i njihova izrada*, Zemun 1939. - Vojna leta je preživel najprej kot letalski tehnik nem. vojaških sil, nato v taborišču. 1945 se je vrnil v Gor. Po vojni se je do 1974 zaposlil kot predavatelj na Pomorski šoli v Kopru oz. v Piranu. Bil je tudi konzulent muzeja jsl. letalstva v Bgdu. 1958 je izdal v Lj. knjigo o E. Rusjanu, ki je prva iz slov. letal. zgod. Za knjigo je dolgo zbiral dokumentarno gradivo. V gor. Kult. domu se je 1986 še mogel udeležiti proslave 100-letnice rojstva letalca E. Rusjana.

Prim.: S. Sitar, Raketni modeli inž. B., Naša obramba 1983, št. 5; Isti, B.Z., Enc Sje 1, 275; Z.B., Življ. in Tehn. 1988, dec., str. 21; Isti, Z. B., Pionir 1988/89, št. 2; Isti, E. Rusjan, Partiz. knjiga 1989, 86-88; F. Zerdin, Ste vi oče raketnega letala, tovariš Bisail?, Mladina 1965, št. 48; Razni, Letalstvo in Slovenci, Borec 1985, 334-36; Inž. Z.B., PDK 28. febr. 1987.

M. Pah.

BISANTI Paolo, cerkveni dostojanstvenik, r. 1529 v Kotoru, u. 4. mar. 1587 v Vidmu. Pripadal je ugledni kotorski družini, škofa v Kotoru sta bila njegov stric Trifun (1460-1540) pa tudi brat Luka (1503-1575). V rojstnem kraju je preživel mladost, potem je študiral pravo v Benetkah in študij končal iz obojnega prava (utroque iure). Po povratku v Kotor je opravljal razne upravne naloge. Na mestu kotorskega škofa je 1565 nadomestil brata Luko in po smrti zadnjega škofa v Budvi (1571) je vodil tudi to škofijo. L. 1576 se je odrekel škofovskemu naslovu v Kotoru in prišel v Videm, kjer je v drugi polovici l. 1577 postal pomožni škof in generalni vikar oglejskega patriarhata. V tem času je bil oglejski patriarh kardinal Giovanni Grimani, ki je bil tudi zaščitnik B-jevega brata Luke (ta je bil oglejski generalni vikar v Vidmu v letih 1548-1556). B. je prišel v Videm v času, ko je bil velik del oglejskega patriarhata pod vplivom protestantskega gibanja. V prvi vrsti so bile to slov. dežele, in če je bil B. izbran za tistega, ki naj začene katoliško obnovo, moramo seveda odločitev patriarha Grimanija razumeti tudi zaradi B-jevega poznavanja hrvatskega jezika. Vizitacijo slov. dežel je opravil že 1555 Luka B., toda odločno protireformacijsko delo začeneja Paolo B., zlasti z vizitacijami 1580, ko je obiskal beneško področje patriarhata in

nato naslednje leto Koroško, Kranjsko in Štajersko ter 1583, ko je bil na Goriškem in Gradiščanskem. L. 1584 je v Vidmu vodil sinodo. V zapuščini je ostalo nekaj B-jevih besedil o pastirskem delovanju, vizitacijski zapisniki in poročila ter seveda poslanice in odredbe. Zlasti vizitacijska poročila so pomemben vir za spoznavanje verskih razmer na Slovenskem v drugi pol. 16. stol. Pisma, ki jih je B. od nov. 1577 do jan. 1585 pisal raznim naslovnikom, v prvi vrsti pa patriarhu Grimaniju, je objavil F. Salimbeni (1977). Na pomen B-jevih poročil za slov. zgod. je opozoril J. Gruden, ki je sodil, da pomeni B-jeva vizitacija l. 1581 »pričetek katoliškega odpora proti navalu protestantizma« (IMK 17/1907, 54). Gruden pozna B. kot Pavla Bizancija. Poleg pisem (poročil) pa je pomemben vir za slov. zgod. tudi B-jev zapisnik *Descrittione delle Pieue, Piouani e capellani, filiale e communicanti de esse Pieue, della Prouincia del Cragno* (1581). Ta popis je v izvlečkih objavil Gruden (IMK 1907). v celoti pa J. Höfler (1982). B. se je ukvarjal tudi s poezijo, bil je cenjen teol. pisec. V cerkv. vprašanih je veljal za doslednega pristaša katol. načel in za vnetega nasprotnika »heretičnega« protestantizma.

Prim.: J. Gruden, Doneski k zgod. protestantizma na Slovenskem, IMK 17/1907, 53-65, 121-40; F. Salimbeni, Le lettere di Paolo Bisanti vicario generale del patriarca di Aquileia (1577-1587), Roma 1977 (in tam navedena liter.; v seznamu pa ni Grudnovega članka); HBL 1, 793-94; J. Höfler, Trije popisi cerkva in kapel na Kranjskem in slov. Štajerskem s konca 16. stoletja, Lj. 1982.

B. Mar.

BITEZNIK Bogomil, publicist, r. 21. mar. 1907 v Ločniku, u. 23. dec. 1985 v Izoli. Oče Jožef, učitelj, mati Jožefa Breščak. Osn. š. je obiskoval v Ločniku, kasneje v Šempetru pri Gor., kjer je oče služboval. Zaradi neurejenih socialnih razmer je opustil obiskovanje sred. š. v Gor. in se zaposlil kot uradnik. Med šolanjem v Gor. je bil preds. srednješol. društva Vesna. 1931 je emigriral v Jsl. zaradi polit. razlogov (član TIGR-a). Služboval je v Mrbu (1931-32) kot tajnik gozdarske š., bil je nato brez posla in od 1939 režiser pri amaterskem odru Delavske zbornice v Lj. Sodeloval je v OF in bil 11. nov. 1941 v Rimu obsojen na 20 let zapore. Febr. 1944 se je vrnil iz it. zaporov, vključil se je v NOB na Gor. (deloval pri gospodar.

komisiji okraja Gor.). Po maju 1945 je služboval v organih socialnega zavarovanja slov. republike. 1. okt. 1950 je postal direktor Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje v Kopru. 1965 je bil upokojen. 1981 je objavil v Kopru knjigo *Razvoj zdravstvenega zavarovanja na Primorskem*. V njej je dal večji poudarek razmeram na južnem Primorskem po maju 1945.

Prim.: PrimN 25. mar. 1977; 12. mar. 1982; PDK 23. febr. 1982; Delo 16. jan. 1986.

B. Mar.

BITEZNIK Marko, glasbenik, pedagog, r. 1. maja 1958 v Gorici, živi v Nabrežini pri Trstu. Oče Lev (Lavko), učitelj, mati Ida Doljak, učiteljica. Osn. š. je obiskoval v Gor. (2 razr.), nato v Saležu pri Trstu, nižjo sred. š. na Proseku, nato znan. licej F. Prešerna v Trstu, kjer je maturiral 1977. Violino je začel študirati na Glasbeni matici v Trstu (prof. Hrvatič in Sluga), nato v Lj. pri prof. Miroslavu Kalašu in Cirilu Veroneku, kom. glasbo s Tomažem Lorenzom (2. nagrada na republ. tekmovanju glasb. šol Sje). Dipl. iz violine 1984 na trž. konservatoriju Tartini. Izpopolnjeval se je nato z Igorjem Ozimom (mojstrski tečaji), Helmutom Fisterjem, Črtomirom Šiškovičem ter Vasilijem Meljnikom. 1986 je začel igrati violo ter se izpopolnjeval pri prof. Jamesu Kreitzu. V š.l. 1981/82 je honorarno poučeval na Glasbeni šoli Lj. - center, od š.l. 1985/86 pa je prof. na Glasbeni matici v Trstu. Nastopal je v duu s pianistko Mojco Šiškovič, nato imel niz koncertov v sodelovanju z violinistko Jagodo Kjuder in organ. Andr. Peganom v zamejstvu in v Sji. Snemal je za Radio Trst A, Od 1986 nastopa kot violinist v Godalnem kvartetu Glasbene matice: koncerti v It., Sji, Avstriji in Belorusiji (tu snemali za TV).

Prim.: Osebna pola; PDK 13. febr. 1990, 5. maja 1991, 29. mar. 1992; M(Trst) 1990, 2-3, 43; Picc. 9. dec. 1990, 17. mar. 1992; Trieste oggi 6. maja 1991; MessV 29. mar. 1992.

T. Simčič

BIZAJL Franc, kmet, tigrovec, borec NOBJ, r. 31. dec. 1908 v Rutu v Baški grapi, u. 29. jul. 1981 v Rutu. Oče Jožef, mati Frančiška Klobučar, kmetje. V Rutu je Fr. Golob z Grahovega ob Bači 1927 ustanovil tajno celico 7 starejših mož pod vodstvom zelo prizadevnega T. Štenderja in Nik. Loncnerja, ki sta pritegnila v ileg. protifaš. dejavnost mlade fante. B. je bil med prvimi in z njim so v ileg. celici pod vodstvom Simona Kosa zelo vneto in požrtvovalno sode-

lovali brata Tone in Jože Koder, Simonov brat Jože, Dominik Leban, Miha Beguš, Ludvik Prezelj in še nekateri. B., Simon Kos in brata Koder so bili vodilni štab, ki je sodeloval z voditelji TIGR v Bohinju, na Jesenicah in Lj. ter z vodji tajnih celic v Čezsoči, na Koritnici, Kneži in v drugih vaseh. Tesna je bila povezava s Trstom, od koder so prihajali na sestanke v Rut in v Čezsočo. Imeli so veliko dobrih sodelavcev v svoji vasi, tako da je večina vaščanov brala tigrovsko liter. B. je v letih 1929-40 nešteto krat s člani celice ilegalno pritovoril iz Bohinja čez mejo v Rut knjige, ileg. liste in orožje, ki so ga skrivali po senikih. Udeležil se je mnogih sestankov v Rutu, na planini Poljani in v Bohinju. B. je s člani celice razdeljeval liter. po vaseh Baške grape, Cerkljanskem, nosili so jo v Čezsočo, Trst itd. Oženil se je jun. 1940 in nekateri tigrovci so mu zamerili. Po aretaciji Simona Kosa 7. okt. 1940 in nato še drugih 8 fantov iz Ruta je B. odšel iz Ruta drvarit v gozd nad Kneškimi Ravnami, da bi pobegnil, če bi ga polic. iskali v Rutu. Toda aretirali so ga nepričakovano v gozdu 15. nov. 1940 in ga predali karabinjerjem v Rutu. V Trstu ga je faš. polic. strahotno mučila, da bi povedal o skritem orožju, a se ni vdal. Uničili so mu zdravje. B. je po aretaciji Simona Kosa odnesel iz Kosovega senika okrog 50 pištol in jih skrnil med skalami v gozdu. To orožje so 1941 izročili partizanom. B. je bil na drugem trž. procesu 14. dec. 1941 obsojen na 30 let težke ječe. Po kapitulaciji It. se je 10. febr. 1944 vrnil bolan domov v Rut. Vključil se je v NOBJ, bil preds. rajon. OOF za desni breg Baške grape in preds. vaškega NOO za Rut. Ob koncu avg. 1944 je bil dodeljen okrož. načelstvu narod. zaščite za sev. Primorsko in slednjič okraj. načelstvu narod. zaščite Vojsko-Črni Vrh. Po vojni je delal in živel na svoji kmetiji v Rutu. Več let je bil preds. ZB Rut-Grant in preds. KS Rut-Grant. Vsa leta po vojni je bolehal in se zdravil v bolnišnicah. Imel je dober spomin in je nazorno pripovedoval o delovanju organ. TIGR in o mučenju slov. obtožencev drugega trž. procesa.

Prim.: T. Rutar, Tigrovec Fr. Bizajl iz Ruta - 70-letnik, PDK 6. jan. 1979; Isti, Fr. Bizajl 70-letnik, PrimN 5. jan. 1979; Isti, V spomin Fr. Bizajlu iz Ruta, PrimN 24. jul. 1985; pripovedovanje Fr. Bizajla, Miha Beguša, Jož. Kosa, Val. Lebana in drugih.

Rut

BIZAJL Tomaž, prof. sociologije, šolnik, politik, urednik, r. 21. dec. 1934 v Bregu (občina Radovljica), živi v Kopru. Oče Alojz (r. 1910), mizar, delal pa je kot tovarniški delavec v različnih krajih, tudi na Gorenjskem, čeprav je bil doma iz Baške grape. Mati Angela Kos (1911-1991), gospodinja. Mladost je B. preživel v Baški grapi, osn. š. do 4. razr. je obiskoval v Nemškem Rutu, nižjo gimn. v Tolminu, kjer je nadaljeval šolanje na učiteljskišči (1950-54), za tem je delal eno leto kot vzgojitelj v Dijaškem domu Cerčno, nato pa kot učitelj in upravitelj na osn. š. Godovič (1956-60). Kot izredni študent se je 1963 vpisal na Filoz. fak. v Lj., kjer je ob delu študiral sociologijo in diplomiral 1968. Med tem je postal referent za šolstvo občine Idrija (1960-64), opravljal vrsto funkcij ter se vse bolj uveljavljal v polit. življenju. Preselil se je v Koper, kjer je bil strok. delavec in tudi sekretar obalnega komiteja ZKS Koper (1965-71), nato je bil izvoljen v Izvršni svet rep. Sje, kjer je opravljal različne funkcije, med drugim je bil njegov sekretar ter sekretar za prosveto in kulturo, vse do znane afere, ko je bil odstranjen Kavčič in njegova vlada 1973, katere član je bil tudi B. Vrnil se je v Koper, kjer je prevzel mesto glav. ured. in direktorja *Primorskih novic* (1974-81), nato pa je delal kot pedag. svetovalec na Zavodu Rep. Sje za šolstvo (Enota Koper) do upokojitve 1991. PrimN so med njegovim vodstvom napravile pomemben razvoj, uvajal je vrsto novih prijemov, razširil obseg časopisa, kadrovsko obogatil podjetje, povečal naklado ter sam napisal vrsto tehtnih prispevkov, ki se dvigajo nad običajno časopisno poročanje. Kot šolnik se je vključeval v vse pomembne razvojne tendence slov. šolstva predvsem na srednji stopnji, sodeloval pri oblikovanju predmetnikov, učnih načrtov, učbenikov, skrbel za strok. izpopolnjevanje učiteljev itd. Bil je tudi med soustanovitelji revije *Obala*, ured. *Primorskih srečanj* (1988-92) ter se posvečal sociol. časnikarskim raziskavam. Nekatere posegajo na področje javnega in političnega življenja (npr. o polit. aktivnosti članov ZK, 1968; delavci slov. obale v samoupravljanju, 1968; razvoj kulture, telesne kulture in krajevne samouprave v dolgoročnem razvoju obalnega območja, 1974; življenjske in delovne razmere delavcev iz drugih republik, 1976), druge posegajo na področje javnega informiranja (PrimN

v očeh naročnikov, PrimN 1975, št. 12-14; radio, televizija in tisk v Slov. Primorju, 1976). Tudi njegovo obsežno publicistično delo obravnava splošna in aktualna družbena vprašanja, poleg tega pa posega predvsem na dve strok. področji: javno obveščanje je obravnaval v PrimN v temeljitih člankih, kot npr. *Celovit sistem obveščanja* (1975, št. 49); *Odprta meja, posebnost, ki jo mora upoštevati vsak medij* (Obveščanje in odločanje 1979, št. 6); najobsežnejša pa so dela s področja organizacije in razvoja šolstva: *Usmerjeno izobraževanje* (1975, št. 47); *Kako do učiteljev* (1975, št. 20); *Manj ovinkov do znanja* (1976, št. 15); *Šola* (1976, št. 36); *Konkretnije o usmerjenem izobraževanju* (1977, št. 24); *Ali pri usmerjenem izobraževanju zamujamo* (1977, št. 25); *Smo bližje cilju pri preobrazbi vzgoje in izobraževanja* (1978, št. 48); *Usmerjeno izobraževanje in racionalnost* (1979, št. 5); *Samouprava na visokih šolah* (1979, št. 4); *Zakaj ponovno o šolski mreži* (1984, št. 17); *Razvrednotenje vzgoje* (1984, št. 26); *Sporna šolska mreža* (PrimSreč 1984, str. 19). Na Pedag. akad. v Lj. se je 1975 habilitiral za višjega predavatelja ter bil njen honorarni predavatelj sociologije na oddelku v Kp (1975-92), istočasno pa opravlja vrsto javnih funkcij: bil je preds. in član sveta Pedag. akad., preds. zbora uporabnikov izobraževalne skupnosti Sje, član uprav. odb. Društva novinarjev Sje, član sveta RTV Lj., član izvrš. sveta obale, delegat oz. odb. skupščine občine Koper je še danes. Za delo je prejel več priznanj ter odlikovanj, med drugim red zaslug za narod s srebrnim vencem.

Prim.: Osebni podatki; SBibl; arhiv Pedag. akad. v Lj.

Jan

BIZJAK, kmečka družina s Predmeje nad Ajdovščino (p.d. pri Brigiti), žrtve druge svet. vojne. V zakonu Štefana (r. 22. dec. 1872) in Brigite, roj. Bizjak (r. 30. sept. 1885) se je rodilo osem otrok. Na domu je živel sin Stanislav (Slavko; r. 29. okt. 1913), poročen z Ivano Žonta (r. 1. apr. 1921); 1. sept. 1941 se jima je rodil sin Branko. Doma je živel tudi Stanislavov brat Milan (Milko; r. 20. jan. 1921), bil je neporočen. Zgodaj 1943 je Stanislav B. odšel v partizane. Za njegov odhod je izvedela krajevna it. polit. in vojaška oblast. Zato je 5. četa 2. bataljona 256. pehotnega polka »Veneto« (poveljeval ji je podporočnik Ezio Capoccioli) opravila kazensko

ekspedicijo proti B-ovim. V večernih urah 24. febr. 1943 so vojaki najprej obstreljevali hišo, nato pa vdrli vanjo. B-ove so začeli strahovati, nato pa po vrsti pobijati. Prva žrtev je bil otrok Branko, potem so v hrbet ubili očeta Štefana, pri pobegu skozi okno je bil ubit Milan, Stanislavova žena Ivana (bila je v sedmem mesecu nosečnosti) je bila nato ustreljena v trebuh obenem z nerojenem otrokom. Zadnja žrtev je bila hišna mati Brigita. Vojaki so nato hišo zažgali in z njo vred pobite člane družine B. Posmrtni ostanki so bili pokopani na pokopališču na Otlici (na nagrobnem kamnu so navedena imena Štefana, Brigitte, Stanislava, Ivane in Branka; Milana so pokopali v Gor., pred tem so it. vojaki hoteli domačine prepričati, da je bil ubit pri pobegu k partizanom. - Dejanje v hiši je domačinom na Predmeji in Otlici (predvsem zaradi zločina ni mogel molčati) pripovedoval vojak Angelo Sebaridi. Vest, da se je domačim nekaj pripetilo, je čez nekaj dni prišla tudi do Stanislava. Brez dovoljenja nadrejenih se je odpravil domov. Ko je izvedel za resnico, si je očitno vzel življenje (v družinski knjigi ž.u. na Otlici je kot datum smrti zapisan 8. mar. 1943; truplo so odkrili šele 25. maja, 31. maja 1943 pa so ga pokopali). 24. febr. 1943 je datum smrti petih članov družine B. in nerojenega deteta. V družinski knjigi (ž.u. Otlica) je pokol B-ovih označen: »Na grozen način umorjeni in zažgani v hiši od Italijanov.« It. vojaški viri so dejanje opravičevali, češ da so videli partizane, ki so iz hiše odhajali z živžem. Krajevni tajnik PNF občine Dol-Predmeja je sodil, da se bo zavoljo poboja in požiga B-ovih okrepilo uporniško gibanje. Dogodek je doživel literarno obdelavo v noveli Danila Lokarja *Za frontami* (iz zbirke Sodni dan na vasi, 1958) ter v drami Toneta Partljiča *Rdeče in sinje med drevjem* (knjižna objava 1985). Slikar Tone Kralj je tragedijo B-ovih upodobil v oljni sliki večjega formata *Angelska gora 1942* (slika nastala 1969, last GorMuz; slikar je navedel napačno letnico).

Prim.: L. Bezljaj, Drobec izpred petindvajsetih let, GorSreč 3/1968, št. 12, str. 48-49; Isti, TV-15 25. nov. 1970, št. 48-49; T. Ferenc, Primorska pred vseljusko vstajo 1943, Lj. 1983, 61-62; arhiv ž.u. Otlica.

B. Mar.

BIZJAK Franc, ekonomist, r. 4. okt. 1942 v Podbrdu, živi v Solkanu. Oče Leopold, delavec, mati Marija Beguš, delavka. Po osn. š. v Podbrdu se je šolal na Jesenicah, najprej je končal Metalurško industrijo. š. (1959), nato pa še Sred. tehn. š. (1963). Ekonomijo je študiral v Mrbu in diplomiral 1975. Na U v Mrbu je magistriral 1978 (*Oblikovanje in vrednotenje projektov proizvodnih sistemov*) in doktoriral 1984 (*Optimiziranje komunalnih sistemov kot prispevek racionalni izgradnji mest*). Prvo službo je nastopil v jeseniški železarni, kasneje je služboval v industrijskih in konzultanskih organizacijah v Sji in na tujem (Nemčija, Projekt Nova Gor., Meblo), 1956 se je zaposlil na Biotehniški fak. U v Lj., kjer je bil 1989 izvoljen za izrednega prof. B. je avtor več učbenikov: *Oblikovanje proizvodnih sistemov* (1988), *Projekti v poslovnem sistemu* (1989), *Osnove gospodarjenja in razvoja podjetja* (1991), *Osnove organizacije in vodenja podjetja* (1992). Z J. Kovačem je soavtor in redaktor zbornika *Prispevki k usmeritvam razvoja lesarstva* (1988). Napisal je več člankov za domače (Les, PrimSreč, Naše gospodarstvo, Revija za razvoj, Organizacija in kadri, Manager, Nova proizvodnja) in tuje revije ((European Journal of Wood and Wood Industries) o ekonomskih, razvojnih, organizacijskih in usmeritvenih vidikih ter o problemih tehnologije v slov. gospodarstvu, predvsem lesarstvu in občem razvoju regij (občina Nova Gor.). Več objav s tega področja in ekonomike projektiranja ima v zbornikih posvetovanj (Lj. 1984, 1990; Zgb 1985, 1989; Zvolen 1987; Struga 1989; Portorož 1991). - B. je vodil vrsto raziskovalnih projektov npr. o dolgotrajnem prestrukturiranju gospodar. v občini Nova Gor., o organizaciji linijskega sistema proizvodnje pohištva, o varstvu okolja v lesni industriji, o planiranju razvoja tehnologije v lesni industriji ali o zagotavljanju sredstev za gozdno reprodukcijo. - B. je predstojnik oddelka za lesarstvo na Biotehnični fak. v Lj. in preds. njenega Poslovnega odb., prav tako pa je član vrste odb. in komisij, ki so povezane z delom in študijem na U in posebej na Biotehnični fak. Na Gospodar. razstavišču v Lj. je 1988 vodil komisijo za oceno tehnološke opreme, v Zgbu (1989) pa sodeloval v delu komisije za oceno lesarskih proizvodov Ambienta. B. je član društva inž. in tehn. gozdar. in lesar. Sje, Društva ekonomistov

v Novi Gor. in v Lj. ter združenja Verband für Arbeitsstudien und Betriebsorganisation v Darmstadtu.

Prim.: Osební podatki; PrimSreč, št. 89-90, 1990, 32-38.

Svd.

BIZJAK Janez, narodni heroj, r. 31. dec. 1911 na Otlici, u. 29. okt. 1941 pri kraju Sujica blizu Lj. Oče Janez, mati Jožefa Polanc. B-ova družina se je preselila v Jsl., živela je v Črnučah pri Lj. B. se je izučil ključavničarske obrti in bil več let zaposlen v podjetju Avtomontaža. Od 1932 je delal v Delavsko prosv. društvu Svoboda v Črnučah, jan. 1934 je postal član KPJ. 1938 je bil zaprt, jan. 1941 pa je bil interniran v Ivanjici (Srbija). 23. jun. 1941 je odšel v partiz. ilegalo, 24. jul. je postal bорец Rašiške čete, 15. avg. pa Kamniškega bataljona. Takrat je postal komandir Mengeško-moravske čete v sestavu Kamniškega bataljona. Do okt. 1941 se je boril v nem. okupacijski coni, nato pa je prešel v Ljubljansko pokrajino. Padel je ob nenadnem it. napadu na četo, ki jo je vodil. Za narodnega heroja je bil razglašen 27. nov. 1953.

Prim.: Narodni heroji Jugoslavije. Bgd 1975, I, 72; ES 1, 280; Kamniški zbornik 7/1961, 294; R. Traven, Rašica, Lj. 1982, pass.

B. Mar.

BIZJAK Jurij, duhovnik, predavatelj Svetega pisma in prevajalec, r. 22. febr. 1947 na Colu, škofija Koper. Oče Stanko, kmet, mati Marija Širca. Osn. š. je obiskoval v letih 1953-61, prvih pet razr. na Colu, zadnje tri pa v Ajdovščini. Po osn. š. je šel v Srednjo versko šolo (Škof. gimn.) v Vipavo, kjer je maturiral 1965. Po maturi je vstopil v Bogoslovno semenišče v Lj. in se vpisal na Teol. fak. Vojaščino je služil od mar. 1966 do sept. 1967. Posvečen je bil 29. jun. 1971 v Logu pri Vipavi. Novo mašo je imel na Colu 4. jul. 1971, po končanem petem letniku teologije. Po novi maši je bil imenovan najprej za nedeljskega kaplana župniku Ivanu Mavriču v Sežano, ki je tedaj upravljal tudi Štorje, jan. 1972 pa je bil imenovan za rednega kaplana župniku in dekanu Viktorju Bercetu v Ilir. Bistrico. Na Teol. fak. je diplomiral 1972 in služboval kot kaplan v Ilir. Bistrici do 1975, ko je bil imenovan za župnij. upravitelja na Planino nad Ajdovščino. Jeseni 1976 je odšel v Rim na študij Svetega pisma na Papeški biblični institut. Leta 1982, po smrti prof. M. Dahooda,

se je prepisal na Urbaniano, kjer je naslednje leto doktoriral z disertacijo iz svetopisemske knjige Pregovori (Proverbi discussi). Po študiju v Rimu je bil imenovan za spirituala v Malo semenišče v Vipavi in za predavatelja svetopisemskih ved na Teol. fak. v Lj. Sol. leto 1990-91 je kot sobotno leto izkoristil za strok. izpopolnjevanje iz biblične arheologije in zgod. v Jeruzalemu. Leta 1991 je bil imenovan za duhovnega pomočnika župniku Lojzetu Šinkovcu v Šturje. Po vrnitvi iz Rima ves čas sodeluje kot prevajalec pri pripravi novega prevoda Svetega pisma. Prevedel je starozavezne knjige: Izaija, 12 malih prerokov, Joba, Pregovore in Pridigarja. Objavil je nekaj krajših in poljudnih člankov v Družini in Ognjišču in imel nekaj predavanj na raznih tečajih. Leta 1989 je pri Ognjišču izšel njegov prevod Jobove knjige s kratkimi uvodi in opombami.

Prim.: Osebni podatki; Letopis Cerkve na Slovenskem 1991, pass.

T. P.

BIZJAK Mihael, (Žefov Miha z Bače nad Podbrdom), bajtar, lovec, kurir TIGR, r. 11. sept. 1903 na Bači, u. tu 17. jul. 1982. Oče Mihael, mati Neža Beguš. B. je bil zaveden Slov., oče 6 otrok in velik poštenjak. Zaradi faš. nasilja in poitalijančevanja je z veseljem sodeloval v TIGR-u. Kot kurir je začel ob ureditvi tajnega kanala Jesenice-Baška Grapa-Gorica pozimi 1926-27 nositi čez drž. mejo v Podbrdo razno liter. v velikih količinah in šifrirano pošto v obe smeri. Tajni kanal so organizirali Berti Rejec in Zorko Jelinčič iz Gor. v sodelovanju z obmejnim komisarjem na Jesenicah Tonetom Batagljem iz Šturij (Ajdovščina) ter primor. emigranti v Lj., ki so liter. nosili na Jesenice. B. sta vpeljala v ileg. TIGR Jul. in Ang. Torkar iz Podbrda. B. je bil aktiven, pripravljen po dnevi in ponoči ob vsakem vremenu za prehod meje. Kot lovec je imel od faš. oblasti dovoljenje do meje in bil pogosto na lovu s faš. polic. komis. v Podbrdu, ki je s svojimi agenti stikal za njim, toda brez uspeha. B. je ileg. prekoračil mejo z lovsko puško, šel na jsl. strani v graničarsko karavlo (kočo), kjer je večkrat že dobil zavoj liter. Z Jesenic sta jo na svoji službeni poti nosila v Boh. Bistrico večinoma P. Bizjak in Fr. Fabjan, oba zaposlena pri obmejnem komisariatu na Jesenicah (gl. PSBL Julij Torkar, Angel Torkar). B. je liter.

in pošto prejemal v Boh. Bistrici od postajnega načelnika Fr. Bizjaka iz Sanabora pri Vipavi, včasih je šel ponjo na Jesenice, včasih so jo nesli graničarji iz Boh. Bistrice na Baško sedlo. B. je namreč hodil z Bače čez Baško sedlo v Jslo. Na začetku je nosil ta material v Podbrdo, toda zaradi varnosti, ker je bilo v Podbrdu izredno veliko varnostnih sil (policije, karabinjerjev, fašistov, financarjev, vojaštva), sta izmenoma ponoči nosila z Bače v Podbrdo pošto in liter. Jul. in Ang. Torkar. Drugi kurir TIGR Franc Drole iz Porezna je liter. iz Jsle prinašal čez goro Porezen v Podbrdo. Do Grahovega ob Bači jo je redno ponoči nosil Drole, včasih tudi Miha Bizjak in drugi. B. je občasno nesel liter. tudi k Sv. Luciji (Most na Soči) in v Tolmin. Sredi dec. 1928 je faš. polic. ponoči aretirala Fr. Droleta Zarakovcem (v Klontah), ga hudo pretepala v karab. kasarni na Grahovem. Aretirani so bili Fr. Golob z Grahovega, Ign. Šturm in Maks Kenda s Kneže ter Ang. Torkar iz Podbrda. Drole je nosil liter. v nahrbtniku, ki je bil last Mihe Bizjaka. Ta je bil s tem nahrbtnikom prejšnji dan na lovu s polic. komis. iz Podbrda, zato je B. poslal osebo v Gor., da je prinesla enak nahrbtnik. Policija je v Gor. preiskala stanovanje Bertija Rejca. Nekaj dni sta bila zaprta v Gor. učit. Tone Majnik iz Volč in učit. Maks Rejec iz Tolmina. Aretirani so bili prepeljani v gor. zapore. Po 9 mes. sta bila izpuščena Ang. Torkar in Maks Kenda. Kanal v Baški grapi je usahnil. Na Grahovem sta nadaljevala delo zaprtega Goloba mati in sestra, ki je večkrat prinesla iz Jsle liter. v nahrbtniku. Ona in njen mož sta znosila letake za bojkotiranje fašist. volitev 24. mar. 1929. B. je bil osumljen in osovražen, imel je več polic. preiskav. Poleti 1929 so mu faš. ponoči zažgali hišo. Zgorelo je pet hiš na Bači. B. je vedel, da je bil požigalec faš. narednik Puli. B. so poklicali v Podbrdo in polic. komisar ga je prisilil podpisati izjavo, da Puli ni zažgal njegove hiše. B. je stalno sodeloval v TIGR, vodil iz It. čez drž. mejo v Jslo bežeče protifaš. Med 1942-45 je sodeloval v NOBJ.

Prim.: Pripovedovanje Jul. in Ang. Torkarja, Mihe in P. Bizjaka, Slavka Jelinčiča, Alb. Rejca, Fr. Goloba, Marice Golob, Pavle Štucin, učit. Vladka Kogoja, učit. Alfonza Štruklja; T. Rutar, Kratek pregled delovanja ileg. org. TIGR na Tolminskem 1927-1940, TolmZb. 1975.

Rut

BIZJAK Milko, orgelski koncertist, publicist, r. 1. nov. 1959 na Jesenicah. Oče Herman, pravnik, mati Majda Bizjak, ekonomski tehnik. Osn. š. je obiskoval v Novi Gor. (1966-74). V letih 1974-78 je v Novi Gor. dovršil gimn. Odšel je v Lj. na Glasb. akad., kjer se je posvetil študiju orgel. V letih 1980-82 je obiskoval Glasb. akad. v Zgbu, vedno izpopolnjevanje v orglah. Od 1982 do 1984 je obiskoval visoko šolo za glasbo v Gradcu (Avstr.) pri prof. O. Brucknerju. Medtem je pripravljaval z muzikologom prof. L. Sabanom obsežno diplomsko disertacijo *Baročne orgle in orglarstvo na Slovenskem* (Zgb 1983, tipkopis). Naslednje leto je zaključil visokošolski študij na zgb. akad. z diplomskim koncertom na orglah z najvišjo oceno. - Z letom 1984 je nastopil prvo redno službo kot prof. klavirja na Glasb. š. v Kranju. Vmes je dve leti poučeval tudi orgle na orglarskih šolah v Celju in Mariboru, v letu 1984-85 pa na orglarski š. v Lj. Po odsluženju vojaškega roka 1986-87 je obdržal le službo v Kranju in se posvetil koncertiranju, raziskovalnemu delu ter publiciranju. Od 1979 je izvedel preko štiri sto solističnih koncertov na orglah in čembalu po Jslj, It., Avstr., Nem., Madž. Z letom 1987 je ustanovil lastno založbo, ki mu omogoča nemoteno delovanje pri publiciranju nepoznane stare glasbe, ki jo raziskuje in odkriva v slov. in hrv. arh. Posnel je več LP, laserskih plošč in kaset, ki so izšle pri najvidnejših diskografskih hišah bivše Jsle. Izdal je 45 publikacij s področja muzikologije, pedagogike, ustvarjalnega in poustvarjalnega dela. Važnejše so: *Orgle na Slovenskem* (monografija, skupaj z E. Škuljem, DZS Lj. 1985). V knjigi velikega formata je v besedi in sliki predstavljenih sto orgel na Slovenskem, od najstarejših v Strmci nad Laškim iz sredine 17. stol. pa do zadnjih orgel v Cankarjevem domu v Lj. (tudi nem. in angl. izdaja). *Ptujska zbirka* (notna izdaja, največkrat za čembalo), zv. I. - VIII., Lj. 1985-92. *Glasba za čembalo iz Slovenije in Hrvaške* (notna izdaja), zv. I. - V., Lj. 1989-92.

Prim.: Seznam vseh del v arh. PSBL; arh. NŠKT; Knjiga '85, 373.

M. Pah.

BIZJAK Peter (Skala), nameščenc pri obmejnem komisariatu na Jesenicah, tigrovec, r. 26. jun. 1896 v Podmelcu (Baška grapa), bival je v Kranjski Gori, tu u. 15. jan. 1971. Oče Peter, mati Marija Humer. Ni znano, kdaj se je izselil

in se zaposlil pri polic. v Jslj. Z ureditvijo tajnega kanala za prenašanje slov. liter. iz Jsle na Primor. 1926-27 je B. začel sodelovati v ileg. organ. TIGR. Bil je izredno prizadeven in vesten ter je izkazal veliko ljubezen do zatirane slov. manjšine pod it. faš. na Primor. Sodeloval je z obmejnimi komis. na Jesenicah T. Batageljem iz Šturij (Ajdovščina) (gl. čl.). B. je od njega prejemal liter. in pošto, jo nato med službo nosil v Boh. Bistrico, včasih tudi na Baško sedlo, na mejo med Jslo in It., ter oddajal kurirju Mihju Bizjaku z Bače. Iz Boh. Bistrice so te stvari nosili na mejo tudi granicarji. B. je šifrirano pošto običajno oddajal Fr. Bizjaku, postajnemu načelniku v Boh. Bistrici, doma iz Sanabora pri Vipavi. Ta jo je izročal železničarjem Jož. Medji, P. Belingarju, Jan. Tomažiču, ki so med službo na vlaku iz Boh. Bistrice do Podbrda oddajali pošto med nakupom v trgovini Jul. Torkarju (gl. čl.) v Podbrdu. Da bi jsl. policija ne odkrila B., so ga sodelavci nazivali Skala, kajti občasno je vodil kurirje kot aretirance v Lj. na sestanke v hotel Soča, da bi kurirji ne imeli sitnosti s policijo. Naslednjega dne po sestanku in prenočitvi v hotelu Soča jih je prav tako kot aretirance vodil iz Lj. na Jesenice. B. je nadomeščal pri tem poslu tudi orožnik Anton Fabjan iz Branika in tudi oddajal liter. kurirjem in drugim, da so jo nosili na Primor. B. je imel obsežno področje od Porezna do Jalovca nad Trento. Mnogo slov. liter. je spravil v Kanalsko dolino. Dosti liter. je oddal tigrovcem v Čezsoči Fr. Kavsu, Fer. Kravanju, Iv. Ivančiču in še drugim. B. je s komis. T. Batageljem sodeloval pri begu mnogih slov. in it. antifašistov. Tistim, ki so potovali v Avstr. in Franc., sta preskrbela prepustnice, dokler je bil na avstr. strani komisar Grüner. Njegovemu nasledniku nista zapala. Med drugim je B. peljal v Avstr. tudi voditelja trž. komunistov Ivana Regenta (gl. čl.). Med obtoženimi na prvem trž. procesu 1930 je bil tudi Batagelj, zato je bil premeščen v Bgd. B. so izsledili po zaplembi pisma Simona Kosa iz Ruta, ki je naročal liter. in drugo. Peljali so ga v Lj., ga več dni zasliševali na glavni policiji, niso mu pa povedali o zaplembi Kosovega pisma. Bil je upokojen. Ob vdoru nacistov v Jslo je bil aretiran, zaprt v celici smrti v Celovcu, nato so ga poslali kot bivšega it. državljanca v Trst. K sreči ga je zasliševal Slovenec s Krasa, ki

je poslal v Rim ugodno poročilo in B. so It. poslali v Lj. Tu ga je slov. polic. izročila Nemcem, ki so ga spet zaprli v Celovcu. Ko se je končno rešil, se je vrnil v Kranjsko Goro. Bil je brez sredstev in je odšel na ženin dom na Štajersko po živež. Gestapo ga je ponovno zaprla in zapora se je rešil ob koncu vojne. Živel je v bedi, hudo razočaran do smrti v Kranjski Gorji.

Prim.: Zapisi in pripovedi Petra Bizjaka, Slavka Jelinčiča, Julija Torkarja, Jerneja Luznika, Franca Bizjaka, Angela Torkarja in drugih; T. Rutar, Kratak pregled delovanja ileg. org. TIGR na Tolminskem 1927-1940, TolmZb 1975.

Rut

BIZARRO de Paolo, advokat in starinoslovec, r. 1. febr. 1811 v Bakru, u. 13. okt. 1908 v Gorici. Obiskoval je U v Padovi, kjer je diplomiral iz prava. Advokaturu je opravljal v Gor. Poleg svojega osnovnega poklica se je posvečal študiju geografije, hidrografije in orografije. Zaradi vidnih dosežkov na tem področju je bil imenovan za dopisnega člana domoznanskega društva (storia patria) v Benetkah. Poleg opisanih zanimanj se je posvečal tudi arheologiji. 1875 ga je dunajska c.k. centralna komisija za spomeniško varstvo imenovala za konservatorja za področje Sežane, Tolmina in Gor. in ga ponovno potrdila še 1905. - B. je izkopaval v Ronkah, v Villesse in v Ajdovščini. Bil je po svetolucijskem župniku T. Rutarju prvi, ki je v strok. liter. opozoril na veliko svetolucijsko železodobno nekropolo in tu tudi prvi izkopaval. 1880 je odkopal 70 grobov.

Prim.: I. Pisano, Ricordo di un pioniere dell'assistenza all'infanzia, Il Piccolo sera 20. okt. 1958; Il Raccoglitore 8. okt. 1880, št. 11; La Rassegna 1885, št. 11-13; SN 28. jan. 1886, št. 22.

Svd.

BLASUTIG Luigl, duhovnik in pridigar, r. 31. maja 1865 v Gorenjem Barnasu (obč. Speter), u. 26. febr. 1926 v bolnišnici v Čedadu, pok. v Gor. Barnasu. Oče Giovanni, kmet, mati Rosa Clemencig. Osn. š. v domačem kraju, gimn. in bogoslovje v Vidmu, kjer je bil posvečen 1887. Kaplan v Topolovem in Srednjem, nato nedeljski kaplan v Klenjah in od 1904 do smrti »cappellano curato« v Matajurju. 20. febr. 1925 se je vračal z nečakom peš v Matajur iz roj. kraja, kjer je obiskal sorodnike in tamkajšnjo bolnega kaplana. Nad Podrom mu je okr.

19. ure zvečer spodrsnilo, padel je po strmem terenu ter se hudo poškodoval. 23. febr. so ga odpeljali v čedajsko bolnišnico, a ga niso mogli rešiti. - B. je zaslovel kot izreden pridigar ne samo po Nadiških dolinah, ampak tudi po Furlaniji, saj piše Rivista diocesana udinese v nekrologu, da je imel izreden uspeh kot pridigar. Pridigar je v slov., it. in furl. Pre Arturo Blasutto iz Viškoršče hrani v svojem arhivu več rokop. pridig, med katerimi so nekatere B-ove, in sicer: ena o Jezusovem razglašenju (*Omelia sull'Epifania*), dve o sv. Rešnjem Telesu, dve o sv. Rožnem vencu (*Panegirico del SS. Rosario*) v it. Tri pridige v furl., in sicer *Panegirich del SS. Rosarii* in *Il Rosarii* ter na 16 str. pridiga o Velikem petku (*Viners Sant*). V slov. oz. v beneškem narečju pa pridiga o Janezu Krstniku, pridiga o sv. Nikolausu, deset str. dolga pridiga o sv. rožnem vencu (*Sv. Rozar*) in dve dolgi pridigi za novo mašo, ena od teh predvajana pri Sv. Lenartu za g. Chiaciga 20.7.1913 in ponovljena 15.6.1919 v Kozci za novo mašo Luigija Zdravljiča. - V omenjenem arh. je tudi starejši prepis pasijona po Mateju: *Tarplenje Gospoda našega Jezusa Kristusa po arspisovanju sv. Matevža*. Tu je tudi starejša pridiga o peklu (slabo ohranjena), ki je bila predvajana 1865, 1874 in 1892 pri Sv. Lenartu, 1881 pa v Štoblanku. Ta pridiga je pisana še v it. pravopisu in je zares pretresljiva, obsega 12 tipkanih str. (odlomki v Domu 1988, št. 18). - Takoj po prvi svet. vojni je B. pridigal v Morteglianu v osrednji Furlaniji in tam kupil cementni kip Presv. Srca Jezusovega. Prepeljati ga je dal v Matajur in postaviti pred cerkvijo, kjer še danes stoji. Na podstavek je dal vklesati tudi slov. napis: Božje Srce usmili se nas. Spomenik je bil postavljen okr. 1920. - B. je bil človek veselega značaja in rad se je pošalil, zato ni čudno, če o njem krožijo še danes zabavne anekdote. Tak človek je imel veliko prijateljev v Benečiji in izven nje. Ti so mu postavili po smrti na pročelju matajurske cerkve kamnito ploščo z it. napisom: »Qui per venti anni don Luigi Blasuttig con mente eletta e cuor generoso rese più gradito e bello il silvestre paese e l'alpe eccelsa. Qui amici ed ammiratori ritorneranno lui ricordando memori e grati.«

Prim.: Libri mortuorum parociae S.S. Primi et Feliciani in Vernassino; Rivista diocesana udinese 1925; Emilija Konavec in F.R., Anekdote matajurske fare, Dom 1982, št. 7-8; B.Z., Slov.

napisi po Nediških dolinah (7), Dom 1982, št. 3; B.Z.(uanella) & F.R.(upnik), Pre L.B., Dom 1988, št. 14

B. Z.

BLASUTIG Marko, misijonar, r. 18. apr. 1914 v vasici Puoje, župnija Gorenj Barnas, Beneška Slovenija, u. 3. jul. 1990 v kraju Phuket na Tajskem. Družina (Brontini po domače) je dala Cerkvi tri brate duhovnike: Marka, Fortunata, ki je umrl kot župnik v Ipplisu, in Cira, ki je redovnik v Emilii-Romagni. Marko je stopil v red stigmatincev in odšel po novi maši 1938 na Kitajsko. Tu je misijonaril deset let, komunistični režim, ki je nastopil leta 1949, ga je najprej zaprl, potem izgnal iz države. Vrnil se je v It., kjer pa je ostal le malo časa. Predstojniki so ga poslali na Tajsko, kjer se je posvetil šolski mladini. Postal je ravn. Dow Roong College v kraju Phuket. Tu je bil zelo priljubljen, ker se je ves žrtvoval za mladino in odrasle. Tajska je postala njegova nova domovina. Pred nekaj leti se je vrnil v It. in tako zbolel na nogah, da ni mogel hoditi, ampak se je premikal z vozičkom. Vendar ga je domotožje po Tajski tako mučilo, da se je vrnil in počakal na smrt.

Prim.: Umaru je misijonar p. Marko Blasutig, Dom 1990, št. 13.

Ured.

BLASUTTO Artur, duhovnik, verski in kulturni delavec v Reziji in Beneški Sloveniji, r. 23. okt. 1913 v Viškorši (Monteaperta) pri Tipani, kjer živi. Oče Giovanni, zidar, mati Ana De Bellis, gospodinja, oba iz Viškorše. Osn. š. v domači vasi, gimn., licej (1932) in bogoslovje v nadškof. semenišču v Vidmu (Udine). Posvečen v Vidmu 19. jul. 1936, prva maša v Viškorši 26. jul. 1936. Bil je župnik v Osojanah (Oscacco) v Reziji od 1936 do 1946, nato na Lesah (obč. Grmek) od 1946 do 1956, ko so ga zaradi klevet upokojili. Vrnil se je k materi v Viškoršo. - V Reziji je za svoje potrebe priredil v rezijanščino katekizem in učil in pridigal v rezijanščini. Prav tako je na Lesah priredil za svoje potrebe katekizem v nadiško narečje. Vedno je pridigal, spovedoval in učil v nadiškem narečju. Način slov. petja, ki ga je vpeljal in so ga tudi drugi posnemali, je bil poznan po vsej Benečiji. - B. je znan kot duhovnik po vseh beneških dolinah in po Reziji, ker je vse življenje ostal zvest svojemu ljudstvu, s svojim močnim značajem branil slov. ljudi, njihov jezik in kultu-

ro, zagovarjal pa kulturni pluralizem. Kot dušni pastir je bil neustrašen, med zadnjo vojno je hodil med polic. uro ponoči previdevat svoje bolne vernike, v hudem mrazu in močnih nalih ter srečeval part. in nem. patrolje. Ene in druge je prijazno nagovarjal in upal, da pridejo časi, ko bodo vsi ljudje bratje med seboj. Zadnji vatikanski koncil je uresničil veliko njegovih pričakovanj. - Ob zlati maši 26. jul. 1986 v Viškorši »mu je papež Janez Pavel II. dal posebni apostolski blagoslov in priznanje za njega duhovniško delo, kardinal Casaroli se mu je s telegramom pa zahvalu za zasluge v prid viernikom« (Dom 1986, št. 15).

Prim.: Osebni podatki (pismo 15. sept. 1992); Pre A. Blasutto je molu zlato mašo, Dom 1986, št. 15 s sl.; Letopis Cerkve na Slov. 1985, 499.

Jem.

BLAZNIK Jožef, tiskar in založnik, r. 7. febr. 1800 v Idriji, u. 23. jun. 1872 v Lj. Oče Miha, lekarnar, mati Barbara Gnezda. Tiskarstva se je izučil v Retzerjevi tiskarni v Lj. pri Jožefu Skarbini. Od 1818 je bil po svetu, da bi si izpopolnil znanje (Gradec, Regensburg, Rotterdam, Mainz). Preko Švice in It. se je vrnil domov. Tri leta je delal pri Tenggovi tiskarni v Beljaku; to tiskarno si je skušal pridobiti (1828), a zaman. Tega leta je stopil v službo k Frančiški Retzerjevi, se leto zatem z njo poročil (25. maja 1829) in postal lastnik najstarejše lj. tiskarne. Stanje je bilo slabo, zato je skrbno izboljševal strojni park, predvsem pa skrbel, da bi pridobil čimveč rednih naročnikov svojih izdelkov. Trikrat se je zaman potegoval, da bi si pridobil izključno pravico tiskanja ljudskošolskih knjig. Največ je v tem času tiskal nabožna dela za lj. knjigoveze (Klemens), pa tudi Kastelčevo *Kranjsko čbelico*, Prešernov *Krst in Poezije*. Prvi uspeh po stalnem in rednem tisku je dosegel, ko je začel tiskati Kordešev poučnoleposlovni nemški list *Carniola*, ki je izhajal dvakrat tedensko. Od 1839 je izdajal *Laibacher Zeitung*. Po marčni revoluciji 1848 je s tiskovno svobodo prišlo tudi za B. več dela. Začel je tiskati 3 nove liste: *Slovenski cerkveni časopis*, *Laibacher Kirchenzeitung* in do tedaj ne dovoljeni politični list *Slovenija*. Od apr. 1850 je dosegel tudi tiskanje (in izdajanje) lista *Ljubljanski časnik*, leto prej pa še *Pravi Slovenec*. Toda vse to je po kratkem času zamrlo, ostale so mu le *Novice* in *Zgodnja Danica*. Za Kme-

tijsko družbo je B. začel 1844 izdajati *Pratiko* (spočetka *Novo pratiko*) z vsemi tistimi značilnimi tipografskimi elementi, kakršne poznamo še danes: dvobarvni tisk, svetniške podobe, vremenska znamenja itd. Že naslednje leto je tiskal *Malo pratiko* in *Veliko pratiko*, pri tem pa z odplačevanjem odpravil konkurenta: Egerjevo in Kleinmayerja. Bil je prvi, ki je uvedel litografijo v Lj., in sicer 1832 v tiskarni Rozalije Eger, kjer pa je imel en delež, ostale pa lj. tiskarji. Leta 1851 je odprl podružnico v Postojni, namenjeno sinu Rihardu, a že 1856 prodano Maksu Šeberju. S tem je obnovil v tem mestecu tradicijo, ki je poznala v prvi četrtini stoletja Klemenčičevo tiskarno. Ze prej, 1845 pa je odkupil hišo, v kateri je bila tiskarna. - B je bil po naravi osoren in brez sentimentalnosti, zato pri delu urejen in ker nadarjen in nadpovprečno razgledan v svoji stroki, je znal izkoristiti šibka mesta svojih nasprotnikov ali tekmecev. Tako mu je uspelo, da se je njegovo podjetje v nekaj desetletjih dvignilo na evropsko raven in na prvo mesto med tiskarskimi podjetji. Poleg že omenjenih tiskov je natisnil še: *Pesme Valentina Vodnika*, prvi lj. tisk v gajici, Garrickovega *Varha* v Smoletovem prevodu, Smoletovo izd. Linhartovega *Veselega dne*. Veliko je tiskal za lj. škofijo (škof Wolf je bil njegov sorojak): katekizme, šematizme, nov poln prevod *Sv. pisma* (6 knjig, 1856-59), prvi del Wolfovega slovarja, izdaje Mohorjeve družbe, Slovenske Maticice, in celo dve deli v jeziku očipevskih Indijancev, ki jih je sestavil škof Baraga, ter *Pesmi Franceta Levstika*. - Na tiskarskem področju je tudi precej storil; pomagal je raztrgati cehovske vezi v stroki; tiskarstvo se je kvalitetno izpopolnjevalo z modernimi stroji in postopki tiskanja (litografija); sam pa je s svojimi tiski veliko pripomogel, da se je močno dvignila estetska stran izdelkov.

Prim.: Ivan Prijatelj, Dvoje Prešernovih pism, ZSM 1902, 186-202; Sr (= Janko Slebinger), SBL I, 41-42; Blaznik Jožef je bil ustanovitelj Blaznikove tiskarne v Lj., Grafična revija 1928, 176-78; Veda 1913, 59-65, 161-69, 271-79; Rudolf Andrejka, Znameniti slovenski obrtniki, Lj. 1940, 7-8 s sl.; Janez Logar, Ivan Ovsenik, Janez Brolih, 130 let Blasnikove tiskarne, Lj. 1959, 13-24 s sl.; Ivan Matičič, Ljubljanske tiskarne, klišarne in litografije od njih početkov do 1945, Lj. 1950 (nkp); Branko Berčič, Tiskarstvo na Slovenskem, Lj. 1968 s sl.; ES I, 283.

Brj.

BLAZIČ Oskar, inženir, r. 1. mar. 1935 v Ronkah (Ronchi dei Legionari), živi z družino v Monzi in pripada slov. milanski skupnosti. Oče Franc, kovač, mati Marija Blažič, gospodinja. Očetov in materin rod izhajata iz Opatjega sela. Osn. š. je obiskoval v Trziču (Monfalcone), in sicer do 4. razr. v it. j., 5. razr. pa v sl. j.; nižjo sred. š. in slov. klas. gimn. v Gorici, maturiral 1954. Po maturi se je vpisal na inž. fakulteto tržaške U, kjer je 1963 dosegel doktorat iz industrijskega elektrotehničnega inženirstva. Še isto leto je opravil drž. strokovni izpit. Kmalu nato je odšel v Milan in se zaposlil pri svetovno znani firmi za avtomobilske gumijaste plašče Pirelli, kjer je še vedno zaposlen. Delal je v oddelkih za avtomatizacijo, za razvoj in kakovost. Že nekaj let pa je vodja raziskovalnega in razvojnega oddelka istega podjetja in se ukvarja z raziskovanjem in razvojem tehnoloških metodologij in testiranj (indoor testing). - B. je avtor kakih 150 internih strokovnih študij in ekspertiz, danih na razpolago podjetju. Nekaj nj. referatov v sklopu mednarodnih območnih seminarjev je bilo objavljenih, npr. »The fatigue of tyres« (Mednarodni seminar IRC v Benetkah, 1979) in »Non destructive testing of tyres with sheargraphy« (Medn. seminar INTERGUMA na Češkem, 1990). - Zaradi visoke strokovnosti in poznanja glavnih evropskih jezikov sodeluje kot zastopnik firme Pirelli pri raznih ital. in mednar. odborih, komisijah in normativnih inštitucijah tovrstnega območja, kot so ISO (International Standard Organisation), UNI (Unificazione Nazionale Italiana), CUNA, ETRTO idr.

Prim.: Osebni podatki.

Smč

BLAZIR (BLASHEIR) Ivan, narodni buditelj, r. 18. dec. 1820 v Kranju (Mesto, št. 130), u. 1866 na Dunaju. Oče Ivan, gostilničar, mati Barbara Wenzel. 29. avg. 1842 je bil imenovan za uradniškega praktikanta pri kameralni upravi v Trstu. 3. jan. 1848 je nastopil službo pri policijskem ravnateljstvu prav tam. 5. jul. 1850 je postal drugi konceptist pri tržaški vladi. 1855 je bil tajnik v notranjem ministrstvu na Dunaju. V letih 1848-50 se je udeležil slov. narodnega gibanja v Trstu. 25. avg. 1848 je v *Il Giornale del Lloyd Austriaco* zahteval, da se državni zakoni objavijo tudi v slov. jeziku (v nem. obliki je članek izšel v *Journal des oesterreichischen Lloyd* 24. avg. 1848). Nato je objavil tri članke

v L'Osservatore Triestino (18., 26. in 27. okt. 1848), tudi v njih si je prizadeval za javno rabo slov. jezika, omenjal je ustanovitev U v Trstu, pri kateri naj bi delovala stolica za procesualno pravo v slov. jeziku. Objavil je še članek *Il diritto penale dello Stato* (L'Osservatore Triestino 1. dec. 1848). B-ev predlog za U v Trstu je naletel na Kandlerjeve pomisleke, vendar so ti merili bolj na organizacijsko plat. Predlog o ustanovitvi katedre za procesualno pravo v slov. jeziku je obravnavala mestna oblast (občinska začasna komisija), ki je 6. nov. 1848 sklenila, da bo v korist sosedov zahtevala uvedbo predmeta in je za prof. predlagala B-ja. Po več kot enoletnem molku je v Jadranskem Slavjanu (št. 1, mar. 1850) objavil odprto pismo. V njem je zahteval večjo avtonomijo za posamezne avstr. dežele, enakopravni položaj slov. jezika in še zahteval, da se Avstrija odreče nem. zvezi. Strok. narave je članek *Izvolite ločivne sodnike po soseskah* (prav tam, str. 7-8). Poslej se B. v slov. javnosti ne oglašja več. Carlo Schiffrer sodi, da je B-evo pisanje prvi avtonomni poskus slov. nacionalnega gibanja v Trstu.

Prim.: C. Schiffrer, *Le origini dell'irredentismo Triestino* (1813-1860), Udine 1937, 123-25; S. Pahor v *Slavjanski rodoljub*, Trst 1971, 3-4; B. Marušič v *GorLtk* 4-5/1977-1978, 47; S. Granda v *Kron* 37/1989, 72, 74; podatki nadškof. arhiva v Lj. (pismo 5. maja 1992).

B. Mar.

BLEDIG Valentin, beneški duhovnik, r. 10. febr. 1815 v Utani in u. tam 1. mar. 1892. Oče Valentin, mati Elena Gambousig. Po posvetitvi okr. 1840 je bil kaplan na Ravanci (Prato di Resia) v Reziji, kjer je ostal do 1850 (najprej kot »cooperator domesticus«, potem kot »cappellanus paroecialis«). Istočasno je bil od 1846-50 občinski učitelj. Od 1850-51 je bil »economus spiritualis« v domači podutanski župniji, nato kaplan v Topolovem, kjer je ostal približno deset let. 1863 je bi že doma in upravljal kot kaplan Utano in Jagnjed (Iainich). Po ljudskem izročilu naj bi bil med tistimi Benečani (menda 37 po številu), ki so glasovali proti priključitvi Benečije Italiji. - V Reziji je kaplanoval pod učenim župn. Odoricom Buttolom (PSBL I, 160), o katerem piše dr. Milko Matičetov, da je »ob obisku Stanka Vraza jun. 1841 prevedel v rezijanščino evangelij o dveh učencih v Emavsu, ki ga je objavil Oroslav Caf (Slovenska bčela 3, 1852, št. 39 in 49) po posredo-

vanju rezijanskega kaplana Val. Bledigha«. - Kaže torej, da je imel B. že v Reziji stike s tedanjimi slov. raziskovalci Rezije. Po vsej verjetnosti je B. avtor t.i. »spomenika rezijanskega jezika«, ki ga je Baudouin de Courtenay objavil 1913 v Peterburgu pod naslovom *Christjanske Uzhilo*. Gre za 24 lekcij o svetih zakramentih, ki jih je napisal in bral po rezijanskih cerkvah sam B., ko je bil tam »cappellanus paroecialis«. Da je Christjanske uzhilo B-ovo delo, dokazuje tudi članek *Slavia Italiana*, ki ga je napisal odv. Carlo Podrecca in ga objavil furlanski list »La Patria del Friuli« 11. okt. 1893. Piše C. Podrecca, ki je osebno poznal B. de Courtenaya: »Anche quest'anno difatti, in agosto, si fece (B. de Courtenay) una scorserella e portò seco, per pubblicarli, negli Atti dell'Accademia imperiale di Pietroburgo, i seguenti manoscritti: La Dottrina cristiana sui sette Sacramenti di don Valentino Bledig, a giudizio del professore molto bene tradotta dal 1842 al 1850, in resiano.« Podutanski župnijski arhiv hrani pridigo o Jezusovem trpljenju v rezijanščini, ki obsega pet strani. Po vsej verjetnosti je to pridigo sestavil in prinesel iz Rezije prav B., ko je 1850 postal »economus spiritualis« v Podutani. Napisal je tudi zanimiv dnevnik v it., ki se je samo delno ohranil in se nahaja v podutanskem župn. arhivu. V njegovi roj. hiši v Utani so menda hranili leseno skrinjo, v kateri je bilo veliko starih papirjev. Zdi se, da so bili pred leti vsi uničeni.

Prim.: Podutanski žup. arhiv; Stato personale del clero (1844-1900), NadškAVID; A. Cracina, *Una messa d'oro a Cosizza*, Gor. 1963, 6; Ustni podatki podutanskega žpka (Adolfo Dorbold) in mons. A. Cracine; C. Podrecca, *Slavia Italiana* (ponat., Trst 1977). Biografska študija, ki jo je napisal P. Petricig, 22; P. Merku, *Slov. rokopisi Beneške Slovenije v preteklih stoletjih*. Govor, jezik in besedno ustvarjanje v Beneški Sloveniji, Špeter-Trst 1978, 90-91; B. Z. (uanella), *Chi è l'autore del »Christjanske uzhilo od teh sedan S.S. sacramentu?»*, Dom 1985, št. 16, 17, 18; B. Z. (uanella), *Pre V.B.*, Dom 1985, št. 18.

B. Z.

BLEIWEIS Sonja, roj. **IVANČIČ**, pedagog in operna pevka, r. 31. jul. 1931 v Gorici, živi v Lj. Prvi pouk v petju je dobila na Dunaju pri prof. Vanjek-Palfyjevi. V šol. l. 1932-33 je na lj. konservatoriju postala učenka Mateja Hubada, nato je bila do diplome 1940 učenka Jeanette Foedransperg. Prvič je nastopila v lj. O kot

gost z naslovno vlogo v Lucii Lammermoor G. Donizettija in kot Rosina v Rossinijevem Seviljskem brivcu. Odpela je še nekaj zahtevnih kolor. vlog, po letu 1945 je prenehala nastopati in se posvetila pedagoškemu delu; najprej je učila privatno, od 1948 poučuje solo petje na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje (ZGBI). Vzgojila je vrsto slov. pevcev.

Prim.: SGL I, 62; Enc Sje I, 287.

Ured.

BLOUDEK Stanko, športni organizator, konstruktor letal in smučarskih skakalnic, r. 11. febr. 1890 v Idriji, u. 26. nov. 1959 v Lj. Oče Jaroslav, rudarski inž. iz Telč na Moravskem, mati Minka Lapajne. Osn. š. v Mostu (Brüx), kamor je bil oče premeščen 1894, prav tu še 4 razr. klas. gimn., ki jo je nadaljeval v Kranju pri stricu Boleslavu, končal pa v Lj. na I. drž. gimn. 1908. Najprej se je vpisal na slikarsko akademijo v Pragi, potem na strojni oddelek tehnične visoke šole v Pragi. Po vrnitvi v Lj. 1919 je bil tehnični vodja vojaških remontnih avtomobilskih delavnic, od 1920 družabnik in tehnični vodja firme Bloudek-Chaldek-Lopac, ki je z jamskim lesom oskrbovala zagorski rudnik. Istočasno pa je v zasebni mali tovarni izdeloval številne drobne kovinske predmete. 1938 je tovarno prodal. Med zadnjo vojno je postal aktivist OF. Po vojni se je posvetil telesno-kulturni organizaciji v Sji. Najprej je bil pri Fizkulturni zvezi Sje vodilni funkcionar, od 1947 pa vodil gradbeno komisijo, kasneje podoben urad v Komiteju za fizkulturo pri vladi LRS. Pozneje je postal vodja Projektivnega biroja Športne zveze Sje. - Že 1910 je v Pragi zgradil jadralno letalo. Nato sta s Čermakom zgradila prvo motorno letalo Libela I. (1911) in ga v Plznu preizkusila (začetek 1912). Drugo letalo je bilo dvo-krilec, in ta že zaprt, kar je bila tedaj izredna novost, Libela II. Nato je delal pri različnih nemških in madžarskih tovarnah letal (Deutsche Flugwerke v Lindenthalu pri Leipzigu; Thone et Fiala, Dunaj; Österreichische Flugzeugwerke, Wienerneustadt; Ungarische Flugzeugwerke, Budapest). Po vrnitvi v domovino je 1925 izdelal letalo Sraka, 1928 Bloudek XV ali Lojze. Veliko se je ukvarjal tudi z načrti za gradbo helikopterjev. - B. je bil tudi vseskozi aktiven športnik, najprej kot telovadec, potem nogometaš, smučar, lahkoaltetik, umetnostni drsalec, metalec diska (prvi slov. prvak 1921). Kot

drsalec je bil drž. prvak te discipline v letih 1926, 1927 in 1929. - B-kovo ime pa je najtesneje povezano z graditvijo smučarskih skakalnic v Sji. Zgradil je skakalnico v Planici (1933), ki jo je po II. svet. vojni preuredil, da je dopuščala daljše skoke ali polete. - Poleg tega je gradil igrišča v Lj. in drugod, športno kopalnišče Ilirija (vanj vložil svoja finančna sredstva). - Kot iznajditelj je patentiral vrsto izumov (npr. zaskočno plombo za zapiranje vagonov, tricikel za vožnjo po pločniku itd.). Med vojno je delal načrte za partiz. bunkerje, z denarjem podpiral narodnoosvobod. boj. - Za delo je prejel večje število priznanj: Plavalna zveza Jsle ga je izbrala za častnega člana (1931), občni zbor SK Ilirije je sklenil, da dobi planiška skakalnica po njem ime (1934), prejme red Jsle krone IV. stopnje (1936), Red sv. Save IV. stopnje (1937), Red dela III. stopnje (1950), častni občan občin Rateč in Kropce, prvi član Nogometne zveze Sje. Po njegovi smrti Zveza za telesno kulturo od 1966 podeljuje Bloudekove nagrade in plakete. V Idriji se po njem imenuje telesnovzgojni dom, pred njim spomenik, na njegovo rojstno hišo vzdana spominska plošča z njegovim reliefom (delo Janeza Pirnata). Njegovo ime nosi še Športni park v Lj. (tu njegov spomenik, odkrit 1959, delo Stojana Batičča), drsalno-kotalkarski klub in aeroklub. V Planici in Obertdorfu ter Kulmu tekmujejo tudi za nagrado, ki nosi Bloudekovo ime.

Prim.: Delo 1959, 215; NRazgl 1959, 23, 547; 1960, 1, 10; Arhitekt 1960, 1, 1; GospKol 1961; Pionir 1963, 6, 177; Ljudski šport 1965, 11/12, 173-74; GradbV 1966, 6/7, 145; IdrR 1967, 2, 23-31; Delo 1969, 315, 322; Obzornik 1969, 7, 542-45; Drago Stepišnik, S.B., Lj. 1971 s slikami; ES I, 292.

Brj.

BOGATAJ Milan, sodnik, r. 20. avg. 1887 v Soči (obč. Tolmin), u. 14. apr. 1958 v Gor., pok. v Sežani. Oče Ivan, nadučitelj, mati Ana Bones, učiteljica. Osn. š. na Livku, pripravnica in gimn. v Gor. (1897-1906), Pravna fak. v Gradcu (1906-08) in v Pragi (1908-10), diplomiral jul. 1914 v Pragi. Služboval je kot praktikant v Trstu (1910-11), zatem kot avskultant pri višjem dežel. sodišču v Opatiji (1911-15), Gradcu (1915-17) in Trstu (1917-18); nato kot okrož. sodnik v Cervignanu (1918-19), Sežani (1919-21) in Senožečah (1921-27). Faš. so mu očitali, da govori na razpravah slov. in da podpira slov. organizacije,

zato so ga mar. 1927 prestavili k dežel. sodišču v Alessandrio (1927-41), zatem v Turin (1941-45). ZVU ga je namestila pri dežel. sodišču v Gor. (1945), kjer je ostal do upokojitve. V Sežani se je 14. febr. 1920 poročil z Marijo Seražin; imela sta sina Milana.

Žena Marija (Sežana 1900-1977) je bila hči občin. tajnika Antona Seražina in Jožefe Macarol. Bila je uradnica na okraj. glavarstvu in kot mož zaradi narodne zavednosti pod polic. nadzorstvom. Moža je spremljala na njegovih službenih mestih, po njegovi smrti se je vrnila v Sežano. V oporoki je 1977 zapustila 10 milijonov lir za sklad za štipendijo, ki naj nosi ime po sinu Milanu Bogataju. Občina Sežana je 1990 ustanovila sklad za dve štipendiji za višjo in visoko šolo. Dijaka morata biti odlična in iz siromašnih družin; prednost imajo družine, ki so sodelovale v NOB. Marija B. je bila po vojni delavna v družbenih organizacijah v Gor. in Sežani: Dij. matica, Zveza slov. žena, Podpor. društvo idr.

Sin Milan je živel v Alessandrii in Turinu, kjer je študiral inženirstvo. 1942 so ga poklicali k vojakom in je obiskoval ofic. šolo v Paviji. Ob it. kapitulaciji 8. sept. 1943 je odšel iz Beluna v Sežano, stopil v Gregorčičevo, malo pozneje v Gradnikovo brigado in padel že 3. dec. 1943 pri Otaležu v spopadu z Nemci, star 23 let.

Prim.: Zapiski Hub. Močnika; Olga Knez Stojkovič, Sklad Milana Bogataja za sežanske višješolce, PDK 10, avg. 1990.

Jem.

BOLCAR Nada, odvetnica in političarka, r. 8. mar. 1941 v Doblarju, živi v Šempetru pri Novi Gor. Oče Alojz Hvalica, kmet, mati Rozina Jerončič. Osn. š. v Volčanskih Ruthih, niž. gimn. v Kanalu, višjo v Novi Gor. (matura 1958/59). Pravno fak. je končala 1965 in nato opravila pravosodni izpit. Pripravništvo je opravila na Okrožnem sodišču v Novi Gor. in bila tri leta zaposlena na občini Nova Gor. v premoženjsko pravnem referatu. Sledila je zaposlitev v pravni službi Salonita Anhovo. Od 1978 dela kot samostojna odvetnica v Novi Gor. - Ob ustanovitvi regionalnega odb. Slov. kršč. demokratov (SKD) 12. jan. 1990 v Novi Gor. je postala članica stranke in stopila v odbor. Na prvih dem. parlament. volitvah je kandidirala in bila izvoljena v severno primor. regiji v Družbeno polit. zbor slov. skupščine. Sodelovala je v par-

lamentarnem delu in še posebej v zakonodajno-pravni komisiji in v komisiji za denacionalizacijo. Izvoljena je bila tudi v Družbeno polit. zbor skupščine obč. Nova Gor. in tam poleg drugega sodelovala v upravnem odb. Sklada stavbnih zemljišč. Imela je kritične pripombe na delo stranke SKD in 30. apr. 1992 iz nje izstopila. Postala je poslanka Slov. ljud. stranke (SLS) in prišla v nekatere njene najvišje organe.

Prim.: Osebn. podatki.

Stres

BOLE Franc, kmet, tigrovec, borec NOBJ, r. 5. dec. 1903 v Tomaju. Oče Franc, mati Terezija Šabec, kmetje. Osn. š. Tomaj, kmet. tečajni inž. Ušaja v Tomaju. B. je bil najbolj aktiven v ileg. protifaš. dejavnosti v Tomaju in na področju Krasa med Sežano in Stanjelom. Na sestanku z Vikt. Šoncem ga je v ileg. delo vpejil St. Černe, ki je bil sošolec, prijatelj in sodelavec bazoviških junakov v Trstu in z njimi prihajal iz Trsta na tajne sestanke v Tomaj. B. je s sodelavci dobival liter. na Proseku, od koder so jo v Tomaj nosili tudi Loj. Spanger s Proseka, Vlad. Štoka in Dragosl. Rupel s Kottovela in drugi. Z B. so aktivno sodelovali v Tomaju Vikt. Šonc, Stane Černe, v Dobravljah Jože Gulič, v Avberju Cir. Grmek, v Gradnjah Jože Turk, Milan Grmek itd. Černe, Šonc in Gulič so liter. nosili iz Trsta, zlasti od Ferda Bidovca. B. in Šonc sta ob faš. volitvah (24. mar. 1929) snela it. zastavo na gostilni v Dutovljah. Istega leta sta zažgala tudi otroški vrtec v Tomaju, ki zaradi majhne količine bencina ni zgorel. B. in J. Gulič sta po usmrtni bazoviških junakov v Bazovici sešila slov. zastavo (platno je dal Gulič, ki je imel trgovino) in jo razobesila na visokem kostonju v Koprivi. Nekoč se je pojavilo v Raši pet Komenčanov s trojko, ki je prinesla 2 pekl. stroja. J. Gulič je enega nesel Iv. Lebanu v Gor. B. in Jože Gulič bi morala podtakniti pekl. stroj na občini v Sežani, da bi ubila polit. tajn. faš. stranke Graziolija. Zaradi močne zastraženosti nista uspela priti v stavbo. B. in oče Danila Turka Dominik Turk, ki je imel mizarsko delavnico v Rocolu z več delavci, sta sodelovala in pomagala pri begu antifašistov v Jslu. Po naročilu Dominika Turka je odšel s kolesom na ogled ustaške postojanke v Gedi pri Bresci. Potreboval je pet dni. V Gedi je kupil razgled-

nico stavbe, v kateri so bivali ustaši. Vračal se je čez Montecchiaia ob Gardskem jezeru v Tomaj. Razglednico s podatki o ustaših je izročil Turku. Danilo Turk, ki so ga po begu pred Nem. iz Mrba It. aretirali v Lj. in poslali odslužit vojaščino, je prišel s činom seržente na dopust k babici v Tomaj. B. ga je pregovoril, da se ni vrnil v it. vojsko, in ga spremil k part. v Boršt. B. je bil petkrat zaprt, dvakrat v Coroneo, 3 mes. je prebil 1941 v internaciji v Corroccoli in imel več hišnih preiskav. Kot poverjenik Gor. matice je razdeljeval knjige v Tomaju in sosednjih vaseh. 1933 sta ga na poti v Avber lovila dva fašista, mu zaplenila knjige in potrdilo, da so knjige dovoljene. Moral se je zagovarjati pri poveljstvu faš. milice v Dutovljah. Naslednjega dne so mu med hišno preiskavo zaplenili 30 izvodov zbirke Gor. matice. - B. je bil od začetka aktivist NOB. Opravljal je pomembne funkcije; poleg drugih je bil tajn. OOF rajona za občine Tomaj, Dutovlje, Avber, Repentabor. Po reformiranju rajon. OOF je bil avg. 1944 dodeljen okraj. OOF Sežana. Po vojni je opravljal naloge tajn. in preds. ZB Tomaj, preds. kmet. zadruga in druge. Živi na svoji mali kmetiji v Tomaju.

Prim.: Pripovedovali: Fr. Bole, St. Černe, Jože Gulič, Milan Grmek, T. Gulič, Vik. Birsa iz Branika.

Rut

BOLE Marcela (Alojzija), roj. GEC, pesnica, r. 18. jun. 1914 v Šepuljah pri Tomaju, živi v Melbourne v Avstraliji. Oče Peter Gec, kmet, mati Justina Žvab. Dovršila je osemletno privatno šolo pri šolskih sestrah v Tomaju, od tega pet let v it. Opravila je tečaj za vezenje na stroj (1930), se izučila za šiviljo, dopolnila krojni tečaj v Trstu 1950 in dosegla diplomno vezenja na roke. 28. maja 1939 se je poročila s Silvestrom Boletom in živela v Sosljanu, po zadnji vojni na Opčinah. 1955 se je preselila z možem in dvema hčerkama v Avstralijo (ladja Toscana), se naselila v Melbourne, delala do upokojitve v tekstilni tovarni, se vključila v tamkajšnje slov. kult. življenje, začela pisati in priobčevati pesmi, pobudo pa so ji dale slov. radijske oddaje, sestanki pri Slovenian Art Society, Cerkevno središče in Vestnik, ki je objavljala njene pesmi. - V Melbourne je izdala v samozal. tri pesniške zbirke: *Kraški izlivi* 1984; *Iz Krasa po svetu* 1985; *Kraški odmevi* 1991. - B. je samo-

rastrnica, saj se je samo prva tri leta v osn. šoli učila slovenščine. To se ji pozna, zato je njen pesniški izraz preprost, kmečki, tak, kakršnega se je naučila kot deklet doma in pozneje v občevanju s sorojaki, vedno sredi tuje jezikovnega morja. O svojih pesmih pravi: »Za študirane ljudi / moja pesem dobra ni, / kot Kras preprosta je, / a resnico ti pove.« Iz pesmi dehti pesničina ljubezen do rodnega Krasa, do slov. jezika in ljudi, čeli vrsti kraških vasi je posvetila slavnemu pesem. Navezana je tudi na novo domovino Avstralijo in se veseli uspehov, ki jih slov. ljudje tam dosegajo. Skrbi pa jo jezik mladine, ki uporablja vedno več angleških besed. Uvodno besedo v tretjo knjigo je napisala Draga Gelt.

Prim.: M. Jevnikar, Marcela Bole, *Kraški izlivi*, M(Trst) 1985, 139-40; Ob tretji pesniški zbirki M. Bole iz Šepulj, PDK 15. jan. 1992; Župnijski urad Tomaj 31. jan. 1992.

Jem.

BOLKO Leopold, veleposestnik, deželni poslanec, r. 18. avg. 1841, u. 9. febr. 1927 v Gor. Oče Anton, veleposestnik, mati Marijana. Bil je dolga leta župan v Črničah, delal je v upravnem svetu vipavske železnice (od 1903). V razredu slov. veleposestva je bil na splošnih volitvah 11. dec. 1901 izvoljen za eno mandatno dobo v gor. dežel. zbor. B. je bil tudi lastnik podjetja, ki je imelo v zakupu opravljanje poštnih služb na relaciji Razdrto-Gor.

Prim.: Gab II 63, 113 (imenuje ga napačno kot Anton); Župnij. arhiv Črniče; GorS 16. febr. 1927; V. Melik, *Volitve na Slovenskem 1861-1913*, Lj. 1965, 369; F. Juriševič, *S pošto skozi preteklost Slov. Primorja in Istre*, Koper 1981, 85.

B. Mar.

BOMMARCO Antonio Vitale, petnajsti goriški nadškof, minorit, r. 21. sept. 1923 na otoku Cresu v Kvarnerskem zalivu. Oče Luigi (pred poitalijančenjem priimka se je pisal Bolmarcich), mati Ivana Susič. Po osn. š. v roj. kraju je enajstleten 7. okt. 1934 vstopil v semenišče redovnikov minoritov v kraju Camposampiero (PD), kjer je dovršil sred. šolo. Noviciat je začel 7. sept. 1939 v samostanu pri sv. Antonu v Padovi. Prve zaobljube je opravil prav tam 8. sept. 1940, slovesne pa 4. okt. 1945. Filoz. in teol. je študiral v Bresci in Padovi in bil 8. dec. 1949 posvečen v duhovnika. Novo mašo je pel za

Božič 1949 v Gorici. 1952 je bil izvoljen za gvardiana samostana sv. Petra v kraju Barbozza pri Trevisu, to službo je opravljal do 1961. V istem samostanu je bil v letih 1958-61 tudi rektor semenišča za redovne brate. Od 1961 do 1964 je bil vodja in glavni ured. lista Messaggero di Sant'Antonio. Jul. 1964 je bil izvoljen za provinciala padovanske redovne province, potrjen na provincialnih kapitljih 1967 in 1970. Na zasedanju generalnega kapitlja v Assisiju 20. jul. 1972 so ga izbrali za vrhovnega predstojnika minoritov ali konventualcev. Potrjen je bil tudi 1978. Sv. oče Janez Pavel II. ga je 11. nov. 1982 imenoval za goriško-gradiščanskega nadškofa. Posvečen je bil v cerkvi sv. Petra v Rimu na praznik sv. Treh kraljev 1983 skupaj s 13 drugimi novimi škofi. Slovesnosti se je udeležilo kakih 700 vernikov in nad 40 duhovnikov iz gor. nadškofije, od teh je bilo kakih 60 slov. vernikov. Med mašo naslednjega dne je B. spregovoril tudi v slov. in dejal: »Vesel sem, da lahko danes pozdravim v vašem materinem jeziku tudi predstavnike slovenske skupnosti, ki so prišli v Rim na moje škofovsko posvečenje. Dejstvo, imeti v škofiji en jezik več, še eno kulturo, smatram kot neizmerno bogastvo, če le-to prispeva k večjemu ravnovesju in čim popolnejšemu skupnemu življenju ter medsebojnemu sodelovanju...« - V Gor. je bil slovesno umeščen 6. febr. 1983, tudi ob tisti priliki je nagovoril slov. vernike in dejal, da »žal še ne poznam vašega jezika, vendar sem prepričan, da to ne sme biti ovira za medsebojno razumevanje in sodelovanje...« S slov. verniki se je uradno srečal 13. febr. 1983 v štandroški cerkvi. Ob tej priliki je obljubil, da se bo učil slovenščine in se zavzel za ustanovitev personalne slov. župnije v Gorici. - Z revizijo konkordata iz 1929, ki je stopila v veljavo z zakonom št. 222 z dne 20. maja 1985, je tudi gor. nadšk. doživela velike spremembe. Namesto 94 župnij. cerkvá je bilo priznanih za pravne osebe 90 župnij. Slov. pastoralno središče je ohranilo status »kakor - župnije«, kan. 516, par. 1, ki ga je pridobilo 1972 na osnovi nadškofij. odloka, ki se sklicuje na cerkveno pravo. Prišlo je torej do nekaterih tudi ozemeljskih sprememb ter razdelitev župnij. Spremembe in prepisi zemljišč in drugih nepremičnin, do katerih je prišlo po ustanovitvi škofij. zavoda za vzdrževanje duhovnikov (ustanova je sad novega konkordata), so vzbudile

tudi nesoglasja in polemike. Spremembam so v glavnem botrovala pastoralne potrebe. V okviru sprememb, ki so bile mogoče na osnovi novega sporazuma med Sv. sedežem in it. državo, je nadškof 25. jan. 1986 naslovil na pristojno kongregacijo prošnjo za vrnitev prvotnega naslova nadškofiji, ki naj bi se kot pred jožefinskimi reformami in ukinitvijo 1787 imenovala le Goriška nadškofija brez pridevnika »gradiščanska«, nadalje je predlagal, naj bi postala sedež Metropoliije oglejske cerkvene province. Kongregacija za škofo je z odl. z dne 30. sept. 1986 sprejela le prvi del prošnje. Uradno je torej spet Goriška nadškofija, nadškof. sedež v Gradišču pa so dali v seznam sedežev naslovnih nadškofij. - B. je nadaljeval delo svojega predhodnika msgr. Cocolina (gl. čl.) glede navezovanja stikov s koprsko škofijo. K temu je prispevalo urejanje gospodarskih in nepremičninskih vprašanj po ustanovitvi koprške škofije 1977. B. je dal pobudo za vsakoletno romanje vernikov obeh škofij na Sveto Goro in za ustanovitev Stalne medškofij. komisije za dialog med verniki ob meji, ki sta jo ustanovila gor. in koprski ordinariati 25. dec. 1988, da bi prišlo do pozitivne pastoralnih stikov v dekanatih goriškega in novogoriškega območja. - Nekaj mesecev po posvetitvi je slov. javnost presenetil z izjavami za turinski dnevnik La Stampa, ki je 8. sept. 1983 objavil članek Francesca Santinija o Pohabljeni blaginji Gorice. V njem je B. izrazil odklonilna stališča do razmejitev in Osimskih sporazumov. Tudi nadškofovo pojasnjevalno pismo ni popolnoma razjasnilo njegovih stališč do manjšinske problematike. - Ob videmskem nadškofu Battistiju in trž. škofu Bellomiju je tudi B. podpisnik pisma z dne 8. okt. 1985, ki so ga naslovili senatni komisiji, ko je ta obravnavala zakonski osnutek o globalni zaščiti slov. narodne skupnosti v It. V njem je med drugim rečeno: »Nadalje smo prepričani, da je takšen zakon pravičen in potreben...« Nadalje izražajo željo, da bi zakon »naši slov. manjšini pravno zagotovil tisto, kar v dobrni meri že uživa na kulturnem, družbenem in gospodarskem področju, in da bo te pravice raztegnil tudi na kraje, ki jih sedaj ne uživajo«. Ob tem pa še, »da bi morali pravico posameznikov do uporabe lastnega jezika urediti za tista javna telesa, kjer te pravice pridejo v poštev. Na koncu želimo,« je re-

čeno v pismu, »da bi upoštevali težave, ki bi jih utegnili povzročiti zakon o zaščiti manjšine nasploh, posebej pa tam, kjer bi prebivalstvo, ki pripada večini, moglo čutiti negativne posledice.« Pismo je med Slov. pozitivno odmevalo, čeprav so mnogi ugotavljali, da je nedoručeno še posebej glede zadnje trditve. - Pred papeževim obiskom v F-Jk, v deželi se je mudil od 30. apr. do 3. maja 1992, je *Il Giornale* 19., 22., 26. in 30. apr. objavil niz člankov o Cerkvi na Trž. in Gor. in o narodnih napetostih pred papeževim obiskom, ki jih je napisala Gabriella Fortuna. V zadnjem nadaljevanju, ki je v glavnem posvečeno razmeram na Goriškem, B. izraža zadovoljstvo, da so odnosi med Italijani in Slovenci v Gorici manj težavni, kot so v Trstu, k čemur, trdi, je prispevala tudi gor. Cerkev. Izrazil je tudi svojo načelno naklonjenost za odobritev zaščitnega zakona za manjšino, obenem pa menil, da se slednja preveč pritožuje in se ne zadovolji s tem, kar ji država že desetletja nudi. - Ob samem obisku Janeza Pavla II. v Gorici, 2. maja 1992, je papeža pozdravil tudi po slov. z nazivom Sveti oče. K maši je povabil tudi koprškega škofa Piriha (gl. čl.), ki je maševal na papeževi levici. V pozdravnem nagovoru pa je B. poudaril, kako je obmejno mesto Gorica znalo ustvariti pri ljudeh miselnost povezovanja, mostu, ki povezuje in ne ločuje. »Goriška Cerkev, ki jo v večini sestavljajo Italijani,« je dejal, »je znala živeti in biti zgled srečavanja kultur, različnih jezikov in etnij, kot so it., slov., furl., bizjaška, istrska in nemška. Pred nami je težavna pot, tudi zaradi vzajemnih nezaupanj, a moramo biti odprti do ustvarjanja občestva.« Slov. prisotnost na Travniku se je odražala tudi med duhovniki, saj so se domačim pridružili številni iz Sje, nato v branju berila, petju in molitvi.

Prim.: Letopis Gor. nadšk. 1991, 45-49, 70; J.M., P. Anton Vital Bommarco novi goriški nadškof, *KoIGMD* 1984, 35-39; Francesco Santini, *Il benessere mutilato di Gorizia*, *La Stampa* 8. sept. 1983; B-ovo pismo in F.S. odgovor, 2. okt. 1983; Kaj se dogaja v Gorici, *NL* 15. sept. 1983; *KatG* 29. sept. 1983; *M(Trst)* 1983, 113; *PDk* 21. sept. 1983; *Družina* 17. nov. 1985; *PDk* 30. mar. 1986; L. Bellomi, *Meje in mostovi*, *Trst* 1992, 107-08; Gabriella Fortuna, *Il vescovo di Gorizia*, *questi sloveni si lamentano troppo*, *Il Giornale* 30. apr. 1992.

M. Tavčar

BONAZZA Sergio, profesor, slavist, r. v Dolini pri Trstu 26. okt. 1938, živi v Bocnu. Oče Anton, delavec, mati Cecilija Strani, gospodinja. O. š. je dokončal v domačem kraju, niž. gimn. pri Sv. Jakobu v Trstu; maturiral na DTTZ Žiga Zoisa v Trstu 1960. Na Fak. za tuje jezike in književnosti U v Benetkah je 1970 diplomiral z nalogo *Il gruppo letterario Pereval e le polemiche letterarie negli anni '20 in Russia*. Takoj zatem se je vpisal na slovansko filologijo dunajske U in tu ponovno diplomiral s tezo *Rußland unter Ivan IV. Ein unbekannter Bericht aus der Mitte des 16. Jahrhunderts*. Izpopolnjeval se je na U v Pragi, Beogradu, Sarajevu, Ljubljani, Bratislavi, Bautznu in drugod ter se udeleževal slavističnih srečanj in kongresov tako v Italiji kot v tujini (Varšava, Zagreb, Beograd, Kijev, Moskva, Dubrovnik, Göttingen, Innsbruck, Chicago idr.), na katerih je tudi predaval. Na Trgovskem tehničnem zavodu z nem. uč. jez. v Bocnu je od 1970 poučeval it. jezik in književnost. Od nov. 1970 je bil pov. prof. za slov. jez. s knjiž. na U v Neaplju (Istituto Universitario Orientale di Napoli), po letu 1983 je bil pov. prof. za slovansko filologijo na U v Veroni. 21. mar. 1987 je nastopil službo rednega prof. za slov. jezik s knjiž. na U v Vidmu. Tako je videmska slovenistika dobila po 17 letih obstoja svojega prvega in edinega ordinarija za slov. v Italiji. Od 1. nov. 1990 pa je redni prof. za slovansko filologijo in ruski jezik na U v Veroni. B. v glavnem preučuje Jerneja Kopitarja in njegovo obsežno delo; o tem je izdal knjigo *Bartholomäus Kopitar, Italien und der Vatikan*, Trofenik, München 1980, 376 str. Objavil je tudi veliko število razprav in esejev s področja slavistike na splošno in starejše slov. knjiž., npr. o Cirilu in Metodu, o poznavanju slovenskega in slovanskega sveta v It., o sprejemanju in odmevih Danteja pri Slovencih, o Baudouinu de Courtenayu in vprašanju čakavščine v zahodnih slov. narečjih, o problemu glagolice na splošno in glagolskih napisih na Tržaškem, Goriškem in Čedadjskem, o Vuku Karađiću, o vprašanju pismenstva pri Rusih in o marsičem drugem s področja slavistike in slovenistike še posebej.

Prim.: Arhiv DTTZ Žiga Zoisa, Trst; Arhiv OZE pri NSK-Trst; poročila AIS.

Ured.

BONČA Valter, športnik - kolesar, r. 17. mar. 1968 v Lj., živi v Idriji. Oče Ivan, rudar, mati Gabrijela Hladnik, delavka. Osn. š. je obiskoval v Idriji in jo končal 1983, do 1987 je obiskoval sred. živilsko š. v Kranju (poklic živilski tehnolog). Kot športnik se je sprva poskusil v smučarskih tekih, 1981 pa se je zapisal kolesarstvu (trener Stane Velikajne). Od 1981 do 1983 je bil član kluba Soča Kobarid, od 1983 do konca 1989 je kolesaril za Kolesarsko društvo Sloga 1902 iz Idrije. Od jan. 1987 do jan. 1988 je bil vojak v Novem mestu, kjer so mu omogočili priprave za Olimpijske igre v Seulu (1988). 1990 je postal član celjskega Merxa, dobil dvojno licenco in tekmuje tudi za avstr. klub Bosch Küche Winthertur KTM iz Braunaua. Od 1992 tekmuje za lj. Astro, ostal pa je član avstr. moštva. - Nastopal je v pionirski, mladinski in danes v članski konkurenci. V kategoriji pionirjev je v Murski Soboti (1982) na prvenstvu Sje zasedel drugo mesto. V konkurenci mlajših mladincev (1983) v Radencih državni prvak v cestni vožnji, istega leta je v Novem mestu postal državni prvak na kronometer, v Kobaridu (1984) pa državni prvak v gorski vožnji. Kot starejši mladinec je na dirki po Češki 1985 dosegel četrto mesto, 1986 pa je zmagal. 1985 je postal balkanski prvak v cestni vožnji za posameznike v Novem mestu, kot član reprezentance Jsle je slavil zmago na balkanskih igrah 1986 v Novem mestu in v Bolgariji. Na etapni dirki »Dusika Rundfahrt« v Avstriji je (1986) dosegel tretje mesto v skupni razvrstitvi. - Prvi pomembnejši nastop v članski konkurenci so bile Olimpijske igre v Seulu (1988); tekmoval je v posamezni kot ekipni razvrstitvi, in v ekipi Jsle takrat dosegel 14. mesto. Poleg tega se je udeležil tudi Olimpijskih iger v Barceloni (1992) ter prispel na cilj v času četrto-uvrščenege. Sodeloval je na svet. prvenstvih v Franciji (1989) in v Nemčiji (1991). Kar dvakrat (1989, 1992) je zmagal na mednar. dirki po Avstriji. Na etapni tekmi Alpe-Adria (1990) v ekipi Sje je zasedel četrto mesto, 1991 pa je zmagal na avstr. prvenstvu za pokal Avstrije.

Prim.: Osebnosti podatki (razgovor 21. avg. 1992 v Idriji).

Bevk

BONINI Fabio, inženir elektronike, gospodarski in kulturni delavec, r. 18. jun. 1940 na Lesah (obč. Grmek) v Benečiji. Oče Anton, občinski uslužbenec, mati Ada Clodig (Klodič) je iz dru-

žine Klodičev, ki je dala številne znamenite osebnosti (Ivan Klodič, Anton Klodič idr., gl. čl.). Osn. š. je obiskoval v Hlodiču; v njej je vladalo veliko nasprotovanje slovenščini, a pri nauku, ki ga je v cerkvi Marije Dobrega sveta na Lesah poučeval narodno zavedni duhovnik Artur Blasutto (gl. čl.), se je B. privajal slovenščini, ki jo je sicer v narečju poznal že od doma. Po nižji sred. š. v Čedadu je prav tam hodil tudi na Licej Paola Diacona in ga zaključil s klas. maturo. - Ves čas šolanja v Čedadu je bil gojenec drž. zavoda (Convitto Nazionale). Vpisal se je na oddelek za elektroniko na tržaški U (diploma 1967). Vojaški rok je odslužil kot častnik it. vojaškega letalstva. Takoj po vojaščini je bil krajši čas v službi pri podjetju Auso Siemens v Milanu, od tod je prišel v tovarno Zanussi v Pordenonu in tu delal do 1973; novo službeno mesto je dobil v podjetju Caber v Montebelluni pri Trevisu, kjer je ostal do 1979. To je prelomno leto v njegovem življenju, saj se tedaj vrne med svoje rojake v Benečijo in sodeluje pri načrtu za otvoritev novih slov. podjetij, ki so začela rasti po potresu 1976. - Na začetku je bil preds. gradbenega podjetja Benedil, potem preds. podjetja Beneco, ki proizvaja športne artikle. Nazadnje gre k TKB, in ko 1991 ta banka odpre podružnico v Čedadu, postane njen rav. Kljub službi zunaj Benečije kaže že v 60-tih letih B. veliko zanimanje in zavzetost za kult. in polit. prebujanje v Benečiji. Tako je skupaj z Rinom Marchigom, Aldom Clodigom, Mariom Bergnachom in drugimi pobudniki kult. društva na Lesah, iz česar kmalu nastane Kulturno društvo Rečan. 1975 kandidira na volitvah za občinski svet občine Grmek na državljanski listi »Rinnovamento«, ki se izjemno uveljavi in premaga listo it. nacionalistov; B. postane župan občine Grmek (Grimacco) in ga za to funkcijo še dvakrat ponovno potrdijo (1980, 1985). Z odločilno podporo soupravljalcev, zlasti nekaterih odbor-nikov (Canalaz, Rucli, Chiabai, Gariup, Tomasetig, Scuoch, Vogrig) si uspešno prizadeva za družbeni in gospodarski razvoj svoje občine. Glavna in najvažnejša naloga je bila B. vsleč obramba in ohranitev domače slov. kulture. B. ima zasluge, da so bili uresničeni številni temeljni načrti v korist občinske skupnosti. V tem oziru je bila ta občina ena redkih, ki je znala prav oceniti pomoč, ki je prišla iz Slov.

Med gospodar. podvigi je vredno omeniti težko borbo za ustanovitev ovčerejske zadruga v Topolovem, čemur so divje nasprotovali nacionalisti, tudi za ceno pomora številne črede, a za druga vseeno v redu deluje. Občinska uprava je poskušala vpeljati v osn. š. v Hlodiču nekaj slov. kulture, pri tem pa je trčila ob hudo nasprotovanje vedno istih nacionalistov, ki so ustrahovali nekatere učiteljice, vendar je bilo nekaj le narejenega. Grmeška občina je bila prva, ki ji je na znani vladni vprašalni obrazec uspelo formalno izjaviti, da so njeni občani it. državljeni slov. jezika. Obenem je bilo sprejeto načelo, da znanje slov. narečja pomeni upoštevanja vreden pogoj za občinske natečaje (razpise). Prav tako je bil Grmek prva občina v Benečiji, ki je poleg it. cestnih krajevnih napisov postavila tudi napise v krajevnem slov. narečju. Zaradi vseh prizadevanj za prebujo in razvoj v Benečiji so B. divje napadali s premišljeno obrekovalno gonjo. Bil je tudi tarča napadov po časnikih, med katerimi se je odlikoval nacionalistični list *La voce del Friuli orientale*, ki ga je v Hlodiču oblikovalo Kulturno društvo J. Stellini, pokrival pa ga je ur. odb., ki so ga sestavljali Alida Cendon, Mario Ruttar in Renzo Marseu. - Kot predstavnik grmeške občine je B. član številnih nadobčinskih ustanov in organizacij: Gorske skupnosti Nadiških dolin, Konzorcija za industrijski razvoj vzhodne Furlanije, Krajevne zdravstvene enote za Čedad in okolico, Trgovinske zbornice v Vidmu idr. B. je pogost avtor člankov v krajevnih listih, zlasti še v Novem Matajurju. Kot dejaven član ali predstavnik mnogih organizacij slov. manjšine v It. je član pokraj. odb. SKGZ za Videmsko pokrajino. Ko je bila 1991 ustanovljena Zveza Slovencev videmske pokrajine, je postal član odb. tega združenja. Tudi je preds. čedajskega odseka Slov. gospodar. združenja.

Prim.: Osebni podatki; *Atti del convegno delle liste civiche a Resia nel 1981* (izd. Kulturno društvo Studenci).

Pšč.

BOSTJANČIČ Franc, gospodarstvenik in politik, r. 19. sept. 1935 v Podgradu pri Ilir. Bistrici, živi v Ajdovščini. Oče Franc, gostilničar in trgovec, mati Jožefa Primc, gospodinja. Po osn. š. v Podgradu je B. obiskoval gimn. v Postojni in tam maturiral 1954. Na Fak. za agronomijo, gozdarstvo in veterino lj. U je študiral gozdarstvo in diplomiral 1961. Le nekaj mesecev po

študiju je bil zaposlen v podjetju Snežnik, od 1. jul. 1963 pa je v Tovarni pohištva LIPA v Ajdovščini. Pripravnik, obratovodja in od 1968 direktor. V tem času je ajdovska LIPA iz začelja slov. lesno predelovalne industrije prišla v sam vrh in se uveljavila predvsem na ameriškem trgu, poznana pa je tudi kot veliko-dušen sponzor (dvorec Zemono, Betnavski grad). V samostojni slov. državi je B. član Ekonomskega sveta Sje, poslanec v Zboru združenega dela Skupščine Sje in župan občine Ajdovščina.

Prim.: Osebni podatki; Slovenski almanah 1992, 65. Svd.

BOŽIČ Bogdan, časnikar, r. 27. jul. 1946 v Idriji, živi v Sempetru pri Gor. Oče Ivan, rudar, mati Frančiška Brus, gospodinja. Osn. š. in gimn. je končal v Idriji (matura 1965) ter študiral na Višji upravni š. v Lj. (1965/66 in 1966/67). V gimn. in študentskih letih se je preživljal s priložnostnimi deli v idrijskem rudniku in lesni industriji ter pri lj. Geološkem zavodu, koprskem radiu in lj. Delu. Dve leti, od druge polovice 1967 do nov. 1969, je bil redno zaposlen kot vodja Mladinskega kluba v Idriji. Jun. 1970 se je zaposlil kot časnikar pri PrimN (ur. Nova Gor.). Med 1977-88 je bil vodja uredništva, od tega dve mandatni dobi odg. ur., zdaj je zadolžen za gospodarstvo. - Prva leta službovanja pri PrimN je poročal največ o dogajanjih v idrijski občini. Odmevni so bili zlasti njegovi prispevki o mladih ljudeh, o delu in življenju na vasi. V letih popotresne obnove na Tolminskem je z angažiranim pisanjem veliko pripomogel k ustvarjanju delovnega razpoloženja med tamkajšnjim prebivalstvom. Tolminska občinska skupščina mu je zato podelila posebno priznanje. Po 1988 se je osredotočil na objavljanje prispevkov o gospodar. življenju na Primor., posebno o razvoju podjetništva in tržnega gospodarstva. Ciklus uspešnih fotografskih posnetkov junijske vojne v Sji (1991) je razstavljal po Primor. in v It. Njegove reportaže iz Albanije (febr. in mar. 1992 v PrimN) so ponatisnili nekateri nemški časopisi. Priobčil je precej gospodar. zapisov iz življenja slov. narodnostne skupnosti v It. Sodeloval je še v GospV, NZ in drugod. Od 1973 je član Društva novinarjev Sje. Na njegovo pobudo je bila ustanovljena severnoprimer. sekcija tega društva.

Prim.: Osebni podatki; PrimN 1970 in sledeči. Kvčč

BOŽIČ Boris - Yuri, slikar, r. 1. avg. 1952 v Rieti, od 1985 živi in ustvarja kot svobodni umetnik na Mostu na Soči. Oče Ivo, delavec, mati Jožefa Brezavšček, delavka. 1955 je s starši emigriral v Kanado in skoraj trideset let preživel v Torontu, tu odraščal, se šolal, študiral, opravljal različne priložnostne poklice, se seznanjal z umetnostjo in začel s samostojnim likovnim delom. Po osn. š. (1958-65) je obiskoval privatno kat. gimn. (1965-70). 1970 se je vpisal na York University, Faculty of Fine Arts Toronto, kjer je študiral dokumentarno in eksperimentalno fotografijo, grafiko (jedkanico in sitotisk) in slikarstvo. 1972 je prvič potoval v domovino, sledila so študijska potovanja po Kanadi in ZDA. Po diplomi (1974) si je želel nabrati novih življenjskih izkušenj, zato se je priključil skupini profesionalnih godbenikov in z njimi tri leta potoval in nastopal po Kanadi. Istočasno je izpopolnjeval fotografijo in se dokopal do idej in simbolov, ki so se pozneje odražali v njegovem slikarstvu. Naslikal je prva platna, ki jih zaznamujejo vplivi nadrealizma, metafizike in futurizma. 1977 se je poslovil od glasbe, se za dve leti zaposlil v tovarni in se posvetil oblikovanju kolažev. Prvo razstavo svojih del je pripravil 1979 v lastni režiji in bil deležen ugodnih ocen. Istega leta je pustil delo v tovarni in se nato tri leta preživljal kot taksist z vožnjami po Torontu. Ker so se starši vrnili v Sjo že 1977, je lahko tudi sam skoraj celo leto 1981 preživel na Mostu na Soči in se predal intenzivnemu slikanju. Rezultate je predstavil na razstavah v Tolminu (Knjižnica Cirila Kosmača), Lj. (Kemijski inštitut Boris Kidrič) in Postojni (Knjižnica Bena Zupančiča). 1982 se je vrnil v Toronto in še vozil taksi. Pozimi 1984-85 je bil znova doma pri starših in v febr. 1985 postavil v Tolminu nekakšno retrospektivo vsega dotedanjega dela. Razstavil je risbe, dokumentarne in eksperimentalne fotografije, jedkanice, sitotiske, konceptualne kolaže, tipografije in platna z akrilom, skupaj nad sto eksponatov. Spomladi 1985 je zadnjič potoval v Toronto, se že v avg. dokončno vrnil v Sjo in sodeloval na sept. skupinski razstavi izseljenjskih umetnikov v Cankarjevem domu v Lj. 1986 je pripravil tretjo samostojno razstavo v Tolminu, si uredil slikarski atelje in postal član Zveze društev slov. likovnih umetnikov. V razdobju 1987-91 je pripravil osem samostojnih razstav,

se udeležil petih skupinskih razstav in sodeloval na dveh slikarskih kolonijah. - Njegov slikarski razvoj je izhajal iz »magičnega realizma« - umetnostne tendence, ki se je v šestdesetih letih uveljavila v ZDA in Kanadi. Poznejši občasni ekskurzi v konstruktivizem, ko je študiral splošna razmerja sil in napetosti likovne površine, so dali slutiti, da ga omenjeni način slikanja ni več zadovoljeval. Vseskozi je težko potegniti črto med njegovimi likovnimi in fotografskimi stvaritvami, ker se med seboj tesno prepletajo. V povezavi z eksperimentiranjem v fotografiji se pri slikanju poslužuje tudi projiciranja na platno, s čimer dosega zanimive disperzije svetlobe in barv, ki izzivajo k novim aplikacijam s čopičem. - Samostojne razstave: 1981 - Tolmin; 1982 - Lj. in Postojna; 1985 - Tolmin, Gal. Knjižnice Cirila Kosmača in Postojna, Knjižnica Bena Zupančiča ter Ilirska Bistrica, Knjižnica Maksa Samse; 1986 - Tolmin, Gal. knjižnice Cirila Kosmača in Kobarid, hotel Matajur; 1987 - Škofja Loka, Gal. Loški muzej in Beograd, Mednar. press center Tanjug; 1988 - Tolmin, Gal. Knjižnice Cirila Kosmača in Nova Gor., Likovna vitrina; 1989 - Idrija, Gal. Idrija in Bovec, Kulturni dom; 1990 - Lj., Gal. Commerce; 1991 - Tolmin, Gal. Knjižnice Cirila Kosmača. - Skupinske razstave: 1985 - Lj.; 1988 - Lj., Pionirska knjižnica, Lj., Cankarjev dom, Tržič (Monfalcone), Lj., Likovno razstavišče Rihard Jakopič; 1989 - Nova Gor., Gal. Meblo. - Ex tempore in kolonije: 1989 - Šmartno v Brdih, Ex-tempore, Slikarska kolonija in Bovec, Kolonija »Rudi Kogej«.

Prim.: Osebni podatki; N. Blazetič, PrimN 1. febr. 1985; J. Šavli, NL 17, apr. 1986; Arhiv Mestnega muzeja Idrija; Boris Yuri Božič, avtobiografija (Most na Soči, 11. dec. 1986 - tipkopis, Mestni muzej Idrija).

Kvčč

BOŽIČ Božidar (Božo, Darko), ekonomist, publicist, časnikar, r. 20. nov. 1907 pri Sv. Luciji (Most na Soči), živi v Bgdu. Oče Božidar, slaščičar (iz Klavž pri Podmelcu), mati Pavlina Kuštrin, gospodinja (iz Podmelca). Osn. š. v Lj., sred. š. v Kranju in Lj., kjer je maturiral na trgov. akad. (1927). 1941 je končal visoko ekonom. š. v Bgdu (diplomirani inž. ekonomije). Po sred. š. je opravil vojaški rok v it. vojski, dec. 1930 se je vrnil v Jslo in služboval v bančni službi v Zgbu. Na povabilo dr. Draga Marušiča (gl. čl.) je postal stenograf v jslj skupščini.

Med vojno je v Bgdu delal v protinacističnem odporu. Po osvoboditvi Bgda (okt. 1944) se je posvetil časnikarstvu, kar je pred vojno sicer opravljajal priložnostno (športna poročila za lj. S). Delal je pri Tanjugu, bil stenograf pri AV-NOJ-u, učil je na š. za računovodje, bil direktor zveznega podjetja, delal v organih srbske vlade in se ponovno vrnil k Tanjugu (takrat je poročal tudi za SPor). Potem je služboval v direkciji za strojogradnje Srbije, na lastno željo je bil šest mesecev v Kopru (1951), kjer je bil stenograf pri tamkajšnji radijski postaji in obenem poročal za bgd. Politiko. Po vrnitvi v Bgd se je zaposlil pri svetu za industrijo Srbije, nato pri Zavodu za načrtovanje Srbije in končno pri industrijski zbornici Jsl. 1962 se je upokojil. - 1951 je bil stalni bgd. dopisnik tržaškega PDK, pri listu je sodeloval 27 let. Skoraj sočasno je dopisoval za avstr. agencijo APA in za nemško športno agencijo SID (iz Neussa pri Düsseldorfu). B. je pred drugo svet. vojno in po njej delal v organizacijah Slovencev v Bgdu.

Prim.: Osební podatki (pismi I. Uršičevi z 2. febr. 1992 in B. Marušiču z 12. mar. 1992).

I. Ur. in B. Mar.

BRADAMANTE Mihovil, antifašist, r. 30. dec. 1904 v Stinjanu pri Pulju, u. 25. maja 1967 v Zgbu. Osn. š. v rod. kraju, gimn. v Pazinu in na Sušaku, ekonomske vede na U v Trstu in Bariju. V študentskih letih se je vključil v javno delovanje med istrskimi Hrvati in med študijem v Trstu sodeloval pri časniku Istarska riječ. Okt. 1928 je policija odkrila B-evo obveščevalno delo v korist Jsl. B. se je za ta namen vpisal na U v Bariju in od tam pošiljal podatke obveščevalnemu majorju Antonu Kolkaju na Sušaku. Bil je postavljen pred posebno sodišče skupaj z dr. Mirko Vratovićem, Angelom Kukanjo, Antonom Ivešo in drugimi, ki so bili obtoženi »illegalne organiziranosti«, ko so v okviru prepovedanih društev Dijaške matice in polit. društva Edinost skrbeli za dijaške podpore. B. je bilo dokazano vohunsko delo, zato je bil 11. jul. 1930 obsojen na enotno kazen 12 let in pol zapora. V zaporu je prebil pet let, nato je 1936 zbežal v Jslo. Služboval je v bančni službi v Zgbu in Bgdu. Bil je član vodstva zveze emigrantov iz Julijske krajine. Ob zasedbi Bgda so ga nem. oblasti aretirale, več časa je prebil v zaporih v Berlinu. Po izpu-

stitvi iz zapora se je naselil v Zgbu, kjer se je vključil v narodnoosvob. gibanje. Po maju 1945 je služboval v finančnih ustanovah na Hrvaškem.

Prim.: PDK 3. jun. 1967; Aula IV (slov.), 27; Cermelj, Slovenci 319; Pazinski memorijal 2, 1971, str. 141, 154; Vjesnik historijskega arhiva u Rijeci 6-7/1961-1962, 50; M. Kacin-Wohinz, Prvi antifašizem v Evropi, Koper 1990, 129, 130, 269, 270, 276.

B. Mar.

BRATINA Bojan, ravnatelj, publicist, kulturni delavec, r. 10. jan. 1950 na Predmeji, živi v Novi Gor. Oče Vojko (1923-1957) je bil invalidsko upokojeni oficir in znan prosvetni delavec v domačem kraju, mati Ivanka Lahajnar (1924-1979), medicinska sestra. Po očetovi tragični smrti se je družina preselila na materin dom v Čezplez pri Cerknem, 1963 pa v Novo Gor., kjer je B. obiskoval gimn. (1964-68), nato pa študiral slov. in rus. književnost na Filoz. fak. v Lj. Med študijem je sodeloval na različnih liter. večerih ter v študent. organizacijah kot npr. v Klubu gor. študentov, Forumu, Akad. pev. zboru Vinko Vodopivec itd. Ko je 1975 diplomiral, je bil najprej prof. slov. v Šolskem centru za blagovni promet v Novi Gor., v letih 1979-85 pa tudi predstojnik upravno administrativne usmeritve na isti šoli. Od 1985 je ravn. Naravoslovnega srednješol. centra v Novi Gor. ter je poskrbel za pospešen razvoj te nekdanje gimn. (dozidava stavbe, širitev in uvajanje novih izobraževalnih programov, sodelovanje s Kolidžem združenega sveta). Istočasno se je uveljavljal v družbenopolit. življenju občine, delal v različnih organih SZDL in ZKS, bil član obč. delegacije za skupščino Rep. Sje, preds. skupščine kultur. skupnosti Nova Gor. (1982-86), član različnih organov republ. samoupravnih skupnosti za kulturo in za izobraževanje, tajnik ured. revije Primorska srečanja (1976-80), od 1990 preds. liter. kluba v Novi Gor. - Že v osnovnošol. glasilih je objavil prve pesmi ter nadaljeval v dij. glasilu Človek (Nova Gor. 1967-70), ki ga je eno leto tudi sourejeval. Od 1978 objavlja predvsem v PrimSreč kritike in recenzije primor. pesniških del. Razčlenil je dela Nevina Birse (PrimSreč 1977, št. 6, str. 56; 1980, str. 118; 1990, str. 510), Francija Černigoja (1986, str. 89; 1990, str. 509), Marija Čuka (1983, str. 118; 1985, str. 57), Romana Firmanija (1982, str. 149), Staneta Kosovela (1982, str. 234), Mirana Košuta (1991, str. 234), Marka Kravosa (1980, str. 185;

1985, str. 303), Franceta Magajne (1983, str. 57; 1986, str. 118), Aceta Mermolje (1980, str. 116; 1983, str. 439; 1985, str. 57), Danila Remškarja (1983, str. 58), Jakoba Renka (1985, str. 303), Mirana Rustje (1990, str. 90), Janka Samca (1982, str. 163), Marjana Tomšiča (1990, str. 512), Irene Žerjal (1983, str. 57). Ocenil je tudi nekatere druge publikacije, kot npr. Zbornik gor. gimnazije (PrimSreč 1978, št. 7, str. 56); Mladinsko delo Bogomira Magajne (PrimSreč 1980, str. 181); prispeval strok. članek o Jenkovi prozi (JiS 1973/74, št. 6/7) ter intervju z rav. devinskega Zavoda združenega sveta Davidom Sutcliffom (PrimSreč 1991, str. 33). Pomembna je njegova študija *Novela kot konstitutivni element besedne ustvarjalnosti Narteja Velikonje* (PrimSreč 1992, str. 406).

Prim.: Osebni podatki; SBibl.

Jan

BRATINA Darko (Diodato), sociolog, filmski kritik in organizator, politik, r. 30. mar. 1942 v Gor. (krščen v Solkanu). Oče Vincenc (Vinko), mehanik, mati Marija Gorjan, trgovka, brat Ivan (gl. čl.). Slov. osn. š. (1948-53) in gimn. (1953-56) ter it. znanstveni lic. (Duca degli Abruzzi 1956-61) opravil v Gor. Po maturi se je vpisal na Fak. za inženirstvo na trž. U. V Trstu je obiskoval zavod, ki ga je vodil G. Marzari. Po njegovi zaslugi se je začel zanimati za sociologijo in se prepisal 1962 na Fak. za sociološke vede, ki je bila ustanovljena i.l. v Trentu, a ni bila še uradno priznana. Diplomiral je 1968 z diplom. nalogo: *Minoranze etniche. Un caso di analisi strutturale*. Ko je obiskoval U, je bil v student. odb. za zunanje zadeve, ki je uspešno vodil akcijo za priznanje fakultete, 1966-67 je bil zaposlen kot štipendist pod pokroviteljstvom Vsedrž. razisk. sveta (CNR) v Centro di ricerche sull'impresa e lo sviluppo (CeRIS) v Turinu, 1967-68 pa je bil asistent za industrij. psihol. pri šoli za industrij. upravljanje na turinski U, kjer je 1968 postal prof. v sociologiji dela, v naslednjih letih in do 1976 pa še v sociologiji. Med 1970 in 1975 je sodeloval v okviru Sklada Agnelli pri projektu »G. Valletta« za usposabljanje in informiranje podjetnikov in menažerjev. 1972 je začel poučevati ekonomsko sociol. na trž. U, po preselitvi v Gor. 1976 pa splošno sociologijo na trž. U (1978) in sociol. etničnih odnosov (1990) na oddelku trž. U za Mednar. in diplomat. vede, ki ima sedež v stavbi bivšega Malega sem.

v Gor. - B. se je začel zanimati za film že v dijaških letih, ko je obiskoval jezuitsko mladinsko središče Stella Matutina v Gor., ki ga je vodil jezuit p. Katunarich. Ko je študiral na U, je sodeloval pri pripravi »cineforumov« v Trstu, Gor., Trentu, kjer je obnovil tamkajšnji »cineforum« in se začel baviti s časnikarstvom. Že 1964 je bil dopisnik dnevnika L'Adige na beneškem festivalu, i.l. je začel z redno dnevno oceno televiz. oddaj v istem časopisu, od 1965-72 je bil član centralnega odb. Federazione it. Cineforum, 1966-72 član ured. revije Cineforum, 1968-70 filmski kritik turinskega katol. tednika Il nostro tempo. V Turinu je ustanovil »cineforum« Madonna delle Rose. Na njegovo pobudo je bila prevedena iz angl. v it. knjiga: I.C. Jarvie, *Sociologija filma*, za katero je B. napisal uvodno besedo. Po preselitvi v Gor. je 1977 ustanovil v Dijaškem domu filmski krožek Kinoatelj (formalna ustanovitev 1984) in bil vseskozi njegov preds. V okviru Kinoateljca je priredil seminar o filmu in poučne izlete na filmske festivale v Pulj in Beograd za študente gor. višjih šol. Poleti 1981 je organiziral na gor. gradu retrospektivo, posvečeno scenaristu Sergiju Amidei-ju, ki je izhajal iz znane solkanske družine de Bartolomei in ki je u. pred nekaj meseci. Iz te pobude je v naslednjih letih nastala nagrada S. Amidei, febr. 1992 je bilo ustanovljeno društvo S. Amidei in B. je bil izvoljen za preds. 1981 je stopil v uprav. odb. gor. Kulturnega doma in v dec. i.l. je organiziral v gor. Kulturnem domu 1. retrospektivo slov. filma ne samo v zamejstvu, temveč nasploh. Iz te retrospektive so se rodile 1982 premiere slov. filma v Gor., iz katerih je 1986 nastal Film Video Monitor, letna revija slov. filma, televizije in videa. Iz sodelovanja med Kinoateljem in it. Piccolo cineforum so nastali v naslednjih letih četrtkovi filmski večeri v gor. Kulturnem domu (ciklusi Kinemix in Skok v Kino), 1986 je Kinoatelj začel delovati samostojno (Gorica-Kinema), 1987 je v sodelovanju z it. Ente dello spettacolo priredil v Rimu revijo: 10 let slov. filma. - B. je začel sodelovati s SLORI 1976 in po smrti K. Šiškoviča (PSBL III, 540-42) je bil rav. instituta do 1992, ko je prevzel mesto rav. E. Sussi (PSBL III, 485-87) in je B. postal preds. znanst. sveta. V mladih letih sta pri oblikovanju njegovega značaja in njegovih nazorov odigrala zelo važno

vlogo katehet M. Mazora (PSBL II, 396-97) in p. Katunarich. Njegovo polit. mišljenje pa se je formiralo predvsem v Turinu, kjer je zahajal v krog učencev in prijateljev it. krščansko socialnega filozofa F. Balba in je bil po njegovi smrti med ustanovitelji inštituta »Felice Balbo« (1969). Ko je začel sodelovati pri SLORiju, je stopil v stik s SKGZ in bil nekaj let član njenega glavnega odb., 1978-79 je priredil v sodelovanju s SKGZ in SLORIjem slov. izobraževalni seminar (SLOVIS), ki se je odvijal v trž. Dijaškem domu in bil prvi celoten poskus za aktiviranje narodnih, kulturnih, ekonomskih in na splošno vseh človeških sil med Slov. v zamejstvu. B. je član konzulte za manjšinske probleme in je v odb. revije Teorija in praksa. Kot neodvisen kandidat levece se je 1984 predstavil na evrop. volitvah in žel ne pričakovan uspeh (več kot 11.000 glasov). V polit. stranko se je prvič vpisal 1991, ko je po kongresu KPI v Riminiju nastala DSL. Za to stranko je v apr. 1992 kandidiral za senat v gor. okraju in bil izvoljen za 1. gor. slov. parlamentarca v povojnem obdobju. V senatu deluje kot tajnik v Komisiji za zunanje zadeve. B. je avtor knjige *Sociologia e società* (ZTT, Trst 1978), soavtor dveh knjig (*L'impresa innovativa*, soavtor G. Zanetti, LIED, Torino 1972; *Gli imprenditori e la crisi*, soavt. A. Martinelli, Il Mulino, Bologna 1977), avtor razprav in člankov za revije (Ratio, L'Impresa, NRazgl, Bilten gor. Kult. doma idr.) in časopise (PDK). Pomembnejši prispevki: *Etnična istovetnost in postindustrijska družba*, SLORI 1990 (115); Predgovor za J. Jogan, *Territorio e etnia*, Milano 1991.

Prim.: Osební podatki; časopisni viri; podatki iz arhiva, ki ga hrani Kinoatelj; PDK 12. jun. in 24. jul. 1977; Picc. 18. jan. 1987; Enc Sje I, 356-57.

Vh

BRATINA Ivan, profesor, politik, r. 24. maja 1948 v Gor. Oče Vincenc, mehanik, mati Marija Gorjan, trgovka, brat Darko (gl. čl.). Osn. slov. š. in it. sred. opravil v Gor., kjer je 1967 maturiral na Znanstv. lic. Duca degli Abruzzi. Iste leta se je vpisal na U v Turinu in diplomiral na Fak. za naravoslovje z diplom. nalogo iz matem. logike. Do 1973 je bil zaposlen kot štipendist in asistent na fak. v okviru raziskovalnega programa matem. logike pod pokrovitelj-

stvom Vsedrž. razisk. sveta (CRN). Po vrnitvi v Gor. je začel poučevati matem. najprej na it. in nato na slov. višjih sred. šolah. Od 1984 je redni prof. matem. in fiz. na klas. lic. Primoža Trubarja v Gor. - Po vrnitvi v Gor. se je vključil v tamkajšnje polit. življenje kot član KPI in slov. Mladinskega krožka. V letih, ko je obiskoval licej, je bil aktiven član mlad. središča Stella Matutina v Gor. 1975 je prvič kandidiral na uprav. volitvah in bil izvoljen za pokraj. svetovalca na listi KPI, 1978 je bil potrjen in je prevzel funkcijo vodje komunist. svetovalske skupine. 1981 je v Dež. svetu prevzel mesto preminulega S. Zorzenona. V Dež. svet je bil ponovno izvoljen 1983 in 1988 kot nosilec liste KPI v gor. volil. okrožju. V Dež. svetu se ukvarja z vprašanji, ki zadevajo gosp. problematiko, institucionalno ureditev slov. narodne skupnosti in odnose s Slov. Izdelal in predložil je vrsto zakonskih osnutkov, postavil mnogo vprašanj in interpelanc. Trenutno je član treh rednih dež. komisij: za kmetijstvo, za industrijo in terciarne dejavnosti, za institucionalna in statutarna vprašanja. Na volitvah za poslansko zbornico v volil. okrožju za Videm, Gor., Pordenon in Belluno je bil 1976 prvi neizvoljeni kandidat na listi KPI, v obdobju 1985-90 je bil rajonski svetovalec za gor. severno četrt, 1990 je bil izvoljen za gor. obč. svetovalca, 1991 je bil med ustanovitelji gor. in dež. Demokratične stranke levece in njene slov. komponente. - Ukvarja se tudi s šolsko problematiko in je že več let član Komisije za delovanje šol s slov. učnim jezikom pri dež. šol. skrbništvu za F-Jk v Trstu. Bil je član odbora SSS-tajništvo Gor. v obdobju, ko sta bila v Gor. ustanovljena slov. Tehnični zavod za zunanjo trg. Žige Zoisa in slov. sekcija za informatiko na it. Tehn. zavodu Galileo Galilei. - Sodeluje s prispevki o polit. vprašanjih pri gor. dvojezičnem mesečniku *Notizie-Novice*, pri trž. Delu, pri raznih revijah in publikacijah. Važnejši prispevki in objave: *Possibili conseguenze del Trattato di Osimo nell'Isontino* v Atti del Simposio sui problemi socioeconomici e ambientali degli Sloveni in Italia (SLORI-EST, Trst 1978); *Zaščita slov. nar. manjšine v It. v luči procesa decentralizacije države in razvoja avtonomije krajevnih ustanov*, v Razprave in gradivo, 15 (Inštitut za nar. vprašanja, Lj. 1982); *Slov. vprašanje v današnjem pomenu avtonomije dež. F.-Jk*, v 40 let o osvo-

boditvi, o sedanjem trenutku, o prihodnosti (Teritorialni odb. SKGZ, Gor. 1985); *Prispevek k razpravi o življenju in delu Jožeta Srebrnič, v Jože Srebrnič, nar. heroj* (Lipa, ZTT, Gor. muzej, Koper 1986), kasneje tudi v it. (*Contributo alla discussione sulla vita e sulla attività di Jože Srebrnič*, v Giuseppe Srebrnič, parlamentare, antifascista, partigiano, Istituto friulano per la storia del movimento di Liberazione, Videm 1987); skupaj s prof. Ano Primožič opombe za slov. izdajo in prevod učbenika: Jerry B. Marion, *Fizika in svet fizike*, ki ga je izdal Dež. šol. urad za F-Jk, I. knjiga, Trst 1988, II. knjiga, Trst 1991, III. knjiga, Trst 1991.

Prim.: Osebni podatki in časopisni viri (še posebej zbirke časopisov Notizie-Novice, Gor. in Delo, Trst); Consiglio della Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia, Resoconti consiglieri, Legislatura IV, V, VI.

Vh

BRATINA Lojze, teološki pisec, vzgojitelj, r. 26. jan. 1942 v Štomažu na Vipavskem, predstojnik jezuitov v Lj. Oče Anton, kmet, mati Emilija Lozar, gospodinja. Osn. š. je dovršil v Štomažu v letih 1948-52, nižjo gimn. v Dobravljah pri Ajdovščini med 1952-56, višjo gimn. v Ajdovščini v letih 1956-58. Nadaljeval je višjo gimn. v Zagrebu do 1962. V Zgbu je nadaljeval študij na Filoz. fak. v letih 1964-67, v Rimu pa je študiral teologijo v letih 1968-72. V duhovnika je bil posvečen 29. jun. 1971 v Logu pri Vipavi, obranil doktorsko tezo iz fundamentalne teologije na papeški univerzi Gregoriana v Rimu. Po poklicu je duhovni vzgojitelj v Lj.-Dravljje od leta 1974 naprej. Od 1987 je provincial slov. jezuitov. Izdal je nekaj znanstvenih del: *Elementi di una antropologia cristiana negli scritti di E. Kocbek*, Rim 1974; K. Gibran, *Prerok* (prevod), Mrb. 1981; *Kruh besede, Evangeljska razmišljanja na vatikanskem radiu*, Lj. 1991. Sodeluje v revijah: Cerkev v sedanjem svetu, Znamenje, Družina, Bogoslovni vestnik, Mladika, Kristjanova obzorja. Psevdonimi in šifre: Slavko Tina, uporabljen predvsem za objavo pesmi v reviji Znamenje (nekoliko let).

Prim.: Vprašalna pola na Zgod. ods. NSKT; Pogovor z L. Bratino, Ognjišče jun. 1991 s sl.; Letopis Cerkev na Slov. 1985, 322 in pass.

M. Pah.

BRATINA Marij, arhivar, r. 3. febr. 1912 v Štomažu pri Ajdovščini, u. 13. mar. 1982 v Koprju. Oče Anton, kmet, mati Frančiška Šatej, gospo-

dinja. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju, nato je bil 1934 sprejet na jezuitski inštitut v Gallaratu pri Milanu. Po treh letih študija se je odločil izstopiti iz duhovniškega stanu ter se zaposliti kot učitelj književnosti, it. in latin. na klas. gimn. »Cesare Arici« v Brescii. Vojna leta so ga zanesla na rusko fronto, po okrevanju pa je pristal v Trstu. Tu je z delovanjem v osvobodilnem gibanju dočakal prihod jsl. čet. Po vojni je najprej delal kot aktivist, nato kot učitelj na slov. gimn. v Koprju. Že tedaj se je seznanjal z arhiv. gradivom, saj je pomagal pri delovanju »Zbirnega centra« v Portorožu. Ta izkušnja, sodelovanje pri postavitvi razstave »Slovenci ob Jadraniu«, predvsem pa znanje latin. so ga 1. okt. 1953 privedle do mesta upravnika v koprskem Mestnem arhivu, ki je to ime in sploh ustanovitev doživel šele 25. febr. 1956 prav zaradi B-ovega vestnega delovanja. Na lastno željo je dobro leto po ustanovitvi arhiva odšel nazaj v prosveto, medtem pa je arhiv doživljal težke trenutke. Ponovno se je kot arhivist oziroma arhivski svetovalec - tedaj že v Pokraj. arhivu Koper - zaposlil 1969 in tu ostal do upokojitve 1973. Že v svojem prvem mandatu je poleg drugih prispevkov iz kult. življenja napisal v krajevne in strok. jsl. časopise precej člankov o arhivski problematiki koprškega arhiva. Strok. je uredil in popisal ter izdelal inventarje za precej starejših in novejših arhivskih fondov, tako da njegovo delo še danes služi kot izredno koristen napotek tako strok. delavcem v arhivu kot uporabnikom arhivskega gradiva.

Prim.: Podatki soproge Milke Bratina; Pokrajinski arhiv Koper.

D. D.

BRATINA Milko, arhitekt, urbanist, r. 5. sept. 1939 v Trstu, živi v Oseku. Oče Emil, mizar, mati Pavla Lozar, gospodinja. Ko mu je oče padel kot partizan, sta se z materjo preselila v Osek, kjer je obiskoval osn. š. Nižjo gimn. je končal v Dobravljah, v Lj. pa srednjo gradbeno š. Prav tam je dokončal študij arhitekture (diplomiral 1967) z nalogo o urbanizmu Nove Gor. (pri prof. E. Ravnikarju). Na FAGG lj. U je opravil tečaj interdisciplinarnega študija prostorskega in urbanističnega načrtovanja (1976-1978). 1967 se je zaposlil na novogor. projektivni organizaciji Projekt in se posvečal predvsem urbanizmu in prostorskemu planiranju ter seveda

arhitekturi. - Med njegovimi izvedenimi arhitekturnimi projekti je omeniti Dispečerski center Soških elektrarn v Novi Gor. (1970), Stanovaljski poslovni objekt Croatia prav tam (1975) in upravno zgradbo SDK (1977), Kulturni dom v Novi Gor. (1979), poslopje uprave in delavnic VGP »Soča« v Novi Gor. (1991). Izdelal je celo vrsto zazidalnih načrtov v Novi Gor., Ajdovščini, Vipavi in v drugih krajih zlasti v novogor. občini. Napravil in sodeloval je pri več ureditvenih načrtih za naselja, za vodnogospodarske in kmetijske površine. Sodeloval je pri več natečajih ne le na območju novogor. občine, marveč tudi drugod (Reka, Ohrid).

Prim.: Osebni podatki.

I. Ur.

BRATINA Virgil, prosv. del., r. 14. sept. 1906 v Štomazu na Vipavskem pod Čavnom. Oče Franc, kmet, mati Gizela Bufolin iz Trsta. V družini so še 4 bratje, od katerih eden duhovnik na Otlici, in ena sestra. Pod vodstvom duhovnika Cigoja je zrasel in dovršil osn. š. v Štomazu, nato je študiral v Lj. Stanoval je v Rokodelskem zavodu in študiral na strok. š. za urarja. V Lj. je sodeloval pri ljudskem odru in dramskem odseku. Bil je član Orla. Ko je delal nato kot pomočnik pri urarju Marcu v Ajdovščini, je bil podpreds. odseka krajevne Katol. prosv. zveze (1924-25). Delal je tudi v Postojni in nato 1932 odprl urarno v Pivki. Ker ga je tu preganjala faš. oblast, se je preselil v Tržič (Monfalcone), kjer je 1936 kupil urarno. Pomagal je marsikateremu Slovincu. Kar je značilnejše, je to, da je 1952 kupil stavbo, v kateri je potem nastal gor. Katoliški dom. Ta stavba je bila naprodaj za vse razen za duhovnike in Slovence in je torej po njegovi zaslugi prišla prav v nasprotno roko, kot pa je mislil prodajalec judovskega rodu iz Trsta (Tagliaferro).

Prim.: Osebni podatki.

Mučič

BRATOŽ Rajko, zgodovinar, r. 17. febr. 1952 v Braniku, živi v Lj. Oče Jožef, železničar, mati Danica Šuc, delavka. Osn. š. v Braniku (1958-60) in v Dutovljah (1960-66), gimn. v Novi Gor. (matura 1970). Zgod. in zemlj. in dodatno še latin. je študiral na Filoz. fak. U v Lj. (diploma 1975 iz zgod. in zemlj., 1981 iz latin., 1979 magisterij iz zgod., doktorat 1986). Kot Humboldtov štipendist se je izpopolnjeval v Nemčiji (1990-91). V Lj. je od 1976 dalje univ. učitelj na Oddelku

za zgod. Filoz. fak. (1976 asistent, 1986 docent, 1990 izredni prof. za zgod. starega veka), ki mu je bil predstojnik v šol. letu 1991-92 z mandatom še za eno š. leto. - B. se pretežno posveča raziskovanju zgodnje cerkv. zgod., zgod. krščanstva in kulturne zgod. v pozni antiki v slov. pokrajinah in na njim bližnjih področjih v vzhodnih Alpah, na sev. Jadranu in na Balkanu. Kot prvi med slov. zgod. poglobljeno raziskuje zgodnje krščanstvo na Slov. in pri tem s pridom izrablja možnosti, ki mu jih ponujata obe izhodiščni vedi - zgod. in arheol. To zamotano, pa tudi prelomno obdobje v zgod. slov. ozemlja in Slov. obravnava B. v številnih člankih in razpravah (62 naslovov), objavljenih v domačih (npr. *Kratek oris zgodovine krščanstva na Slovenskem*, ZČ 35, 1981, 205-21; *Razvoj zgodnje-krščanskih raziskav v Sloveniji in Istri*, ZČ 41, 1987, 681-88) in v tujih strok. revijah (Klic) ter kongresnih zbornikih - Lyon (1989), Celovec (1981), Zalec (1983), Bgd (1984), Passau (1989), Št. Vid ob Glini (1990), Lj. (1987), posebej poglobljeno pa še v dveh samostojnih delih: *Krščanstvo v Ogleju in na vzhodnem vplivnem območju oglejske cerkve od začetkov do nastopa verske svobode* (Lj. 1982) in *Vpliv oglejske cerkve na vzhodnoalpski in predalpski prostor od 4. do 8. stoletja* (Lj. 1990). Drugi njegovi samostojni knjižni deli obravnavata življenje sv. Severina: leta 1982 izišli komentirani prevod Evpi-gijevega dela *Življenje sv. Severina* in na Dunaju (1983) natisnjeno delo *Severinus von Noricum und seine Zeit*. - B. nastopa tudi kot kritik in recenzent ter pisec poljudnih člankov s svojega področja, ob tem pa prevaja iz nem. tudi strok. tekste. Član je vseh domačih društev, ki se ukvarjajo z raziskovanjem antike (Slov. arheološko društvo, Slov. zgod. društvo, Zgod. društvo Ljubljane (njegov preds. je bil v letih 1988-91), Društvo za antične in humanistične študije (preds. 1988-90), avstrijskega društva za zgodnjekrščansko arheologijo Kuratorium pro Teurnia, pa Oesterreichische Gessellschaft für Ur- und Frühgeschichte na Dunaju ter Association pour l'antiquite tardive v Parizu. Kot Humboldtov štipendist je B. predaval na več nem. univ. (Regensburg, Erlangen, Bayreuth, Bonn, Braunschweig, Berlin), pred tem pa tudi na Dunaju in na pariški Sorbonni.

Prim.: Osebni podatki; PrimSreč 1992, št. 138, 635-41; Enc Sje I, 358.

Svd.

BRATULIĆ Vjekoslav, zgodovinar, r. 23. mar. 1911 v vasi Veli Ježenj pri Pazinu, živi na Reki. Osn. š. je obiskoval v Tinjanu, gimn. v Karlovcu in Zgbu, kjer je promoviral na Pravni fak. (1937). Delal je v raznih sodnih in upravnih službah (Zgb, Reka), od 1952 do 1980 pa pri Jadranskem (Sjeverojadranskem) inštitutu JAZU, katerega direktor je postal 1952. Bil je preds. Povijesnoga društva na Reki in ur. Jadranskega zbornika. Z zgod. raziskavami, ki so posvečene predvsem Istri in Kvarneru v razdobju od poznega sred. veka do druge svet. vojne, se je pričel intenzivno ukvarjati z letom 1952. Prve objave so iz leta 1936. Poleg številnih člankov in razprav je objavil tudi knjige: *Pregled povijesti Istre* (1954), *Dokumenti o obrani i istrebljenju hrvatskih škola u Istri pod Italijom* (1955), *Rovinjsko selo. Monografija jednog istarskog sela* (1959). - B. je že po drugi svet. vojni deloval v skupinah strokovnjakov, ki so sodelovali pri meddržavni razmejitvi med It. in Jsl. V objavljenih knjigah in razpravah je posegel tudi v zgod. prim. Slov., pomembna je zlasti njegova objava virov o ilegalnem antifašističnem boju na Prim. in v Istri (Vjesnik historijskog arhiva u Rijeci 6-7, 1961-62, 455-575). 1980 je za objavo pripravil Morosinijev kataster istrskih gozdov. Za svoje delo je prejel več nagrad. Posvečen mu je 13. zv. Jadranskega zbornika (1989), z oznako njegovega znanstvenega dela in z objavo bibliografije.

Prim.: ES 1, 359; HBL 2, 280-81.

Hozjan

BRAZZODURO Gino, metalurški inž., prevajalec, pesnik, publicist, r. 23. maja 1925 na Reki, u. 15. maja 1989 v Pizi. Oče je bil it. mornariški častnik, mati Slovenka iz Studena blizu Postojne, kamor je v otroštvu B. hodil na počitnice in spoznal slov. Na Reki je poleg klas. gimn., maturiral je 1943, obiskoval tudi klavirsko šolo in ostal vse življenje več kot ljubitelj glasbe. Studij je nadaljeval v Pizi na elitni višji šoli Scuola Normale Superiore ter kljub med vojno izgubljenemu letu diplomiral iz fizike 1947. Zaposlil se je kot metalurški inž. ter v petintridesetih letih službovanja spoznal vse it. jeklarne, delal pa je v uglednih razvojnoraziskovalnih centrih za jeklarstvo, največ časa v generalni direkciji it. železarn v Genovi (Italsider). Kot ugleden metalurški strokovnjak s številni-

mi strok. publikacijami je precej potoval po svetu in imel stike s podobnimi centri, nekaj let je bil tudi honorarni prof. na U v Urbino. S slov. kulturo se je ponovno srečal, ko je moral prevzeti modernizacijo tržaške jeklarne 1963. Ponovno je obiskal tudi Reko, primor. podeželske kraje, v Trstu pa se je vnovič srečal tudi s slov. kulturo, najprej s slov. glasbo, ki je odmevala v njem že iz otroštva; pričel je zbirati informacije o njej. Kasneje se je spoznal s sodelavci revije Most, kjer je pričel 1975 objavljati eseje, kasneje, posebno po upokojitvi 1982, ko se je z ženo Anno preselil v njeno rojstno mesto Pizo, pa je sodeloval tudi v *Primorskih srečanjih*, *Naših razgledih*, *Sodobnosti*, *Panorami* (Reka), skoraj ničesar pa ni objavil v It. Udeleževal se je različnih simpozijev, okroglih miz, srečanj v Lj., Trstu, Pulju, Sežani (Vilenica), Portorožu. Čeprav njegovi prispevki presegajo običajne recenzije, so ti eseji v glavnem nastali ob posameznih, publicističnih, esejističnih, memoarskih ali leposlovnih delih it. avtorjev, ki so povezani s Primorsko, Trstom, Istro, Reko. Značilen je zelo bogat jezik in refinjeno izražanje, ki kaže široko klas. izobrazbo, skupna pa jim je tudi osebna B-ova filoz. in njegovi pogledi na mejo kot eksistenčialno kategorijo. Isti pogledi se kažejo tudi v njegovi poeziji, ki jo je objavljajal v *Mostu in Primorskih srečanjih*, pa tudi v štirih samostojnih pesniških zbrkah, ki jih je razen prve izdal v samozaložbi: *Confine - una voce dall'Iliria* (Meja - glas iz Ilirije, Genova 1980), *Oltre le linee* (Onkraj bojnih črt, Piza 1985), *A Itaca non c'è approdo* (Na Itaki ni pristajališča, Piza 1987), *Tra Schilla e Cariddi* (Med Scilo in Karibdo, Piza 1989). - Njegovo navdušenje je zbudil Srečko Kosovel, ki ga je kmalu pričel prevajati v it., zaradi česar se je po prizadevanjih Jolke Milič pričel sam sistematično učiti slov. in po več letih dela pripravil najboljše knjigo Kosovelovh izbranih del v it. *Fra il nulla e l'infinito* (Trst 1989), ki vsebuje tudi njegov spremni esej ter komentar poezij, vendar tudi nekaj prevajalskih spodrseljajev.

Prim.: Nadja Rebec, Zadnja pesniška zbirka Gina Brazzoduro, PrimSreč 1988, št. 79, str. 79-80; Jaša L. Zlobec, Gino Brazzoduro, tenkočutni pesnik z meje, PrimSreč 1986, št. 59, str. 50-51; Zoltan Jan, Gino Brazzoduro, pesnik, prevajalec ter inženir metalurgije (intervju), PrimSreč 1988, št. 86, str. 507-11; Jolka Milič, »V smrtni tišini...

le šepet nevidnih vrtnic«, PrimSreč 1989, št. 97, str. 505-06; Aleš Lokar, Popotniška usoda človeka ob meji, PDK 18. maja 1989.

Jan

BRECELJ Aleš (Alejandro), kult. in polit. delavec, šolnik, r. 4. mar. 1951 v Buenos Airesu (Argentina), živi v Devinu. Oče Ivan, gradbenik in javni delavec (gl. čl.), mati Jožica Legiša, gospodinja. Osn. š. je dovršil v buenosaireskem okraju Almirante Brown (Adrogué). Sred. š. je obiskoval v Nabrežini, nato Znanstv. licej Fr. Prešerna v Trstu, na katerem je maturiral 1971. Univ. je nadaljeval v Trstu in diplomiral na Fak. za leposlovje (Lettere) v akad. letu 1980/81. Od 1975/76 poučuje na slov. sred. šolah na Tržaškem slov., zgod., drž. vzgojo in zemlj. 1983 je opravil habilitacijo z natečaji za: 1) slov., zgod., drž. vzgojo in zemlj. za sred. šole; 2) slov. in zgod. za višje sred. šole; 3) zemlj. za višje sred. šole. 1984 je postal redni prof. na sred. šoli Iga Grudna v Nabrežini, od 1987/88 pa redni prof. na sred. šoli Frana Erjavca v Rojanu (Trst). - Občasno dela polit. pri Slov. skupnosti, od 1991 je član Zveze slov. izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine iz Čedadada in od 1992 član uprav. odb. NŠK v Trstu. Že več let je tudi član župnij. pastoralnega sveta v Devinu. Tu je ves čas aktiven v krajevnem kult. življenju kot pobudnik in soorganizator številnih prireditev, pa tudi kot član zbora »Fantje izpod Grmade«. - 1983 je krožek za družb. vprašanja »Virgil Šček« izdal njegovo disertacijo z naslovom *I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952*. Ob poimenovanju slov. osn. šole v Devinu po J. Jurčiču 1983 je sodeloval pri sestavljanju brošure *Devin, dom lepe Vide* s prispevkom *Nekaj zgodovinskih podatkov o Devinu in okolici* (v sodelovanju z M. Tavčarjem). 1986 je bil med oblikovalci razstave ob dvatisočletnici nabrežinskih kamnologov. V sodelovanju s prof. Z. Legišo in publ. I. Vogričem je napisal delo *Nabrežinski kamnologi* (1989, ZTT). Sodeloval je tudi pri *Krajevem leksikonu Slovencev v Italiji* (1990, ZTT), pri PSBL (geslo o rodovini Torre Valsassina) ter pri številnih drugih manjših publikacijah. Nastopa tudi s strok. predavanji s področja splošne zgod. in zgod. slov. izseljenstva (Trst, Buenos Aires). Na mariborski univ. je v letih 1990 in 1991 predaval o zgod. Argentine in o »slov. etničnem tisku v Argentini do 2. svet.

vojne«. - Že več let piše članke polit. in zgod. vsebine v glavnem za NL, nekaj tudi za KatG. Oglašja se tudi v SvSI v Buenos Airesu in v Slovincu. V rubriki Pisma bralcev zasledimo njegovo ime tudi v PDK in v Picc. Kot zgodovinarja in publicista odlikujejo B. izredna natančnost, temeljitost in zanesljivost. Njegov slog je jasen in jedrnat. V polit. komentarjih se B. vseskozi zavzema za demokratične postopke, za prozornost ter za primarno važnost občenarnih interesov. Izčrpen je v tem sn. njegov članek o generalu Ter. Aireyu.

Prim.: Os. pola; PDK 15. maja 1983 (B. Brezigar); 21. jun. 1983; 17. okt. 1989 (M. Waltritsch); 9. nov. 1989 (M. Čuk); SvSI 3. nov. 1983 (T. Debeljak); 26. jan. 1984 (T. Debeljak); NL 23. jun. 1983; M(Trst) 5/6, jul. 1983 s sl.; In/formazione III/6, nov. 1984; Demokratska srečanja (London), 4. jul. 1986.

T. Simčič

BRECELJ Bogomil, duhovnik, kulturni in prosvetni delavec, r. 8. avg. 1925 v Zapužah pri Ajdovščini, župnija Šturje. Oče Jožef, mizarški mojster, mati Emilija Breclj. Osn. š. in gimn. je obiskoval v Lj., zaradi vojnih razmer je maturiral v Lienzu, jeseni istega l. vstopil v gor. bgsl., posvetil ga je škof Margotti (PSBL II, 356-57) 25. mar. 1950. Kot kpl. je od apr. 1950 do sept. 1951 služboval v Štandrežu in ob katehetskem delu začel s športnimi in kulturnimi pobudami. Med drugim so uspešno uprizorili Lavrenčičevo Svetogorsko Marijo. Premeščen v Sovodnje, kjer je služboval kot kpl. do 1955 in nadaljeval z verskim in kulturno-prosv. delom. Od 10. sept. 1955 do 3. mar. 1962 župni upravitelj in nato do 31. avg. 1972 žpk. v Doberdodu. Od 1. sept. 1972 do okt. 1976 žpk. v Zgoniku, nato v Nabrežini, kjer je še danes. - V Doberdodu je razvil vso svojo org. sposobnost. Nadaljeval je delo žpk. Kretiča (PSBL II, 200) z mladinsko dramsko skupino; v župnišču so delovali še otroški pevski zbor, prosv. zbor, odbojgarska ekipa, skavti, poživil je tudi delo c. zbora. Ko je spoznal prostorsko stisko, je dal pobudo za gradnjo doma, temeljni kamen so v že skoraj dograjeno zgradbo vgradili avg. 1968, otvoritvena slovesnost pa je bila 30. mar. 1970 med Praznikom pomladi, ki ga je priredilo društvo SKD Hrast, ki je svoj ustanovni obč. zbor imelo okt. 1968. V letih, ko je služboval v Doberdodu, so priredili kakih 40 večjih gledaliških predstav in drugih prireditev. Med pred-

stavami, ki so ostale v spominu in jih je zrežiral sam, so Krekova »Tri sestre se ženijo« in Komanova »Prisega opolnoči ali cigan Marko«. Za miklavževanja, misijonske prireditve, materinske dneve itd. pa so uprizorili vrsto krajših igric, ki jih je marsikdaj tudi sam napisal. V c. je uredil ogrevanje, dal je postaviti nove orgle in slike Eme Galli: sv. Martina, sv. Ane in sv. Jožefa. Tudi v Zgoniku je poživil versko in kult. delo. Uspešno je deloval mladinski krožek in pevski zbor. Dal je obnoviti c. sv. Urha v Samatorici. V Nabrežini je 1982/83 zgradil žpk. dvorano, ki je še vedno edina od dvoran z odrom v vasi. Dal je obnoviti c. sv. Roka, zavzema pa se za gradnjo manjše c. v Kamnolomih, ki bi bila še zlasti namenjena potrebam ital. vernikov. Nabrežinska dvojezična fara zahteva veliko org. sposobnosti. Ob prirejanju številnih kult. prireditev, koncertov in gled. predstav v vasi je dal pobudo za vsakoletno razstavo pirhov, ki jih otroci a tudi umetniki izdelajo na razne aktualne teme. Okrog Božiča pa imajo v Nabrežini natečaj za najbolj pomenljive jaslice. Župnija izdaja dvojezični informativni list Srečanje, ki ga v glavnem piše in ureja sam žpk, redno pa poroča o življenju v fari v KatG. V vaseh, kjer je služboval, je bil tudi katehet, nazadnje je učil na osn. š. V. Šček v Nabrežini. 1989 je dobil priznanje ZSKP za posebne zasluge in dosežke na kulturnem področju. - Očeta Jožefa, sestri Angelo in Marico ter brata Martina so 8. jul. 1944 odpeljali z doma partizani in jih štiri dni kasneje umorili v gozdu pod Kodreti v Gornji Braniški dolini. Na kraju umora je B. dal 1991 postaviti križ, jul. 1992 pa je bila na kraju prva spominska svečanost z bogoslužjem božje besede. Brat Anton se je po vojni preselil v Bozen, njegova hčerka Marinka, r. 1959, glasbenica, čembalistka, živi na Dunaju, nastopa kot solistka in v komornih zasedbah.

Prim.: Osebni podatki; NadškAGor; ZSKP - 30 let, Gor. 1989, 8, 90-91; Doberdob včeraj in danes, Gor. 1988, 197-198, 341-351.

Tavčar

BRECELJ Martin, časnikar, kulturni in politični delavec, r. 5. jun. 1953 v Buenos Airesu, živi v Devinu pri Trstu. Oče Ivan, gradbenik in javni delavec (gl. čl.), mati Jožica Legiša, gospodinja. Osn. š. je dovršil v buenosaireskem predmestnem okraju Almirante Brown

(Adrogué). Sred. š. je obiskoval v Nabrežini, nato klas. gimn. v Gor. in Trstu. Maturiral je 1972 na liceju Franceta Prešerna v Trstu. Na trž. U je študiral filoz. in se posebej ukvarjal s filoz. znanosti, kasneje pa s filoz. Dušana Pirjevca. Učil je na slov. sred. šolah v Trstu, krajši čas je bil v službi v Milanu. - Kot publicist je začel sodelovati v trž. periodičnem tisku, pri Novem listu, nato pri Mladiki, pri glasilih stranke SSK in pri Primorskem dnevniku. Od 1991 dopisuje tudi v dnevnik Slovenec. Odgov. ured. je biltena Skupine 85. Od 1984 je poklicni časnikar pri Gospodarstvu in nato pri Primorskem dnevniku. Leta 1987 je opravil drž. časniškarski izpit v Rimu. V javnem življenju je začel delati že kot dijak. Med 1969 in 1972 je bil preds. Slovenskega kulturnega kluba v Trstu, od 1970 je aktiven pri trž. Slovenski skupnosti in ves čas član pokraj. sveta stranke, od 1977 pa tudi njenega pokraj. izvrš. odbora in dežel. tajništva. Obenem je ves čas aktiven tudi v domači devinsko-nabrežinski sekciji. 1985 je bil prvič izvoljen v devinsko-nabrežinski občinski svet in postal načelnik svetovalske skupine SSK. 1990 je bil ponovno izvoljen, najprej je bil načelnik skupine, od 1991 pa je podžupan. Od dec. 1991 je trž. pokraj. tajnik Slovenske skupnosti. Kot viden predstavnik stranke SSK je B. član številnih odborov in ustanov na Tržaškem.

Prim.: Osebni podatki; časopisna poročila o delu.

T. Simčič

BREGANT Alojz, antifašist, r. 2. jun. 1907 v Podgori, u. 22. avg. 1928 v Gor. Oče Mihael, delavec, mati Ana Tomažič. B. je pripadal skupini slov. komunistov v Podgori. Ko se je 1928 vrnil domov od vojakov v Libiji, kjer je dobil izkušnje gverilskega boja, se je, v soglasju s sodelavci, odločil, da likvidira osemnajstletnega Kogejja iz Idrije, konfidenta it. policije. Kogej je avg. 1927 zapustil mladinsko komun. organizacijo in postal konfident polit. urada 59. legije MVSN v Trstu. Izdal je vso mladinsko komunistično organizacijo v Istri ter mnoge slov. komuniste v Trstu, med njimi Albina Vodopivca (gl. čl.) in Viktorja Vatovca, ki je bil prijeto pri Hreščakovih v Gor. Zatem ga je policija napotila v vrste »slovanskega« gibanja, da bi navezal stik z orjunašem Jožetom Kukcem (gl. čl.), kar pa mu ni uspelo. Jul. 1928 se je preselil iz Idrije v Gor. in dobil mesto

uradnika na žagi karabinjerskega marešala Frashinija. B. je na predvečer prve obletnice justifikacije sindikalnih funkcionarjev N. Sacca in B. Vanzettija v ZDA, 21. avg. 1928 ob 11. uri ubil Kogeja v podnajemniški sobi v ul. Carducci (Gosposka) 18 v Gor. Pred zasledovalci je zbežal čez strehe in na vhodu v sosednjo hišo smrtno zadel faš. miličnika Tea Ventina, ki ga je nameraval aretirati. Med begom proti vodnjaku na Korzu je streljal na zasledovalce, toda njihova krogla ga je zadela v levi kolk in povzročila eksplozijo želatine v žepu. Hudim ranam je podlegel naslednje jutro v gor. bolnišnici. Na vprašanje karabinjerskega brigadirja, zakaj je ubil Kogeja, je odgovoril: »Mnogo hudega je storil in jaz ga preveč sovražim.« Aretacije B-evih znancev so privedle do odkritja obsežne organizacije slov. komunistov v KPI v Gor., Podgori in drugje ter do najdišč orožja in razstreliva, ki so ga zbirali komunisti v Podgori po B-ovih navodilih. 23. Slov., obtoženih komunizma in slov. iredentizma, je Posebno sodišče za zaščito države obravnavalo na treh sodnih procesih od 7. do 17. maja 1929. V zvezi z B-ovim atentatom so bili na prvem procesu 11. maja obsojeni na 30 let zaporja Alojz Hvalič, Avgust Lango (gl. čl.) in Alojz Markič, Dušan Hreščak (gl. čl.; napačno zapisano Bergant) pa zaradi mladoletnosti na 27 let. Obtožili so ga, da je bil »ideator« atentata.

Kogej Viktor, sin rudarja Janeza in Frančiške Menart, je bil rojen 8. mar. 1909 v Idriji. V arhivu ŽU v Idriji je za datum njegove smrti naveden 22. avg. 1928.

Prim.: Tribunale Speciale per la difesa dello Stato, Decisioni emesse nel 1929, Roma 1983, str. 248 in sl.; GorŠ 24. avg. 1928; Zapisnik razgovora MKW s predvojnimi komunisti na Primorskem 27. jun. 1962; M. Kacin-Wohinz, Prvi antifašizem v Evropi, Koper 1990, str. 412; A. Rejec-Z. Jelinčič, JKol 1965, 174-75.

M. K.-W.

BREGANT Dimitrij, zdravnik, r. 16. sept. 1936 v Celju, živi v Londonu. Oče Marij, kirurg iz Podgore pri Gor., mati Zora Čuk, učiteljica. Osn. š. in klas. gimn. v Gor., medicino pa je 1960 doštudiral v Turinu. Specializiral je iz anesteziologije v Rimu in specializacijo ponovil v Chicagu. Tam je delal kot anesteziist v letih 1963-69. Delal je tudi v Marijinem Delu (gibanje ognjiščarjev). 1969 je prišel v London in tam

je odgovoren za Marijino Delo Angl. in Irske (delegat M.D.). Eden izmed moderatorjev dialoga med katoliško in anglikansko Cerkvijo. 1974 je v Trentu izredno končal teologijo in bil tam tudi posvečen v duhovnika. - V letu 1952/53 je uredil in izdal Akademski zbornik v Gor. (v njem je objavil članek, kjer Kristusovo trpljenje primerja z narodnim). Naslednji Akademski zbornik je izšel v ZDA. V študijskih letih je bil aktiven v življenju Slov. na Goriškem. Še vedno je skoraj reden obiskovalec Drage.

Prim.: Osební podatki.

Stres

BREGANT Ivan, arhitekt, r. 8. avg. 1938 v Celju, kjer je živel nekaj let Bregantova družina (Dimitrijevi brat, gl. geslo v PSBL). Oče je bil kirurg dr. Marij Bregant (PSBL I, 133) iz Podgore pri Gor., mati Zora Čuk, učiteljica, živi v Lj. Osn. sred. š. in gimn. je dokončal v Gor. Študij arhitekture je pričel v Turinu in zaključil v Lj. Med večja dela na področju arhitekture sodijo idejni načrti za cerkve: v predmestju Slavonskega Broda, c. sv. Družine v Mostah (Lj.), c. sv. Brigitte v Ankaranu, Rožnvenške Marije v Portorožu, sv. Marka v Smedeli (Koper), c. v Letnici na Kosovu, c. v Resici v Romuniji. V okolici Gor. je projektiral več privatnih vil in nekaj trgovin-marketov. - Od 1966 sledi Marijinemu Delu (gibanje Ognjiščarjev) na področju nekdanje Jsle in sosednjih držav (Bolg., Rom., Alb., nekaj časa tudi Madž.) in pri gibanju je odgovoren za omenjeno področje (delegat M.D.).

Prim.: Osební podatki.

Stres

BREGANT Olivia (Olivija), slikarka, r. 7. avg. 1914 v Solkanu, živi v Gor. Oče Jožef, mizar, mati Karmela Drašček, gospodinja. Osn. in sred. š. je obiskovala v Gor. Zaposlila se je kot uradnica in bila med drugim tudi uslužbenka zavoda za pomoč kmečkim posojilnicam (1938). Nato se je preselila v Rim (tu se je 1941 poročila) in tu je živel do 1989. V Rimu je pričela slikati in se šolati na privatnih umetniških šolah (kipar Ercole Drei 1949-52 in slikar Vladimir Franchetti 1965-68). Udeležila se je takrat nekaterih skupinskih razstav in postala članica Accademia internazionale San Marco di Belle arti, Lettere e Scienze. Samostojno je razstavljala v Salernu (1968), Rimu (Museo di Roma, 1969), Mexico

City (1973), Perthu (1978), Gorici (1980, 1990) in Solkanu (1984). Spočetka je slikala krajine in tihožitja v oljni tehniki, od sedemdesetih let dalje pa se je oprijela fresko tehnike (izpopolnjevala jo je pri Giorgiu Michettiju). Med krajinami, ki jih je B. slikala, izstopata zlasti Posočje in Kras, ki pa se je ni dotaknil »v dramatični, ravno opojni varianti, pač pa v bleščeči svetlobi rumene, svetlo rjave in zelene barve. Slikarke se je ob spominu nanj dotaknila nežnost in svežina« (N. Silič-Nemec). V sedemdesetih letih se je lotila slikanja cvetov, zanimali pa so jo predvsem barvni spleti. Nekatera njena dela hrani GorMuz. V javnosti nastopa tudi z moževim priimkom Terrone.

Prim.: PrimN 25. sept. 1984; PDK 6. apr. 1990; N. Silič-Nemec v zbiranki za razstavo v Gor. (19.-31. mar. 1990).

Ured.

BREMEC Almitra, grafičarka, slikarka, r. 27. maja 1958 v Postojni, živi v Lj. Oče Stanislav, delavec v lesni industriji, mati Helena Mamec, delavka. Osn. š. opravila v Bukovici in Šempetru pri Novi Gor. (1965-73), kjer je bil njen likovni pedagog S. Komeč (PSBL II, 113-14). V Šempetru je obiskovala tudi glasbeno š. s poukom klavirja. Sred. ekonom. š. je opravila v Novi Gor. (1973-77), kjer je delala v lik. krožku, ki ga je vodil N. Nemec (PSBL II, 503-04). V jeseni 1977 se je vpisala na Akad. za lik. umetnost v Lj., kjer je 1983 diplomirala na oddelku za grafiko pri prof. B. Borčiču in pri prof. T. Brejcu s teoretično nalogo *Umetniško oblikovani tekstil*. Med 1981 in 1985 je restavriralala leseno plastiko iz slov. kult. dediščine (kipe iz slov. c., iz Pokraj. muzeja iz Kopra ipd.). Od 1984 do 1986 je imela status svobodnega lik. umetnika, 1986 se je redno zaposlila na Raziskovalni skupnosti Sje (sedanje Ministrstvo za znanost in tehnologijo RS) v Lj. Sedaj dela na področju znanstvenega tiska in sestankov. Od 1990 nadaljuje s predstavitvami ustvarjalnega delovanja na lik. področju. - B. »je predvsem grafik. Svoj lik. svet, ki mu je osnova človeški lik, oblikuje z izrazito risbo in kontrastnimi razmerji ploskovito obarvanih form, tudi tam, kar velja zlasti za grafične liste, kjer očitno prestopi meje predmetnega« (Judita Krivec-Dragan), »osrednje gibalo njene lik. ali grafične pripovedi je vselej človek; je figura, ki jo obr-

nava, vidi, občuti in preinterpretira vedno na način, ki ga vzpodbudi njeno notranje razpoloženje« (Nelida Silič Nemec). - B. je začela razstavljalati že v šol. letih, ko se je 1977 udeležila mladinskega Extempora v Novi Gor. in prejela 2. nagrado. 1985 je sodelovala na Mednar. grafičnem bienalu v Lj. Samostojne razst.: Lj. (1983, 1984, 1986, 1990, 1991, 1992), Jesenice (1985), Apatin (1986), Brdo pri Kranju (1991) Nova Gor. (1991, 1992), Sv. Križ pri Trstu (1991), Bled (1992), Benetke (1992). Udeležila se je raznih skup. razst. (Nova Gor., Lj., Tolmin, Solkan, Idrija, Gorica, Catania). O njej so pisali: B. Kovič, P. Lampič, M. Guštin, J. Krivec-Dragan, A. Saksida, N. Silič Nemec, N. Marvin, G. Finocchiaro.

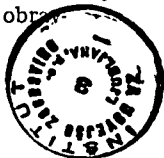
Prim.: Osebni podatki; katalogi, zgibanke, časopisna poročila, radijski in televizijski intervjuji ob razstavah; PrimN 1991, 41; N. Marvin, Dopolnjujoča se podoba življenja, Sreč 1992, 131/132.

Vh

BRESSAN Aldo, publicist, r. 9. jun. 1925 v Gradišču ob Soči, živi na Reki. Oče Ermenegildo, mati Maria Silvestri. Osn. š. je obiskoval v Gradišču ob Soči, v Gor. je končal srednjo tehnično š. (1942). Od 1944 je sodeloval v odpor-niškem gibanju. Po vojni je bil jadralni instruktor, nato igravec v it. drami ljudskega gledališča na Reki (1951-53), kasneje je režiral v Koprju in Bujah. Od 1949 do 1953 je bil sodelavec in ur. it. redakcije radia Reka, nato pa odgovorni ur. kult. programa it. ured. radia Koper (1955-60). Med 1960-70 je služboval v redakciji revije Panorama, potem pri dnevniku La voce del popolo (pisec komentarjev ter reportaž). Med 1985-87 je bil glavni ur. Panoram. Istočasno je sodeloval pri drugih časnikih, pisal je posebno za milansko revijo L'Europeo (dopisi iz Jsle, Češkoslovaške, Madžarske, ZDA, Kanade itd.; 1968-78). L. 1964 je skupaj s časnikarjem Lucianom Giuricinom izdal na Reki knjigo *Fratelli nel sangue*. V knjigi je prikazal delež It. v odpor-niškem partiz. gibanju na tleh Jsle. Sodeloval je kot predavatelj na gor. sred-njeevropskih srečanjih. Od 1987 je preds. kulturno-umetniškega društva »Fratellanza« na Reki.

Prim.: HBL 2, 296; osebni podatki (pismo 11. jul. 1992).

B. Mar.

Mal	Andrej Malnič, kustos in etnolog, Gor. muzej, Nova Gor.
Mat	Marjan Tavčar, prof. sociol., ravn. Zdrav. dom, Nova Gor.
M. Bajc	dr. Marjan Bajc, urednik na Deželi F-JK, Trst
Mlakar	mag. Boris Mlakar, raziskovalec na Inštitutu za novejšo zgod., Lj.
M. K.-W.	dr. Milica Kacin-Wohinz, znanstvena svetnica Inštituta za novejšo zgod. v Lj.
mlp	dr. Maja Lapornik Pelikan, urednica na RAITrsta, Trst
M. Pah.	Minka Pahor, učiteljica v p., Trst
M. Tavčar	Marko Tavčar, časnikar na RAITrsta, Trst
Mtv.	dr. Milko Matičetov, znanst. svetnik SAZU v p., Lj.
Mučič	dr. Karlo Mučič, inž. in prof., Ronke
M. Udovič	dr. Marko Udovič, kult. in gospod. delavec, Trst
M.V.	Marko Vuk, višji kustos Gor. muzeja, Nova Gor.
N. P.	Nada Gspan-Prašelj, strok. svetnica ZRC SAZU, Lj.
nsf	dr. Nataša Sosič Fabjan, urednica na RAITrsta, Trst
Pan	dr. Nadja Pahor Verri, prof., Trst
Plah.	mag. Slavica Plahuta, v. d. dir. Gor. muzeja, Nova Gor.
Pič	Tomaž Pavšič, kustos Mestnega muzeja v Idriji
Qualizza	dr. Marino Qualizza, prof. v videmskem bogosl. sem., Videm
Ropet	dr. Robert Petaros, raziskovalec na univ. v Vidmu, Trst
Rut	Tone Rutar, učitelj in časnikar v p., Nova Gor.
RY	Miloš Rybar, docent Filoz. fak. v Lj.
Samo Pah.	dr. Samo Pahor, prof., Trst
SAS	dr. Sandi Sitar, urednik v Lj.
Sed	Drago Sedmak, kustos Gor. muzeja, Nova Gor.
Sirk	dr. Ivan Sirk, prof., Gor.
Smč	dr. Oskar Simčič, škofov vikar, Gorica
Strčić	Petar Strčić, ravn. Arhiva Hrvatske, Zagreb
Stres	Peter Stres, prof., Dobrovo v Brdih
Svd.	Drago Svoljšak, muzejski svet., Narodni muzej, Lj.
Svk.	dr. Roman Savnik, višji znanst. sodel. SAZU, Lj. (†)
Svp.	Petra Svoljšak, asistent, Zgod. inštit. ZRC SAZU, Lj.
Škerl	dr. Lojze Škerl, škofov vikar v p., Trst
Škoberne	Boža Škoberne, publicistka, Lj.
T.P.	dr. Tone Požar, prof. na Škofijski gimnaziji v Vipavi
T. Simčič	dr. Tomaž Simčič, prof., Trst
Ured.	Uredništvo
Vč	dr. Verena Koršič, umetn. zgod., Pariz-Gorica
Vh	dr. Jožko Vetrlih, prof. v Gor.
VIK	Vilma Krapež, prof., višji bibliotekar v Osred. knjiž. Sr. Vilharja v Kopru
Zd.F	Zdenko Ferletič, časnikar, Radio Koper, Marezige
Zl	Franko Žerjal, prof., Gorica-Trst

DODATNE KRATICE IN KRAJŠAVE

B. Bibliografske

HBL	Hrvatski biografski leksikon I, Zgb 1983
Enc Sje	Enciklopedija Slovenije, I, Lj. 1987
Kdo je kdo	Kdo je kdo za Slovence, Lj. 1991
ÖBL	Österreichisches biographisches Lexicon